

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ

ΜΕΓΑΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ
ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ
Κ. ΦΑΛΤΑΪΤΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ»
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1932

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ
ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ
Κ. ΦΑΛΤΑΤΤΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ»
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1932

19105

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὰς μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ποῦ ἀποτελοῦν τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ «Ἐλευθέρου Ἀνθρώπου» ὁ Πλούταρχος περιλαμβάνεται μὲ δύο ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικώτερας βιογραφικὰς μονογραφίας του. Τὴν βιογραφία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν βιογραφία τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος.

Ὅπως εἶνε γνωστό, ἀπὸ τὸ πολυτοίκιλον καὶ εὐρὺ συγγραφικὸ ἔργον τοῦ Πλουτάρχου, οἱ «Παράλληλοι Βίοι» του ἀποτελοῦν τὸ πλέον σημαντικὸν καὶ πλέον ἐνδιαφέρον. Περιγράφεται εἰς αὐτοὺς μὲ ἀπειρίαν ἱστορικῶν καὶ ψυχολογικῶν στοιχείων ἢ ζωῆ, ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ δοῦσις σαρανταεσσάρων ἐνδόξων ἀνδρῶν, Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, μὲ παραλληλισμὸν ἐνὸς Ἑλλήνου πρὸς ἓνα Ῥωμαῖον. Ἀκριβῶς δὲ δι' αὐτὸ «Παράλληλοι Βίοι» ὠνομάσθησαν αἱ ἱστορικοψυχολογικαὶ αὐταὶ μονογραφίαι τοῦ Πλουτάρχου.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ζωγραφίζεται ἀπὸ τὸν Πλούταρχον μὲ κάθε ἱστορικὴ λεπτομέρεια καὶ ἀκρίβεια, ἀνατέμνεται, θὰ ἔλεγε κανεὶς, μέχρι τῶν ἐλαχίστων ψυχολογικῶν του ἰνῶν καὶ μᾶς παρουσιάζεται παρθενικώτατα ὁρατός, ἰσόθεος σχεδόν, εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του.

Διαβάσσομε τὸν Ἀλέξανδρον ἀπὸ τὸν Πλούταρχον καὶ ἐννοοῦμε γιὰτί ἦτο αὐτὸς μέγας. Καὶ ἦτο μέγας—πειθόμεθα ἀμέσως ἀπὸ τὰς πρώτας σελίδας—γιατί εἶχε ποιητικὴν πρὸ πάντων καὶ εὐδουράτης ἀντιλήψεως καὶ αἰσθημάτων ψυχροσύνησιν καὶ γιὰτί τὸ μεγαλεῖτερον μέρος τῆς βραχείας ἄλλωστε ζωῆς του τὸ ἐπέρασε αἰσθανόμενος ὅτι τὸ χρέος τοῦ βασιλέως εἶναι νὰ ἔχη τὰ περισσότερα προτερήματα καὶ τὰ πλεονεκτήματα. Αὐτὸ μπορούμε νὰ τὸ ὀνομάσομε καθῆκον. Σκληρὰ δὲ πρὸς τὸ καθῆκόν του ἐπίστευεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐνῶ πρὸς τὰς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων ἦτο πολλὰκις τόσῳ ἐπιεικῆς.

Μὲ τὴν αὐτὴν ἱστορικὴν ἀκρίβεια καὶ ἀντικειμενικότητα καὶ μὲ τὸ ἴδιον κριτικὸν πνεῦμα περιγράφεται καὶ ὁ Ἰούλιος Καίσαρ. Ἐγνώριζε δὲ ἄριστα ὁ Πλούταρχος τὰ Ῥωμαϊκὰ πράγματα, διότι μέγα μέρος τῆς ζωῆς του εἶχε διέλθει εἰς τὴν

Ρώμη και την Ἰταλία και μάλιστα ἐντὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν κύκλων.

Πράγματι, γεννηθεὶς ὁ Πλούταρχος περὶ τὸ 50 μ. Χ. εἰς τὴν Χαιρώνεια τῆς Βοιωτίας, καὶ Χαιρωνεὺς διὰ τοῦτο ὀνομασθεὶς, ἀφοῦ ἐσπούδασε φιλοσοφίαν εἰς τὰς Ἀθήνας, μετέβη κατόπιν εἰς τὴν Ρώμη διὰ νὰ μεταδόσῃ ὅσα ἐδιδάχθη, ὅσα ἐμελέτησε καὶ ὅσα συνεκέντρωσε.

Ἐκεῖ ἐδίδαξε νέον καὶ τὸν ἔπειτα αὐτοκράτορα Ἀδριανόν, τὸν μεγάλο φίλο τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἠγαπήθη τόσῳ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Τραϊανόν, ὥστε ἐστάλη ἀπὸ αὐτὸν ὑπάτος εἰς τὴν Ἰλλυρία.

Κατὰ τὸ γῆρας του ὅμως ὁ Πλούταρχος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἠξιώθη τῆς ἐξαιρετικῆς τιμῆς νὰ ὀνομασθῇ ἱερεὺς τῶν Δελφῶν.

Ἐκτὸς τῶν «Παραλλήλων Βίων» του, κύριον καὶ μέγιστον ἔργον του εἶναι τὰ λεγόμενα «Ἠθικά» ποῦ περιλαμβάνουν πάσης φύσεως ἱστορικο-φιλοσοφικὴν, κοινωνικὴν, θρησκευτικὴν καὶ παιδαγωγικὴν ὕλην, εἰς ἀνεξαρτήτους μονογραφίας.

Ὁ Πλούταρχος ἐκυριάρχησε ὅλως ξεχωριστὰ ὡς φιλόσοφος ἱστορικὸς συγγραφεὺς, κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἰδίως εἰς τὴν Δύσιν, καὶ εἰς τὰ ἔργα του ἐνέκυσαν γενεαὶ γενεῶν.

Κατόπιν ὅμως ἐδιαβάζετο ὀλιγώτερο, διότι τὸ ὕφος του εἶναι δύσκολο, ἀσύνδετο πολλάκις, ὄχι πάντοτε ἐπαγωγό, καὶ κάπως σχοινοτενές.

Εἰς τὴν μετάφρασιν αὐτὴν, μὲ ὄλην τὴν αὐστηρὰν ἀκριβεία της, κατεβλήθη πᾶσα προσπάθεια, ὥστε τὸ ὕφος νὰ εἶναι ὅσῳ τὸ δυνατόν πιὸ ἐπαγωγὸ καὶ γλαφυρό, διὰ νὰ γίνῃ ὁ Πλούταρχος κτῆμα τῶν πολλῶν.

Δὲν ἦτο ὅμως καὶ πολὺ εὐκόλη ἡ προσπάθεια αὐτή, διότι συγχρόνως ἔπρεπε νὰ μένωμε πιστοὶ εἰς τὸ κείμενον, ὅπως αὐτὸ μᾶς παρεδόθη.

Ὁ Πλούταρχος ἀπέθανε στὸν τόπο ποῦ ἐγεννήθηκε σὲ ἡλικία ἑβδομηῆντα ἐτῶν.

Κ. Φ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

1. Εἰς τὸ βιβλίον αὐτό, ποῦ γράφομε τὸν βίον τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Καίσαρος, τοῦ κατατροπώσαντος τὸν Πομπήϊον, θὰ παρακαλέσωμε τοὺς ἀναγνώστας μας νὰ μὴ μᾶς κατηγορήσουν, ἂν δὲν τὰ ἐκθέσωμεν ὅλα καὶ ἂν δὲν ἀναφέρωμεν ὅλας τὰς ὀνομαστάς πράξεις των μὲ μεγάλην λεπτομέρεια. Τὰ γεγονότα εἶναι πολλὰ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐπιτένωμε τὰ πλεῖστα. Δὲν γράφομε, ἄλλωστε, ἱστορίαν, ἀλλὰ βιογραφίαν, ἣ δὲ ἀρετὴ ἢ ἡ κακία δὲν φανερώνονται πάντοτε ἀπὸ τὰς πλέον ἐπισημοὺς πράξεις. Συμβαίνει πολλάκις ἓνα μικρὸν πρᾶγμα, μὴ μικρὰ ὁμιλία, ἓνα τίποτα, νὰ δείχνῃ πολὺ περισσότερον τὸν χαρακτῆρα ἀπὸ ὅ,τι τὸν δείχνουν μυριόνεκροὶ μάχαι καὶ πολεμικαὶ παρατάξεις μέγισται καὶ πολιορκίαι πόλεων.

Ὅπως λοιπὸν οἱ ζωγράφοι ὀλίγον φροντίζουν γὰρ τὰ ἄλλα μέρη, τὴν ὁμοιότητα δὲ παίρνουν ἀπὸ τὸ πρόσωπον καὶ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου· ποῦ δείχνουν τὸ ὕψος, ἔτσι ἄς ἐπιτραπῇ καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ εἰσδύσωμε μᾶλλον εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ψυχῆς. Μὲ τὰ σημεῖα αὐτὰ θὰ ζωγραφίσωμε τὸν βίον ἐκάστου τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, ἀφίνομε δὲ εἰς ἄλλους νὰ περιγράψουν τὰ μεγαλεῖά των καὶ τοὺς ἀγῶνάς των.

2. Ἀπὸ τὰ θυλούμενα περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, κάτι ποῦ περισσότερον πιστεύεται εἶναι αὐτό. Ἀπὸ τὸν πατέρα του ὅτι ἦτο Ἡρακλείδης, καταγόμενος ἀπὸ τὸν Κάρανον, ἀπὸ τὴν μητέρα του δὲ Αἰακίδης, ἐκ τοῦ Νεοπτολέμου. Καθὼς λέγεται, ὁ Φίλιππος εἶχε μνηθῆ εἰς τὴν Σαμοθράκην τὰ ἐκεῖ μυστήρια μὲ τὴν Ὀλυμπιάδα, ὅταν καὶ οἱ δύο ἦσαν ἀκόμη παιδιὰ, αὐτὴ δὲ μάλιστα ὀρφανή. Ἀπὸ τότε τὴν ἀγάπησε καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὴν παντρευθῆ, πείσας τὸν

ἄδελφό της, τὸν Ἀρύμβα. Πρὶν ἀπὸ τὴν νύκτα ποῦ ἡ νύφη κλείνεται εἰς τὸν θάλαμον αὐτὴ εἶδε ὅτι ἔπεσε βροντὴ καὶ κεραυνὸς εἰς τὴν κοιλιὰ της, καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν πληγὴ ἀναψε πολλὴ φωτιά. Ἀπὸ τὴν φωτιά ἐσκόρπισαν φλόγες σὲ ὅλη τὴν ἔκτασι ποῦ ἕστερα ἔσβυσαν.

Καὶ ὁ Φίλιππος εἶδε καὶ αὐτὸς λίγο καιρὸ μετὰ τὸν γάμον τοῦ αὐτοῦ τὸ ὄνειρο : "Ὅτι ἐσφράγισε τὴν γυναῖκά του εἰς τὴν κοιλιὰ, μὲ μιὰ σφραγίδα, ποῦ παρίστανε, ὅπως ἐνόμιζε, ἕνα λεοντάρι.

Τὸ ὄνειρο αὐτό, ἀπὸ τοὺς μάντιες, οἱ ἄλλοι μὲν ἐξηγοῦσαν ὅτι μορεῖ νὰ ἐσήμενε πῶς ὁ Φίλιππος ἔπρεπε νὰ προσέχη περισσότερο τὴν γυναῖκα του, ὁ δὲ Ἀρίστανδρος ὁ Τελμινθεὺς εἶπεν ὅτι ἡ γυναῖκα τοῦ Φιλίππου ἦτο ἔγκυος—ἀφοῦ τὰ ἄδεια δοχεῖα δὲν σφραγίζονται—καὶ ὅτι θὰ ἐγεννοῦσε παιδί δυνατὸ καὶ γενναῖο σὰν λεοντάρι. Ἀλλὰ καὶ ἕνα φεῖδι, ἀπὸ αὐτὰ ποῦ λέγονται δράκοντες, βρέθηκε κάποτε ξαπλωμένο δίπλα εἰς τὸ σῶμα τῆς Ὀλυμπιάδος ποῦ ἐκοιμάτο.

Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ λέγεται ὅτι συνετέλεσεν ἐξαιρετικὰ εἰς τὸ νὰ ψυχρανθῇ ὁ Φίλιππος καὶ εἰς τὴν ἀγάπῃ του καὶ εἰς τὰ χάρδια του πρὸς τὴν γυναῖκά του. Ἔτσι, δὲν ἤρχετο πολλάκις οὔτε νὰ κοιμηθῇ, εἴτε γιατί ἐφοβήθηκε τίποτα μογεῖας ἢ φάρμακα τῆς γυναίκας του ἐναντίον του, εἴτε γιατί εἶχε παραιτηθῇ ἀπὸ κάθε σχέσι μαζύ της, ἐπειδὴ ἐνόμιζε ὅτι αὐτὴ ἀνῆκε σὲ κάποιαν ἐξωτερικὴν ἀνωτέρα δύναμι.

Σχετικῶς μάλιστα μετὰ τὰ πράγματα αὐτὰ, κυκλοφορεῖ καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη.

"Ὅτι ὅλαι αἱ γυναῖκες ἐκεῖ πάνω ἐπιδίδονται ἀρχαίωτα εἰς τὰ Ὀρφικὰ μυστήρια καὶ εἰς τὰ Διονυσιακὰ ὄργια, καὶ ὅτι αἱ ἐπογομαζόμεναι Κλώδωνες καὶ Μιμαλλόνες κάνουν πολλά ὁμοια μὲ τὰς Ἡδωνίδας καὶ τὰς γυναῖκας τῆς Θράκης, αὐτὰς ποῦ μένουσιν περὶ τὸν Αἴμον. Ἀπὸ αὐτοῦ φαίνεται ὅτι ἐλεκράτησε νὰ σημαίνῃ τὸ ρῆμα «θηρησκεύω» τὰς ὑπερβολικὰς καὶ λεπτολόγους θρησκευτικὰς τελετάς.

Ἡ Ὀλυμπιάς λοιπόν, ἐπειδὴ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλῃ γυναῖκα ἐλάτρευε τὰς ὀργιαστικὰς αὐτὰς παραδόσεις καὶ παρεδίδοτο ἐπὶ τὸ βαρβαρικώτερον εἰς τοὺς ἐνθουσιασμοὺς, ἐπαινεγε μέγαλα ἡμερα φεῖδια εἰς τοὺς γυναικείους ὀμίλους της. Τὰ φεῖδια αὐτὰ ἔβγαιναν πολλάκις ἀπὸ τοὺς κισσοὺς καὶ ἀπὸ τὰ μυστικὰ κιβώτια τῶν γυναικείων ὀμίλων, ἐτυλίγοντο ἔρχοντα εἰς τοὺς θύρσους καὶ εἰς τὰ στεφάνια τῶν γυναικῶν καὶ ἔκαναν τοὺς ἄνδρας νὰ ἐκπλήσσωσιν.

3. Καθὼς λέγεται, ὕστερα ἀπὸ τὸ ὄραμα αὐτὸ ὁ Φίλιππος ἔστειλεν εἰς τοὺς Δελφοὺς τὸν Χαίρωννα τὸν Μεγαλοπολίτη.

Καὶ αὐτὸς ἔφερε χρησμὸν τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου διετάσσεται ὁ Φίλιππος νὰ κἀνῃ θυσίαν εἰς τὸν Δία Ἀμμωνά καὶ νὰ τὸν σέβωνται περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς θεοὺς. Ἀκόμη, ἔλεγεν ὁ χρησμὸς, ὅτι ὁ Φίλιππος θὰ χάσῃ τὸ ἓνα μάτι του. Αὐτὸ μὲ τὸ ὅποιον κατεσκόπευσε τὸν θεὸ ἀπὸ τὴν τρύπα τῆς πόρτας, τότε ποῦ εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν γυναῖκά του μὲ μορφήν δράκοντος. Ὅταν ἡ Ὀλυμπιάς προέπεμπε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν ἐκστρατείαν, εἶπεν εἰς μόνον αὐτόν, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἐρατοσθένης, τὸ μυστικὸ γύρω ἀπὸ τὴν γέννησί του, καὶ τοῦ παρᾶγγελε νὰ ἔχη φρόνημα ἀντάξιον τῆς καταγωγῆς του.

Ἐν τούτοις ἄλλοι λέγουν ὅτι ἡ Ὀλυμπιάς ἀπέκρουε τὰ μυθολογήματα αὐτὰ καὶ ἔλεγε :

— Δὲν θὰ παύσῃ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μὲ διαβάλλῃ ἀπέναντι τῆς Ἡρας ;

Τὴν ἕκτην ἡμέρα τοῦ μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, ποῦ οἱ Μακεδόνες τὸν λέγουν Λῶον, ἐγεννήθη ὁ Ἀλέξανδρος. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐκάη ὁ ναὸς τῆς Ἐφεσσίας Ἀρτέμιδος, ὁ δὲ Μάγνης ὁ Ἡγησίας ἔκανε τότε κάποιον λογοπαίγνιον τόσο ψυχρὸ, ὥστε μοροῦσε νὰ σβύσῃ ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνη ἡ φωτιά.

Εἶπε, δηλαδή, ὅτι ἐπόμενον ἦτο νὰ καῖ ὁ ναὸς, ἀφοῦ ἡ Ἀρτεμις ἠσχολεῖτο μὲ τὴν Ὀλυμπιάδα εἰς τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν γέννησι.

Ἐν τούτοις, οἱ μάγοι, ὅσοι ἔτυχε νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν Ἐφεσο. ἐθεώρησαν τὴν καταστροφὴν τοῦ ναοῦ ὡς σημάδι ἄλλου κακοῦ ποῦ θὰ ἤρχετο, καὶ ἔτρεχαν ἀπάνω κάτω, δέροντες τὰ πρόσωπά των καὶ φωνάζοντες μὲ βογγητὰ ὅτι ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἐγέννησεν εἰς τὴν Ἀσία μεγάλην καταστροφὴν καὶ συμφορὰν.

Τότε ὁ Φίλιππος, μόλις εἶχε κυριεύσει τὴν Ποτίδαια καὶ τρεῖς ἀγγελίαι τοῦ ἦλθαν ταυτοχρόνως.

Ἡ μία ὅτι ἐνίκηθησαν οἱ Ἰλλυριοὶ ἀπὸ τὸν Παρμενίωνα σὲ μιὰ μεγάλη μάχη.

Ἡ ἄλλη ὅτι ἐνίκησεν ὁ ἵππος του εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

Καὶ ἡ τρίτη ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ἀλέξανδρος.

Καθὼς ἦτο ἐπόμενον, ὁ Φίλιππος ἔχαρῃ ἀπὸ αὐτὰς τὰς εἰδήσεις, τὴν χαρὰν του δὲ αὖξησαν ἀκόμη περισσότερο οἱ μάντιες, οἱ ὅποιοι ἔλεγαν ὅτι τὸ παιδί ποῦ ἐγεννήθηκε ἐπάνω σὲ τρεῖς νίκας, θὰ ἦτο ἀκατανίκητο.

4. Σχετικῶς τώρα μὲ τὴν σωματικὴν παράστασι τοῦ Ἀλεξάνδρου, αὐτὴν μᾶς τὴν δείχνουν, καλλίτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνδριάντας, οἱ ἀνδριάντες τοῦ Λυσίππου, τὸν ὁποῖον

καὶ μόνον ἤθελεν ὁ Ἀλέξανδρος ἀγαματοποιόν του. Διότι ὁ τεχνίτης αὐτὸς διετήρησεν ἀκριβῶς, ὅσα κατόπιν ἀπεμιμοῦντο πολλοὶ ἀπὸ τούτους διαδόχους καὶ τοὺς φίλους τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὸ ἀνασήκωμα δηλαδὴ τοῦ αὐχένος, μὲ κάποιον γύρσιμο πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν ματιῶν.

Ὁ Ἀπελλῆς ὁμοίως, ποῦ ἐξωγράφησε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κρατᾷ κεραυνό, δὲν εἶχε μιμηθῆ τὸ χρῶμα του, ἀλλὰ τὸν ἔκανε πιὸ σκοῦρο καὶ πιὸ μελανό. Ἦτο δὲ λευκός, ὅπως λέγουσιν, ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἡ λευκότης του ἔφθανε στὸ κόκκινο, περὶ τὸ στήθος, πρὸ πάντων, καὶ εἰς τὸ πρόσωπο. Ὅτι δὲ εἶχε μιὰ ἔξαιρετικῶς γλυκεῖα μυρωδιὰ τὸ δέρμα του, καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ σόμα καὶ ἀπὸ ὅλο τὸ σῶμά του ἔβγαιναν ἕνα ἄρωμα τόσο ποῦ ἐγέμιζαν οἱ χιτῶνες του, τοῦτο τὸ ἐδιαβάσαμε εἰς τὰ ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἀριστογένοῦς.

Ἡ σωματικὴ κρᾶσις του, πολὺ θερμὴ καὶ πυρᾷ, θὰ ἦτο ἴσως αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ, διότι τὸ ἄρωμα γίνεται ἀπὸ τὴν θερμότητα ποῦ χωνεύει τὰ ὑγρά, ὅπως πιστεύει ὁ Θεόφραστος. Ἀκριβῶς δὲ δι' αὐτό, τὰ μέρη τῆς γῆς ποῦ εἶναι ξηρὰ καὶ ὑπερβολικὰ ζεστὰ παράγουν τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἄρώματα. Γιατὶ ὁ ἥλιος ἀπορροφᾷ τὸ ὑγρὸ ποῦ εὐρίσκεται στὴν ἐπιφάνεια τῶν σωμάτων καὶ καθέται ἐπάνω των ὡς ὑλικὸ ποῦ προκαλεῖ τὴν σῆψιν. Ἡ θερμότης αὐτῆ τοῦ σώματος ἔκανε, ὅπως φαίνεται, τὸν Ἀλέξανδρον φιλοπότη καὶ εὐδέξαπτο. Ἀπὸ παιδὶ ὁμοίως διεφαίνετο καὶ ἡ σωφροσύνη του· διότι ἐνῶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ἦτο ὀρηκτικὸς καὶ σφοδρὸς, σὲ ὅ,τι φέρεται ἡδονὴ ἦτο βραδύς καὶ πολὺ μετρημένος. Παρὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν του ἀκόμη ἔδειχνε φρόνημα σοβαρὸ καὶ μεγαλόψυχο. Δὲν ἀγαποῦσεν αὐτὸς κάθε εἶδους γενικῶς δόξα, ὅπως ὁ πατέρας του ὁ Φίλιππος, ποῦ ἔκαυχᾶτο καὶ γιὰ τὴν σοφιστικὴν ἱκανότητα τῶν λόγων του, καὶ ἐχάρασσε εἰς τὰ νομίσματά του τὰς νίκας τῶν ἀρμάτων του εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ποῦ τὸν ἐρωτοῦσαν, ἂν θὰ ἤθελε νὰ λάβῃ μέρος καὶ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας σταδιοδρομίας, διότι ἦτο γλήγορος, ἔλεγε :

— Ναί, ἂν εἶχα βασιλεῖς ἀνταγωνιστάς.

Μάλιστα ὁ Ἀλέξανδρος φαίνεται ὅτι δὲν διέκειτο μὲ εὐμένεια πρὸς τὸ γένος τῶν ἀθλητῶν. Διότι, ἐνῶ εἶχε καθιερώσει καὶ προστατεύσει πολλὰ ἀγωνίσματα, ὄχι μόνον τραγῳδῶν καὶ ἀθλητῶν καὶ κιθαρωδῶν, ἀλλὰ καὶ ραψωδῶν καὶ ἀγῶνας ἀκόμη παντὸς εἶδους κυνηγίου καὶ ραβδομαχίας, καμμιά προθυμία δὲν ἔδειξε νὰ προσδιορίσῃ ἔπαθλον οὔτε εἰς τὴν πυγμαχία οὔτε εἰς τὸ παγκράτιον.

δ. Κάποτε ποῦ εἶχαν ἔλθει οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ βασιλέως

τῶν Περσῶν, ἐνῶ ἀπουσίαζεν ὁ Φίλιππος, καὶ τοὺς ἐπιλοξένησεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἔπιασε φιλικὸν θάρρος μετὰ αὐτοῦς, τόσο τοὺς κατέθελξε μετὰ τὸν καλότροπο καὶ περιποιητικὸν τρόπο του καὶ μετὰ τοῦ δὲν τοὺς ἔκανε κανένα ἐρώτημα παιδαριῶδες ἢ μικρὸ, ὥστε ἐθαύμασαν.

Ἐζητοῦσε νὰ μάθῃ ὁ Ἀλέξανδρος τὰ μήκη τῶν ὁδῶν, καὶ τὸν τρόπο τῆς ὁδοπορίας πρὸς τὴν ἄνω Ἀσία, καὶ πῶς ἦτο ὁ βασιλεὺς στοὺς πολέμους, καὶ ποιά ἦτο ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν Περσῶν. Ὁ θαυμασμὸς τῶν μάλιστα ἦτο τόσοσ, ὥστε τὴν λεγομένην ἰκνότητά τοῦ Φιλίππου δὲν τὴν ἐθεώρησαν τίποτα, ἐμπρὸς εἰς τὴν ὁρμὴ καὶ τὴν μεγαλοπραγματοσύνη τοῦ παιδιοῦ.

Δὲν ἄκουεν ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ πολλὴν χαρὰ τὰς ἀγγελίας, ὅσας ἤρχοντο, ὅτι ὁ Φίλιππος ἢ ἐκυρίευσεν κάποια πόλι ἐνδοξοῦ ἢ ἐνίκησε καμμιᾶ μεγάλην νίκη, ἀλλὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς συνομηλικούς του.

— «Παιδιά, ὅλα θὰ τὰ κυριεύσῃ ὁ πατέρας μου, καὶ δὲν θὰ με ἀφήσῃ νὰ κατορθώσω καὶ ἐγὼ μαζὺ σας τίποτα σπουδαῖο καὶ μεγάλο».

Γιατὶ δὲν ἐπιθυμοῦσεν ὁ Ἀλέξανδρος οὔτε τὴν ἡδονή, οὔτε τὰ πλούτη, ἀλλὰ τὴν δόξα, καὶ ἐνόμιζε ὅτι, ὅσο πῶς πολλὴ δόξα πάρῃ ἀπὸ τὸν πατέρα του, τόσο πῶς λίγη θὰ κατώρθωνε νὰ ἀποκτήσῃ μόνος του.

Καὶ ὅσο ἐμεγάλωναν τὰ πράγματα τοῦ βασιλείου τοῦ πατρὸς του, τόσο ἤθελε αὐτὸς νὰ παραλάβῃ ἐξουσία· ποῦ νὰ μὴν ἔχῃ οὔτε χρήματα, οὔτε τρυφάς, οὔτε ἀπολαύσεις, ἀλλὰ ἀγῶνας καὶ πολέμους καὶ φιλότιμα ἔργα, γιατί ἐνόμιζεν ὅτι αἱ πράξεις θὰ ἐξηγελῶντο ἀπὸ τὸν πατέρα του.

Ἐννοεῖται, ὅτι πολλοὶ ἠσχολοῦντο μετὰ τὴν ἀνατροφὴν του, ἐπιμελεῖται καὶ παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι, ὅλους δὲ τοὺς ἐπώπτευν ὁ Λεωνίδης, ἀνθρῶπος ἀσθηροῦ χαρακτήρος καὶ συγγενῆς τῆς Ὀλυμπιάδος.

Τὸ ὄνομα τοῦ παιδαγωγοῦ, ποῦ καλὸ καὶ ἀριστο εἶναι τὸ ἔργο του, δὲν τὸ ἀπέφρευεν αὐτός. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅμως ὀνομάζετο τροφεὺς καὶ καθηγητὴς τοῦ Ἀλεξάνδρου γιὰ τὴν σοβαρότητά του καὶ τὴν συγγένειά πρὸς τὸν βασιλέα.

Τὴν ιδιότητα ὅμως καὶ τὸν τίτλο τοῦ παιδαγωγοῦ τὰ ἀντεποιεῖτο ὁ Λυσίμαχος ὁ Ἀκαρνάν, ποῦ δὲν εἶχε τίποτα εὐχάριστο. Ἐν τούτοις τὸν ἀγαποῦσαν καὶ εἶχε τὴν δευτέραν θέσιν, γιατί ἔλεγε τὸν ἑαυτὸ του Φοῖνικα, τὸν Ἀλέξανδρο Ἀχιλλέα, καὶ Πηλέα τὸν Φίλιππο.

6. Τὴν ἐποχὴ ποῦ ὁ Φιλόνεικος ὁ Θεσσαλὸς ἔφερε τὸν Βουκεφάλα νὰ τὸν πωλήσῃ στὸν Φίλιππο καὶ ἐζητοῦσε δεκατρία

τάλαντα, κατέβηκαν ὅλοι στὸν κάμπο νὰ δοκιμάσουν τὸ ἄλογο πού ἐφαίνεται πολὺ δυσκολομεταχειρίστο. Κανένα ἀναβάτη δὲν ἐδέχτο αὐτό, οὔτε ἠνείχτο καμμιά φωνή ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Φιλίππου, ἀλλὰ ἀνεσηκόνετο καὶ τὰ ἔβαζε μὲ ὄλους.

Γι' αὐτὸ ἐθύμωσε πολὺ ὁ Φίλιππος καὶ διέταξε νὰ πάρουν ἀπὸ ἐκεῖ τὸ ἄλογο, μὰ καὶ ἦτο τόσο πολὺ ἄγριο καὶ δὲν εἶχε παιδευθῆ. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως, πού ἦτο παρὼν, εἶπε:

— «Τὶ ἄλογο ἀφίνουν! Γιατί δὲν μποροῦν νὰ τὸ μεταχειρισθοῦν, μὲ τὸ νὰ μὴ ξέρουν καὶ γιατί φοβοῦνται».

Ἐσώπασεν ὁ Φίλιππος στὴν ἀρχή, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξακολούθησε νὰ μουρμουρίζῃ τὰ ἴδια αὐτὰ μέσα του καὶ νὰ λυπᾶται τοῦ λέγει:

— «Κατηγορεῖς σὺ τοὺς πιδὲ μεγάλους ἀπὸ σένα, σὰ νὰ ἤξερες πιδὲ πολλά, ἢ σὰν νὰ μποροῦσες καλλίτερα νὰ κυβερνήσῃς ἄλογο».

— «Τοῦλάχιστον αὐτὸ, ἀπάντησεν ὁ Ἀλέξανδρος, θὰ τὸ μεταχειριζόμενον καλλίτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους».

— «Ἄν δὲν τὰ καταφέρῃς ὅμως, πὼς πρέπει νὰ τιμωρηθῆ ἢ προπέτεια σου;», τοῦ εἶπεν ὁ Φίλιππος.

— «Νὰ πληρώσω ἐγὼ τὸ ἄλογο.»

Ἐγέλασαν ὅλοι. Ὑστερα ὅμως ἐγένεεν ἡ συμφωνία γὰρ τὸ ποσὸν τοῦ χρημάτων. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐπλησίασε γλήγορα στὸ ἄλογο, ἐπῆρε τὰ ἡνία καὶ τὸ ἐγύρισε πρὸς τὸν ἥλιο. Εἶχε καταλάβει ὅπως φαίνεται, ὅτι τὸ ἄλογο ἔβλεπε τὴν σκιά νὰ πέφτῃ καὶ νὰ κινῆται ἔμπρὸς του, καὶ γι' αὐτὸ ἐταράσσετο. Τὸ παρακολούθησεν ἔτσι λίγο καθὼς ἐκάλπαζε, τὸ ἐχάιδευσε μὲ τὸ χέρι, καὶ σὰν τὸ εἶδε νὰ ἀναφυσᾷ, ἐπέταξεν ἦσυχά τὴν γλαμύδα του καὶ μὲ ἓνα πήδημα ἐκάθισε σίγουρα ἐπάνω του. Ἐμάζεψε τότε λίγο τὰ ἡνία καὶ ἔσφιξε ἔτσι τὸν χαλινὸ χωρὶς νὰ τὸ χτυπήσῃ μὲ τὸ καμτσίκι ἢ μὲ τὸν πτεριστήριό του.

Ὑστερα, καθὼς εἶδε ὅτι τὸ ἄλογο δὲν ἐφοβόριζε πιά καὶ ἤθελε μόνον μὲ ἀνυπομονησία νὰ τρέξῃ, τὸ ἄφησε καὶ τὸ παρακινούσε μὲ πιδὲ θαρραλὴ φωνή, ἐνῶ τὸ χτυποῦσε μὲ τὸ πόδι. Ἀγωνία εἶχε καταλάβει στὴν ἀρχὴ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Φιλίππου πού ἔβλεπαν μὲ σιωπή.

Ὅταν ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος ἐγύρισε μὲ ἓνα κύκλο καὶ ἐπέστρεψεν ἴσια καὶ μὲ τρεχάλα σοβαρὸς καὶ χαρούμενος, ὅλοι ἐξεδήλωναν τὸν ἐνθουσιασμό των ἀλαλάζοντες. Ὁ πατέρας του ὅμως λέγεται ὅτι καὶ ἐδάκρυσε λίγο ἀπὸ τὴν χαρὰ του, καὶ μόλις ἐξεπέφτευσεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν ἐφίλησεν εἰς τὸ κεφάλι, καὶ τοῦ εἶπε:

— «Παιδί μου, ζήτησε βασιλείου ἀντάξιό σου, γιατί ἡ Μακεδονία δὲν σὲ χωρεῖ».

7. Ἐβλεπεν ἐν τούτοις ὁ Φίλιππος ὅτι ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἐκ φύσεως δύσκολος καὶ ὅτι σὰν ἐφιλονεύκοιτος δὲν ὑποχωροῦσεν εἰς τὴν βία. Τούναντίον ὁμως ἐποιεῖν ἀπὸ λόγια. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος περισσότερο προσπαθοῦσε νὰ τὸν πείθῃ παρὰ νὰ τὸν διατάσῃ, καὶ τὴν φροντίδα του καὶ τὴν ἀνατροφή του δὲν τὴν ἐνεπιστεύετο ἐντελῶς εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς μουσικῆς καὶ τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, ἀλλὰ τὴν ἐθεωροῦσε ἔργο πολὺ μεγαλειτέρας σημασίας, ἔργο, τὸ ὁποῖον, ὅπως λέγει καὶ ὁ Σοφοκλῆς:

«Τιμόνια θέλει καὶ χαλινούς».

Γι' αὐτὸ καὶ τοῦ ἔφερε τὸν ἐνδοξότατο καὶ σοφώτατο ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, τὸν Ἀριστοτέλη, καλὰ καὶ ἄξια διδακτὰ δόσας εἰς αὐτόν. Ἦσαν δὲ αὐτὰ, τὸ ὅτι ἐπώκισε ἐκ νέου τὴν πόλιν τῶν Σταγείρων, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν κατήγετο ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ τὴν ὁποῖαν αὐτὸς ὁ Φίλιππος εἶχε καταστρέψῃ, καὶ ὅτι ἀποκατέστησε τοὺς κλίτας ποῦ εἶχαν διαφύγει ἢ εἶχαν περιπέσει εἰς δουλείαν.

Ὁ τόπος ποῦ ὁ Φίλιππος προσδιώρισε γιὰ τὰς σπουδὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἦτο τὸ περὶ τὴν πόλιν Μίεζα νυμφαῖον. Αὐτοῦ δεῖχνουν μέχρι σήμερον λίθινα ἔδρανα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἀπόσκια μέρη ποῦ ἦσαν ὁ περίπατος. Καθὼς φαίνεται ὁ Ἀλέξανδρος δὲν εἶχε διδαχθῆ μόνον τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπορρήτους καὶ βαθυτέρας διδασκαλίας. Τὰς διδασκαλίας αὐτὰς οἱ σοφοὶ ἄνδρες ἰδίως ἀκροαματικὰς καὶ θεωρητικὰς τὰς ἔλεγαν, καὶ δὲν τὰς μετέδιδαν εἰς πολλοὺς. Ὅταν δὲ μετέβῃ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀσία καὶ ἄκουσεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε δημοσιεύσει μερικὸς λόγους σχετικὸς μὲ τὰς ἀνωτέρας ἐπιστήμας, ἔγραψε πρὸς αὐτόν μὲ παρηγοῖα μίαν ἐπιστολὴν περὶ φιλοσοφίας, ποῦ ἰδοὺ τὸ ἀντίγραφόν τῆς.

«Ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη, εὖ πράττειν. Δὲν ἔκανες καλὰ νὰ δημοσιεύσῃς τοὺς ἀκροαματικοὺς λόγους. Γιατί, εἰς τί θὰ διαφέρωμεν ἡμεῖς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἂν γίνουμ κοιναὶ αἱ γνώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἐξεπαιδεύθημεν;

»Ἐγὼ θὰ ἐπρωτιμοῦσα νὰ ὑπερέχω τῶν ἄλλων μᾶλλον εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἀρίστων πραγμάτων, παρὰ εἰς τὴν δύναμιν. Ἐρρωσο».

Γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν φιλοτιμίαν αὐτῆ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπήντησεν ἀπολογούμενος ὅτι οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἦσαν καὶ δὲν ἦσαν δημοσιευμένοι.

Καί, τῷ ὄντι, ἡ πραγματεία του περὶ τῆς μεταφυσικῆς, μὲ τὸ νὰ μὴ περιέχῃ τίποτα χρήσιμο πρὸς διδασκαλίαν καὶ γνῶ-

σιν, ἐγράφη μόνον ὡς ὑπόδειγμα γι' αὐτοὺς ποῦ ἔχουν ἤδη ἐκπαιδευθῆ.

8. Ἐκτός τούτων ὅμως, καὶ τὴν κλίσι πρὸς τὴν ἱατρικὴ φαίνεται ὅτι Ὁ Ἀριστοτέλης ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρο περισσότερον παντός ἄλλου. Δὲν ἀγίασσε δὲ μόνο τὴν θεωρίαν αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἐβοηθοῦσε τοὺς φίλους του, ὅταν ἀσθενοῦσαν, καὶ ἔκανε συνταγὰς θεραπείας καὶ διαίτης, καθὼς μποροῦμε νὰ ἰδοῦμε εἰς τὰς ἐπιστολάς του.

Ἀλλὰ καὶ φύσει φιλόλογος καὶ φιλομαθὴς καὶ φιλιανθρώστῃς ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὴν Ἰλιάδα, ποῦ τὴν ἐθεωροῦσε καὶ τὴν ἔλεγε ἐφόδιο πολεμικῆς ἀρετῆς, ἔλαβε διωρθωμένην ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη.

Ἡ Ἰλιάς αὐτὴ εἶναι ἐκείνη ποῦ τὴν ὀνομάζουσι «τοῦ νάρθηκος», αὐτὴν δέ, μαζὺ μὲ τὸ μαχαίρι του, τὴν εἶχε πάντοτε κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του, ὅπως μᾶς λέγει ὁ ἱστορικὸς Ὀνησίκριτος.

Καθὼς ὅμως δὲν εἶχε ἄλλα βιβλία εἰς τὴν ἄνω Ἀσία, διέταξε τὸν Ἀρπαλο νὰ τοῦ στείλῃ μερικά. Καὶ αὐτὸς τοῦ ἔστειλεν ἔργα τοῦ Φιλίστου καὶ πολλὰς ἀπὸ τὰς τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοὺς διθυράμβους τοῦ Τελέστου καὶ τοῦ Φιλοξένου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ἀριστοτέλη, ὁ Ἀλέξανδρος τὸν ἐθαύμαζε κατ' ἀρχὰς καὶ τὸν ἀγαποῦσε, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε, ὅχι πρὸς λίγο ἀπὸ τὸν πατέρα του. Γιατὶ στὸν πατέρα του ὄφειλε τὸ ζῆν, σ' αὐτὸν δὲ τὸ εὖ ζῆν. Ἐπειτα ὅμως τοῦ ἐφέρετο μᾶλλον ὑποπτα, ὅχι ὅμως τόσον ὥστε νὰ τοῦ κἀνῃ κακὸ.

Τὰ φιλοφρονήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη δὲν εἶχαν τώρα πιά τὴν πρώτη θερμότητα καὶ περιπάθεια, καὶ ἀπεδείκνυαν τὴν ψυχρότητα του. Ἐν τούτοις ἡ τιμὴ ποῦ ἔκανε πρὸς τὸν Ἀνάξαρχο καὶ τὰ πενήντα τάλαντα ποῦ ἔστειλε πρὸς τὸν Ξενοκράτη καὶ αἱ μεγάλα περιποιήσεις πρὸς τὸν Δάνδαμ καὶ πρὸς τὸν Κάλανο, μαρτυροῦν ὅτι τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν εἶχεν ἐγκαταλείψει ὁ ἔμφυτος εἰς αὐτὸν καὶ ἐξ ἀρχῆς συναναπτυχθεὶς ζῆλος καὶ πόθος πρὸς τὴν φιλοσοφίαν.

9. Τὴν ἐποχὴν ποῦ ὁ Φίλιππος εἶχεν ἐκστρατεῦσαι κατὰ τοῦ Βυζαντίου, ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο δεκαῆξ ἐτῶν καὶ εἶχε μείνει στὴν Μακεδονία, διενθύνων τὰ κρατικὰ πράγματα καὶ κρατῶν καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Κράτους. Τότε κατέστρεψε τοὺς ἐπαναστατήσαντας Μεδάρους, ἐκυρίευσεν τὴν πόλιν των καὶ ἔδιωξε τοὺς βαρβάρους κατοίκους. Ἐπειτα τὴν ὀνόμασεν Ἀλεξάνδρουπολιν καὶ ἐπώκισεν ἐκεῖ μικτὸν πληθυσμό.

Ἦτο ὅμως παρὼν καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας, καὶ

επολέμησεν ἐκεῖ καὶ αὐτὸς κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Λέγεται μάλιστα ὅτι ἦτο ὁ πρῶτος ποῦ ἐρρίφθη κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Λόχου τῶν Θηβαίων.

Μέχρι τῆς ἰδικῆς μας τώρα ἐποχῆς, ἔδειχναν παρὰ τὸν Κηφισὸ μιά παλιὰ δροῦ, ποῦ τὴν ἔλεγαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, γιατί κοντὰ ἐκεῖ εἶχε στήσει τὴν σκηνή του. Ἀπὸ αὐτοῦ δὲν ἀπέχει πολὺ τὸ Πολυάνθριον τῶν Μακεδόνων.

Ἄρα αὐτά, ὅπως ἦτο ἐπόμενο, ἔκαναν τὸν Φίλιππο νὰ υπεραγαπᾷ τὸν γιό του καὶ νὰ χαίρεται ἀκόμη ὅταν οἱ Μακεδόνες ἔλεγαν τὸν Ἀλέξανδρο βασιλέα, καὶ στρατηγὸ τὸν Φίλιππο.

Μέσα στὴν οἰκογένεια ὅμως τὰ ἀνακατέματα, ἐξ αἰτίας τῶν γάμων τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν ἐρώτων του ποῦ ἔφερναν τὴν βασιλεία νὰ ἐνωθῆ μετὸν γυναικωνίτη, ἐδημιουργοῦσαν πολλὰς ἱστορίας καὶ τσακώματα. Αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ ἐμεγάλωνεν ἀκόμη πιὸ πολὺ ἡ Ὀλυμπιάς, γυναικὴ δύστροπος, ζηλότυπος καὶ ὀξύθυμος, ποῦ ἔκανε πιὸ μεγάλο τὸ κακὸ μετὸ νὰ ἐξαιρεθίξῃ τὸν Ἀλέξανδρο.

Ἀφορμὴ μεγάλη ὅμως εἰς τὴν ρῆξιν ἔδωσεν ὁ Ἄτταλος ἐπάνω στοὺς γάμους τῆς Κλεοπάτρας, νέας κόρης, ποῦ τὴν ἀγάπησεν ὁ Φίλιππος, περασμένους πιά στὰ χρόνια καὶ τὴν ἐπαντρεύτηκε. Θεῖος τῆς κόρης ἦτο ὁ Ἄτταλος, καὶ ἀπάνω στὸ μεθῦσι του στὸ τραπέζι προσκαλοῦσε τοὺς Μακεδόνας νὰ ζητήσουν ἀπὸ τοὺς θεοὺς νὰ γεννηθῆ γνήσιος διάδοχος τῆς βασιλείας ἀπὸ τὸν Φίλιππο καὶ τὴν Κλεοπάτρα.

Ἐθύμωσε πολὺ ὁ Ἀλέξανδρος μ' αὐτὰ καὶ ἐφώνησε στὸν Ἄτταλο:

— «Καὶ μεῖς, νόθοι σοῦ φαινόμεθα, παληοκέφαλο;» Τὴν ἴδια δὲ στιγμὴν ἐτίμαξεν ἓνα ποτήρι κατὰ πάνω του.

Τότε ὁ Φίλιππος σηκώθηκε νὰ χτυπήσῃ τὸν Ἀλέξανδρο καὶ ἔβγαλε τὸ ξιφὸς του. Ἀπὸ τὸν θυμὸ του ὅμως καὶ τὸ κρασί, εὐτυχῶς καὶ γιὰ τοὺς δύο, ἐσκόνηται καὶ ἔπεσε κάτω.

— «Αὐτόξλειπε τότε με βρωσιὰ ὁ Ἀλέξανδρος, ἐτοιμάζεται νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ στὴν Ἀσίαν καὶ ἔπεσε καθὼς περιούσεν ἀπὸ τὸ ἓνα ἀνάκλιτρο στὸ ἄλλο». Ἐπῆρε ὕστερα ἀπὸ τὴν σκηνὴ αὐτὴ τὴν μητέρα του Ὀλυμπιάδα, τὴν ἐγκατέστησε στὴν Ἡπειρο καὶ ἔμενε καὶ ὁ ἴδιος στοὺς Ἰλλυριοὺς. Στὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, ποῦ συνεδέετο μετὰ τὴν οἰκογένεια μετὰ δεσμοὺς φιλοξενίας καὶ εἶχε τὸ θάρος, ἦλθε στὸν Φίλιππο.

— «Εἶναι ἠμονιασμένοι μεταξὺ των οἱ Ἕλληνες;», ρώτησεν αὐτὸς τὸν Δημάρατο, ὕστερα ἀπὸ τὰς πρώτας περιποιήσεις καὶ μετὰ τὴν ὑποδοχή.

— «Σοῦ πάει, Φίλιππε, στὰ ἀλήθεια, τοῦ εἶπεν ὁ Δημάρατος, νὰ νοιάζεσαι γιὰ τὴν Ἑλλάδα, μὰ καὶ τὸ δικό σου σπίτι τὸ ἔκανες ἄνω κάτω μὲ τέτοια μαλώματα καὶ τόσα κακά.»

Ἀπὸ τὰ λόγια αὐτά, συνῆλθεν ὁ Φίλιππος καὶ ἔφερε πίσω τὸν Ἀλέξανδρο, ποῦ ὁ Δημάρατος τὸν εἶχε πείσει.

10. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οἱ φίλοι τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ μητέρα του ἔβαλαν λόγια καὶ διαβολὰς στὸν Ἀλέξανδρο, ὅταν ἐξήτησεν ὁ Πηξύδωρος ὁ σατραπῆς τῆς Καρίας νὰ εἰσχωρήσῃ, συγγενεῶν μὲ τὸν Φίλιππο, εἰς τὴν συμμαχία του. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἤθελε νὰ δώσῃ τὴν πιδὲ μεγάλη θυγατέρα του στὸν Ἀριδαῖο τὸν γιὸ τοῦ Φιλίππου, καὶ ἔστειλε στὴν Μακεδονία τὸν Ἀριστόκριτο. Καὶ τότε πάλιν ἐγίνε θόρυβος ὅτι ὁ Φίλιππος μὲ λαμπροὺς γάμους καὶ μεγάλα σχέδια ἐτοιμάζει τὸν Ἀριδαῖο γιὰ τὴν βασιλεία.

Τὰ πράγματα αὐτὰ ἐτάραξαν τὸν Ἀλέξανδρο καὶ στέλλει εἰς τὴν Καρία τὸν τραγωδὸ Θεσσαλὸ γιὰ νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν Πηξύδωρο καὶ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἀφήσῃ τὸν νόθο Ἀριδαῖο, ποῦ δὲν εἶχε σωστὰ τὰ μυαλά του, καὶ νὰ συγγενεύσῃ μὲ τὸν Ἀλέξανδρο.

Ἐκαλοφάνησαν εἰς τὸν Πηξύδωρο αὐτὰ πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα. Ἀλλὰ ὅταν τὰ ἔμαθεν ὁ Φίλιππος ἐπῆρε μαζὺ του καὶ τὸν φίλὸ καὶ συγγενῆ του Φιλῶτα, τὸν γιὸ τοῦ Παρμενίωνος, καὶ ἦλθε στὸ δωμάτιο τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἐκεῖ τὸν ἐμίλωσε πολὺ πικρά, καὶ τοῦ εἶπε ὅτι ἦτο πρόστυχος καὶ ἀνάξιος γιὰ τὰ καλὰ ὅσα εἶχε γύρω του, ἀν ἤθελε νὰ γίνῃ γαμβρὸς ἐνὸς Καρός, ποῦ ἦτο ὑπόδουλος βαρβάρου βασιλέως.

Ὑστερα ὁ Φίλιππος ἔγραψεν εἰς τοὺς Κορινθίους νὰ τοῦ στείλουν σιδηροδέσμιο τὸν Θεσσαλὸ, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους φίλους τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν Ἀρπαλο, τὸν Νέαρχο, τὸν Φρύγιο καὶ τὸν Πτολεμαῖο τοὺς ἐξώρισεν ἀπὸ τὴν Μακεδονία.

Τοὺς φίλους του αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς ἐφώνασεν ἔπειτα καὶ τοὺς εἶχε σὲ ἐξαιρετικὰς τιμάς. Ὅταν δὲ ὁ Πανσανίας ἐφόνευσε τὸν Φίλιππο, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἱκανοποιηθῆ ἀπὸ τὴν προσβολὴν ποῦ τοῦ εἶχε γίνει, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀττάλου καὶ τῆς Κλεοπάτρας, τὸ μεγαλειότερο μέρος τῆς ἀτηγορίας γιὰ τὸν φόνον ἐπέσε στὴν Ὀλυμπιάδα. Ὑπετέθη, πράγματι, ὅτι αὐτὴ παρεκίνησε τὸν νεαρὸ Πανσανία, ἐκμεταλλουμένη τὸν θυμὸν τοῦ, καὶ ὅτι αὐτὴ τὸν παρώτρυνε. Ἀλλὰ καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπέσε μέρος τῆς διαβολῆς γιὰ τὸν φόνον, ἐπειδὴ, καθὼς λέγεται, ὁ Πανσανίας, μετὰ τὴν

προσβολή ποῦ τοῦ εἶχε γίνει, ἦλθεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρο καὶ ἐκλαίετο, αὐτὸς δὲ εἶπε αὐτὸν τὸν στίχο τῆς Μηδείας:

«Τῆ νύφει, τὸν γαμβρό, κί' ὀπιος τοὺς πάντρεψε»

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ἐτιμώρησε τοὺς συνυπευθύνους τοῦ ἐγκλήματος, ἀφοῦ τοὺς ἀνεξήτησε, καὶ ἠγανάκτησε ποῦ ἡ Ὀλυμπιάς εἶχε μεταχειρισθῆ στήν ἀπουσία του πολὺ ἄσχημα τὴν Κλεοπάτρα.

11. Ὅτε παρέλαβε τὸ κράτος ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο εἴκοσι χρόνων, ἀπὸ παντοῦ δὲ ἡβασιλεία εὐρίσκετο κυκλωμένη ἀπὸ μεγάλους φθόνους, ἀπὸ μίσῃ τρομερὰ καὶ ἀπὸ κινδύνους. Γιατί οὔτε τὰ γειτονικὰ βαρβαρικά ἔθνη ὑπέφεραν τὴν ὑποδούλωσι, ἀλλὰ ἐζητοῦσαν τὰς παλαιὰς τῶν βασιλείας, οὔτε ἡ Ἑλλάς, τὴν ὁποῖαν ὁ Φίλιππος εἶχε νικήσει μὲ τὰ ὄπλα, εἶχε προσδεθῆ εἰς τὸν ζυγὸ τοῦ καὶ τὸν ὑπήκουε. Δὲν εἶχε μείνει ὁ καιρὸς εἰς τὸν Φίλιππο, ἀλλὰ ἄφησε τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ τῆς ἄλλαξε μόνον καὶ τῆς ἐτάραξε τὰ πράγματα ποῦ ἦσαν, λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶν περιστάσεων, γεμάτα ἀπὸ σάλου καὶ ταραχῆς. Καὶ οἱ μὲν Μακεδόνες ἐφοβοῦντο τὴν περίστασι, καὶ ἐνόμιζαν ὅτι ἔπρεπεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ παραιτηθῆ ἀφεύκτως ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα καὶ νὰ μὴ τὰ ἀνακινή βιαίως, ἐνῶ τοὺς βαρβάρους, ὅσοι ἐπαναστατοῦσαν, ἔπρεπε νὰ ὑποτάξῃ πάλι μὲ πραότητα καὶ νὰ καταστείλῃ τὰς ἀνατρεπτικὰς τάσεις ἐπάνω στήν ἀρχὴ τῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως, κινούμενος ἀπὸ ἀντιθέτους σκέψεις, ἤθελε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κατάστασι καὶ νὰ τὴν σώσῃ μὲ τόλμη καὶ μεγαλοφροσύνη, γιατί ἐνόμιζεν ὅτι ὅλοι θὰ τὸν καταπατοῦσαν ἂν ἐφαινετο πῶς κατ' ἐλάχιστον ἐνέδιδε καὶ ἂν ἐδείχνετο ὑποχωρητικός.

Ἐπέδραμε λοιπὸν μὲ τὸν στρατὸ του μέχρι τοῦ Ἰστρου, ὅπου ἐνίκησε σὲ μεγάλη μάχη τὸν βασιλέα τῶν Τριβυλλῶν Σύρμον, συντρίψας ἔτσι τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν βαρβάρων καὶ δόσας τέλος στοὺς πολέμους ἐπάνω κεί.

Ἀκούσας ὅμως ὅτι οἱ Θηβαῖοι ἐπανεστάτησαν καὶ σανενοῦντο μαζὺ τῶν οἱ Ἀθηναῖοι, ἔφερον ἀμέσως τὰ στρατεύματα του διὰ τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ εἶπεν ὅτι στὸν Δημοσθένη, ποῦ τὸν ἔλεγε παιδί τὸν καιρὸ ποῦ ἦτο στοὺς. Ἰλλυριοὺς καὶ στοὺς Τριβαλλοὺς, καὶ μειράκιον σάν ἔφθασε στὴν Θεσσαλίαν, θέλει νὰ φανῆ ἄνδρας κοντὰ στὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐτσι ἐπλησίασε πρὸς τὰς Θήβας. Δίδων ὅμως ἀκόμη ἀφορμὴ νὰ μετανοήσῃν γιὰ ὅσα εἶχαν κάνει οἱ Θηβαῖοι, ἐξήτησε τὸν Φοῖβικα καὶ τὸν Προθύτη, καὶ ἐκήρυσσε ἀμνηστία σὲ ὅσους θὰ τοῦ προσήρχοντο. Ἀλλὰ κατῶς οἱ Θηβαῖοι τοῦ ἐζητοῦσαν καὶ αὐτοὶ τὸν Φιλῶτα καὶ τὸν Ἀντίπατρο καὶ ἔστειλ-

λαν κήρυκας νὰ ταχθοῦν μαζί των ὅσοι ἤθελαν νὰ ἐλευθερώσουν μὲ αὐτοὺς τὴν Ἑλλάδα, συνέταξε τοὺς Μακεδόνας πρὸς πόλεμον. Τότε οἱ Θηβαῖοι ἐπολέμησαν μὲ μεγάλην ἀνδρεία καὶ προθυμία, παρὰ τὰς δυνάμεις των, ἀνιταχθέντες κατὰ πολὺ μεγαλειτέρων ἀριθμητικῶς ἐχθρῶν. Ὅταν ὅμως ἄφησαν τὴν Καδιεΐα οἱ φρουροὶ Μακεδόνες καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Θηβαίων ἐκ τῶν ὀπισθεν, τότε ἐκυκλώθησαν καὶ ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς Θηβαίους μαχητάς. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πόλιν, αὐτὴ ἐκυριεύθη, καὶ, ἀφοῦ διηρπάγη, κατεστράφη.

Τὸ ἔκανε δὲ αὐτὸ ὁ Ἀλέξανδρος κυρίως γιὰτὶ ἐπερίμενε νὰ μείνουν πιά ἡσυχοὶ οἱ Ἕλληνες, τρομοκρατούμενοι καὶ ἐκπλησσομένοι ἀπὸ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν Θηβῶν τὸ πάθημα. Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ ἡ δικαιολογία ὅτι ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τοὺς αἴτιας οὓς τῶν συμμάχων του, ἐπειδὴ καὶ οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ Πλαταιεῖς κατηγορήσαν τοὺς Θηβαίους.

Ἀφοῦ δὲ ἐξήρσε τοὺς ἱερεῖς καὶ ὅλους ὅσοι συνεδέοντο μὲ δεσμοὺς φιλοξενίας πρὸς τοὺς Μακεδόνας καὶ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Πινδάρου καὶ τοὺς ταχθέντας κατ' ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐψήφισαν τὴν ἀποστασίαν, τοὺς ἄλλους τοὺς ἐπώλησε. Τριάντα χιλιάδες περίπου ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ἐνῶ οἱ φονευθέντες ἐπέρασαν τὰς ἑξ χιλιάδας.

12. Μέσα στὴν τρομερὰν αὐτὴ καταστροφή τῶν Θηβῶν, μερικοὶ Θραῖκες ποῦ εἶχαν σπάσει τὰς θύρας τοῦ σπιτιοῦ τῆς Τιμοκλείας, ἐνδόξου καὶ σώφρονος γυναικός, διήρπαζαν ὅτι εὗρισκαν, ἐνῶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Θρακῶν, ἀφοῦ ἐβίωσε καὶ προσέβαλε τὴν γυναῖκα, τὴν ἀνέκρινε ἂν εἶχε πούθενά κρυμμένο χρυσάφι ἢ ἀργυρο. Εἶπεν ἡ Τιμόκλεια ὅτι ἔχει τὸν ἔφερε μόνον στὸν κῆπο, τοῦ ἔδειξε τὸ πηγάδι καὶ τοῦ λέγει :

— «Ἐδῶ ἔρριξα τὰ πιδὸ πολῦτιμα πράγματα μου, ὅταν ἡ πόλις ἐκυριεύετο».

Σκύβει ὁ ἀρχηγὸς τῶν Θρακῶν νὰ ἰδῇ τὸ μέρος, καὶ τότε ἡ γυναῖκα ποῦ εἶχε σταθῆ πίσω, τὸν ἐσπρωξε μέσα καὶ τὸν σκοτώνει μὲ πολλὰς πέτρας ποῦ ἔρριξε κατὰ πάνω του.

Τὴν γυναῖκα αὐτὴ τὴν ἐπιάσαν οἱ Θραῖκες στρατιῶται καὶ τὴν ἔφεραν δεμένη ἔμπρὸς τοῦ Ἀλέξανδρου. Ἐφάνηκεν ἀμέσως ἀπὸ τὴν ὄψιν τῆς καὶ ἀπὸ τὸ βάδισμά της στὸν Ἀλέξανδρο ἡ Τιμόκλεια ἐπίσημη καὶ υπερήφανος γυναῖκα, γιὰτὶ χωρὶς τρόμο ἀκολουθοῦσε αὐτοὺς ποῦ τὴν ἔφεραν.

Ὑστερα, ὅταν τὴν ἠρώτησε ποῖα ἦτο, ἀπάντησεν αὐτὴ πῶς ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Θεαγένους, ποῦ εἶχε παραταχθῆ κατὰ τοῦ

Φιλίππου, αγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἔπεσε διοικῶν εἰς τὴν Χαϊρώνειαν.

Ἐθαύμασεν ὁ Ἀλέξανδρος γιὰ τὴν ἀπάντησι καὶ γιὰ τὴν πρᾶξι τῆς γυναικᾶς καὶ διέταξε νὰ τὴν ἀφήσουν μὲ τὰ παιδιά της νὰ φύγῃ ἐλεύθερα.

13. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν στάσι του πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, συνεβιάσθη μὲ αὐτούς, ἂν καὶ ἔδειξαν τόσο μεγάλη λύπη γιὰ τὴν συμφορὰ τῶν Θηβῶν.

Τόσο μεγάλη μάλιστα ἦτο ἡ λύπη των, ὥστε, ἐνῶ ἔφθανεν ἡ ἐορτὴ τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, αὐτοὶ δὲν ἐώρτασαν ἐνεκα πένθους, καὶ τοὺς Θηβαίους ποῦ κατέφυγαν στὴν πόλιν των τοὺς ἔδωσαν κάθε βοήθεια. Ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος, εἴτε γιὰ εἶχε πᾶ ἱκανοποιήσει τὸν θυμὸ του, ὅπως οἱ λέοντες, εἴτε γιὰτὶ ἤθελε νὰ ἀντιτάξῃ στὴν σκληροτάτην καὶ φορικτὴν ἐκείνην πρᾶξι του κάποιαν ἄλλην ἐπεικὴ πρᾶξι, ὄχι μόνον ἐσυγχώρησε τὰς Ἀθήνας γιὰ ὅλα ὅσα εἶχεν ἐναντίον των, ἀλλὰ καὶ παρήγγειλε νὰ προσέχουν τὰ γενικὰ πολιτικὰ πράγματα, γιὰτὶ ἂν αὐτοὺς ἐπάθαινε τίποτα, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἐκυβερνοῦσε τὴν Ἑλλάδα.

Λέγεται ὅμως, ὅτι εἰς τὴν κατοπιν του ζωῇ, πολλάκις ἠσθάνετο λύπην γιὰ τὴν συμφορὰ τῶν Θηβῶν, καὶ ὅτι ἡ συμφορὰ αὐτὴ τὸν εἶχε κάνει ἐπεικέστερο καὶ μαλακὸ πρὸς πολλούς.

Γιὰ τὸν λόγον ἀκόμη αὐτόν, καὶ τὴν ὑπόθεσι τοῦ Κλείου ποῦ ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς οἰνοποσίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὸ δέιλισμα τῶν Μακεδόνων στὴν Ἰνδικὴ ποῦ ἄφησαν ἀτελείωτην τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνη καὶ τὴν δόξα του, τὰ ἀπέδιδεν αὐτὸς εἰς τὴν ὀργὴ καὶ τὴν ἐκδίκησι τοῦ Διονύσου, τοῦ προστάτου τῶν Θηβῶν.

Ἄς σημειωθῇ ἀκόμη ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς διασωθέντας Θηβαίους δὲν παρουσιάσθη ὕστερα νὰ τοῦ ζητήσῃ ὅτι δήποτε καὶ νὰ μὴ τὸ ἐπιτύχῃ.

Αὐτὰ σχετικῶς μὲ τὰς Θήβας.

14. Ὅταν συνῆλθαν δὲ οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν Ἴσθμόν καὶ ἐψηφίσαν νὰ ἐκστρατεύσουν μαζὺ μὲ τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τῶν Περσῶν, ἀνεκηρύχθη αὐτὸς ἀρχηγός των.

Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐπίστευσεν ὅτι καθὼς τοῦ παρουσιάζοντο πολλοὶ πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ φιλόσοφοι καὶ τὸν συνέχαιραν, τὸ ἴδιο θὰ ἔκανε καὶ ὁ Διογένης ὁ Σινωπεύς, ποῦ ἔμμενε τότε κάπου ἐκεῖ εἰς τὴν Κόρινθο.

Ὁ Διογένης ὅμως κάθε ἄλλο εἶχε στὸ νοῦ του, παρὰ τὸν Ἀλέξανδρο, καὶ ἀνεπαύστο ἐπὶ Κράνειον.

Πηγαίνει λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὸν Διογένη. Ἦτο

δὲ αὐτὸς ξαπλωμένος στὸν ἥλιο καὶ μόλις ἀνασηκώθηκε, ὅταν εἶδε νὰ ἔρχονται τόσο ἄνθρωποι, καὶ κυττάζει τὸν Ἀλέξανδρο.

Τὸν χαιρετᾷ τότε ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸν ἐρωτᾷ ἂν ἐχειράζετο τίποτα.

— «Λίγο νὰ τραβηχθῆς ἀπὸ τὸν ἥλιο» ἀπαντᾷ ὁ Διογένης.

Καθὼς λέγεται, τόσο ἡ ἀπάντησις αὐτὴ ἐπέραξε τὸν βασιλέα, ἀλλὰ καὶ τόσο ἐθαύμασε τὴν ὑπερηφάνεια καὶ τὸ μεγαλεῖο αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ποῦ τὸν περιφρόνησε, ὥστε εἶπε στὴν ἀκολουθία του, ποῦ ἐγελοῦσαν καὶ ἐκοροῦιδεuan τὸν Διογένη καθὼς ἔφευγαν:

— «Ἐγὼ ὅμως ἂν δὲν ἤμουν Ἀλέξανδρος θὰ ἤθελα νὰ εἶμαι Διογένης».

Τότε θέλησε νὰ ἐρωτήσῃ καὶ τὸ μαντεῖο γιὰ τὴν ἐκστρατεία του καὶ ἦλθε στοὺς Δελφοὺς. Ἐτυχεν, ἐν τούτοις, νὰ εἶναι ἀποφραδὲς αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι καὶ δὲν ἐπετρέπετο νὰ δίδωνται χρησμοί, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλε στὴν ἀρχὴ καὶ παρακαλοῦσε τὴν Πυθία.

Καθὼς δὲν ἤθελεν ὅμως αὐτὴ καὶ ἐδικαιολογεῖτο μὲ τὸ ἔθιμο, ἀνέβηκεν αὐτὸς στὸ ναὸ καὶ τὴν ἐτραβοῦσε μὲ τὴν βία. Τότε ἡ Πυθία, νικημένη ἀπὸ τὴν ὀρμὴ του, τοῦ λέγει:

— «Ἀνίκητος εἶσαι, παιδί μου».

Μόλις τὸ ἀκούει ὁ Ἀλέξανδρος λέγει πῶς ἄλλος χρησμός πιά δὲν τοῦ χρειάζεται, καὶ ὅτι ἔχει τὸν χρησμὸ ποῦ τῆς ἐζητοῦσε.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλα σημεῖα φαίνεται ὅτι ἐγιναν ἀπὸ τὸν θεὸ μὲ τὸ ξεκίνημά του στὴν ἐκστρατεία καὶ τὸ ξόανο τοῦ Ὀρφεως, ἐκεῖ πρὸς τὰ Λεῖβηθρα, ποῦ ἦτο ἀπὸ ξύλο κυπαρίσσου, ἔχυσεν ἰδρώτα πολλὴν ἐκείνας τὰς ἡμέρας.

Ὅλοι ἐφοβήθησαν τότε τὸ σημάδι, ἀλλὰ ὁ Ἀρίστανδρος τοὺς ἔδωσε θάρρος καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος θὰ κατορθώσῃ πράγματα περιφανῆ. Πράγματα ποῖθὰ κάνουν τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς μουσικοὺς νὰ ἰδρώσουν πολὺ γιὰ νὰ τὰ ἐξυμνήσουν.

15. Στὴν ἐκστρατείαν αὐτὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἀσίας ἀνέβαιναν ὁ ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ, κατὰ μὲν τοὺς παρουσιάζοντας αὐτὸν ὀλιγώτερον εἰς τριάντα χιλιάδας πεζοὺς καὶ πέντε χιλιάδας ἵππεις, κατὰ τοὺς παρουσιάζοντας δὲ αὐτὸν περισσότερον, εἰς τριάντα τέσσαρας χιλιάδας πεζοὺς καὶ τέσσαρας χιλιάδας ἵππεις.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ στρατοῦ, ὁ ἱστορικὸς Ἀριστόβουλος λέγει ὅτι δὲν ὑπῆρχαν περισσότερα ἀπὸ ἑβδομήντα τάλαντα, ἐνῶ ὁ Δοῦρις λέγει ὅτι ὑπῆρχαν μόνον τρι-

άντα ἡμερῶν ζωοτροφία. Μὲ ὅλη τὴν πτωχὴν αὐτῆ διοίκησι, ποὺ εἶχαν ὁ Ἀλέξανδρος, δὲν μπῆκε στὸ πλοῖο του, πρὶν χαρίσει στοὺς φίλους του, ἀφοῦ πρὶν ἐξήτασε τὰ κατ' αὐτοῦς, στὸν ἕνα ἀγρό, στὸ ἄλλο χωριό, στὸν ἄλλο τὸ εἰσόδημα μιᾶς συνοικίας ἢ ἐνὸς λιμένος. Καὶ ἀφοῦ ἔτσι ἐτελείωσαν πιά καὶ ἐγράφησαν στοὺς φίλους του ὅλα σχεδὸν τὰ βασιλικά κτήματα, ὁ Περδίκας τοῦ λέγει :

— «Καὶ τί ἀρίνεις στὸν ἑαυτό σου, Βασιλεῦ ;»

— «Τὰς ἐλπίδας». Ἐπάντησεν ὁ Ἀλέξανδρος.

— Τότε, εἶπεν αὐτός, ἀπὸ αὐτὰς θὰ πάρωμε καὶ ἡμεῖς μερίδιο ποῦ θὰ ἐρθῶμε μαζί σου.»

Ἔτσι παρατήρηκεν ὁ Περδίκας ἀπὸ τὸ κτήμα ποῦ τοῦ εἶχε γραφῆ. Τὸ ἴδιο δὲ ἔκανάν καὶ μερικοὶ ἄλλοι φίλοι.

Σὲ ὅσους ὅμως ἐπαιρναν τὰ κτήματα καὶ τὰ εἶχαν ἀνάγκη, τὰ ἐχάριζε μὲ πολλὴν εὐχαρίστησι καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς διανομῆς, ἔδωσε τὰ περισσότερα κτήματά του ποῦ εἶχε στὴ Μακεδονία.

Μὲ μιὰ τέτοιαν ὁρμὴ κα. με τέτοια σκέψι ἐπέρασε τὸν Ἑλλήσποντο καὶ ἀνέβηκε στὸ Ἴλιον, ὅπου προσέφερε θυσίας στὴν Ἀθηνᾶ καὶ σπονδὰς στοὺς ἥρωας. Τὴν στήλην δὲ τοῦ Ἀχιλλέως τὴν ἄλειψε μὲ μῦρα καὶ τὴν ἐστεφάνωσε, καὶ ἔτρξε μαζί μὲ τοὺς φίλους του γυμνὸς γύρω τῆς, ὅπως εἶναι ἡ συνήθεια. Τότε ἐμακάρισε τὸν Ἀχιλλέα γιὰ τὴν ἐτυχε νὰ ἔχη πιστὸ φίλο στὴ ζωὴ του καὶ μεγάλον ὕμνητὴ στὸ θάνατό του.

Ὅταν ἐτραβῆξε δὲ στὴν πόλι γιὰ νὰ τὴν ἰδῆ, κάποιος τὸν ρώτησε ἂν ἤθελε νὰ ἰδῆ τὴν λύρα τοῦ Πάριδος.

Ἐκεῖνος ὅμως εἶπε πῶς δὲν τὸν ἐνδιέφερην αὐτὴ, καὶ πῶς ἀναζητᾷ τὴν λύρα τοῦ Ἀχιλλέως, μὲ τὴν ὁποῖαν ὕμνουσεν ἐκεῖνος τὰ δοξασιμένα ἔργα τῶν παλληκαριῶν.

16. Εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ οἱ στρατηγοὶ τοῦ Λαρείου εἶχαν συγκεντρώσει μεγάλας δυνάμεις καὶ παρετάχθησαν στὸ πέρασμα τοῦ Γρανικοῦ.

Ἐπρεν ἴσως νὰ πολεμήσουν ἐδῶ περὶ τῆς εἰσόδου καὶ τῆς ἐξουσίας, γιὰ τὸ ἕνα εἶδος πύλης τῆς Ἀσίας ἦτο ὁ Γρανικός.

Ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας ἐν τούτοις, οἱ πλεῖστοι ἐφοβοῦντο τὸ βάθος τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ ἀνώμαλο καὶ τραχὺ ἔδαφος ποῦ εἶχαν αἰ ἀντίπερα ὄχθαι, ποῦ ἔπρεπε νὰ τὰς περάσουν ἔτσι πολεμοῦντες. Ὑπῆρχαν ἀκόμη καὶ μερικοὶ ποῦ ἐθεώρουν ὅτι ἔπρεπε νὰ τηρήσουν καὶ τὰ καθιερωμένα, σχετικῶς μὲ τὸν μῆνα τῆς ἐκστρατείας. Γιὰ τὸ οἱ Μακεδόνας βασιλεῖς δὲν συνήθιζαν νὰ βγάζουν στρατὸ κατὰ τὸν μῆνα Δαίσιον. Ἀλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος

διώρθωσε και τούτο, διατάξας να υπολογίσουν τὸν μήνα ὡς Ἄρτεμίσιον δευτέρον.

Εἶχε περάσει ὁμως και ἡ ὥρα, και ὁ Παρμενίων ἀπέτρεπε να ριψοκινδυνεύσουν τὴν ἡμέρα αὐτή.

Ἄλλα ὁ Ἄλεξάνδρος ρίχτηκεν εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ με δεκατρεῖς Ἴλας ἱππέων μαζύ του, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι θὰ ἐντρέπεται τὸν Ἑλλήσποντο ποῦ τὸν ἐπέρασε, ἂν ἐφοβᾶτο τὸν Γρανικό. Καὶ καθὼς ἐπήγαινε κατὰ πάνω πρὸς τὰ βέλη ποῦ ἐχτύποῦσαν κατὰ μέτωπον, και κατ' ἐπάνω πρὸς τόπους ἀποτόμους, ποῦ ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ στρατὸ και ἱππικό, και μέσα ἀπὸ ρεῦμα ποῦ παρέσερνε και παρὰ λίγο να τὸν βουλιάξῃ, ἐφάνη ὅτι διοικούσε μᾶλλον σὰ να κατείχεται ἀπὸ μαγία και σὰν να ἦτο ἀπονενοημένος, παρὰ σὰν να διοικούσε με λογική.

Ἐν τούτοις δεῖξας ἐπιμονὴν εἰς τὸ να περάσῃ, και κυριεύσας με δυσκολία και μόλις τὸ μέρος ποῦ εἶχε γίνει ὑγρὸ και γλυστρουῖσεν ἀπὸ τὴ λάσπη, εὐρέθηκεν ἀναγκασμένος να συνεχίξῃ εὐθύς τὴν μάχη, ἔτσι ἕνα σωρὸ, και να ἀγωνίζεται σῶμα πρὸς σῶμα με τοὺς ἐπερχομένους ἐχθρούς, πρὶν τεθοῦν σε κάποια τάξι αὐτοὶ ποῦ ἐπερνοῦσαν τὸν ποταμό. Γιατὶ οἱ Πέρσαι ἐρήκνοντο με βοή, ἱππεὺς καθ' ἱππέως, χρησιμοποιοῦντες τὰ δόρατα, και ἔπειτα τὰ ξίφη, ὅταν τὰ δόρατα ἔσπαζαν.

Ἐπέεσαν δὲ πολλοὶ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθὼς ἐξεχώριζεν ἀπὸ τὴν μικρὰν ἀσπίδα του και ἀπὸ τὴν χαιτὴ τῆς περικεφαλαίας του, ποῦ εἶχε και ἀπὸ τὰ ἑυδὲ μέρη ἀπὸ ἕνα θανάσιο μεγάλο λευκὸ φτερό. Χτυπήθηκε μάλιστα και με ἀκόντιο, κάτω ἀπὸ τὴν πτυχή τοῦ θώρακος, ἀλλὰ δὲν ἐτραυματίσθη. Ὄρησαν ὁμως τότε κατὰ πάνω του οἱ δύο μαζὺ στρατηγοί, ὁ Ροΐσακος και ὁ Σπιθριδάτης, ἀλλὰ ἀπέφυγε τὸν ἕνα, ἐνῶ στὸ Ροΐσακο ἐπρότεινε τὸ δόρυ του. Ὑστερα ἔβγαλε τὸ ἐγχειρίδιο, γιατί τὸ δόρυ ἔσπασε στὸν θώρακα τοῦ Ροΐσακου. Τότε στὴν συμπλοκή, κρατᾶ ὁ Σπιθριδάτης στὰ πλάγια τὸ ἄλογο, ἀνασηκώνεται με δύναμι και τὸν χτυπᾶ με τὴν βαρβαρική κοπίδα του. Ἐκόπηκεν ἀπὸ τὸ χτύπημα ὁ λόφος τῆς περικεφαλαίας μαζύ με τὸ ἕνα τὸ φτερό, μόλις δὲ κράτησεν ἡ περικεφαλαία τὴν κοπίδα, ποῦ ἄγγιξε τὸ κοφτερὸ τῆς μέρος τὰς πρώτας τρίχας του. Καθὼς ὁμως ἐσήκωνεν ὁ Σπιθριδάτης τὸ ξίφος του για να τοῦ φέρῃ και ἄλλο χτύπημα, ἐπρόφθασεν ὁ μαῦρος Κλείτος και τὸν ἐπέρασε με τὴν λόγχη του. Μαζύ μ' αὐτὸν πέφτει και ὁ Ροΐσακος ποῦ τὸν ἐχτύπησε με τὸ ξίφος ὁ Ἄλεξάνδρος. Καὶ ἐνῶ εὐρίσκατο εἰς τὴν ἀκμὴν αὐτὴ και εἰς αὐτὸν τὸν κίνδυνο ἡ ἱππομαχία, περνοῦσε και ἡ Μακεδονικὴ φάλαγξ και ἦρχοντο σὲ σύγκρουσι και αἱ δυνάμεις τῶν περσῶν. Δὲν ἐβασταξαν ὁμως δυνατὴν ἀντίστασιν οἱ Πέρσαι, και οὔτε ἐκρατή-

θησαν πολύ, ἀλλὰ ἐτρόπησαν ὅλοι εἰς φυγή, ἐκτὸς ἀπὸ τούτων μισθοφόρους Ἑλληνας. Αὐτοὶ εἰς ἓνα λόφον συνεπτύχθησαν καὶ ἐξητοῦσαν ἐγγυήσεις ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμως, πῶς πολὺ θυμωμένος παρὰ λογικευόμενος, ὄρησε πρῶτος καὶ ἔχασε τὸ ἄλογό του, ποῦ ἐπληρώθηκε μὲ ξίφος στὰ πλευρά. Ἄλλο ὁμως ἦτο τὸ ἄλογο αὐτὸ καὶ ὄχι ὁ Βουκεφάλας. Καὶ οἱ πλείστοι ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας ἐκεῖ ἐνανδύνευσαν καὶ ἔπασαν, πολεμήσαντες μὲ ἀνθρώπους πολεμιστὰς καὶ ἀηλιπισμένους.

Τότε λέγεται ὅτι ἀπὸ τοὺς βαρβάρους ἔπασαν, πεζοὶ μὲν εἰκοσι χιλιάδες, ἵππεις δὲ διόμισυ, ἐνῶ αἱ εἰς νεκροὺς ἀπόλωται τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθὼς λέγει ὁ Ἀριστόβουλος, ἦσαν τριαντατέσσαρες ὄλοι-ὄλοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἑννέα ἦσαν οἱ πεζοί.

Εἰς τοὺτους διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στηθοῦν χάλκινα ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα καὶ κατεσκεύασεν ὁ Λυσίωπος.

Τὴν νίκην αὐτὴν ἀναγγέλλων ὁ Ἀλέξανδρος στοὺς Ἑλληνας, ἰδίως εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἔστειλε τριακοσίας ἀσπίδας ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους, γενικῶς δὲ εἰς τὰ ἄλλα λάφυρα διέταξε νὰ ἐπιγράψουν τὴν φιλοτιμωτάτην αὐτὴν ἐπιγραφὴν:

Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες, ἐκτὸς τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τῆς Ἀσίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἄλλα πράγματα, ποτήρια καὶ πορφύρας, καὶ ὅ,τι ἄλλο τέτοιο εἶχε πάρε Περσικὸ, τὰ ἔστειλε, ἐκτὸς ὀλίγων, εἰς τὴν μητέρα του.

17. Ἡ μάχη αὐτὴ συνετέλεσε ν' ἀλλάξουν ἀμέσως τὰ πράγματα ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἔτσι καὶ τὰς Σάρδεις παρέλαβε, ποῦ ἀπετέλουν τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν προπύργιο τῆς ἡγεμονίας τῶν βαρβάρων, καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις προσεκολλῶντο εἰς αὐτόν. Μόνον ἡ Ἀλικαρνασσὸς καὶ ἡ Μίλητος ἀντέστησαν, ἀλλὰ τὰς ἐκυρίευσεν καὶ αὐτάς, ὑπέταξε καὶ ὅλα τὰ τριγύρω των, ἔμενε δὲ τώρα μόνον νὰ σκεφθῆ ἀναφορικῶς μὲ τὰ ἄλλα.

Πολλάκις ὁ Ἀλέξανδρος ἤθελε μὲ κάθε τρόπο νὰ κτυπήθῃ μὲ τὸν Δαρεῖο, ριψοκινδυνεύων περὶ τῶν ὅλων. Ἄλλοτε ὁμως ἐσκέπτετο ὅτι ἔπρεπε νὰ κυριεύσῃ πρῶτα τὰ παραθαλάσσια, νὰ ἐξεύρῃ χρήματα, νὰ ξεκουρασθῆ καὶ νὰ ἐπισχυθῆ, καὶ ἔπειτα πλεον νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον του.

Τότε, ὅπως λέγεται, ἐγύρισεν ἀτόμιτα κατὰ τὴν κοίτη τῆς μῆτρας ποῦ εὐρίσκειται εἰς τὴν Λυκίαν, ἐκεῖ πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ξανθίων, ἔχειλινε καὶ ἐτίναξεν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἓνα φύλλο ἀπὸ χαλκοῦ, μὲ γράμματα ἀρχαῖκά ποῦ ἔλεγαν ὅτι ἡ ἔξουσία τῶν Περσῶν θὰ παύσῃ, καὶ ὅτι θὰ καταστραφῆ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας.

Ἐπῆρε θάρρος ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ αὐτό, καὶ ἄρχισε νὰ

ἐκκαθαρίξῃ μὲ σπουδὴν τὰ παράλια ὡς τὴν Φοινίκη καὶ τὴν Κιλικία.

Τὸ πέρασμα ὁμῶς τῆς Παμφυλίας ἔκανε πολλοὺς ἱστορικοὺς νὰ γράψουν ὀγκώδεις καὶ ἐκπληκτικὰς πραγματείας, ὅπου μᾶς λέγουν ὅτι ἀπὸ ἀνωτέρα δύναμι ὑπεχώρησεν ἡ θάλασσα εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ἡ θάλασσα αὐτὴ πάντοτε μὲ δύναμιν ἀπὸ τὸ πέλαγος χτυπᾷ τὸ μέρος, καὶ σπάνια ἀφίνει τοὺς ὄξεις καὶ κυματοδαρμένους λόφους τοὺς ἀπλωμένους κάτω ἀπὸ τὰ ἀπόκρημνα καὶ κατακομμένα πλευρὰ τῶν βουνῶν, χωρὶς νὰ τοὺς σκεπάζῃ.

Αὐτὸ τὸ λέγει, σὰν νὰ ἀστειεύεται, καὶ ὁ Μένανδρος σὲ μίᾳ του κωμῳδία, γιὰ τὸ παράδοξον αὐτὸ θαῦμα :

«Σὰν τοῦ Ἀλέξανδρου τὸ θαῦμα ! Κάποιον θέλω γιὰ νὰ ἰδῶ,
Καὶ ξεφύτρωσε ἐν τῷ ἄμα. Θέλω πάλι νὰ διαβῶ
Θάλασσα φουρτουνιασμένη, καὶ νά ! γίνεται στεριά».

Ἀπὸ τὰ τερατολογήματα ὅμως αὐτὰ τίποτα στὰ γράμματά του δὲν ἀναφέρει ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ δηγεῖται ὅτι κατεσκευάσασε δρόμον εἰς τὸ μέρος ποῦ λέγεται Κλίμαξ, καὶ ἐπέρμασε ξεκινήσας ἀπὸ τὴν Φασηλίδα. Γιὰ τὸ λόγο τοῦτο, ἄλλωστε, ἔμεινε καὶ περισσότερο καιρὸ σ' αὐτὴν τὴν πόλιν.

Τότε εἶδε στὴν ἀγορὰ στημένο καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Θεοδέκτου, ποῦ ἦτο Φασηλίτης, καὶ εἶχε πεθάνει ἀπὸ τὸ κρασί ὅστερα ἀπὸ ἕνα τραπέζι. Ὁ Ἀλέξανδρος προσήλθε κομᾶζων, ἐρῆψε πολλὰ στεφάνια εἰς τὸ ἄγαλμα, καὶ παίζων ἔτσι, ἐτίμησε μὲ ἕνα τρόπο χαριτωμένο τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνδρὸς σχέσιν, ἕξ αἰτίας τῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους.

18. Ἔπειτα κατετρόπωσε τοὺς Πισίδας, ὅσοι εἶχαν ἀντισταθῆ, καὶ ὑπέταξε τὴν Φρυγία. Ἐκεῖ, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ Γόρδιο, ποῦ ἦτο πρωτεύουσα, καθὼς λέγεται, τοῦ ἀρχαίου Μήδα, εἶδε τὴν περίφημην ἄμαξα, δεμένη μὲ φλούδα κραινείας καὶ ἄκουσε ἐκεῖνο ποῦ ἐπίστευαν γ' αὐτὴν οἱ βάρβαροι, ὅτι αὐτὸς ποῦ θὰ ἔλυνε τὸ δέσιμον, θὰ ἐγένετο βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης.

Γιὰ τὸ δέσιμον αὐτὸ οἱ μὲν πλεῖστοι λέγουν ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἐφαίνοντο τὰ ἄκρα του καὶ ἦσαν πολὺ μπλεγμένα καὶ μπροδεμένα, ὁ Ἀλέξανδρος, ποῦ δὲν μπόρεσε νὰ λύσῃ τὸν κόμπο, τὸν ἔκοψε μὲ τὸ μαχαίρι του. Ὑστερα ὅταν ἐκόπηκε ἐφάνηκεν ὅτι εἶχε ἄκρας πολλὰς. Ὁ Ἀριστόβουλος ὁμῶς λέγει ὅτι τὸν ἔλυνε πολὺ εὐκόλα, γιὰτι ἔβγαλεν ἀπὸ τὸν ὀμὸν τὸν πάσσαλο, ποῦ λέγεται ἔστω, καὶ κρατᾷ τὸ λουρὶ τοῦ ζυγοῦ. Ἔτσι ἔσρωε τὸν δεσμὸν καὶ ἔβγαλε τὸν ζυγόν.

Ὑστερα ὑπέταξε τοὺς Παφλαγόνας καὶ τοὺς Καταδόκας. Στὸ μεταξὺ τοῦτο μαθαίνει καὶ τὸν θάνατον τοῦ Μένωνος.

ποῦ ἐθεωρεῖτο ὅτι, ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Δαρείου ποῦ ἐκρατοῦσαν τὰ παραθαλάσσια, αὐτὸς θὰ ἔφρανον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὰ πρὸ πολλὰ καὶ πρὸ μεγάλα ἐμπόδια. Ὁ θάνατος αὐτὸς αἰψήσῃ πρὸ πολὺ τὸ θάρρος τῶν γιὰ τὴν Ἀσιατικὴν ἐκστρατεία.

Καὶ νῦν τώρα ποῦ κατέβαινε καὶ ὁ Δαρεῖος ἀπὸ τὰ Σοῦσα, ὑπερήφανος γιὰ τὰς ἑξακοσίας χιλιάδας τοῦ στρατοῦ του ποῦ ὠδηγοῦσε, καὶ ἔχων θάρρος σ' ἓνα ὄνειρο, ποῦ οἱ μάγοι τοῦ εἶχαν ἐξηγήσει περισσότερο σύμφωνα μετὰ τὴν εὐχαρίστησί του, παρὰ μετὰ τὴν πιθανή του ἐπαλήθευσι.

Εἶχεν ἰδῆ ὁ Δαρεῖος ὅτι ἐκαίετο ἡ Μακεδονικὴ φάλαγξ, καὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο μετὰ τὴν στολὴν ποῦ ἐφοροῦσεν ἄλλοτε ὁ Δαρεῖος, καὶ ὅτι τὸν ὑπηρετοῦσεν ὡς ἀστάνδης ἢ ἀκόλουθός του. Ὅταν ὅμως ἔφθασεν εἰς τὸν ναὸ τοῦ Βήλου ἐξηφανίσθη.

Μὲ τὸ ὄνειρο αὐτὸ ἐφαίνετο ὅτι ἔδειχνεν ὁ θεὸς πῶς τὰ Μακεδονικὰ πράγματα θὰ ἐπῆγαιναν ἐξαιρετικῶς λαμπρὰ καὶ ἔνδοξα καὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος θὰ ἐξουσίωζε τὴν Ἀσίαν, ὅπως τὴν εἶχεν ἐξουσιάσει καὶ ὁ Δαρεῖος, ποῦ εἶχε γίνῃ ἀπὸ ἀστάνδης βασιλεύς. Πολὺ γλήγορα ὅμως θὰ ἀπέθαιναν ἔνδοξοι.

19. Τὸ θάρρος τοῦ Δαρείου αἰψήσεν ἀκόμη, γιὰ τὴν ἐθεώρησε δειλὸν τὸν Ἀλέξανδρον, ἐξ αἰτίας τῆς μακρᾶς παραμονῆς του εἰς τὴν Κιλικίαν. Ἀλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος ἔμενον ἐκεῖ ἀρρωστος, κατ' ἄλλους μὲν ἀπὸ κόπωσης, κατ' ἄλλους δὲ ἐπειδὴ εἶχε λουσθῆ εἰς τὸ ψυχρότατον ρεῖμα τοῦ ποταμοῦ Κύνδου.

Τότε κανεὶς γιατρός δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ βοηθήσῃ τὸν Ἀλέξανδρον, γιὰ τὴν ἐθεωροῦσαν ὅτι ἡ κατάστασίς του καμμίαν βοήθειαν δὲν ἐπέδεχετο, καὶ ἐφοβοῦντο μήπως ἐὰν ἀπετύγγαν θὰ ἔπεφταν στὴν διαβολὴ τῶν Μακεδόνων.

Ὁ Φίλιππος ὅμως ὁ Ἀκαρνάν, ποῦ ἔβλεπε καὶ αὐτὸς ἄσχημη τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν κατάστασι, ἀλλὰ ἐστρώριζοτο στὴν φιλίαν του, τὸ ἐθεωροῦσε πολὺ κακὸν νὰ μὴ κινδυνεύσῃ καὶ αὐτὸς μαζὺ μετὰ τὸν κινδυνεύοντα βασιλέα, καὶ νὰ μὴ τὸν βοηθήσῃ μέχρι ἐσχάτων, ἔστω καὶ ἂν ἐξετίθητο. Ἔτσι κατώρθωσε καὶ τὸν ἔπεισε νὰ δεχθῆ καὶ νὰ πίνῃ τὰ φάρμακα, γιὰ νὰ γίνῃ γλήγορα καλά, ἀφοῦ ἔπρεπε νὰ πολεμήσῃ.

Πάνω σ' αὐτὰ, στέλλει γράμμα στὸν Ἀλέξανδρον ἀπὸ τοῦ στρατόπεδο ὁ στρατηγὸς Περμενίων καὶ τοῦ λέγει νὰ προσέχη τὸν Φίλιππον, γιὰ τὸν ἔπεισε ὁ Δαρεῖος, μετὰ ὑποσχέσεις μεγάλων δώρων καὶ μετὰ γάμο μετὰ τὴν κόρην του, νὰ τὸν σκοτώσῃ.

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἀφοῦ τὸ ἐδιάβασεν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ ἔβαλε κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του χωρὶς νὰ τὸ δεῖξῃ, σὲ κανένα φίλο του. Σὰν ἦλθεν ὅμως ἡ ὥρα καὶ μῆκεν ὁ Φίλιππος

μέ τὸ φάρμακο στὸ ποτήρι καὶ μῆχαν καὶ οἱ φίλοι, ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ δίνει τὸ γράμμα, ἐνῶ συγχρόνως μὲ προθυμία καὶ χωρὶς ὑποψιᾶν ἔπαιρνε τὸ φάρμακο.

Ἦτο δὲ ἀξιοθαύμαστη αὐτῆ ἡ σκηνὴ τοῦ ὁ ἕνας ἐδιάβαζε καὶ ὁ ἄλλος ἔπινε, καὶ ὕστερα ἔρριξεν ὁ ἕνας τὰ μάτια του πάνω στὸν ἄλλο, ὄχι ὅμως καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Γιατὶ ὁ Ἀλέξανδρος μὲν εἶχε πρόσωπο χαρούμενο καὶ εὐθυμο, ποῦ ἔδειχνεν ἀγάπη καὶ πίστι πρὸς τὸν Φίλιππο, ἐκεῖνος δὲ ἦτο κατὰπληκτος γὰρ τὴν διαβολή, καὶ πότε ἐσήκωνεν ἄπάνω τὰ χέρια καὶ ἐκαλοῦσε μάρτυρας τοὺς θεοὺς, πότε ἔπεφτε στὸ κρεβάτι καὶ παρακαλοῦσε τὸν Ἀλέξανδρο νὰ εἶναι εὐθυμος καὶ νὰ ἔχη πεποίθησι στὰς συνταγὰς του.

Τὸ φάρμακον ὅμως εἶχεν ἐπιδράσει πολὺ κατ' ἀρχάς, καὶ ἐτασίασε τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰς σωματικὰς δυνάμεις, τόσο, ποῦ καὶ ἡ φωνὴ του ἐχάθη καὶ αἱ αἰσθήσεις του ἠτόνησαν καὶ ἐμελάνιασε καὶ τοῦ ἦλθε λιποθυμία. Γλήγορα ὅμως τὸν συνέφερον ὁ Φίλιππος, καὶ ἀφοῦ ἀνέλαβε ἔγινε δυνατὸ νὰ τὸν ἴδουσι οἱ Μακεδόνες, ποῦ ἦσαν σὲ μεγάλη στενοχώρια καὶ δυσθυμία ὡς νὰ τὸν ἴδουσι.

20. Τὸν χαράκτηρα τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸν ἤξερε καλὰ κάποιος Ἀμύντας Μακεδὼν, ποῦ εὗρισκετο στὸ στρατόπεδο τοῦ Δαρείου, φυγὰς ἀπὸ τὴν Μακεδονία. Καθὼς λοιπὸν ἔβλεπεν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τὸν Δαρεῖο νὰ ἔχη ὄρεξι νὰ προχωρήσῃ μέσα στὰ στενὰ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν παρακαλοῦσε νὰ μείνῃ ἐκεῖ ποῦ ἦτο, καὶ νὰ πολεμήσῃ σιτοὺς ἐκτεταμένους ἐκείνους καὶ ἀνοικτοὺς κάμπους, κατὰ πολὺ ὀλιγωτέρων δυνάμεων, ἀφοῦ τόσο στρατὸ εἶχε αὐτός.

Καθὼς ὅμως τοῦ ἀπάντησεν ὁ Δαρεῖος, ὅτι φοβᾶται μήπως προλάβουν καὶ δραπετεύσουν οἱ ἐχθροί.

—«Τέτοιο φόβο, μὴ τὸν ἔχετε, βασιλεῦ, λέγει ὁ Ἀμύντας. Αὐτὸς θὰ ἔλθῃ ἐναντίον σας, καὶ μάλιστα μπορεῖ τώρα καὶ νὰ ἔρχεται».

Μὲ ὅλα αὐτὰ ποῦ ἔλεγεν ὁ Ἀμύντας δὲν ἐπέιθετο ὁ Δαρεῖος καὶ ἔξεσηκώθη καὶ διηυθύνετο πρὸς τὴν Κιλικία, ἐνῶ τὸν ἴδιο καιρὸ ἐβάδιζεν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὴν Συρία ἐναντίον του.

Ἐπειδὴ ἔτυχε δὲ νὰ μὴ συναντηθοῦν οἱ στρατοὶ κατὰ τὴν νύκτα, ὀπισθοδρομοῦν πάλι, πρᾶγμα ποῦ ἐχαραποίησε τὸν Ἀλέξανδρο, ὁ ὁποῖος καὶ ἔσπευδε νὰ συναντήσῃ τοὺς ἐχθροὺς πρὸς τὰ στενὰ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Δαρεῖος ἔσπευδε νὰ ἀναλάβῃ τὸ πρῶτό του στρατόπεδο καὶ νὰ τραβήξῃ τὰς δυνάμεις του ἀπὸ τὰ στενὰ, γιατί εἶχεν ἀντιληφθῆ ὅτι ἐρρίχτηκε σὲ μέρη, ποῦ ἦσαν ἐξ αἰτίας τῆς θαλάσσης, τῶν βουνῶν καὶ τοῦ ποταμοῦ

Πινάρου ποῦ τὰ ἐπεροῦσε, δύσκολα γιὰ τὸ σκοπὸ του. Ὅχι μόνο δὲ δύσκολα, ἀλλὰ καὶ ἔτσι κομματιασμένα, ὥστε νὰ παρέχουν ἕδαφος πρόσφορο μόνο στοὺς ὀλίγους ἐχθρούς.

Τὸν τόπον αὐτὸν ἡ τύχη τὸν προσέφερεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρο. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ δῶρο τῆς τύχης πῶς πολὺ, στὴν νίκη συνετέλεσε τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ στρατηγική. Γιατὶ δὲν ἄφησε νὰ περικυκλωθῇ, ἂν καὶ εἶχε τόσο μικροτέρας δυνάμεις ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Ἀλλὰ, τοῦναντίον, ὑπερκεφαλᾶγγισε μὲ τὴν δεξιὰ του πτέρυγα τὴν ἰδική των ἀριστερά, ἐπέπεσε πλαγίως καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγὴ τοὺς βαρβάρους, τοὺς παρατεταγμένους πρὸς τὸ μέρος του, μέσα στοὺς πρῶτους ἀγωνιζόμενος, ὥστε νὰ πληρωθῇ στὸ μηρό, καθὼς ἀναφέρει ὁ Χάρης; ἀπὸ τὸν Δαρεῖο, ποῦ ἦλθαν, λέγει, στὰ χέρια.

Ἀλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος γράφων εἰς τὸν Ἀντίπατρο γιὰ τὴ μάχη, δὲν ἀναφέρει ποῖος τὸν ἐχτύπησε, ἀπλῶς δὲ μόνο, ὅτι χτυπήθηκε στὸ μηρό μὲ μαχαῖρι, καὶ ὅτι δὲν ἦτο τίποτα σπουδαία ἢ πληγὴ.

Νικῆσας δὲ νίκην λαμπράν, καὶ θέσας ἐκτὸς μάχης περισσότερο ἀπὸ δέκα χιλιάδας ἐχθρούς, τὸν μὲν Δαρεῖο δὲν συνέλαβε, γιατί ἐπρόλαβε καὶ ἔφυγε τέσσερα ὡς πέντε στάδια ἔμπρός, τὴν ἄμαξα του ὁμοῦ κυριεύσας καὶ τὰ τόξα του, γυρίζει πίσω καὶ βρῖσκει τοὺς Μακεδόνας νὰ λεηλατοῦν τὸ ἀπεραντο σὲ πλοῦτο βαρβαρικὸ στρατόπεδο. Καὶ μὲ ὄλον τοῦτο, οἱ Πέρσαι εἶχαν ἔλθει γιὰ τὴ μάχη μὲ ἑλαφρὰς ἀποσκευὰς, καὶ ἄφησαν τὰς πλείεστας εἰς τὴν Δαμασκό. Οἱ Μακεδόνες ὁμοῦ εἶχαν κρατήσῃ τὴν λαμπροτάτη σκηνὴ τοῦ Δαρείου, γεμάτην ἀπὸ ὑψηρέτας καὶ ἀπὸ πολλὰ πράγματα καὶ χρήμια, γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο. Τότε αὐτὸς ἀμέσως γδύνεται τὰ ὄπλα του, καὶ λέγει:

— «Ἄς πᾶμε στοῦ Δαρείου τὸ λουτρό νὰ βγάλουμε τῆς μάχης τὸν ἰδρώτα.»

Κάποιος ὁμοῦ ἀπὸ τοὺς συντρόφους του τοῦ εἶπε:

— «Στοῦ Ἀλεξάνδρου, ὄχι στοῦ Δαρείου. Γιατὶ τὰ πράγματα τοῦ νικημένου πρέπει καὶ νᾶναι καὶ νὰ τὰ λέγουν πράγματα τοῦ νικητοῦ.»

Ἐκεῖ καθὼς εἶδε λέβητας καὶ λαγήνους καὶ σιάφες καὶ δοχεῖα ἀλαβάστρινα μὲ μῦρα, ὅλα περιτέχνα καταχρυσωμένα καὶ ἔβγαυε μᾶ μυρωδιὰ μοναδικὴ ἀπὸ τὸ σπῖτι τὸ γεμάτο ἀρώματα καὶ μῦρα, καὶ μπῆκε ὕστερα εἰς τὴ σκηνή, ποῦ ἦτο θαυμαστὴ σὲ ὕψος καὶ σὲ μέγεθος καὶ σὲ στρωσίδια καὶ τραπέζια καὶ σεροβίτια καὶ σὲ ἐτοιμασίᾳ τοῦ τραπέζιου ἀξιοθαύμαστη, γυρίζει τότε καὶ λέγει στοὺς συντρόφους του:

— «Αὐτὸ φαίνεται εἶναι κανεὶς νὰ βασιλεῦη».

29. Ὑστερα ὅταν ἐκάθησεν εἰς τὸ τραπέζι τοῦ λέγουν

ὅτι ἀνάμεσα στοὺς αἰχμαλώτους φέρουν καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Δαρείου, καὶ δύο του κορίτσια λεύτερα, ποὺ ἐδέχοντο καὶ ἐθρηνοῦσαν, τὴν ἀμάξα σὰν εἶδαν καὶ τὰ τόξα τοῦ Δαρείου, γιατί ἐνόμισαν πῶς εἶχε σκοτωθῆ.

Τὰ ἄκουσεν αὐτὰ μὲ σιωπὴ γιὰ πολλὴν ὥραν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ μὲ συγκίνησιν ἐσυλλογίσθη τὴν τύχη τὴν δική των, περισσότερο παρὰ τὴν ἰδική του. Γι' αὐτὸ καὶ στέλλει τὸν Λεονῆτο μὲ τὴν διαταγὴ νὰ τοὺς ἀναγγεῖλῃ ὅτι οὔτε ὁ Δαρεῖος εἶχε σκοτωθῆ, οὔτε ἔπρεπε νὰ ἔχουν φόβο ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο, γιατί πολεμᾷ τὸν Δαρεῖο γιὰ τὴν ἐξουσία, καὶ ὅτι καὶ τώρα τίποτα δὲν θὰ ἔλειπεν ἀπὸ αὐτάς, ἀπὸ ὅσα εἶχαν καὶ ὅταν ὁ Δαρεῖος ἐβασίλευε.

Ἡμερα καὶ καλὰ ἤσαν τὰ λόγια αὐτὰ αἱ γυναῖκες. Πολὺ πρὸ φιλάνθρωπα ὅμως ἦσαν ἐκεῖνα ποῦ ἔκανε. Γιατὶ ἔδωσε τὸ δικαίωμα σ' αὐτάς νὰ θάψουν ὅσους Πέρσας ἤθελαν, καὶ νὰ μεταχειρισθοῦν ἐνδύματα καὶ κοσμήματα ἀπὸ τὰ λάφυρα. Ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία των δὲ καὶ ἀπὸ τὰς τιμὰς ποῦ εἶχαν τίποτα δὲν ἀφῆρεσε καὶ πρὸ πολλὰς συντάξεις εἶχαν ἀπὸ πρῖν. Ἀλλὰ ἡ πρὸ βασιλικὴ καὶ πρὸ μεγάλη χάρις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ὅτι αἰχμάλωτοι γυναῖκες, εὐγενεῖς καὶ τίμιαι, οὔτε ἄκουσαν οὔτε ὑπωπτεύθησαν, οὔτε εἶχαν νὰ φοβηθοῦν τίποτα τὸ αἰσχροῦ καὶ ἐφυλάσσοντο, ὄχι σὰν σὲ ἐχθρικό στρατόπεδο, ἀλλὰ σὰν μέσα σὲ παρθενῶνας ἱερῶν καὶ ἀδύτων.

Μέσα ἐκεῖ ἐζούσαν χωρὶς νὰ τὰς βλέπῃ κανεὶς, ἂν καὶ ὅπως λέγεται ἡ γυναῖκα τοῦ Δαρείου ἦτο ἡ πρὸ ὠραία βασίλισσα, καθὼς καὶ ὁ Δαρεῖος ἦτο ὁ πρὸ ὠμορφος ἄνδρας καὶ πολὺ ψηλός, τὰ δὲ κορίτσια ἦσαν ἴδια μὲ τοὺς γονεῖς των.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως, θεωρῶν, καθὼς φαίνεται, βασιλικώτερο τὸ νὰ νικᾷ τὸν ἑαυτοῦ παρὰ νὰ νικᾷ τοὺς ἐχθρούς του, οὔτε τὰς ἄγγισε. Ἀλλὰ καὶ οὔτε μὲ καμιαν ἄλλην γυναῖκα εἶχε ποτὲ σχέσι πρὶν ἀπὸ τὸν γάμο του, ἐκτός ἀπὸ τὴν Βαρσῖνα, ποῦ σὺν ἀπέθανε ὁ Μέμων καὶ αὐτὴ ἐχίρησε. αἰχμαλωτίστηκε περὶ τὴν Δαμασκὸ καὶ εἶχε μαθευθῆ πῶς εἶχε μόρφωσιν ἑλληνικὴν, εὐγενικοὺς καὶ χαριτωμένους τρόπους καὶ ἦτο κόρη τοῦ Ἀρταβάζου, ποῦ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν μητέρα του ἕγγονος ἦτο βασιλέως. Ὁ Παρμενίων λοιπὸν παρῆκινησε τὸν βασιλέα, καθὼς ἀναφέρει ὁ ἴστο ἱκὸς Ἀριστόβουλος, νὰ μὴ παραμελήσῃ νὰ συνδεθῆ μὲ τὴν ὠραία καὶ εὐγενικὰ αὐτὴν γυναῖκα. Καθὼς δὲ ἐβλεπεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰς ἄλλας αἰχμαλώτους νὰ ξεχωρίζουν σὲ ἀνάστημα καὶ ὠμορφιά, ἔλεγεν ἀστεινόμενος:

— «Βάσανο, εἶναι αἱ Περσίδες, τῶν ματιῶν».

Δείχνων ὅμως καὶ αὐτὸς στὴν ἰδικὴ των ὠμορφίαν τὴν ὠ-

μορφιά τῆς ἐγκρατείας· καὶ τῆς σωφροσύνης του, τὰς ἔδωχνε σὰν νὰ ἦσαν ἄψυχα ἀγάλματα.

22. Ὅταν δὲ ὁ Φιλόξενος, ὁ στρατηγὸς τῶν παραθαλασσίαν δυνάμεων, τοῦ ἔγραψεν ὅτι ἦτο ἐκεῖ κάποιος Θεόδωρος Ταραντίνος ποῦ εἶχε γιὰ πούλημα δύο ὠραιότατους παῖδας καὶ τὸν ἐρωτοῦσεν ἂν τοὺς ἠγόραζε, ἐθύμωσε πολὺ καὶ ἐφώνησε πολλάκις πρὸς τοὺς φίλους του καὶ τοὺς ἐρωτοῦσε, τί ἤξερον ἀπὸ αὐτὸν ἀσχυρὸ ὁ Φιλόξενος, ὥστε νὰ κάθεται καὶ νὰ τοῦ κἀνη προσξενιά μὲ τέτοια αἴσχη. Καὶ στὸν ἴδιο τὸν Φιλόξενο τοῦ ἔστειλεν ἐπιστολή, ὅπου τὸν ἐπέπληττε πολὺ καὶ τοῦ ἔλεγε νὰ στείλῃ στὴν ὁργὴ καὶ τὸν Θεόδωρο καὶ ὄλο του τὸ ἐμπορεύμα. Ἐπέπληξε δὲ καὶ τὸν νεαρὸν Ἄγνωνα, ποῦ τοῦ ἔγραψεν ὅτι θέλει νὰ ἀγοράσῃ καὶ νὰ τοῦ φέρῃ τὸν Κρόβυλον, ποῦ τὸν ἐθαύμαζεν ἡ Κόρινθος. Μαθὼν δὲ ὅτι ὁ Δάμων καὶ ὁ Τιμόθεος, δύο Μακεδόνες ἀπὸ τοὺς ὑπηρετοῦντας ὑπὸ τὸν Παρμενίωνα, διέφθειραν κάποιας μισθοφόρους, ἔγραψεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν διέτασσε, ἂν τὸ ἐγκλημα ἀπεδεικνύετο, νὰ τοὺς τιμωρήσῃ ὡσάν θηρία ζωντανὰ ποῦ ἐσπάραξαν ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς θανατώσῃ. Σχετικῶς μάλιστα ἔγραψεν εἰς τὴν ἴδιαν ἐπιστολή, ἐπὶ λέξει :

«Γιὰ μένα, κανεὶς δὲν θὰ βορῆθῃ νὰ εἰπῇ ὅτι εἶδα τὴν γυναῖκα τοῦ Δαρσίου, ἣ θέλησα νὰ τὴν ἰδῶ, ἣ ἠνέχθην κἀν νὰ ἀκούσω νὰ μιλοῦν ἐμπρὸς μου γιὰ τὸ κάλλος της». Ἐλεγε μάλιστα ὅτι δύο προπάντων πράγματα τοῦ ἀπεδεικνυαν ὅτι εἶναι θνητός· ὁ ὕπνος καὶ ὁ ἔρως. Γιατί, ἀπὸ μιὰ καὶ τὴν αὐτὴν ἀρροστέια προέρχονται καὶ ὁ κόπος καὶ ἡ ἡδονή.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς πολυφαγίας ἦτο ἐγκρατής, καθὼς τὸ ἀπέδειξε μὲ ὅσα εἶπεν εἰς τὴν Ἄδα, ποῦ τὴν ὠνόμαζε μητέρα ἰου καὶ τὴν ἔκανε βασίλισσα τῆς Καρίας. Αὐτὴ, γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, τοῦ ἔστειλε καθημερινῶς πολλὰ φαγητὰ καὶ γλυκίσματα, καὶ τέλος καὶ τοὺς θεωρουμένους ἀρίστους μαγεῖρους καὶ ἀρτοποιούς.

Ἄλλὰ ὁ Ἄλεξανδρος ἀπάντησεν ὅτι δὲν τοὺς ἐχορεύετο, γιατί εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν Λεωνίδην τὸν παιδαγωγὸ τοῦ μαγεῖρους καλλιτέρους. Στὸ πρόγευμα μὲν τὴν νυκτερινὴ πορεία, γιὰ στὸ δεῖπνο δὲ τὴν λιτότητα εἰς τὸ πρόγευμα.

— Ὁ ἴδιος, εἶπεν ὁ Ἄλεξανδρος, ἐπεθεώρησε καὶ ἔλυσε καὶ τὰ στρώματα καὶ τὰ κιβώτια τῶν φορεμάτων, γιὰ νὰ ψάξῃ μὴ μοῦ εἶχε βάλει ἡ μητέρα μου τίποτα μαλακὸ καὶ περιτό.»

23. Ἄλλὰ καὶ τὸ κρασι τὸν ἐτραβοῦσε λιγώτερο ἀπὸ ὅ,τι ἐφαίνετο. Τὸν ἐθεώρησαν ὅμως ἔκδοτον, γιατί ἔμενε πολλὴν ὥρην, ὅχι νὰ πίνῃ, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ μιλά καὶ νὰ ἀνοίγῃ σὲ κάθε

ποτῆρι θέματα ποῦ ἔφερον μεγάλη συζήτησι. Αὐτὸ δὲ ὅταν εἶχε πολὺ καιρὸς, γιὰ τὰ ἔργα του δὲν τὸν ἀπέσπαζε οὔτε τὸ κρασί, οὔτε ὁ ὕπνος, οὔτε παιχνίδι, οὔτε γάμος, οὔτε κανένα θέαμα, καθὼς ἄλλους στρατηγούς.

Ἀπόδειξις, ἡ ζωὴ του ἡ ἴδια, ποῦ ἂν καὶ τόσο βραχεῖα, ἦτο γεμάτη ἀπὸ πλείστας καὶ μεγίστας πράξεις.

Ὅταν ὅμως τοῦ ἔμενε καιρὸς, ἀφοῦ ἐσηκώοντο ποῦτα καὶ ἔκανε κάποια προσευχὴ στοὺς θεοὺς, ἐκάθητο εὐθύς ἀμέσως καὶ ἐπρογενμαίττει. Κατόπιν ἐπερνοῦσε τὴν ἡμέρα του ἢ κυνηγῶν, ἢ γράφων, ἢ δικάζων κάποια πολεμικὴ δίκη, ἢ ἐδι-άβαζε.

Ἄν μάλιστα αὐτοῦ εἶσετο σὲ ὀδοιπορία, ποῦ δὲν ἦτο πολὺ βιαστικὴ, ἐσυνήθιζε, ἐνῶ ἐπῆγαινε, ἢ νὰ τοξεύῃ ἢ νὰ ἀνεβοκατεβαίνῃ στὴν ἀμάξα, καθὼς αὐτὴ ἔτρεχε. Ἀλλὰ πολλάκις ἐπερνοῦσε τὴν ὥρα του, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιό του, καὶ εἰς τὸ κυνήγι ἀλεπούδων καὶ πουλιῶν. Ὅταν δὲ ἦρχετο στὴν κατοικία του ρωτοῦσε, καθὼς ἐλούζετο καὶ ἀλείφετο, τοὺς ἀρτοποιοὺς καὶ τοὺς μαγείρους ἂν τὸ τραπέζι πάῃ καλά. Ἐκάθητο δὲ γιὰ τὸ δεῖπνον ἀργά, ἀφοῦ πιά εἶχε νυκτώσει. Θαυμαστὴ ὅμως ἦτο ἡ φροντίδα ποῦ εἶχε, νὰ μὴ γίνεταί στὴ διανομὴ καμμιά ἀνισότης ἢ ἀμέλεια, παρέτεινε δὲ τὴν ὥρα τοῦ κρασιοῦ μὲ τὴν συνομιλία, ὅπως εἶπαμε.

Μὲ ὅλο ἐν τούτοις ποῦ ἦτο στὸ κάθε τι ἀπὸ τὴ συνναστροφή του ὁ πῶς εὐχάριστος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς καὶ δὲν τοῦ ἔλειπε καμμιά χάρις, ἐγένετο αὐτὰς τὰς ὥρας ἀπὸ τὰ καυχησολογήματά του ἀηδής, πέραν τοῦ δέοντος στρατοκρατικὸς καὶ γεμαῖτος ἀπὸ κομπασμὸ καὶ παρεδίδετο εἰς τὴν διάθεσι τῶν κολάκων. Αὐτὸ ἐστενοχωροῦσε τοὺς πῶς χρηστοὺς τῆς συνναστροφῆς, γιὰ τὸν δὲν τοὺς ἄρεσεν νὰ γίνωνται καὶ αὐτοὶ κόλακες, ἀλλὰ δὲν ἤθελαν συγχρόνως νὰ φαίνωνται κατώτεροι ἀπὸ τοὺς κόλακας εἰς τοὺς ἐπαίνοους. Τὸ ἕνα τοὺς ἐφαίνετο ἀνήθικο, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἦτο ἐπικίνδυνον γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν οἰνοποσία ἐλούζετο ὁ Ἀλέξανδρος, ἐκοιμήτο πολλάκις ὡς τὸ μεσημέρι, κάποιε δὲ καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα.

Ἡ ἐγκρίθειά του ὅμως στὴν ἰσχυρὴ ἦτο τόση, ὥστε καὶ ὅταν τοῦ ἔστελλαν τὰ σπανιότερα θαλασσινὰ καὶ ψάρια, αὐτὸς τὰ ἔστελλεν στὸ κάθε φίλο του καὶ τίποτα πολλάκις γιὰ τὸν ἑαυτὸ του δὲν κρατοῦσε. Ἐν τούτοις ἦτο πάντα μεγαλοπρεπὴς στὰ γεύματά του, ποῦ ἢ δαπάνη των ἠῦξανε μαζὺ μὲ τὰς εὐτυχίας του, καὶ ἔφθασε στὸ τέλος μέχρι δέκα χιλιάδων δραχμῶν. Αὐτοῦ ὅμως καὶ ἐσταμάτησε καὶ τόσο ὠρίσθη νὰ ἐξοδεύουν καὶ οἱ ὑποδεχόμενοι τὸν Ἀλέξανδρον.

24. Μετὰ τὴν μάχην ἐν Ἴσῳ, ἔστειλεν ὁ Ἀλέξανδρος

στη Δαμασκὸ καὶ ἐπῆρε τὰ χορήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ παιδιὰ καὶ τὰς γυναῖκας τῶν Περσῶν. Ὀφελήθησαν δὲ τότε πάρα-πολλά οἱ Θεσσαλοὶ ἰππεῖς ποῦ τοὺς ἔστειλεν ἐπὶ τούτῳ νὰ ἱκανοποιηθοῦν, γιατί εἶχαν ἀνδραγαθήσει εἰς τὴν μάχην. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλο στρατόπεδο ἐγέμισεν ἀπὸ οἰκονομικὴν ἄνεσι.

Τότε δὲ καθὼς εἶδαν γιὰ πρώτη τους φορὰ οἱ Μακεδόνες, χρυσάφι καὶ ἀσῆμι καὶ γυναῖκες καὶ καλοπέρασι βαρβαρική, ἔσπευδαν, ὅπως οἱ σκύλοι, μὰ καὶ ἤσαν τὰ ἔχνη, νὰ ζητοῦν καὶ νὰ ἀνιχνεύουσιν τὰ πλοῦτη τῶν Περσῶν.

Πάνω σ' αὐτὰ, ὁ Ἀλέξανδρος ἐσκέφθηκε νὰ ἐξασφαλίσῃ πρώτα-πρώτα τὰ παραθαλάσσια, καὶ ἦλθαν ἀμέσως οἱ βασιλεῖς τῶν μερῶν αὐτῶν καὶ τοῦ παρέδωσαν τὴν Κύπρο καὶ τὴν Φοινίκη. Μόνο δὲ ἡ Τύρος δὲν παραδόθηκε.

Τότε τὴν πολιορκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας, μὲ προχώματα, μὲ πολιορκητικὰς μηχανὰς καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσα μὲ διακόσια πλοῖα.

Κατὰ τὴν πολιορκίαν αὐτὴν εἶδε στὸν ὕπνο του τὸν Ἡρακλῆ νὰ τὸν χαιρετᾷ ἀπὸ τὰ τείχη καὶ νὰ τὸν προσκαλεῖ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀπόλλων φάνηκε στὸν ὕπνο πολλῶν Τυρίων, λέγων πῶς πηγαίνει στὸν Ἀλέξανδρο, γιατί δὲν τοῦ ἄρσαν ὅσα ἐγίνοντο στὴν πόλι. Τότε οἱ κάτοικοι τῆς Τύρου, ὡσὰν νὰ ἦτο ὁ θεὸς κανένας ἄνθρωπος ποῦ αὐτομολοῦσε πρὸς τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὸν ἔπιασαν ἐπ' αὐτοφῶρῳ, ἔδωσαν τὸ κολοσσαῖο ἀγαλμὰ του μὲ σχοινιά, τὸν ἐκάρφωσαν στὸ βᾶθρο του καὶ τὸν ἐφάναζαν Ἀλεξανδροφιλο.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλο ὄνειρο εἶδε στὸν ὕπνο του ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἐνας Σάτυρος τοῦ ἐφάνηκε πῶς ἔπαιζεν ἀπὸ μακρὰ μαζύ του καὶ ἔφρευγεν ὕστερα, ὅταν πῆγαινε νὰ τὸν πιάσῃ. Στὸ τέλος ὅμως ἀφοῦ πολὺ τὸν παρεκάλεσεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀφοῦ ἔτρεξεν ὀλόγυρά του, ἦλθε καὶ ἔπεσε στὰ χεῖρα του.

Ἐχώρισαν οἱ μάντις τὸ ὄνομα Σάτυρος, ὅχι χωρὶς πιθανότητα, καὶ τοῦ εἶπαν:

— «Σὰ ἔσται Τύρος». Δικὴ σου θὰ εἶναι ἡ Τύρος.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας εἶχεν ἐκστρατεύσει καὶ κατὰ τῶν Ἀράβων τοῦ Ἀντιλιβάνου, καὶ ἐκινδύνευσεν ἐξ αἰτίας τοῦ παιδαγωγοῦ του Λυσιμάχου, ποῦ τὸν ἀκολούθησε, λέγων ὅτι δὲν ἦτο χειρότερος οὔτε πιδ γέρος ἀπὸ τὸν παιδαγωγὸ του Φοῖνικα.

Ὅταν ἐφθάσαν ὅμως στὰ ὄρεϊνά, καὶ ἄφησεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰ ἄλογα καὶ ἐπῆγαινε πεζός, οἱ μὲν ἄλλοι ἐπροχώρησαν πολὺ, αὐτὸς δὲ καθὼς ἐνύχτωε καὶ ἦσαν κοντὰ οἱ ἐχθροί, ἐχώρι-

στηκε σὲ λίγο, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, ἀπὸ τὸ στρατεύμα, καθὼς δὲν ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὸν Λυσίμαχο, ποῦ εἶχεν ἀποκάνει καὶ ἐβάρυνε τὸ βάδισμά του, αὐτὸς δὲ τοῦ ἔλεγε νὰ προχωρῇ καὶ τὸν ἐβοηθοῦσε στὸ περπάτημα. Ἔτσι ἐπέρασε τὴν νύχτα του σὲ κακοτοπιές, μέσα στὸ σκοτάδι καὶ στὸ κρῦο ποῦ ἦτο πολὺ μεγάλο. Τότε βλέπει ἀπὸ μακρὰ πολλὰ ἐχθρικά πυρὰ νὰ καίουν τὸ ἓνα ἐδῶ καὶ τὸ ἄλλο ἐκεῖ.

Γεμάτος θάρρος ὁ Ἀλέξανδρος, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀνάλαφρος καὶ συνηθισμένος νὰ κοπιᾷ γιὰ νὰ δίνη ἐλπίδα στοὺς Μακεδόνας, ὅταν ἦσαν σὲ δύσκολη περίστασι, τρέχει σ' αὐτοὺς ποῦ ἔκαιαν τίς πὺρ κοντὰ φωτιές.

Καὶ ἀφοῦ χτύπησε μὲ τὸ μαχαίρι του δυὸ βαρβάρους ποῦ ἐκάθοντο στὴ φωτιά, ἀρπάζει ἓνα δαυλὸ καὶ ἔρχεται καὶ τὸν φέρνει στοὺς ἀνθρώπους του.

Ἄναψαν τότε μεγάλη φωτιά καὶ ἀμέσως φοβοῦνται καὶ φεύγουν οἱ ἐχθροί, ἐνῶ τοὺς ἄλλους ποῦ εἶχαν ἔλθει ἐναντίον των τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγήν. Ἔτσι ἐστρατοπέδευσαν χωρὶς κίνδυνο.

Αὐτὰ διηγεῖται ὁ ἱστορικὸς Χάρης.

25. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιορκία τῆς Τύρου, αὐτὸ ἦτο τὸ τέλος τῆς.

Ὁ Ἀλέξανδρος τῆς πὺρ πολλὰς δυνάμεις του τὰς ἐξεκούραζεν ἀπὸ τοὺς πρῶιν πολλοὺς ἀγῶνας, καὶ ἐκρατοῦσε κατὰ τῶν τειχῶν, γιὰ νὰ μὴ εὐρίσκωνται σὲ ἡσυχία οἱ ἐχθροί, μόνο πολὺ λίγους.

Ὁ μάντις ὅμως Ἀρίστανδρος, κάνων θυσία καὶ κυττάζας τὰ σημεῖα, εἶπε μὲ θάρρος στοὺς παρευρισκομένους ὅτι ἡ πόλις ἀφρεύκτως θὰ ἐκχυριέυετο αὐτὸν τὸν μῆνα.

Τὸ πρῶγμα προεκύλευσε γέλια καὶ εἰρωνεία, γιὰτὶ ἦτο ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ μηνός.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ποῦ πάντοτε ἐνδιεφέρετο νὰ βγαίνουν ἀληθινὰ τὰ μαντεύματα καὶ εἶδε καὶ τὸν μάντι στενωχωρημένο, διέταξε νὰ μὴ λογαριάζουν αὐτὴν τὴν ἡμέρα γιὰ τριακοστή, ἀλλὰ γιὰ εἰκοστή δευτέρα τοῦ μηνός. Συγχρόνως διατάσσει νὰ σημάνῃ ἡ σάλπιγγα, καὶ κάνει ἐφοδο κατὰ τῶν τειχῶν, πὺρ δυνατὴ ἀπ' ὅτι στὴν ἀρχὴν εἶχε σκεφθῆ.

Ἡ ἐπίθεσις ἔγινε πολὺ καλῆ. Ἔτρεξαν μάλιστα καὶ ἐβοήθησαν καὶ οἱ στρατοπεδευμένοι, χωρὶς νὰ περιμένουν τὴν σειρὰ των' τόσο ποῦ ἔχασαν τὰς ἐλπίδας των οἱ Τύριοι καὶ ἔγινε κύριος τῆς πόλεως ὁ Ἀλέξανδρος τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἔστερα στὴν πολιορκία τῆς Γάζας, ποῦ εἶνε ἡ μεγίστη πόλις τῆς Συρίας, ἔπεσεν εἰς τὸν ὁμό του ἓνας βῶλος ποῦ τὸν ἀφῆσεν ἀπὸ ψηλὰ ἓνα πούλι. Ἔστερα τὸ πούλι ἐκάδισε σὲ

μιὰ ἀπὸ τὰς πολιορκητικὰς μηχανάς, καὶ ἕξαφνα τσακώθηκε ἀπὸ ἓνα πλέγμα ἐκ νευροῦ, ἀπὸ αὐτὰ τοῦ ἐχρησίμευαν γιὰ τὰς στροφὰς τῶν σχοινηῶν. Καὶ τὸ σημάδι αὐτὸ κατέληξε νὰ βγῇ σύμφωνα μὲ τὸ μάντευμα τοῦ Ἀριστάνδρου, γιὰτὶ ὁ Ἀλέξανδρος χτυπήθηκε μὲν στὸν ὄμο ἀλλὰ ἐκκυρίευσεν τὴν πόλι. Στέλλον τότε πολλὰ λάφυρα καὶ στὴν Ὀλυμπιάδα καὶ στὴν Κλεοπάτρα καὶ στοὺς φίλους του, ἔστειλε καὶ στὸν παιδαγωγὸ τοῦ Λεωνίδην λιβάνι βάρους πεντακοσίων ταλάντων (δέκα περίπου χιλιάδες δρακμ.) καὶ σμύρνα βάρους ἑκατὸ ταλάντων, γιὰτὶ θυμῆθηκε κάποια παιδικὴν εὐχὴ του.

Σὲ μιὰ θυσία, ὅπως φαίνεται, ἄρπαξεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ μετὰ τοῦ χροῦ τοῦ θυμιάμα καὶ τὸ ἔρριξε στὴ φωτιά, καὶ ὁ Λεωνίδης τοῦ εἶπε :

— «Σὺν κυριεύσει, Ἀλέξανδρε, τοὺς τόπους τοῦ βγαίνον τὰ μῦρα, τότε εἶχες ἄφθονο θυμιάμα. Τώρα ὅμως μὲ οἰκονομία ἔξοδεν ἐκεῖνο ποῦ ἔχεις».

Τότε λοιπὸν ἔγραψεν ὁ Ἀλέξανδρος στὸν παιδαγωγὸ του: «Σοῦ ἔστειλα ἄφθονο λιβάνι καὶ σμύρνα, γιὰ νὰ παύσῃς νὰ μετροῦς σὺν ἔχεις τοὺς θεούς».

26. Μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα εἶχαν φέροι τότε στὸν Ἀλέξανδρο καὶ ἓνα μικρὸ κιβώτιο, ἀνώτερο τοῦ ὁποίου σὲ πολυτέλεια δὲν φάνηκε τίποτε ἄλλο σ' αὐτοὺς ποῦ παρέλαβαν τὰ χεῖματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς τοῦ Δαρσίου. Ἐζήτησε νὰ μάθῃ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τοὺς φίλους του τί ἐθεωροῦσαν πῶς πολύτιμο νὰ βάλῃ μέσα, καὶ καθὲς ἓνας ἔλεγε τὸ δικό του.

Ἀλλὰ ἐκεῖνος εἶπε, ὅπως βεβαιώνουν πολλοὶ καὶ ἀξιόπιστοι ἱστορικοί, ὅτι θὰ βάλῃ νὰ φυλάξῃ τὴν Ἰλιάδα.

Ἄν ἀληθεύῃ δὲ τὸ λεγόμενον ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Ἀλεξανδρείας, ποῦ πιστεύουν εἰς τοῦτο τὸν Ἡρακλεῖδην, φαίνεται ὅτι δὲν εἶχεν ἐκστρατεύσει ἔτσι χωρὶς ἐνασχόλησι ὁ Ὅμηρος μαζὺ μὲ τὸν Ἀλέξανδρο.

Γιὰτὶ, κατὰ τὸ λέγειν τοὺς, ὅταν ἐκκυρίευσεν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν Αἴγυπτον, ἤθελε νὰ ἰδρῶσῃ καὶ νὰ ἀφήσῃ ἐκεῖ μιὰ μεγάλη ἑλληνικὴ πόλι μὲ τὸ ὄνομά του.

Ἀρχισε λοιπὸν νὰ καταμετρᾷ καὶ νὰ φράσῃ, σύμφωνα μὲ τὴν γνώμη τῶν ἀρχιτεκτόνων, ἓνα τόπο τόσο, ὅσο κανεὶς δὲν εἶχεν ὀρίσει γιὰ πόλι, καὶ βλέπει τότε τὴν νύκτα στὸν ὕπνο του κάποιο παράξενον ὄνειρον.

Ἐνας ἄνδρας, μὲ κατάλευκα μαλλιά καὶ σβαστὴ φυσιογνωμία, ἐφάνηκεν ἑμπαρὸς του καὶ τοῦ εἶπεν αὐτοῦς τοὺς στίχους:

«Κάποιο νησί στὴ θάλασσα εἶναι τὴν κυματοῦσα
Φάρο τὸ λέν, καὶ στέκεται στὸ φρούδι τῆς Αἰγύπτου.»

Σηκώθηκε τότε άμέσως ό Ἀλέξανδρος και πηγαίνει πρὸς τὴ Φάρο, ποῦ τότε ἀκόμη ἦτο νησί, λίγο πῶ πάνω ἀπὸ τὸ Κανωβικό στόμιον, ἐνῶ τώρα με τὰς προσχώσεις ἐγένεν ἓνα μετὴ στεριά. Καθὼς δὲ εἶδε ἓνα τόπο μοναδικὰ κατάλληλο, γὰρ εἶναι μία λωρὶς ποῦ χωρίζει με ἓνα ἰσόπλατο σχεδὸν ἀπὸ παντοῦ ἰσθμὸς μὴ μεγάλη λίμνη και τὴν θάλασσα και τελειώνει σὲ μεγάλο λιμάνι, εἶπεν ὅτι Ὁ Ὀμηρος ἦτο και σὲ ὅλα του τὰ ἄλλα θαυμαστός και σοφώτατος ἀρχιτέκτων, και διέταξε νὰ κάνουν τὸ διάγραμμα τῆς πόλεως, προσαρμόζοντες αὐτὸ πρὸς τὸν τόπο.

Καθὼς ὅμως δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἄσπρο χῶμα, ἐπῆραν ἄλευρα και τὰ ἔρορχαν στὴν σκοῦρα γῆ, σχηματίζοντες καμπύλη κυκλική. Τῆς καμπύλης αὐτῆς ἡ περίμετρος κατέληγε σὲ εὐθείας βάσεις ποῦ ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐτραβοῦσαν ἀπὸ στορογγυλὴ ποδιά, σχηματίζουσαι χλαμύδα, ἐνῶ, με τὸ νὰ ἔχουν τὸ ἴδιο μέγεθος, ἦρχοντο ἴσα—ἴσα.

Τὸ σχῆμα αὐτὸ ἄρρεσε πολὺ στὸν βασιλέα. Νὰ ὅμως, και φαίνονται νὰ κατεβαίνουν σάν σύννεφα ἀπὸ τὸν ποταμὸ και ἀπὸ τὴν λίμνη, ἀναρίθμητα μεγάλα και κάθε εἶδους πουλιὰ ποῦ δὲν ἄφισαν οὔτε ἴχνος ἀπὸ τὰ ἄλευρα.

Αὐτὸ τὸ σημάδι ἐτάραξε και τὸν ἴδιο τὸν Ἀλέξανδρο, ἀλλὰ οἱ μάντις τοῦ ἔλεγαν νὰ ἔχη θάρρος, γὰρ ἡ πόλις ποῦ θὰ ἴδρουε θὰ ἐφθανε σὲ μεγάλο πλοῦτο και θὰ ἐξοῦσε πολὺς κόσμος ἀπὸ αὐτήν.

Διέταξε λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς ἐπιμελητὰς νὰ ἀρχίσουν τὸ ἔργο, και αὐτὸς ἐξεκίνησε γιὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀμμωνος.

Ἄλλὰ ὁ δρόμος ἦτο μεγάλος και γεμάτος δυσκολίας και ταλαιπωρίας και εἶχε και δύο κινδύνους. Τὸν κίνδυνο τῆς ἀνυδρίας, γὰρ ἐκτείνεται ἐκεῖ ἔρημος πολλῶν ἡμερῶν. Καὶ τὸν κίνδυνο νὰ φουσήσῃ δυνατὴ νοτιά, καθὼς θὰ ἐπυρονοῦσε τὴν ἀτέλειωτη και παχειὰ ἄμμο. Καὶ ἄλλοτε ἐξ ἄλλου εἶχε σηκώσει ἡ νοτιά σωροὺς θεώρατους ἀπὸ ἄμμο στὸ στρατὸ τοῦ Καμβύση και ἐγένε τέτοιος ἀνακνηματισμὸς στὴν πεδιάδα, ὥστε κατεχώθησαν και ἐσκοτώθησαν πενήντα χιλιάδες ἄνθρωποι.

Ὅλοι σχεδὸν τὰ ἐλογάριαζαν αὐτὰ, ἀλλὰ ἦτο δύσκολο νὰ ἀλλάξουν τὴν γνώμη τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅταν πᾶ ἐπιχειροῦσε κάτι τι. Γὰρ και ἡ τύχη ὑποτασσομένη και αὐτὴ στὰς ἀποφάσεις του, τοῦ ἐδυνάμωνε τὴν γνώμη, και ὁ δεξιότημὸς του χαρακτηριστὴ τὸν ἔκανε ἀκατανίκητο, ὅταν τὰ ἔβαζε και με αὐτὰ τὰ πράγματα. Γὰρ ἐβίαζε ὄχι μόνον τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ και τοὺς καιροὺς και τοὺς τόπους.

27. Περισσότερο όμως επιστεύθησαν αἱ βοήθειαι τοῦ τοῦ ἔδοσαν ὁ θεὸς τὸ δρόμο του, παρὰ οἱ κατοπιν χρησμοί. Μάλιστα, τρόπον τινά, ἀπὸ τὴν βοήθειαν αὐτῆ, ἐδόθηκε πίστις καὶ εἰς τοὺς χρησμούς.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα, τὸ πολὺ νερὸ τοῦ ἔστειλεν ὁ Ζεὺς καὶ συνεχεῖς βροχαί, διέλυσαν τοὺς φόβους τῆς δίψας καὶ ἔσβυσαν τὴν στεγνότητα τῆς ἄμμου, τοῦ κατακάθισεν ἀπὸ τὸ νερὸ, ἐνῶ καὶ ὁ ἀέρας ἔτσι ἔγινε πῶς ἐλαφρὸς καὶ πῶς καθαρὸς. Ὑστερα, ἐνῶ ἐμπερδεύθησαν τὰ σημάδια τῶν ὁδηγῶν καὶ ἐχάνετο ἡ συνοδεία καὶ ἐχωρίζοντο γιατί δὲν ἤξεραν τὸν δρόμο, ἐφάνησαν κοράκια καὶ ἔγιναν οἱ ὁδηγοί. Γιατί ὅταν ἀκολουθοῦσαν οἱ ἄνθρωποι, ἐπετοῦσαν γρήγορα ἔμπρός, σὰν ἔμεναν δὲ πίσω καὶ ἀργοποροῦσαν, τοὺς ἐπερίμεναν.

Ἀλλὰ τὸ πῶς ἀξιοθαύμαστο ἦτο, καθὼς λέγει ὁ Καλλιθένης, ὅτι μὲν τὰς φωνάς των ἔφερναν στὸν σωστὸ δρόμο αὐτοῦς τοῦ τὸν ἔχαναν τὴν νύχτα καὶ τοὺς ἔφερναν κρῶζοντα ἐπάνω στὰ ἴχνη τοῦ δρόμου.

Ἀφοῦ δὲ τέλος ἐπέρασε τὴν ἔρημο καὶ ἔφθασε, ὁ μὲν προφήτης τοῦ Ἀμμωνος τὸν προσεφώνησεν ἐκ μέρους τοῦ θεοῦ σὰν ἀπὸ πατέρα μὲ τὸ χαιρεῖν, ἐκεῖνος δὲ εὐχόμενος μήπως τοῦ εἶχε διαφύγει κανεῖς ἀπὸ τοὺς φονεῖς τοῦ πατέρα του.

Τοῦ ἀπαντᾷ ὁ προφήτης νὰ εἶναι ὑπερήφανος, γιατί δὲν ἔχει πατέρα θνητό, καὶ τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἀλλάζει τὴν ἐρώτησι καὶ ζητᾷ νὰ μάθῃ ἂν εἶχε τιμωρήσει ὅλους τοῦ εἶχαν ἀνακατενθῆ στὸ φόνου τοῦ Φιλίππου. Ὑστερα ἔκανε ἐρώτημα γὰρ τὴν ἐξουσία του, ἂν τοῦ ἐπιτρέπη ὁ θεὸς νὰ ἐξουσιάσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἔδωσε δὲ ὁ θεὸς χρησμό, ὅτι τὸ ἐπιτρέπει καὶ αὐτὸ καὶ ὅτι πλήρης ἦτο τοῦ Φιλίππου ἡ ἐκδίκησις.

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ ἀφίερωσε λαμπρὰ ἀναθήματα ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν θεὸ καὶ προσέφερε χρήματα εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Αὐτὰ γράφουν οἱ πλεῖστοι ἱστορικοὶ γὰρ τοὺς χρησμούς, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος, σὲ μιᾶν ἐπιστολῇ πρὸς τὴν μητέρα του, λέγει ὅτι εἶχε λάβει κάποια ἀπόρητα μαντεύματα, τοῦ θὰ τὰ φανερώσῃ μόνου σ' αὐτὴν στὸ γυρισμὸ του.

Σχετικῶς ἀκόμη ἀναφέρεται ἀπὸ τινος ὅτι ὁ προφήτης θέλων νὰ τὸν προσφωνήσῃ ἔτσι ἀπὸ εὐγένεια ἑλληνιστὶ «ὦ παιδίον», εἰς τὴν τελευταία συλλαβὴ ἐπέφερεν ἀπὸ βαρβαρισμὸ σίγμα, καὶ εἶπε «ὦ παιδίος», σ' χρησιμοποιοῦσας ἀντὶ τοῦ ν. Τὸ λάθος αὐτὸ τῆς προφορᾶς, λέγεται ὅτι εὐχαρίστως τὸ ἄκουσεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἐκυκλοφόρησε τότε ἡ φήμη ὅτι ὁ θεὸς «παῖ Διός» τὸν ἐφώνασε.

Ἀκόμη λέγεται ὅτι ἄκουσε στὴν Αἴγυπτο καὶ τὸν φιλό-

σοφο Ψάμμοινα, και παρεδέχθη ἀπολύτως ἐκείνα ποῖ τοῦ εἶπε, ὅτι ὁ θεὸς βασιλεύει σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, γιατί θεία εἶνε ἡ δύναμις τοῦ ἄρχειν και κυβερνᾶν, ποῦ εὐρίσκειται μέσα στὸν κάθε ἕνα. Καὶ φιλοσοφικώτερα ὁμως ἀκόμη ἐκήρυσσεν ὁ ἴδιος, ὅτι ὁ θεὸς εἶναι κοινὸς πατήρ, ἀλλὰ ὡς δικά του παιδιὰ, κυρίως ἀναγνωρίζει τοὺς ἀρίστους.

28. Γενικῶς ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο σοβαρὸς ἐναντι τῶν βαρβάρων, και ἐφέρετο μὲ τρόπο ποῦ ἔδειχνε πλήρη τὴν πεποίθησί του περὶ τῆς θεϊκῆς γεννήσεως και καταγωγῆς του, ἐνῶ ἐναντι τῶν Ἑλλήνων μετριῶς και μὲ συστολὴν ἐξεθεῖαιζε τὸν ἑαυτό του. Ἐν τούτοις γράφων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους περὶ τῆς Σάμου λέγει:

«Δὲν θὰ σᾶς ἔδιδα ἐγὼ ἐλευθέραν και δοξασμένην πόλι, ἀλλὰ τὴν ἐπῆρατε ἀπὸ ἐκείνον ποῦ τότε ἐλέγετο κύριος και πατέρας μου», ἐννοοῦσε δὲ μὲ τοῦτο τὸν Φίλιππο. Ὅταν ὁμως χτυπήθηκε ὕστερα ἀπὸ βέλος, στὸν πόνο του εἶπε.

— «Αἶμα, φίλοι μου, εἶναι αὐτὸ ποῦ τρέχει

«Ὅχι ἰχώρ, ποῦ λέγεται τὸ αἶμα τῶν θεῶν».

Και κάποτε πάλι, ποῦ ἔπεσε μεγάλη βροντὴ και ἐταράχθησαν ὄλοι, τοῦ εἶπεν ὁ σοφιστῆς Ἀνάξαρχος:

— «Μὴν εἶσαι σύ, αὐτὸς ποῦ βροντᾶ ἔτσι, παιδι τοῦ Διός;»

Ἐγέλασεν αὐτὸς και λέγει:

— «Δὲν θέλω νὰ γίνωμαι τρομερὸς στοὺς φίλους μου, καθὼς με παρακινᾶς σύ, ποῦ περιφρονεῖς τὸ τραπέζι μου, γιατί βλέπεις νὰ βάζουν ψάρια και ὄχι κεφάλια σατραπῶν».

Ἐλέγετο πράγματι τότε ὅτι, ὅταν ἔστειλεν ὁ Ἀλέξανδρος κάτι μικρὰ ψάρια στὸν Ἡφαιστίωνα, εἶπεν ὁ Ἀνάξαρχος τὸν παρὰ πάνω λόγο, γελοιοποῶν, οὕτως εἰπεῖν, και εἰρωνευόμενος αὐτοὺς ποῦ κυνηγοῦντες τὰ μεγάλα μὲ μεγάλους κινδύνους και κόπους, διόλου ἢ λίγο μόνο περνοῦν τοὺς ἄλλους, ὅσον ἀφορᾶ τὰς ἀπολαύσεις και τὰς ἡδονάς.

Φαίνεται, ἐπομένως, ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἔπαθε τίποτα και οὔτε ἐφρούσκασεν ὁ νοῦς του, ἀλλὰ μὲ τὴν φήμῃ τῆς θεϊκῆς καταγωγῆς του τοὺς ἄλλους ὑπεδούλωνε.

29. Ὅταν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐτέστρεψε στὴ Φοινίκη, ἄρχισε νὰ προσφέρει θυσίας και τελετὰς πρὸς τοὺς θεοὺς, και νὰ ὀργανώῃ ἀγῶνας χορῶν κυκλικῶν και σιγνικῶν, ποῦ εἶχαν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν, και γιὰ τὰς προετοιμασίας ποῦ ἔγιναν και γιὰ τὴν ἀναπτυχθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἄμιλλαν.

Διότι χορηγοὶ τῶν ἦσαν οἱ βασιλεῖς τῶν Κυπρίων, ὅπως ἦσαν στὰς Ἀθήνας αὐτοὶ ποῦ ἐκκληρώνοντο στὰς φυλάς, και μὲ μοναδικὴν φιλοτιμίαν σὺνηγωνίζοντο. Ἐξαιρετικὴν ἄμιλλαν ὁμως ἔδειξαν ὁ Σαλαμίτιος Νικοκρέων και ὁ Σόλιος Πασικρά-

της, διότι αὐτοὶ ἔτυχε νὰ ἦσαν οἱ χορηγοὶ τῶν πιὸ ἐνδόξων ἠθοποιῶν. Ὁ Πασικράτης τοῦ Ἀθηνοδώρου καὶ ὁ Νικοκρέων τοῦ Θεσσαλοῦ, διὰ τὸν ὁποῖον ἐνδιαφέρετο καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος. Δὲν εἶχε δεῖξει ὅμως τὸ ἐνδιαφέρον του γι' αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος παρὰ μόνον ἀφοῦ ἀνεκηρύχθη, ὕστερα ἀπὸ ψηφοφορία, νικητὴς ὁ Ἀθηνοδώρος. Τότε, καθὼς λέγεται, εἶπε, φεύγων ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ἐπαινεῖ μὲν τοὺς κριτὰς, ἀλλὰ μὲ εὐχαρίστησι θὰ ἔδινε ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ βασίλειό του, γιὰ νὰ μὴ δῆ νικημένο τὸν Θεσσαλό. Ὄταν ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι ἔβαλαν πρόστιμο τοῦ Ἀθηνοδώρου, γιὰτὶ δὲν ἔλαβε μέρος στοὺς ἀγῶνας τῶν Διονυσίων καὶ ἐζητοῦσεν αὐτὸς νὰ γράψῃ ὁ Ἀλέξανδρος, τοῦτο μὲν δὲν τὸ ἔκανε, ἔστειλεν ὅμως ἀπὸ δικὰ του χρήματα τὸ πρόστιμο.

Ὄταν δὲ πάλιν ὁ Λύκων ὁ Σκαρφεύς, καλὸς ἐπίσης ἠθοποιός, παρενέβαλε σὲ κάποια κωμῶδια ποῦ ἔπαιξε, ἓνα στίχο μὲ τὸν ὁποῖον ζητοῦσε δέκα τάλαντα, ἐγέλασε καὶ τοῦ τὰ ἔδωσε.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὁ Δαρεῖος τοῦ ἔστειλε ἐπιστολὴ καὶ φίλους νὰ τὸν παρακαλέσουν νὰ δεχθῇ δέκα χιλιάδας τάλαντα γιὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους. Συγχρόνως τοῦ ἔδιδε ὅλην τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου χώραν, καὶ τοῦ ἐπρότεινε νὰ γίνῃ φίλος του καὶ σύμμαχος του, νυμφευόμενος μιὰ κόρη του.

Καθὼς τὰ ἀνεκοίνωνεν αὐτὰ στοὺς ἐταίρους του, λέγει ὁ Παρμενίων:

— «Ἐγὼ θὰ τὰ ἐδεχόμουν ἂν ἦμουν Ἀλέξανδρος».

— «Κι' ἐγώ, λέγει, μὰ τὸν Δία, ὁ Ἀλέξανδρος, ἂν ἦμουν Παρμενίων».

Καὶ ἔγραψε στὸν Δαρεῖο ὅτι θὰ τοῦ ἔκανε κάθε περιποίησι ἂν ἤρχετο πρὸς αὐτόν, ἄλλω, αὐτὸς θὰ ἐπῆγαινε πρὸς ἐκεῖνον.

30. Μετάνιωσεν ὅμως γλήγορα, γιὰτὶ ἡ γυναῖκα τοῦ Δαρείου πέθανε στὸν τοκετό, καὶ πολὺ ἔλυπᾶτο, ἐπειδὴ ἔχασε μεγάλη εὐκαιρία καὶ νὰ ἀποδείξῃ τὴν χρησιμότητά του. Ἀλλὰ τῆς ἔκανε ταφὴ μὲ ἐξαιρετικὴ πολυτέλεια.

Τότε ἓνας ἀπὸ τοὺς εὐνούχους θαλαμηπόλους, Τείρεως τὸ ὄνομα, ποῦ εἶχε συλληφθῇ μαζὺ μὲ τὰς γυναῖκας, ἀπέδρασεν ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, ἔρχεται ἔφιππος στὸν Δαρεῖο καὶ τοῦ ἀναγγέλλει τὸν θάνατό τῆς γυναῖκας του.

Ἐκεῖνος δέ, χτυπήσας τὸ κεφάλι του καὶ κλαίων δυνατὰ, εἶπε:

— «Ἀλλοίμονο στὴν μοῖρα τῶν Περσῶν! Ἡ γυναῖκα καὶ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως δὲν ἔγινε μόνον αἰχμάλωτος ὅταν ζοῦσε,

ἀλλὰ καὶ τώρα ποῦ πέθανε κοίτεται θαμένη χωρὶς βασιλικὴ ταφή».

Τότε ὁ ὑπηρέτης ἀπήντησε:

— «Γιὰ τὴν ταφή, βασιλεῦ, καὶ γιὰ κάθε τιμὴ καὶ γιὰ ὅ,τι τῆς ἔπρεπε νὰ μὴν τὰ ἔχῃς μὲ τὸν κακὸ θεὸ τῶν Περσῶν. Γιατὶ οὔτε, ἐν ὅσῳ ἐξοῦσεν ἡ δέσποια Στάτειρα, ἐστεροῦντο ἡ μητέρα σου καὶ τὰ παιδιά σου τίποτε ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ ποῦ εἶχαν πρὶν, ἐκτὸς μόνο ποῦ δὲν ἔβλεπαν τὸ δοξαζόμενο Σου φῶς, ποῦ πάλι θὰ τὸ ἀναστήσῃ λαμπρὸ ὁ κύριος καὶ Θεὸς μας Ὁρομάσθης, οὔτε, σὰν πέθανε, ἔμεινε χωρὶς νεκρικῆς πομπῆς. Ἀλλὰ τὴν ἐτίμησαν μὲ δάκρυα καὶ οἱ ἐχθροί. Γιατὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι τόσο καλός, ἀφοῦ νικήσῃ, ὅσο τρομερὸς εἶναι, σὰν πολεμᾷ».

Σὰν τὰ ἄκουσεν αὐτὰ ὁ Δαρεῖος, τοῦ ἐπέρασαν, ἀπὸ τὴν ταραχὴ καὶ τὴν λύπη του, κακαὶ ὑποψία. Ἐπῆρε τὸν εὐνοῦχο στὸ βάθος τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ λέγει :

— «Ἄν δὲν μακεδονίζῃς καὶ σὺ, ὅπως ἡ τύχη τῶν Περσῶν, ἀλλὰ εἶμαι ἀκόμῃ κύριός σου καὶ βασιλεὺς, ἐγὼ ὁ Δαρεῖος, πέ μου, σ' ὀρκίζω στὸ φῶς τὸ μεγάλο τοῦ Μίθρα καὶ στὴ δεξιὰ τοῦ βασιλέως σου, μήπως θρηνώ τὰ πιδ μικρὰ παθήματα τῆς Στατείας, καὶ ἐπάθαμε πολὺ πιδ κακὰ, ὅταν ἐξοῦσε, καὶ ἂν δὲν θὰ ἦτο πιδ εὐγενὴς ἢ δυστυχία μας, ἂν πέφταμε σὲ ἄγριο καὶ σκληρὸ ἐχθρό. Γιατὶ ποῖα τίμια σχέσις μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ σὲ τόσας τιμάς, ποῦ νὰ κινᾷ ἓνα νέο ἄνδρα σὲ γυναῖκα ἐχθροῦ; »

Ὁ Τείρεως ὁμως ἐν ὅσῳ μιλοῦσεν ἀκόμῃ ὁ Δαρεῖος, ἐρρίχτηκε στὰ πόδιά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ πάψῃ καὶ οὔτε τὸν Ἀλέξανδρο νὰ ἀδικῇ καὶ οὔτε νὰ ντροπιάζῃ τὴν πεθαμένη ἀδελφή του καὶ γυναῖκά του,* οὔτε μόνος του νὰ πετᾷ τὴν πιδ μεγάλη παρηγορία τῶν δυστυχημάτων του, ὅτι ἐνικήθη ἀπὸ ἄνδρα ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Μάλιστα νὰ θαυμάζῃ τὸν Ἀλέξανδρο, τοῦ εἶπε, γιὰτι ἔδειξε στὰς γυναῖκας τῶν Περσῶν πιδ μεγάλη σφροσύνη καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμῃ τὴν ἀνδρεία του πρὸς τοὺς Πέρσας.

Καὶ ἔκανε καὶ ὄρκους φρικτοὺς ὁ ὑπηρέτης, καὶ εἶπε καὶ πολλὰ γιὰ τὴν ἄλλην ἐγκράτεια ἐν γένει τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ γιὰ τὴν μεγαλοψυχία του.

Τότε βγήκε στοὺς φίλους του ὁ Δαρεῖος, ἐσήκωσε τὰ χέρια στὸν οὐρανὸ καὶ εὐχήθηκε:

*Ὁ Περσικὸς νόμος ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς βασιλεῖς νὰ παίρνουν γυναῖκας καὶ τὰς ἀδελφάς των.

— «Θεοὶ ποῦ προστατεύετε τὸν ἄνθρωπο ποῦ γεννιέται καὶ τὴν τύχη τῶν βασιλέων, κάνετε νὰ μὴν ἀφήσω τὴν τύχη τῶν Περσῶν πρὶν τὴν ἀνεβάσω ἐκεῖ ποῦ τὴν εἶχα παραλάβει. Καὶ δότε νὰ νικήσω, γὰρ νὰ ξεπληρώσω στὸν Ἀλέξανδρο τὰς χάριτας ποῦ μοῦ ἔκανε στὰ πρόσωπα τὰ πρὸ ἀγαπημένα μου. Ἄν ὅμως ἦλθεν ὁ καιρὸς, ποῦ ἡ μοῖρα τὸν ὀρίζει γιὰ θεῖα ἐκδίκησι καὶ γιὰ ἀλλαγί, καὶ γιὰ τὸ τέλος τῆς βασιλείας τῶν Περσῶν, ἄς μὴ καθίση ἄλλος ἄνθρωπος στοῦ Κύρου τὸν θρόνο, ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο».

Ἔτσι ἀγαφέρουν οἱ πλείστοι συγγραφεῖς ὅτι ἔγιναν καὶ ἐλέχθησαν αὐτά.

31. Ἀφοῦ ὑπέταξε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅλη τὴν χώρα τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου, ἐκίνησε κατὰ τοῦ Δαρείου, ποῦ κατέβαινε μὲ δύναμι ἐνὸς ἑκατομμυρίου στρατοῦ.

Ἐνας τότε ἀπὸ τοὺς ὑπασπιστὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ λέγει γιὰ νὰ γελάσῃ ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀκολουθίας του ἐχωρίσθησαν παίζοντες σὲ δύο παρατάξεις καὶ ὅτι τὸ ἓνα μέρος τὸ διοικοῦσεν ἓνας ποῦ τὸν ἔβγαλαν Ἀλέξανδρο, καὶ τὸ ἄλλο κάποιος ἄλλος ποῦ τὸν ἔβγαλαν Δαρεῖο.

Εἶταν ἀρχίσει μὲ βώλους στὴν ἀρχὴ τοὺς ἀκροβολισμοὺς αἱ δύο παρατάξεις, ὕστερα ἔφθασαν στοὺς γρόνθους, καὶ ὅταν τέλος ἀναψεν ἡ μάχη, κατέληξαν στὶς πέτρες καὶ στὰ ξύλα, καὶ ἦτο μεγάλη δυσκολία νὰ τοὺς ἤσυχάσουν.

Ὅταν τὰ ἄκουσεν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ μονομαχήσουν οἱ δύο ἀρχηγοὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔντυσε τὸν Ἀλέξανδρο, ἐνῶ τὸν Δαρεῖον τὸν ἔντυσεν ὁ Φιλώτας. Καὶ ὁ στρατὸς ἐκύνταξε σὰν ἓνα εἶδος οἰωνοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἔγινε γερὴ μάχη, ἐνίκησεν αὐτὸς ποῦ εἶχε βαπτισθῆ Ἀλέξανδρος, καὶ ἐπῆρε δῶρο δώδεκα κόμας καὶ τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ περσικὴν στολήν. Αὐτὰ ἱστορεῖ ὁ Ἐρατοσθένης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μάχη τὴν μεγάλη μὲ τὸν Δαρεῖο, δὲν ἔγινεν αὐτῆ, ὅπως οἱ πλείστοι γράφουν, εἰς τὰ Ἀρβηλα, ἀλλὰ εἰς τὰ Γανγάμηλα. Ἡ λέξι αὐτῆ, στὴν περσικὴ γλῶσσα, σημαίνει, ὅπως ἐξηγοῦν, καμηλόσπιτο. Γιατὶ ἓνας παλῆς βασιλεὺς ποῦ ἐξέφυγεν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μὲ μιὰ κάμηλο δρομάδα καὶ ἦλθεν αὐτοῦ, ἐπῶκισε τὸ μέρος καὶ ὤρισε καὶ μερικὰ χωριά καὶ εἰσοδήματα γιὰ τὴν συντήρησί του.

Εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐστρατείας αὐτῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔγινεν ἔκλειψις σελήνης τὸν μῆνα Βοηδρομιῶνα, καὶ ἐνῶ ἀρχίζαν τὰ ἐν Ἀθήναις μυστήρια. Τὴν ἐνδεκάτην νύκτα ἀπὸ τὴν ἐκλειψι ἔφθασαν τὰ στρατεύματα ἀπέναντι. Καὶ ὁ Δαρεῖος μὲν διατηροῦσεν ὀπλισμένας τὰς δυνάμεις του, περιερχόμενος μὲ φῶτα τὰς τάξεις, ὁ Ἀλέξανδρος δέ, ἐνῶ ἀνεπαύοντο οἱ Μακεδόνες,

ἔμενε μὲ τὸν μάντι Ἀρίστανδρο ἔμπρὸς ἀπ' τὴν σκηνήν, τελῶν κάποια ἀπόρητα ἱερουργήματα, καὶ θυσιάζων εἰς τὸν Φόβο. Ἀπὸ τοὺς συναγωνιστὰς τοῦ ὄμοις οἱ πρεσβύτεροι, ἰδίως δὲ ὁ Παρμενίων, καθὼς ὁ κάμπος ὅλος μετὰ τοῦ Νιφάτου καὶ τῶν Γορυδαίων βουνῶν ἐφαίετο νὰ φλογίζεται ἀπὸ φῶτα βαρβαρικά, καὶ ἐσηκῶνετο ἀπ' τὸ στρατόπεδο μία παραξένη ἀχοβοή, σὰν ἀπὸ ἑνα πελαγὸς ἀτέλειωτο, ἔμειναν κατάπληκτοι ἀπὸ τὸ πλῆθος. Γι' αὐτὸ, ἀφοῦ ἔκαναν λόγῳ μετὰ τῶν, πόσο μεγάλο ἐγχείρημα καὶ πόσο δύσκολο ἦτο νὰ χτυπηθοῦν στὸ φαερόν καὶ τέτοιον ἀγῶνα νὰ ἀποκρούσουν, παρουσιάσθησαν στὸν βασιλέα, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰ ἱερά, καὶ ἐζητοῦσαν νὰ τὸν πείσουν νὰ ἐπιπέσῃ νύκτα κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ σκεπάσῃ μὲ τὸ σκοτάδι τὸν τρομερὸν ἀγῶνα ποῦ ἐπερίμεναν.

Ἐκεῖνος ὁμοίως, μὲ τὸ γνωστὸ αὐτὸ ἀπαντήσας :

— «Δὲν κλέβω τὴν νίκη».

Ἐφάνηκε μὲν σὲ μερικὸς πῶς ἔδωσε μιὰ παιδικὴ καὶ κούφριαν ἀπάντησι, παίζων τάχα ἔμπρὸς σὲ τέτοιον κίνδυνον, ἄλλοι ὁμοίως ἔνοιωσαν τὸ θάρρος τοῦ καὶ στὸν τρωινὸ κίνδυνον, καὶ πῶς ὀρθῶς ἐσκέπτετο διὰ τὸ μέλλον, νὰ μὴν ἀφήσῃ στὸν Δαρεῖον, ἂν ἐνικᾶτο, καμμιά πρόφασιν γιὰ ἄλλη δοκιμὴ καὶ νὰ ῥίχνῃ τὴν αἰτία τῆς ἥτις ἦτο αὐτῆς στὴ νύκτα καὶ στὸ σκοτάδι, ὅπως τὴν πρώτη τὴν ἔροικεν εἰς τὰ στενά βουνα καὶ εἰς τὴν θάλασσα. Γιατὶ ἤξερεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ὁ Δαρεῖος μὲ τόση δύναμιν καὶ μὲ τόση χώρα, δὲν θὰ ἐσταματοῦσε τὸν πόλεμον ἀπὸ ἔλλειψιν ἀνδρῶν, ἀλλὰ ὅτι θὰ συνετρίβοντο τὸ ἠθικόν του καὶ αἱ ἐλπίδες του, ἂν ὕστερα ἀπὸ μιὰν ὀριστικὴν καὶ καθαρὴν ἦτα ἀπεδεικνύετο ἡ ἀδυναμία του.

32 Καθὼς ὁμοίως ἀπεσείθησαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν, ἔπεσεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ κατεκλίθη στὴ σκηνὴν του, καὶ λέγεται ὅτι κατὰ τὸ ἄλλο μέρος τῆς νυκτός, ἐκοιμήθη ἕνα βαθὺν ὕπνον, ἔξω ἀπὸ τὴν συνήθειάν του.

Καὶ ὅταν ἤρθαν τὴν αὐγὴν οἱ ἀρχηγοὶ, ἀπόρησαν, καὶ οἱ ἴδιοι πλέον ἔδωσαν τὴν διαταγὴν νὰ ἀρχίσουν τὸ πρόγευμά των οἱ στρατιῶται. Ὑστερα ὁμοίως ἐβίαζεν ὁ καιρὸς, μῆπκεν ὁ Παρμενίων, στέκεται πρὸς τὸ κρεβάτι του καὶ τοῦ φωνάζει δυό-τρεις φορὰς τὸ ὄνομά του. Ὅταν δὲ τὸν ἐξύπνησε, τὸν ρώτησε τί τοῦ συνέβη καὶ κοιμᾶται σὰν νὰ ἐνίκησε, καὶ ὅχι σὰν νὰ πρόκειται νὰ πολεμήσῃ τὸν πῶς μὲν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας του.

Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐχαμογέλασε καὶ λέγει :

— «Μὰ δὲν σοῦ φαίνεται κι' ὅλας πῶς ἐνίκησαμε, ἀφοῦ γλυτώσαμε πῶς ἀπὸ τὸ τρέξιμον ἐδῶ κι' ἐκεῖ, καὶ ἀπὸ τὸ κινήγη-

μα μέσα σὲ τόσα κατεστραμμένα μέρη, τοῦ Δαρείου ποῦ ἐφυγομαχοῦσε;»

Καὶ ὄχι μόνο πρὶν ἀπὸ τὴν μάχη, ἀλλὰ καὶ μέσα στὸν κίνδυνο, μέγας ἐφάνηκε πῶς ἦτο, καὶ εἶχε τὴν ἐλευθερία τῆς κρίσεώς του καὶ τὸ θάρρος του.

Γιατὶ ἡ μάχη εἶχε πολλὰς φάσεις καὶ ἀγωνία πρὸς τὴν ἀριστερὰ πτέρυγα, ὅπου τὸ Βακτριανὸ ἵππικὸ ἐπέπεσε μὲ θόρυβο μεγάλο καὶ μὲ ὀρμὴν κατὰ τῶν Μακεδόνων, καὶ ὁ Μαζαῖος εἶχε στείλει ἔξω ἀπὸ τὴν φάλαγγα ἵππεις γιὰ νὰ χτυπήσουν αὐτοὺς ποὺ ἐφύλασσαν τὰς ἀποσκευάς.

Καθὼς λοιπὸν εἶχε ταραχθῆ ὁ Παρμενίων καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ, ἔστειλεν ἀγγελιοφόρους στὸν Ἀλέξανδρο νὰ τοῦ ἀναφέρουν ὅτι πέφτει τὸ χαράκιμα μὲ τὰς ἀποσκευάς, ἂν δὲν στείλῃ ἀμέσως ἀπὸ τὴν γραμμὴν ἰσχυρὰς ἐνισχύσεις στὰ μετόπισθεν.

Αὐτὴ τὴν στιγμὴ εἴτιχεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ παραγγέλλῃ τὸ σημεῖο γιὰ τὴν ἐφοδο. Καὶ καθὼς ἄκουσε τὰ μηνύματα τοῦ Παρμενίωνος, εἶπε πῶς παρεφρόνησεν αὐτὸς καὶ πῶς δὲν εἶναι στὰ καλά του, καὶ ἀπὸ τὴν σύγχυσί του ἐλησμόνησε πῶς ἂν νικήσουν θὰ πάρχουν καὶ τὰς ἀποσκευὰς τῶν ἐχθρῶν, ἐνῶ ἂν νικηθοῦν δὲν θὰ ἔχουν νὰ φροντίζουν γιὰ δούλους καὶ γιὰ πράγματα, ἀλλὰ πῶς νὰ πεθάνουν γενναῖα καὶ τιμημένα.

Ὑστερα ἀφοῦ ἐμήνυσε αὐτὰ στὸν Παρμενίωνα, ἐφόρεσε τὴν περικεφαλαία του, ἐνῶ τὸν ἄλλον ὀπλισμό του, ἕνα ἐπενδύτη σικελικὸ σφιγτὸ καὶ ἀπὸ πάνω διπλὸ λινο θώρακα, λάφυρο τῆς μάχης τοῦ Ἰσσοῦ, τὰ ἐφοροῦσεν ἤδη ὅταν ἐβγαίνεν ἀπὸ τὴν σκηνή.

Ἡ περικεφαλαία του δέ, ἔργον τοῦ Θεοφίλου, μὲ ὄλο ποῦ ἦτο ἀπὸ σίδηρο, ἐγυάλιζε σὰν ἀσῆμι. Ἔφερεν ὅμως καὶ περὶ τὸν τράχηλόν του ἐπίσης σιδερένια τραχηλιὰ μὲ πολύτιμα πετραδία καὶ μιὰ μάχαιρα μοναδικὴ γιὰ τὴν βαφὴ τῆς καὶ τὴν ἐλαφρότητά της, δῶρον τοῦ βασιλέως τῶν Κιτιέων.

Εἶχε δὲ τὸ μαχαίρι αὐτὸ, γιατί ἔτσι ἦτο συνηθισμένος, νὰ χρησιμοποιῆ συνήθως μαχαίρι εἰς τὰς μάχας.

Μανδύαν ὅμως ἐφοροῦσε πολυτιμότερο, γιὰ τὴν δουλειὰ ποὺ εἶχεν ἀπάνω, ἀπὸ τὸν ἄλλον ὀπλισμό του. Ἔργον ἦτο αὐτὸς τοῦ πάλαιου Ἑλικῶνος, καὶ τιμὴ τῆς Ρόδου, ποῦ τοῦ τὸν εἶχε κάνει δῶρο. Τὸν μανδύαν αὐτὸν τὸν ἐφοροῦσε ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν μάχη. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἄλογο ποῦ ἵππευε, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ κούραζῃ τὸν Βουκεράλα, ποῦ ἦτο περασμένης ἡλικίας, εἶχεν ἄλλο ἄλογο ὅταν ἐπερνοῦσεν ἀπὸ τὴν φάλαγγα γιὰ νὰ παρακινήσῃ, νὰ διδάξῃ ἢ κατὰ νὰ ἐπιβλέψῃ.

Όταν όμως θά ἄρχιζεν ἡ μάχη, τοῦ ἔφερναν τὸν Βουκεφάλα καὶ ἀφοῦ τὸν ἵππευεν ἔκανεν ἀμέσως τὴν ἔφοδο.

33. Καὶ τώρα, στήν περιστάσιν αὐτὴν ἀφοῦ μίλησε πολὺ μὲ τὸς Θεσσαλοὺς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, καθὼς τοῦ ἔδοσαν θάρρος αὐτοί, γιατί ἐφώναζαν νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ κατὰ τῶν βαρβάρων, ἐπῆρε τὸ ἀκόντιό του μὲ τὸ χέρι τὸ ἀριστερό, ἐνῶ μὲ τὸ δεξι παρακαλοῦσε τοὺς θεοὺς. Ἡὔχετο δέ, καθὼς λέγει ὁ Καλλισθένης, ἂν πράγματι εἶχε γεννηθῆ ἀπὸ τὸν Δία, νὰ βοηθήσουν καὶ νὰ δώσουν δύναμι στοὺς Ἕλληνας.

Κοντὰ στὸν Ἀλέξανδρο, ἵππευεν ὁ μάντις Ἀρίστανδρος φορῶν λευκὴν χλαῖνα καὶ χρυσὸ στεφάνι καὶ δείχνων ἕναν ἀετό, ποῦ ἔπετοῦσε πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του καὶ τὸν ὠδηγοῦσε μὲ τὸ πέταμά του ἴσια κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Ἔδωσε τὸ σημάδι αὐτὸ θάρρος πολὺ σὲ ὅσους τὸ ἔβλεπαν, καὶ οἱ ἵππεις μὲ τόλμη καὶ παρακινουῦντες ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ὄρμησαν τρέχοντες κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἔτσι ἐφαίνετο πῶς ἐκυμάτιζεν ἡ φάλαγξ.

Ἀλλὰ οἱ βάρβαροι ἐστάκισαν πρὶν ἔλθουν ἀκόμη εἰς σύγκρουσιν οἱ πρῶτοι, καὶ ἀμέσως ἤρχισε καταδίωξις σφοδρά, ἐνῶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπίεξε ὠπθῶν τοὺς νικημένους, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Δαρείου. Γιατὶ τὸν εἶχεν ἰδῆ νὰ φανῆ ἀπὸ μακρυνά, ἀνάμεσα στοὺς παρατεταγμένους στὸ βάθος τῆς βασιλικῆς ἴλης. Ἦτο ἕνας ὠραῖος ἄνδρας μεγαλόσωμος αὐτὸς καὶ ἐστέκετο σὲ ἄρμα ψηλό, ἐνῶ πολλοὶ θαυμάσιοι ἵππεις τὸν περιεστοίχιζαν, πικνὰ συντεταγμένοι καὶ μαζευμένοι γύρω ἀπὸ τὸ ἄρμα του, γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸν ἐχθρό.

Καθὼς ἐφάνη ὅμως τρομερὸς ἀπὸ κοντὰ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἔρριψεν αὐτοὺς ποῦ ἔφευγαν στοὺς ἄλλους ποῦ ἐκρατοῦντο, πανικοβάλλει καὶ διασκορπίζει τοὺς πῖο πολλοὺς. Ἀλλὰ οἱ ἄριστοι καὶ ἀνδρειότατοι καθὼς ἐφονεύοντο πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἐσωρίζοντο ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλο, ἠμπόδιζαν τὴν καταδίωξι, πίπτοντες καὶ ἐμπλεκόμενοι κάτω καὶ ἀνάμεσα στὰ ἄλογα.

Ὁ δὲ Δαρεῖος ποῦ ἔβλεπε τὸ μεγάλο αὐτὸ κακὸ ἐμπρὸς στὰ μάτια του, καὶ τοὺς προτεταγμένους ἄνδρας νὰ πέφτουν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, ἐπειδὴ δὲν ἦτο τρόπος νὰ γυρίσῃ τὸ ἄρμα του καὶ νὰ βγῆ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ οἱ τροχοὶ εἶχαν ἐμπόδιο τὰ τόσα πτώματα, καὶ τὰ ἄλογα τοῦ ἄρματος ἐκυκλώνοντο καὶ σχεδὸν ἐχάνοντο μέσα στὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν καὶ ἀναπηδοῦσαν καὶ ἀνατάραζαν τὸν ὀδηγό, ἀφίνει τὸ ἄρμα καὶ τὰ ὅπλα του καὶ φεύγει, ὅπως λέγουν, ἀπάνω σὲ μιὰ φοράδα νεόγεννη.

Φαίνεται δὲ πῶς τότε δὲν θά ἔξφευγε, ἂν δὲν ἐφθάναν καὶ πάλι σταλμένοι ἀπὸ τὸν Παρμενίωνα ἄλλοι ἵππεις καὶ ἔξητοῦ-

σαν τὸν Ἀλέξανδρο νὰ πάη, γιατί ἦσαν ἀκόμη ἐκεῖ πολλὰ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἔδειχναν γερὴν ἀντίστασι.

Σ' αὐτὴ τὴν μάχη μάλιστα κατηγοροῦν τὸν Παρμενίωνα ὅτι ἔδειξε πολὺ μεγάλη νωθρότητα καὶ ἀδράνεια, εἴτε γιατί ἀπὸ τὸ γῆρας εἶχε λιγοστεύσει ἡ τόλμη του, εἴτε γιατί, ὅπως λέγει ὁ Καλλισθένης, ἔστενοχωρεῖτο γιὰ τὴν ἐξουσία καὶ γιὰ τὸν ὄγκο τῆς δυνάμεως τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ εἶχε τὸ φθόνο μέσα του.

Τὸ μήνυμα αὐτὸ τοῦ Παρμενίονος ἐλύπησε τὸν Ἀλέξανδρο. Δὲν ἐφανέρωσεν ὁμως τὴν ἀλήθεια στοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ ἐσήμανεν ἀνάκλησι, γιὰ νὰ σταματήσῃ τάχα ἡ αἵματοχυσία, καὶ γιατί ἤλθε τὸ σκοτάδι.

Καθὼς ἐν τούτοις ἤλαυνε πρὸς τὸ μέρος τὸ ὅποιον εἶναι δύνευς, ἀκούει εἰς τὸν δρόμον ὅτι εἶχαν νικηθῆ ὀλοσχερῶς καὶ ὅτι ἔφευγαν οἱ ἐχθροί.

34. Ὅστερα ἀπὸ τὴν ἐκβασιν αὐτὴν τῆς μάχης, ἐφάνη ἐντελῶς καταλυθεῖσα ἡ ἐξουσία τῶν Περσῶν.

Τότε ἀνεκρύχθη ὁ Ἀλέξανδρος βασιλεὺς τῆς Ἀσίας καὶ προσέφερε μεγαλοπρεπεῖς θυσίας στοὺς θεοὺς καὶ ἔκανε δῶρα εἰς τοὺς φίλους τοὺς πλοῦτη καὶ οἴκους καὶ ἡγεμονίας. Καὶ γιὰ νὰ ἰκανοποιήσῃ τοὺς Ἕλληνας ἔγραψεν ὅτι καταλύονται ὅλαι αἱ τυραννίδες καὶ ὅτι θὰ πολιτεύωνται αὐτόνομοι. Ἐξωριστὰ δὲ ὅλας πρὸς τοὺς Πλαταιεῖς ἔγραψεν ὅτι ἀνοικοδομῆ τὴν πόλι των, γιατί εἶχαν προσφέρει οἱ πατέρες των τὴν χώρα των στοὺς Ἕλληνας νὰ πολεμήσουν αὐτοῦ γιὰ τὴν ἐλευθερίαν. Ἔστειλε δὲ ἀπὸ τὰ λάφυρα καὶ πρὸς τοὺς Κροταϊάτας εἰς τὴν Ἰταλία, τιμῆσας ἔτσι τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ἡρωϊσμόν τοῦ ἀθλητοῦ Φαύλλου ποὺ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Μηδικῶν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τῆς Ἰταλίας εἶχαν ἀπελπισθῆ γιὰ τὴν τύχην τῶν Ἑλλήνων, ἐξώπλισε μόνος του πλοῖο καὶ ἐπλευσε στὴν Σαλαμίνα γιὰ νὰ λάβῃ μέρος καὶ αὐτὸς στὸν κίνδυνον.

Τέτοιαν εὐμένειαν ἔδειχεν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν, γιατί ἐτιμοῦσε καὶ ἐφύλαττε τὴν μνήμην κάθε ἔργου καλοῦ.

35. Ὅταν κατόπιν περιήρχετο τὴν Βαβυλώνα, ποῦ ὑπέταχθη εὐθὺς ὅλη σ' αὐτόν, ἐθαύμασεν ἰδιαιτέρως τὸ χάσμα τοῦ πυρὸς εἰς τὰ Ἐκβάτανα ποῦ ἔβγαινε συνεχῶς σὰν ἀπὸ πηγῆ, καὶ τὴν ρευστὴν νάφθα, ποῦ ἐλίμναζεν ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν ἐκεῖ κατὰ τὸ χάσμα.

Εἶναι δὲ ὅμοια ἡ νάφθα μὲ τὴν ἄσφαλτο, τόσῳ εὐφλεκτῆ ὁμως, ὥστε ἀνάβει, πρὶν τὴν ἀγγίση ἢ φλόγα, μὲ μόνην τὴν λάμψιν της καὶ καίει πολλὰς φορὰς τὸν γύρω ἄερα.

Τὴν δύναμιν καὶ τὰς ιδιότητας τοῦ ὑγροῦ αὐτοῦ γιὰ νὰ

δείξουν οι βάρβαροι στὸν Ἀλεξάνδρο κατέβρεξαν μὲ λίγη ποσότητα τὸν δρόμο ποῦ ἔφερον ἐν εἰς τὸ κατάλυμά του.

Ἦστερα ἐστάθησάν στήν ἄκρη καὶ ἔφεραν τοὺς λαμπτήρας τῶν εἰς τὸ καταβρεγμένο μέρος, τὴν ὥρα ποῦ εἶχεν ἀρχίσει νὰ βραδυάζῃ.

Τότε, μόλις οἱ πρῶτοι ἀναψαν, μέσα σ' ἓνα μηδαμνὸ διάστημα χρόνου, ἀπλώθηκε πέρα ὡς πέρα ἡ φωτιά καὶ φτάνει γρήγορα στήν ἄλλη ἄκρη, ὅπως τρέχει ὁ νοῦς. Ἔτσι ἐγένεν ὁ δρόμος ὡσάν νὰ ἦτο μιὰ φλόγα συνεχῆς.

Κάποιος Ἀθηνοφάνης τότε Ἀθηναῖος, ὑπηρετῶν τὸν βασιλέα εἰς τὸ λουτρὸ καὶ εἰς τὴν περιπόθεισι τοῦ σώματος, καὶ μὲ τὰ ἀστεῖά του διασκεδάζων τὸν Ἀλέξανδρο, τοῦ λέγει:

— «Θέλετε, βασιλεῦ, νὰ δοκιμάσωμε τὸ ὑγρὸ στὸν Στέφανο; Γιατὶ ἂν πιάσῃ ἀπάνω του φωτιά χωρὶς νὰ σβύσῃ, θὰ εἶπῃ πῶς εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀκατανίκητη».

Πραγματικά, εἰς τὸ λουτρὸ εὗρισκετο κάποιον παιδάκι κωμικώτατο στήν ἐκφρασι, ὁ Στέφανος, ποῦ ὁμως ἔψαλλε πολὺ γλυκά.

Δέχθηκε κάπως πρόθυμα καὶ τὸ παιδί τὴν δοκιμὴν. Μόλις ὁμως τὸ ἄλειψαν καὶ ἀγγίζουσιν τὴν φωτιά, τὸ σῶμα του ἔβγαλε τόση μεγάλη φλόγα καὶ ἐγένεσε τὸ πᾶν φωτιά, ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος ἐσάστισε καὶ ἐφοβήθηκε.

Ἄν τότε δὲν ἐτύχαινε νὰ βρισκῶνται ἐκεῖ πολλοί, ποῦ ἐκρατοῦσαν δοχεῖα τοῦ νεροῦ γιὰ τὸ λουτρὸ, δὲν θὰ ἐπρολάβαιναν νὰ σβύσουν τὴν φωτιά. Πασ' ὅλα αὐτά, μόλις κατόρθωσαν νὰ σβύσουν τὸ σῶμα τοῦ παιδιοῦ, ποῦ εἶχε γίνει ὄλο μιὰ φλόγα. Καὶ τὸ παιδί ὕστερα ἦτο ἄσχημα.

Ἀπὸ τὸ περιστατικὸ αὐτό, θελοντες ἴσως μερικοὶ νὰ συνδύασουν τὰ μυθολογήματα μὲ τὴν ἀλήθεια, λέγουν πῶς τὸ ὑγρὸ αὐτὸ εἶναι τὸ φάρμακο μὲ τὸ ὁποῖον ἡ Μήδεια ἐπέτισε τὸν πέπλο καὶ τὸν στέφανο, ποῦ μᾶς λέγουν αἱ τραγωδίαὶ καὶ ὅτι ἡ φωτιά δὲν ἐβγήκε ἔτσι μόνη τῆς καὶ οὔτε ἀπ' αὐτά, ἀλλὰ πῶς εἶχε μπῆ φλόγα κοντὰ καὶ ἐπιασε καὶ μετεδόθη γλήγορα χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν. Γιατὶ ἡ ἀκτινοβολία καὶ τὸ ρεῦμα τοῦ πυρός, σ' ἄλλα μὲν σώματα φέρνουν ἐξ ἀποστάσεως μόνο φῶς καὶ θερμότητα, σάν ὅμως συγκεντρώνονται στὰ σώματα ποῦ ἔχουν ξερὸν ἀέρα ἢ πυκνὴ καὶ συνεχῆ ὑγρότητα καὶ διαρκῶς τραβοῦν τὴν φωτιά, γλήγορα ἀλλάσσουν τὴν σύστασί των.

Τὸ ὑγρὸ αὐτὸ τῆς Βαβυλωνῶνος ἀγνωστο εἶναι πῶς προέρχεται. Δὲν γνωρίζομε ἂν κάτω ἀπὸ αὐτὸ ρεῖ καμμιά θερμότης πρῶτερχομένη ἀπὸ φλόγα, καὶ βγαίνει ἔτσι τὸ ὑγρὸ ἀπὸ τὴν γῆν αὐτὴ ποῦ εἶναι φύσις τῆς παχεῖα καὶ εὐφλεκτος. Γιατὶ ἡ γῆ τῆς Βαβυλωνῶνος ἔχει θερμοτάτη σύστασι, τόσο ποῦ τὰ σπει-

ρόμενα κριθάρια τινάσσονται πολλάκις, ὡσάν τὸ ἔδαφος νὰ εἶχε σφυγμοὺς ἀπὸ πυρετοῦ. Ἀπὸ τὴν ἔξαιρετικὴν αὐτὴ ζέση οἱ ἄνθρωποι κοιμοῦνται ἐπάνω σὲ ἀσχοὺς γεμάτους νερό. Σχετικῶς μάλιστα ἀναφέρεται καὶ τὸ κατωτέρω γεγονός. Ὅταν ἔμενε διοικητὴς αὐτοῦ ὁ Ἄρπακος, θέλων φιλόκαλα νὰ διακοσμήσῃ τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα καὶ τοὺς περιπάτους με ἐλληνικὰ φυτὰ, κατὰ θῆσέ μὲν τοῦτο ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἄλλα φυτὰ, τὸν κισσὸν ὅμως δὲν τὸν ἐδέχθηκε τὸ μέρος καὶ πάντα ἐστέγνωνε. Δὲν ἄντεχεν αὐτὸς εἰς τὴν μεγάλην ζέση τοῦ κλίματος, γιὰ εἶναι φυτὸ ποῦ ἀγαπᾷ τὸ ψῦχος.

Αὐτὰ, κατὰ μικρὰ παρέχβασι, ποῦ ἴσως νὰ μὴ κατηγορηθῇ πολὺ ἀπὸ τοὺς δυσκόλους ἀναγνώστας μας.

36. Ὅσον ἀφορᾷ ἤδη τὰ Σοῦσα, ὁ Ἄλέξανδρος κυριεύσας αὐτὰ εὗρεν εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα σαράντα χιλιάδες τάλαντα εἰς νόμισμα, ἄλλα δὲ πράγματα καὶ τέτοια πολυτέλεια, ποῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ περιγραφῇ. Ἐκεῖ, λέγεται ὅτι εὐρέθη καὶ πορφύρα Ἐθιοπικὴ βάρους πέντε χιλιάδων τάλάντων, διατηρουμένη ἀπὸ ἑκατὸν ἐνενηντὰ ἐτῶν με ζωηρότατο καὶ φρέσκο τὸ χρῶμά της. Λέγεται δέ, πῶς αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι ἐχρησιμοποιοῦν μέλι γὰρ τὰ κόκκινα χρώματα, λευκὸ δὲ λάδι διὰ τὰ λευκά.

Γιὰ καὶ αὐτὰ, με ὅλο ποῦ εἶχαν τὰ ἴδια χρόνια, ἐγυάλιζαν πολὺ καὶ Ἑκάμπαν. Ὅπως ὁ Δίνων ὅμως λέγει, οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας εἰς τὰ θησαυροφυλάκεία των μαζὺ με τὰ ἄλλα ἐφύλασσαν καὶ νερὸ ποῦ ἔφερον ἀπὸ τὸν Νεῖλο καὶ ἀπὸ τὸν Ἰστροῦ, δειγμὰ ἐπίσημο αὐτοῦ τοῦ μεγέθους τῆς ἐξουσίας των καὶ τοῦ ὅτι ὄλων ἦσαν κύριοι.

37. Κατόπιν, ἐπειδὴ ἡ χώρα τῆς Περσίας ἦτο δυσπρόσιτος διὰ τὸ ἔξαιρετικὰ ἀνώμαλό της ἔδαφος καὶ τὴν ἐφύλασσαν γενναιώτατοι Πέρσαι—εἶχε δὲ φύγει ὁ Δαρεῖος—παρέκαμψε τὸν τόπον ὁ Ἄλέξανδρος, ἔχων ὡς ὀδηγὸν κάποιον ἄνθρωπον διγλώσσο, ἀπὸ πατέρα Λύκιον καὶ ἀπὸ μητέρα Περσίδα.

Σχετικῶς μάλιστα λέγεται ὅτι, παιδί ἀκόμη ὁ Ἄλέξανδρος εἶχε μιὰ προφητείαν ἀπὸ τὴν Πυθία, ὅτι Λύκος θὰ γίνῃ ὀδηγὸς του στὴν πορεία κατὰ τῶν Περσῶν.

Τότε ἔγινε μεγάλη σφαγὴ τῶν αἰχμαλώτων, γιὰ τὴν ὅπως ὁ ἴδιος γράφει ὁ Ἄλέξανδρος, εἶχε διατάξει τὸν φόνο ἀπὸ λόγους σκοπιμότητος. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰ χρήματα εὗρε στὰ Σοῦσα θησαυρὸν πολὺ μεγάλο, ἐνῶ τὰ ἄλλα λάφυρα καὶ τὰ πλοῦτῃ μετεκομισθῆσαν πάνω σὲ εἴκοσι χιλιάδες ἡμίονους καὶ σὲ πέντε χιλιάδες καμήλους.

Στὰ Σοῦσα ὁ Ἄλέξανδρος σὰν εἶδε τὸ μεγάλο ἄγαλμα τοῦ Εἰζῆου ποῦ τὸ εἶχαν με περιφρόνησι γκρεμίσει ἕνας σωρὸς

στρατιῶται ποῦ συνωθοῦντο εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐστάθηκε σὺν νὰ μιλοῦσε σὲ ζωντανὸν καὶ εἶπε :

— «Κάτω νὰ σὲ ἀφήσωμε, ποῦ ἔκανες ἐστρατεία κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἢ νὰ σὲ ἀνασηκώσωμε γιὰτὶ εἶχες τόσα ἄλλα μεγάλεϊα καὶ ἀρετὰς ;»

Στὸ τέλος ὁμως, ἀφοῦ ἐσκέφθηκε πολλὴν ὥρα σιωπηλά, προσπέρασε.

Στὰ Σοῦσα ὁ Ἀλέξανδρος ἔμεινεν ἕνα τετράμηνον γιὰ νὰ ἀναλάβῃ ὁ στρατὸς ποῦ ἦτο χειμῶνας. Καὶ τότε λέγεται, σὺν πρωτοεκάθισεν αὐτὸς εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, κάτω ἀπὸ τὸ χρυσοῦ κουβούκλιον, εἶπε σὺν γέροντος ποῦ ἦτο ὁ Κορίνθιος Δημάρατος, καὶ ἀγαπημένος πατρικὸς φίλος, δακρυσιμνός :

— «Χαρά! ποῦ ἔχασαν οἱ Ἕλληνες ποῦ πέθαναν πρὶν δοῦνε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάθεται στὸν θρόνον τοῦ Δαρείου».

38. Ἦλθαν παραμοναὶ τότε νὰ κινήθῃ κατὰ τοῦ Δαρείου ὁ Ἀλέξανδρος. Καὶ ἔτυχε νὰ πίνῃ καὶ νὰ διασκεδάζῃ μὲ τοὺς φίλους τοῦ, ἐνῶ μαζύ των ἔπιναν καὶ γυναῖα ποῦ εἶχαν ἔλθει νὰ γλεντήσουν μὲ τοὺς ἐραστὰς των. Μέσα σ' αὐτὰς ἔξαιρετικὰ ὀνομαστή ἦτο ἡ Θαῖς ἢ Ἀθηναία, φίλη τοῦ Πτολεμαίου, ποῦ ἔγινε κατόπιν τῆς Αἰγύπτου βασιλεῦς. Αὐτῇ, πότε μὲ ἔξυπνάδα ἐπαινοῦσε τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ πότε ἀστειευομένη ἔφθασε πάνω στὴ μέθη της, νὰ πῆ ἕνα λόγο ἀντάξιόν μὲ τὸ πνεῦμα τῆς πατρίδος της, ἀνώτερον ὁμως ἀπὸ τὸ ἐαυτοῦ της.

Γιὰ ὅσα, εἶπε, ἐτράβηξε στὴν περιπλάνησιν της στὴν Ἀσία αὐτῇ ἡ ἡμέρα τὴν ἀπεζημίωνε. Γιατὶ διασκεδάζει στὰ παλάτια τῶν Περσῶν. Θὰ εἶχεν ὁμως, πρὸ χαρὰ, ἂν, πάντα τώρα εἰς τὸ γλέντι, ἔκαμε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ξέρξου, ποῦ εἶχε πυρπολήσει τὰς Ἀθήνας καὶ ἔβαζεν αὐτῇ ἡ ἴδια τὴν φωτιά μπροστὰ στὸν βασιλεῖα. Ἔτσι θὰ μάθαιναν ὁ κόσμος πῶς αἱ ἑταῖραι ποῦ διεσκεδάζαν μὲ τὸν Ἀλέξανδρον, καλλίτερον ἰκανοποίησιν ἐπῆραν ἀπὸ τοὺς Πέρσας, γιὰ τὴν Ἑλλάδα, παρὰ οἱ στρατηγεὶ ποῦ πολεμοῦν στὴ θάλασσα καὶ στὴ στεριάα.

Τὰ λόγια αὐτὰ ἐσήκωσαν βοὴ καὶ θόρυβον τῶν φίλων τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ παρακίνησι. Ἔτσι καὶ ὁ ἴδιος παρεσύρθη ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐπῆδησε καὶ προχωρεῖ, ἐνῶ ἔφοροῦσε τὸ στεφάνιν, μὲ μιὰ λαμπάδα. Ἀκολουθοῦσαν δὲ οἱ φίλοι καὶ περιτριγύρισαν τὰ ἀνάκτορα μὲ τραγούδια καὶ βοή. Καὶ ἔτρεχαν καὶ ἄλλοι Μακεδόνες στὸ ἄκουσμα, χαρούμενοι καὶ μὲ λαμπάδες. Ἐπίστευαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πῶς γιὰ νὰ καίῃ καὶ νὰ χαλᾷ ὁ βασιλεὺς τὰ ἀνάκτορα, ἔδειχνεν ὅτι εἶχε τὴν πατρίδα του στὸ νοῦ καὶ δὲν ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ στοὺς βαρβάρους. Ἔτσι ἐξιστοροῦν διάφοροι πῶς ἔγιναν τὰ πράγματα αὐτὰ, ἐνῶ ἄλλοι νομίζουν ὅτι ὑπῆρχε πρόθεσις. Ἐν

πάση περιπτώσει ὁμολογεῖται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος μετεμελήθη γρηγορά και διέταξε νά σβύσουν τήν φωτιά.

39. Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τήν ἐκ φύσεως ἐξαιρετική μεγαλοδωρία τοῦ Ἀλεξάνδρου, αὐτή ἠῦξησεν ἀκόμη περισσότερο, ὅσο ἠῦξαναν τὰ πράγματά του. Μαζὺ δὲ μετ' τὴν μεγαλοδωρία του συνυπῆρχαν και ἡ ἀγάπη και ὁ εὐγενικὸς τρόπος, μετ' τὰ ὁποῖα και μόνο ἀληθινὰ εὐχαριστοῦν αὐτοὶ ποῦ δίδουν.

Ἄς τοῦ θυμηθοῦμε μερικά.

Ὅταν ὁ Ἀριστὼν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Παιόνων παρουσίασεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρο τὸ κεφάλι ἐχθροῦ ποῦ τὸν εἶχε σκοτώσει και τοῦ εἶπε :

— «Αὐτό, βασιλεῦ, πληρώνεται μετ' ἓνα χρυσὸ ποτήρι δῶρο», ἐγέλασεν ὁ Ἀλέξανδρος και λέγει :

— «Ἄδειο ὅμως! Ἐνῶ ἐγὼ θά τὸ πιῶ γεμάτο ἀκρατοκρασί εἰς τὴν ὑγεία σου».

Και κάποτε ἄλλοτε ποῦ ἓνας ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας τοῦ στρατεύματος ἐπήγαινε χρυσάφι βασιλικὸ μετ' ἓνα μούλαρι, και ἐσήκωσε τὸ φορτίο ὁ ἴδιος καθὼς τὸ ζῶον εἶχεν ἀποκάνει, τὸν εἶδεν ὁ Ἀλέξανδρος ἔτοιμο ἀπὸ τὴν μεγάλη κούρασι νά ἀκουμπήσῃ τὸ φορτίο και :

— «Μὴν ἀποστάσης, τοῦ λέγει σὰν ἔμαθε τὸ πρᾶγμα. Βγάλε ἀκόμη και τὸν ἄλλο δρόμο και πηγαινέ το στὴ σκηνή σου».

Δυσηρεστεῖτο δὲ πολὺ ὁ Ἀλέξανδρος μετ' ἐκείνους μᾶλλον ποῦ δὲν ἐπαιρναν, παρὰ μετ' ὅσους ἐζητοῦσαν. Γι' αὐτὸ και ἔγραψεν εἰς τὸν Φωκίωνα ὅτι θά παύσῃ πιά νά εἶναι φίλος του, ἂν ἐξακολουθῇ νά ἀποκρούῃ τὰ δῶρά του. Και εἰς τὸν Σεραπίωνα, ἓναν ἀπὸ τοὺς νέους ποῦ εἶχε γιὰ τὸ παίξιμο τῆς σφαίρας, τίποτα δὲν ἔδινε, γιατί τίποτα δὲν τοῦ ἐζητοῦσε.

Καθὼς δὲ κάποτε ἐπῆρε τὴν σφαῖρα ὁ Σεραπίων και τὴν ἔριχνε σὲ ἄλλους, τοῦ λέγει ὁ Ἀλέξανδρος :

— «Γιατί δὲν μοῦ τὴν δίνεις και σὲ μένα ;»

— «Γιατί δὲν τὴν ζητᾷς», τοῦ λέγει ὁ Σεραπίων.

Ἐγέλασε μετ' τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος και τοῦ ἔδωσε πολλά.

Ἦτο και ἓνας Πρωτέας, ἔξυπνος εἰς τὰ πειράγματα και στὸ τραπέζι, μετ' τὸν ὁποῖον ἔτυχε νά θυμώσῃ ὁ Ἀλέξανδρος.

Καθὼς ὅμως τοῦ προσέπεσαν οἱ φίλοι του και ἐδάκρυζεν ἐκεῖνος, λέγει ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι δὲν ἔχει τίποτα πιά μετ' αὐτόν. Και ἐκεῖνος τότε :

— «Δός μου λοιπὸν πρῶτα, βασιλεῦ, κάποιον ἀραβῶνα».

Και ὁ Ἀλέξανδρος διατάσσει και τοῦ δίνουν πέντε τάλαντα.

Τί πλούτη δὲ ἐνέμοντο οἱ φίλοι του καὶ οἱ σωματοφύλακές του καὶ πόσα ἦσαν αὐτά, μποροῦμε νὰ τὸ ἐννοήσωμεν ἀπὸ μιὰν ἐπιστολὴ τῆς Ὀλυμπιάδος, ποῦ τοῦ λέγει :

— «Μὲ ἄλλο τρόπο, κάνε τὰ καλὰ καὶ δίνε δόξα στοὺς φίλους σου. Γιατὶ τώρα ἐστὶν τοὺς κάνεις ἴδιους μὲ βασιλεῖς, καὶ τοὺς δίνεις τὰ μέσα νὰ ἔχουν πολλοὺς φίλους, τὸν ἑαυτὸ σου ὅμως ἐρημώνεις».

Καθὼς δὲ τακτικὰ ἡ Ὀλυμπιάς τοῦ ἔγραφε παρόμοια, ἐφύλασσαν ἀπόρητα τὰ γράμματά της ὁ Ἀλέξανδρος. Μιὰ φορὰ δὲ ποῦ ὁ Ἡφαιστίων, καθὼς συνήθιζε, ἐδιάβαξε μαζύ του ἓνα ἀνοιγμένο γράμμα, δὲν τὸν ἐμπόδισε. Βγάζει ὅμως τὸ δαχτυλίδι του καὶ ἔβαλε τὴν πέτρα εἰς τὰ χεῖλη του.

Εἰς τοῦ Μαζαίου ἐπίσης τὸν υἱὸ—ὑπῆρξε δὲ ὁ Μαζαῖος ὁ πλέον σημαίνων καὶ ἰσχυρὸς ἄνθρωπος τοῦ Δαρείου—ποῦ εἶχε σατραπεία, δευτέρᾳ πιδ μεγάλη τοῦ προσέθεσε. Ἐκεῖνος ὅμως ἠρνεῖτο νὰ τὴν δεχθῆ καὶ εἶπε :

—«Τότε, ὦ βασιλεῦ, ἦτο ἓνας Δαρείος. Τώρα σὺ ὅμως, πολλοὺς ἔχεις κάνει Ἀλεξάνδρους».

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸν Παρμενίωνα ἔδωκεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν οἶκον τοῦ Βαγῶου κοντὰ εἰς τὰ Σοῦσα, ποῦ εἶχαν εὔρει μέσα, ὅπως λεγεται, χιλίων ταλάντων ἀξίας ἱματισμό. Καὶ εἰς τὸν Ἀντίπατρον ἔγραψε καὶ τὸν διέτασσε νὰ ἔχη σωματοφύλακας γιατί τὸν ἐπεβούλευαν. Καὶ εἰς τὴν μητέρα του πολλὰ ἐδώριζε καὶ ἔστελλε. Δὲν τὴν ἄφινε ὅμως νὰ πολυανακατεῦεται μὲ τὰ κοινὰ καὶ εἰς τὰ καθήκοντα τῶν στρατηγῶν του. Καθὼς δὲ διέμαρτύρετο ἡ Ὀλυμπιάς, μὲ πραότητα ἐδέχετο τὴν δυσἀρέσκεια καὶ τὸν θυμὸ της. Μάλιστα ὅταν κάποτε ὁ Ἀντίπατρος τοῦ ἔγραψε κάποια μακρὰν ἐναντίον της ἐπιστολὴν εἶπε, ὅταν τὴν ἐδιάβασε, ὅτι δὲν ξεύρει ὁ Ἀντίπατρος πῶς χίλια σβύνει γράμματα ἓνα δάκρυ μητρικόν.

40. Ἄλλὰ καὶ τοὺς συναγωνιστάς του, ἐπειδὴ τοὺς ἔβλεπε νὰ τὸ ἔχουν ρίξει ἐντελῶς εἰς τὴν τρυφή καὶ νὰ τὸ παρακάνουν εἰς τὸν τρόπο τῆς ζωῆς των καὶ εἰς τὴν πολυτέλεια, τοὺς ἔκανε παρατηρήσεις μὲ ἓνα τρόπον ἥσυχον καὶ φιλοσοφικόν, τοὺς ἔλεγε πῶς εἶναι ἀπορίας ἀξιο, πῶς δὲν θυμοῦνται, ὕστερα ἀπὸ τῶσους καὶ τέτοιους ἀγῶνας ποῦ εἶχαν κάνει, ὅτι οἱ νικηταὶ κοιμῶνται πιδ γλυκὰ ἀπὸ τοὺς νικημένους καὶ ὅτι δὲν βλέπουν κάνοντες παραβολὴ τοῦ τρόπου τῆς δικῆς των τῆς ζωῆς μὲ τὴν ζωὴν ποῦ κάνουν οἱ Πέρσαι, ὅτι δουλικώτατο πράγμα εἶναι ἡ τρυφή, βασιλικώτατο δὲ ὁ κόπος.

Ἡ πολυτέλεια, πράγματι, τῶν γύρω του εἶχε φθάσει σὲ τέτοιο σημεῖο, ὥστε ὁ μὲν Ἀγνων ὁ Τήτιος ἔβαζεν ἀσημένια

καρφιά εἰς τὰ παπούτσια του, ὁ Λεωννάτος δὲ παράγγελλε καὶ τοῦ ἔφερναν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο γιὰ τὰ γυμνάσια πολλὰ φορτώματα ἄμμο με τὰς καμήλους. Καὶ ὁ Φιλώτας εἶχε γιὰ τὸ κυνήγι του παραπετάσματα μῆκους ἑκατὸ σταδίων, ἐνῶ εἰς τὸ λουτρό καὶ γιὰ νὰ ἀλειφθοῦν μετεχειρίζοντο μύρα, ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔβαζαν πρὶν οὔτε κοινὸ λάδι, καὶ ἔφερναν τεχνίτας ἐπίτηδες γιὰ νὰ τοὺς τρίβουν καὶ νὰ τοὺς καλλωπίζουν.

Ἔλεγε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος :

— « Πῶς θὰ μπορέση λοιπὸν μόνος του κανεὶς τὸ ἀλόγῳ του νὰ περιποιηθῇ ἢ νὰ γυαλίση τὴν λόγχη του ἢ τὸ κράνος, ἀφοῦ τώρα πιά δὲν πιάνει με τὰ χέρια του καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ σῶμά του ποῦ τὸ λατρεύει ; Δὲν ξεύρετε—συνέχιζε— ὅτι τὰ ἐπινικία μας εἶναι νὰ μὴ κάνωμε τὰ ἴδια με τοὺς νικημένους ; »

Γι' αὐτὸ ὁ ἴδιος κακοπαθοῦσε καὶ ἐρριφοκινδύνευεν ἀκόμη περισσότερο στὰς ἐκστρατείας καὶ εἰς τὰ κυνήγια, τόσῳ ποῦ κάποτε ἕνας Λάμων πρέσβυς ἔρχεται καὶ τοῦ λέγει καθῶς ἐσκότωσεν ἕνα μεγάλο λεοντάρι :

— « Καλὰ ἐπολέμησες, Ἀλέξανδρε με τὸ λεοντάρι γιὰ τὴν βασιλεία σου. »

Τὸ θῆραμα τοῦτο ἀνέθεσεν ὁ Κράτερος εἰς τοὺς Δελφούς, καὶ ἔκανεν ἀπὸ χαλκὸ τὸ λεοντάρι καὶ τοὺς σκύλους καὶ τὸν βασιλέα νὰ ἀγωνίζεται με τὸ λεοντάρι καὶ αὐτὸν ποῦ ἔτρεχε νὰ βοηθήσῃ. Ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτά, ἄλλα ὀφείλονται εἰς τὸν Λύσιππο καὶ ἄλλα εἰς τὸν Λεωχάρη.

41. Ὁ Ἀλέξανδρος λοιπὸν ἐρριφοκινδύνευε, καὶ τὸν ἑαυτοῦ ἀσκῶν καὶ τοὺς ἄλλους φιλοτιμῶν εἰς γενναίας πράξεις. Οἱ φίλοι του ὁμῶς, ποὺ ἤθελαν πλεονὰ νὰ καλοπερνοῦν καὶ νὰ κάθωνται, λόγῳ τοῦ πλούτου καὶ τῆς πολυτελείας των, εἶχαν βαρεθῆ τῶρα τὰς περιπλανήσεις καὶ τὰς ἐκστρατείας καὶ ἐφθασαν σιγά-σιγά νὰ τὸν ὑβρίζουν καὶ νὰ μιλοῦν ἐναντίον του. Ἀλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος ἔλεγεν ὅτι εἶναι βασιλικὸν νὰ κατηγορηθῆται ὁ εὐεργετῶν, καὶ ἐφέρετο με καλωσύνη καὶ χωρὶς θυμοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν ἀπέναντί των. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αἱ πῶ μικραὶ πράξεις του πρὸς τοὺς φίλους του ἦσαν σημάδια μεγάλης ἀγάπης καὶ τιμῆς. Ὅλιγα παραδείγματα θὰ ἀναφέρουμε :

Εἰς τὸν Πευκέστα ἔστειλεν ἐπιστολὴ παραπονούμενος πῶς δὲν τοῦ ἔγραψεν ὅτι τὸν εἶχε δαγκάσει μία ἀρκτος, ἐνῶ τὸ ἐγνώρισε τὸ γεγονός σὲ ἄλλους.

— « Ἄς εἶναι, ὁμῶς, λέγει. Γράψε τώρα πῶς εἶται καὶ ἂν σὲ ἄφησε κανένας ἀπὸ τοὺς συγκληγούς σου, γιὰ νὰ τιμωρηθῇ. »

Καὶ εἰς τοὺς φίλους τοῦ Ἡφαιστίωνος, ποῦ ἔλειπαν γιὰ

κάποιας ὑποθέσεις, ἔγραψεν ὅτι ἐκεῖ ποῦ ἔπαιζαν, μὲ ἕνα ἰχθυόμονα, ὁ Κράτερος χτυπήθηκεν εἰς τοὺς μηρούς καθὼς εὐρέθησαν ἔμπρὸς στὸ δόρυ τοῦ Περδίκκα. Καὶ ὅταν ὁ Πευκέστας ἐσώθη ἀπὸ κάποιαν ἀσθένεια, γράφει εἰς τὸν γιατρό του τὸν Ἀλέξιππο, γὰρ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ.

Ἄλλοτε πάλι, σὰν εἶδεν εἰς τὸν ὕπνο του τὸν Κράτερο ποῦ ἦτο ἄρρωστος, προσέφερε καὶ ὁ ἴδιος θυσίας γὰρ τὸν φίλο του, καὶ εἰς τὸν Κράτερο παρᾶγγειλε νὰ κἀνῃ τὸ ἴδιο... Συγχρόνως ἔγραψε καὶ εἰς τὸν ἰατρὸ Πausανία, ποῦ ἤθελε νὰ τοῦ δόσῃ ἐλλέβορο, ἀγωνιῶν ἄφ' ἑνὸς γὰρ τὴν ἄρρώστειαν, ἀλλὰ καὶ συμβουλευῶν πῶς νὰ κἀνῃ χρῆσι τοῦ φαρμάκου. Ἀκόμη ἔδεσεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν Ἐφιάλτη καὶ τὸν Κίτσο, ποῦ εἶχαν πρῶτοι ἀναγγεῖλει τὴν φυγὴν καὶ τὴν ἀπόδρασι τοῦ Ἀρπάλου, συκοφαντοῦντες τὸν ἄνδρα.

Κάποτε πάλι ποῦ ἔστειλεν εἰς τὴν πατρίδα των τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς γέροντας συνέβη αὐτὸ τὸ περιστατικόν :

Εὐρύλοχος ὁ Αἰγαῖος εἶχε γράψῃ τὸν ἑαυτοῦ του μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν. Κατόπιν ὅμως σὰν ἀνεκαλύφθη νὰ μὴν ἔχη τίποτα, εἶπεν ὅτι τὴν Τελεσίππην ἀγαποῦσε καὶ θὰ τὴν ἀκολουθοῦσε τώρα ποῦ ἔφρουγεν ὡς τὴν θάλασσα. Τότε ρώτησε ὁ Ἀλέξανδρος, σὲ ποία τάξι ἀνῆκεν ἡ γυναῖκα. Καὶ καθὼς ἔμαθε ὅτι ἦτο ἐλευθέρᾳ ἐταίρα, λέγει :

— «Καὶ ἔμεις, Εὐρύλοχε, τὴν ἀγαποῦμε ὅπως καὶ σύ. Γιὰ τοῦτο κύτταξε πῶς θὰ τὴν καταφέρωμε τὴν Τελεσίππην μὲ λόγια ἢ μὲ χαρίσματα νὰ μείνῃ, μιὰ καὶ εἶναι ἀπὸ τὰς ἐλευθέρων».

42. Πρέπει ἀκόμη νὰ θαυμάσωμε τὸν Ἀλέξανδρο ὅτι εἶχε τὸν καιρὸ νὰ γράφῃ εἰς τοὺς φίλους του καὶ γὰρ κάτι παρόμοια ἀκόμη.

Στέλλει ἕξαφνα ἐπιστολὴν καὶ διατάσσει νὰ ἀναζητηθῇ ἕνας μικρὸς ὑπηρέτης τοῦ Σελεύκου ποῦ ἔδραπέτευσεν εἰς τὴν Κιλικίαν. Καὶ γράφει γὰρ νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Πευκέστα ποῦ συνέλαβε τὸν Νίκωνα, τοῦ Κρατέρου τὸν δοῦλο. Καὶ στὸν Μεγάβυζο γράφει σχετικῶς μὲ τὸν ὑπηρέτη ποῦ ἐπῆγε καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν ναό, καὶ τὸν διατάσσει νὰ τὸν φωνάξῃ καὶ νὰ τὸν σιλλάβῃ, ἂν μπορεῖ, ἔξω ἀπὸ τὸ ἱερό, μέσα ὅμως νὰ μὴ τὸν ἀγγίσῃ.

Λέγεται ἀκόμη, ὅτι στὴν ἀρχὴ ὅταν ἐδίκαιζε θανατικὰς δίκας, ἔφρασε μὲ τὸ χεῖρι του τὸ ἕνα του αὐτί, ἐνῶ μιλοῦσεν ὁ κατηγορὸς, γὰρ νὰ τὸ φυλάττῃ καθαρὸ καὶ χωρὶς διαβολῆς γὰρ τὸν κατηγορούμενον. Ὑστερα ὅμως τὸν ἐξετράχυναν αἱ πολλὰ κατηγορίαι καὶ ἀπὸ τὰς ἀληθινὰς ἔφθασε νὰ πιστεῦῃ καὶ τὰς ψευδεῖς.

Ὅταν ὅμως τὸν κατηγοροῦσαν ἐγένετο ἐκτὸς ἑαυτοῦ, δουηρεστεῖτο πολὺ καὶ ἔδειχεν ἀλλοιώτικη ἐπιμονή, γιὰτὶ ἔβα-

ξε τὴν δόξα πανω ἀπὸ τὴ ζωὴν του καὶ ἀπὸ τὴν βασιλεία.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐκινεῖτο κατὰ τοῦ Δαρείου γιὰ νὰ δώσῃ πάλι μάχη. Ὅταν ὅμως ἀκούσε τὴν εἶδησι πῶς συνελήφθη ἀπὸ τὸν Βῆσσο, ἀπέλυσε καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν πατρίδα τῶν τοῦς Θεσσαλοῦς ἀφοῦ τοῦς ἔδοσεν ἐκτὸς ἀπὸ τὸν μισθὸ τῶν καὶ δῶρο δύο χιλιάδας τάλαντα.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ δίοξις ἐκείνη ἦτο πολὺ δύσκολη καὶ μακρά, τόσῳ ποῦ μέσα σὲ ἔνδεκα ἡμέρας ἔκαναν ἔφιππο πορεία τρεῖς χιλιάδες τριακόσια στάδια, ἀπέκταναν οἱ πλείστοι, καὶ ἰδίως στὴν ἀνυδρο περιοχὴ. Τότε ἔτυχαν στὸ δρόμο τὸν Ἀλέξανδρο μερικοὶ Μακεδόνης ποῦ ἔφερναν ἀπὸ τὸν ποταμὸ νερὸ εἰς τοῦς ἄσκους μὲ τὰ μουλάρια καὶ καθὼς τὸν εἶδαν νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὴν δίψα, μέσα στὴ ζέστη τοῦ μεσημεριοῦ, ἐγέμισαν γλήγορα μία περικεφαλαία καὶ τοῦ τὴν ἔφεραν.

— «Γιὰ ποιὸς τὸ κουβαλᾶτε τὸ νερὸ ;», τοῦς ρώτησε.

— «Γιὰ τὰ παιδιά μας, εἶπαν. Ἐν ὅσῳ ὅμως ζῆς ἐσύ, ἄλλα θὰ κάνωμε καὶ ἂν τὰ χάσωμε».

Ὅταν τὰ ἀκούσεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπῆρε τὴν περικεφαλαία εἰς τὰ χέρια του. Καθὼς εἶδεν ὅμως γύρω τοῦς δικούς του ἱππεῖς νὰ ἔχουν χαμηλώσει τὰ κεφάλια καὶ νὰ βλέπουν τὸ νερό, τὸ δίνει πίσω χωρὶς νὰ πῆ, τοῦς εὐχαρίστησε, καὶ λέγει :

— «Ἄν πῶ μόνον ἐγώ, θὰ στενοχωρηθοῦν οἱ ἄλλοι».

Τότε οἱ ἱππεῖς του, ποῦ εἶδαν τὴν ἐγκράτειά του καὶ τὴν μεγαλοψυχία του, ἐφώναξαν μὲ θάρρος νὰ τοῦς οδηγήσῃ καὶ ἐμάστιζαν τὰ ἄλογα. Γιατὶ οὔτε κουράζονται οὔτε διψοῦν, οὔτε θνητοὶ ἀκόμη πιστεύουν ὅτι εἶναι, ἐν ὅσῳ ἔχουν τέτοιον βασιλέα.

43. Μὲ ὄλην ἐν τούτοις τὴν γενικὴν αὐτὴ προθυμία, ἐξῆντα μόνον, ὅπως λέγεται, κατώρθωσαν νὰ φθάσουν καὶ νὰ ἐπιτεθοῦν στὸ ἐχθρικό στρατόπεδο.

Πολὺ ἀποροχιμένο χρυσάφι καὶ ἀσῆμι προσπερνοῦσαν πολλὰ ἀμάξια μὲ γυναικόπαιδα, ποῦ ἐπήγαιναν ἔτσι χωρὶς ὀδηγούς, προσπέρασαν καταδιώκοντες τοῦς πιδὲ εμπρός, μὲ τὴν ἰδέα πῶς μέσα σ' αὐτούς ἦτο ὁ Δαρείος. Τέλος μόλις κατώρθωσαν νὰ τὸν ἀνακαλύψουν σὲ μιὰν ἀρμάμαξα νὰ κείται μὲ τὸ σῶμά του γεμάτο ἀπὸ πολλοὺς ἀκοντισμούς, ἐνῶ ἐπήγαινε ἡ ψυχὴ του πῶ νὰ σβύσῃ.

Ὅμως ἐξήτησε νὰ πῆ νερό, καὶ εἶπε στὸν Πολύστρατο ποῦ τοῦ ἔδωσε δροσερὸ καὶ κρύο:

— «Αὐτὸ εἶναι, παιδί μου, τὸ τέλος τῆς πιδὲ μεγάλης δυστυχίας μου. Νὰ μὴ μπορῶ νὰ ἀνταμείψω τὸ καλὸ ὄπου μοῦ ἔγινε. Ἀλλὰ ἄς σοῦ τὸ ἀνταμείψῃ ὁ Ἀλέξανδρος. Καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἄς τὸν ἀνταμείψουν οἱ θεοὶ γιὰ τὴν καλωσύνη του

εἰς τὴν μητέρα μου καὶ τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ παιδιά μου. Καὶ νὰ τὸ δεξιῖ μου χέρι, σοῦ τὸ προσφέρω γι' αὐτόν.

Καθὼς εἶπε τὰ λόγια αὐτὰ καὶ ἔπιασε τὸ χέρι τοῦ Πολυστράτου, ἔτελείωσε.

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲ μόλις ἔφθασε, ἔδειξε φανερὰ τὴν λύπη του γιὰ τὸν θάνατό του· ἔλυσε τὴν χλαμύδα του, τὴν ῥίχνει ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ ἐσκέπασε.

Ἔστερα ἔπιασε καὶ κατεδίκασε σὲ διασφενδονισμό τὸν Βῆσσο μὲ τὸν τρόπον αὐτό. Ἔβαλε καὶ ἔκαμψαν ὡς τὴν ἴδιαν ἄκρα ὄρθια δένδρα καὶ τοῦ ἔδεσαν ἀπάνω ἀπὸ ἓνα μέρος τοῦ σώματος. Ἐπειτα ἄφησε τὰ δένδρα καὶ μὲ τὴν δύναμι ποῦ ἐτινάχθησαν τὸν ἐξεμέρδισαν. Καὶ τοῦ Δαρείου τὸν νεκρὸ τὸν ἔστειλε εἰς τὴν μητέρα του, ἀφοῦ τὸν ἔντυσε καὶ τὸν ἐστόλισε σὰν βασιλέα. Συγχρόνως τὸν ἀδελφὸ του τὸν Ἐξάθρη τὸν ἐπῆρε στοὺς ὑπάσπιστίς του.

44. Ἐπειτα ἄρχισε νὰ κατεβαίνει μὲ τὰς πῖο ἀκμαίας ἀπὸ τὰς δυνάμεις του εἰς τὴν Ὑρκανία. Καὶ ὅταν εἶδε τὸν κόλπον ἑνὸς πελάγους, ποῦ δὲν εἰδείχνετο νὰ εἶναι μικρότερο ἀπὸ τὸν Πόντο καὶ τὰ νερά του ἦσαν πῖο γλυκὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη θάλασσα, δὲν μπόρεσε μὲν τίποτα βέβαιο νὰ μάθῃ γι' αὐτόν, ἐνόμισεν ὅμως πῶς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, θὰ ἦτο αὐτὸς μέρος τῆς Μαιώτιδος λίμνης. Οἱ φυσιδῦφαι ὅμως δὲν εἶχαν κάνει λάθος. Γιατὶ χρόνια πολλὰ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔχουν γράψει ὅτι ἀπὸ τοὺς τέσσαρας κόλπους ποῦ μπαίνουν εἰς τὴν ἕξω θάλασσα, αὐτὸς εἶναι ὁ βορειότατος ποῦ λέγεται Ὑρκάνιον καὶ Κασπικὸν πέλαγος.

Στὸ μέρος αὐτὸ ἐφάνησαν ξαφνικὰ κάποιοι βάρβαροι καὶ παίρνουν ἀπὸ τὰ χέρια αὐτῶν ποῦ τὸν ἔφεραν τὸν Βουκεφάλα. Τὸ πρᾶγμα ἐστενοχώρησε πολὺ τὸν Ἀλέξανδρο, καὶ στέλλει κήρυκα καὶ ἀπειλεῖ ὅτι θὰ τοὺς ἐσκότῳνε ὅλους σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις ἂν δὲν τοῦ ἔστελλαν πίσω τὸ ἄλογο. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἄλογο ἦρθαν καὶ τοῦ ἔφεραν, καὶ τὰς πόλεις τοῦ παρόδου, ἐφέρθηκε πρὸς ὅλους μὲ φιλανθρωπία, καὶ ἔδωσε λύτρα γιὰ τὸ ἄλογο, σὲ κείνους ποῦ τὸ εἶχαν πάρει.

Ἀπὸ αὐτοῦ, ἔπερασαν εἰς τὴν χώρα τῶν Πάρθων, καὶ καθὼς δὲν ἦτο ἀπασχολημένος, ἐφόρεσε τότε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν βαρβαρικὴν στολή.

Μὲ τοῦτο ἤθελε εἶτε νὰ προσαρμολογῆ πρὸς τὰ ἐγχώρια ἔθιμα, γιὰτὶ ἐξαιρετικὰ συντελοῦν τὰ γνωστὰ καὶ ὁμόφυλα νὰ ἡμερώνουν οἱ λαοί, εἶτε γιὰτὶ μέσα σ' αὐτὰ ὑπῆρχε κάποια ἀπόπειρα νὰ ἀρχίσουν νὰ τὸν προσκυνοῦν οἱ Μακεδόνες, συνηθίζοντες εἰς τὴν μεταβολὴ τῆς ζωῆς του καὶ τῶν τρόπων του. Δὲν ἐπῆρεν ὅμως τὴν Μηδικὴν στολή, τὴν ἐντελῶς βαρ-

βαρική και ἀλλόκοτο, και οὔτε ἔβαλεν ἀναξυρίδας, οὔτε κἀνδυν, οὔτε ἄλλο τι.

Ἐκανε ἓνα εἶδος μέσης στολῆς, μεταξύ τῆς Περσικῆς και τῆς Μηδικῆς, ποῦ ἦτο μὲν λιγώτερο φανταχτερῆ ἀπὸ ἐκείνη, περισσότερο ὅμως σοβαρά. Τὴν στολὴν αὐτὴ τὴν ἔβαζε κατ' ἀρχάς, ὅταν ἐδέχετο εἰς τὴν αὐλή του τοὺς βαρβάρους και τοὺς φίλους του. Ἐπειτα ὅμως ἔβγαλινεν ἔτσι ντυμένους και σιὰς ὑποθέσεις και ἐφαίνετο εἰς τοὺς πολλούς.

Τὸ θέαμα αὐτὸ ἦτο λυπηρὸ γιὰ τοὺς Μακεδόνας. Ἐπειδὴ ὅμως ἐθαύμαζαν τὰς ἄλλας του ἀρετάς, ἔλεγον ὅτι ἔπρεπε νὰ τοῦ συγχωροῦν μερικὰ πράγματα ποῦ τὰ ἔκανε γιὰ νὰ εὐχαριστηθῆ και ἔτσι ἀπὸ ἰδιοτροπία. Ἐνας λόγος, μάλιστα, ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, ἦτον ὅτι τότε κοντὰ εἶχε πληγωθῆ και ἀπὸ ἓνα τόξο εἰς τὴν κνήμη, ποῦ τοῦ ἔσπασε και τοῦ ἔβγαλε τὸ κόκκαλο τῆς κερκίδος, και ποῦ εἶχε πάλι χτυπηθῆ ἀπὸ ἓνα λίθο στὸν τράχηλο. Αὐτὸ τὸ χτύπημα τοῦ ἔσκοτεινίασε τὸ φῶς του γιὰ ἀρκετὸ καιρὸ. Καὶ ὅμως δὲν ἔπαυε διόλου νὰ ἐκτίθεται σὲ κάθε κίνδυνο, ἐπέρασσε δὲ και τὸν Ὀρεξάρτη ποταμὸ, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζε γιὰ τὸν Τάναϊ, ἐνίκησε τοὺς Σκύθας και τοὺς ἐκννήγησε, πάσχων ἀπὸ διάρροια, ὡς ἕκατὸ στάδια.

46. Ἐδῶ, καθὼς λέγουν πολλοί, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἡ Ἀμαζών.

Τοῦτο ἀναφέρεται και ἀπὸ τὸν Κλείταρχο, και τὸν Πολύκλειτο, και τὸν Ὀνησίκριτο, και τὸν Ἀντιγένη και τὸν Ἰστρο.

Ἐξ ἐναντίας ὅμως, ὁ Ἀριστόβουλος και ὁ Χάρης ὁ εἰσαγγελεύς, και ὁ Πτολεμαῖος και ὁ Ἀντικλείδης, και ὁ Θηβαῖος Φίλων και ὁ Φίλιππος ὁ Χαλκιδεὺς και ὁ Δούρις ὁ Σάμιος, λέγουν ὅτι τοῦτο εἶναι μῦθος. Αὐτὸ τὸ μαρτυρεῖ, ὅπως φαίνεται, και ὁ Ἀλέξανδρος.

Διότι, γράφων ὅλα ἀκριβῶς πρὸς τὸν Ἀντίπατρο, λέγει μὲν ὅτι ὁ Σκύθης τοῦ ἔδωσε σὲ γάμο τὴν θυγατέρα του, δὲν κάνει ὅμως κανένα λόγο γιὰ Ἀμαζόνα.

Ἀκόμη λέγεται, ὅτι ὁ ἱστορικὸς Ὀνησίκριτος, ἔπειτα ἀπὸ ἔτη ἐδιάβασεν εἰς τὸν Λυσίμαχο, ποῦ ἦτο τότε πλέον βασιλεὺς, τὸ τέταρτο βιβλίον τῆς ἱστορίας του ποῦ ἀνέφερε και γιὰ τὴν Ἀμαζόνα.

Ἄλλὰ ὁ Λυσίμαχος ἐγέλασε και εἶπε :

— «Και ποῦ, λοιπόν, ἤμουν τότε ἐγώ ;»

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἴτε τὰ πιστεύῃ κανεὶς αὐτά, εἴτε δὲν τὰ πιστεύῃ, δὲν ἔχει νὰ θανατῶσῃ περισσότερο ἢ ὀλιγώτερο τὸν Ἀλέξανδρο.

47. Καθὼς ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε φόβο μήπως οἱ Μα-

κεδόνες ἀποκάνουν στὰ ὑπολειπόμενα ἀκόμη μέρη τῆς ἐκστρατείας, τὸ μὲν μεγάλο πλῆθος ἄφησεν ὅπου εὐρίσκετο, μὲ τοὺς ἀρίστους δέ, ποῦ εἶχε μαζί του εἰς τὴν Ὑρκανία, καὶ ἦσαν εἴκοσι χιλιάδες οἱ πεζοὶ καὶ τρεῖς χιλιάδες τὸ ἵππικό, προσέβαλε τὸν τόπο.

Ἔλεγε δὲ πῶς τώρα οἱ βάρβαροι τοὺς βλέπουν σὰν ὄνειρο. Ἄν μόνον ἀναταράξουν ὅμως τὴν Ἀσία καὶ ἔτσι φύγουν, θὰ τοὺς ριχτοῦν ἀμέσως οἱ βάρβαροι ὡσὰν νὰ ἦσαν αὐτοὶ γυναῖκες.

Μῶ ὅλον τοῦτο ἄφησεν ὅσους ἠθελαν νὰ φύγουν, ἀλλὰ διεμαρτύρητο ὅτι ἐνῶ ἐκυρίευε τὴν οἰκουμένη γιὰ τοὺς Μακεδόνας, ἐγκατελείπετο νὰ ἐκστρατεύη μόνον μὲ τοὺς φίλους του καὶ τοὺς ἐθελοντάς.

Αὐτὰ εἶναι γραμμένα ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο, σχεδὸν αὐτολεξεῖ σὲ μιὰν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τὸν Ἀντίπατρο.

Ὑστερὰ ὅμως ἀπὸ ὅσα εἶπε, συνεχίζει στὴν ἐπιστολὴν, ὅλοι ἐφώνησαν νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ σὲ ὅποιο μέρος θέλει τῆς οἰκουμένης.

Τότε, ὅταν ἐδέχθησαν αὐτοὶ τὴν ἐπιχείρησι τῆς ἐκστρατείας, δὲν ἦτο πλέον δύσκολο νὰ παρακινήθῃ καὶ τὸ πλῆθος καὶ ἀκολούθησε μὲ εὐκολία.

Ἐκτοτε καὶ κατὰ τὴν δίαιταν περισσότερον ἐξωμοιώνετο πρὸς τοὺς ἐντοπίους, καὶ τὰ ἔθιμά των τὰ προσήγγιζε πρὸς τὰ Μακεδονικὰ ἔθιμα, γιὰτὶ ἐνόμιζεν ὅτι μὲ τὴν πρόσμιξι καὶ μὲ τὴν ἐπικοινωνία, καλλίτερα θὰ ἐστερέωνε τὰ πράγματα, παρὰ μὲ τὴν βίαν, ὅταν θὰ ἐφευγε μακρυνά. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπήγε ἔπειτα ἀπὸ ἐπιλογὴν τριάντα χιλιάδας νέα ἐγχώρια παιδιὰ, γιὰ νὰ μάθουν ἑλληνικὰ γράμματα καὶ νὰ ἀσκοῦνται εἰς τὰ Μακεδονικὰ ὅπλα, ἔβαλε δὲ πολλοὺς ἐκπαιδευτὰς σ' αὐτά.

Ἀλλὰ καὶ ὁ γάμος του μὲ τὴν Ρωξάνην ἔγινεν ὕστερα ἀπὸ ἔρωτα, καθὼς τὴν εἶδεν ὁ Ἀλέξανδρος καλὴ καὶ ὡμορφῆ σ' ἓνα συμπόσιο. Δὲν ἐφάνηκε δὲ ἀνάρμοστος ὁ γάμος αὐτὸς μὲ τὴν κατάστασι.

Πραγματικὰ, τὸ συγγενολόγημα αὐτὸ ἀπὸ τὸν γάμο ἐνεθάρρυνε τοὺς βαρβάρους, ἀγάπησαν δὲ ἐξαιρετικὰ τὸν Ἀλέξανδρον, γιὰτὶ, ἀπὸ τὴν μεγάλην ἠθικότητά του, οὔτε μιὰ μόνον γυναῖκα ποῦ τὸν ἐνίκησε ἐθίξε παρανόμως.

Καθὼς δὲ ἔβλεπε πῶς ἀπὸ τοὺς πιὸ πιστοὺς τοὺς φίλους ὁ Ἡφαιστίων τὸν ἐπεδοκίμαζε καὶ ἔκανε τὰ ἴδια, ἐνῶ ὁ Κράτερος ἔμενεν αὐστηρὸς στὰ πάτρια, ἐχρησιμοποιοῦσε τὸν ἓνα γιὰ τὰς ὑποθέσεις μὲ τοὺς βαρβάρους, τὸν ἄλλο δὲ γιὰ τὰ πράγματα μὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ μὲ τοὺς Μακεδόνας. Ἀκόμη τὸν πρῶτο ἀγαποῦσε ἐξαιρετικὰ, τὸν ἄλλο δὲ ἐκτιμοῦσε. Ἐπί-

στευε δὲ καὶ ἔλεγε φιλαλέξανδρο τὸν Ἡφαιστίωνα, τὸν Κράτερο δὲ φιλοβασιλέα.

Γι' αὐτὸ ὑπεβλέποντο οἱ δύο των καὶ ἤρχοντο τακτικά σὲ σύγκρουσι. Μάλιστα κάποτε, στὴν Ἰνδική, ἔφθασαν καὶ στὰ χέρια καὶ ἔβγαλαν τὰ ξίφη των.

Καθὼς δὲ οἱ φίλοι των ἐπήγαιναν ὁ κάθε ἓνας πρὸς τὸ μέρος τοῦ δικοῦ του, τρέχει ὁ Ἀλέξανδρος καὶ λέγει με θυμὸ τὸν Ἡφαιστίωνα ἀμναλο καὶ τρελλό, ποῦ δὲν καταλαβαίνει ὅτι δὲν ἀξίζει τίποτα, ὅταν τοῦ βγάλουν ἀπὸ πάνω του τὸν Ἀλέξανδρο. Ἰδιαιτέρως ὁμως καὶ στὸν Κράτερο πικρὰς τοῦ ἔκανε παρατηρήσεις. Ἐπειτα ὁμως τοὺς ἔφερε κοντά, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐφιλόωσε, ὠρκίσθη εἰς τὸν Ἀμμωνα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τοὺς θεοὺς, πῶς ἡ ἀγάπη του γι' αὐτοὺς εἶναι πῶς μεγάλη ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἄλλους. Ἄν τοὺς ξανάπιανεν ὁμως νὰ φιλονεκοῦν, θὰ ἐσκότωνα καὶ τοὺς δύο, ἢ αὐτὸν ποῦ θὰ ἦτο ἢ ἀφορμή. Ἔτσι, ἀπὸ τότε οὔτε γιὰ νὰ ἀστειευθοῦν εἶπαν, ἢ ἔκαναν, ὡς λέγεται, κάτι ὁ ἓνας γὰρ τὸν ἄλλο.

48. Ἰσχυρὸν ὁμως μεγάλην εἶχε, μεταξύ τῶν Μακεδόνων, ὁ Φιλῶτας, ὁ γυιὸς τοῦ Παρμενίωνος, γιὰτὶ ἐθεωρεῖτο γενναῖος καὶ καρτερικός, κανεὶς δὲ μετὰ τὸν Ἀλέξανδρο δὲν ἦτο τόσῳ γενναϊόδωρος καὶ δὲν ἐπρόσεχε τόσῳ τοὺς φίλους του, ὅσῳ αὐτός.

Γιὰ τὸν Φιλῶτα λέγεται ὅτι κάποτε ποῦ ἓνας ἀπὸ τοὺς δικούς του τοῦ ἐζήτησε χορήματα, καὶ διέταξε νὰ τοῦ δοθοῦν, ὅταν ὁ ταμίας του τοῦ εἶπε πῶς δὲν εἶχε:

— «Τί λέγεις; ἀπάντησε. Δὲν ἔχεις τοῦλάχιστον κανένα ποτήρι ἢ κανένα φόρεμα;».

Ἀπὸ τὴν μεγάλην φαντασία του ὁμως καὶ ἀπὸ τὴν ἐπίδειξι τοῦ πλούτου καὶ τὴν πολυτέλεια εἰς τὴν ἐμφάνισί του καὶ εἰς τὴν ζωὴ του, ποῦ ἦσαν πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ ὅ,τι ἐπετρέπετο σὲ ἓνα ἰδιώτη, καὶ ἀπὸ τοὺς ἀταίριαστους, ψεύτικους καὶ πομπώδεις τρόπους του, ποῦ τὸν ἔκαναν νὰ μιμῆται χωρὶς χάρι τὴν πραγματικὴ σοβαρότητα καὶ ὑψηλοφροσύνη, ἔδωσεν ἀφορμὰς σὲ ὑποφίας καὶ σὲ φθόνους. Γι' αὐτὸ καὶ κάποτε τοῦ εἶπεν ὁ Παρμενίων:

— «Παίδι μου, κύτταξε νὰ γίνῃς χειρότερος».

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἀπὸ πολὺ καιρὸ ἦτο ὑποπτος ἀπὸ αὐτὸ τὸ περιστατικὸ ὅταν ἐκυριεύθησαν στὴν Δαμασκὸ, μετὰ τὴν ἦττα τοῦ Δαρείου, τὰ ἐκεῖ πλούτη του, καὶ ἐκομίσθησαν πολλοὶ αἰχμάλωτοι εἰς τὸ στρατόπεδο, μέσα σ' αὐτοὺς ἦτο καὶ μιὰ ὄρη ἰα ἑταίρα ἀπὸ τὴν Πύδνα, ὀνομαζομένη Ἀντιγόνη. Αὐτὴ ἐδόθη στὸν Φιλῶτα.

Καὶ αὐτὸς πάνω στὸ κρασί, σὰν νέος ποῦ ἦτο, ἔλεγε στὴν

ξηρωμένη του πολλά καυησολογήματα για τὰ πολεμικά του κατορθώματα. Ἀπέδιδε δὲ τὰ μέγιστα ἀπὸ τὰ ἔργα ποῦ ἔγιναν στὸν ἑαυτό του καὶ στὸν πατέρα του, καὶ ἔλεγε τὸν Ἀλέξανδρο μειράκιο, ποῦ ἔκορποῦτο χάρις σ' αὐτοὺς τὸ ὄνομα τῆς ἑξουσίας.

Τὰ λόγια αὐτὰ τὰ εἶπεν ἡ γυναῖκα σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς δι-
κούς της. Καὶ ἐκεῖνος, ὅπως ἦτο φυσικό, σὲ ἄλλον, καὶ ἔτσι
ἔφθασαν καὶ εἰς τὸν Κρόατερο.

Τότε παίρνει ἐκεῖνος τὴν γυναῖκα καὶ τὴν φέρνει κρυφά
εἰς τὸν Ἀλέξανδρο, ὃ ὁποῖος τῆς εἶπε νὰ ἔξακολοιθῇ νὰ πη-
γαίνῃ μὲ τὸν Φιλῶτα, καὶ ὅ,τι ἀκούει νὰ ἔρχεται νὰ τοῦ τὸ κά-
νη γνωστό.

49. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Φιλῶτας δὲν ἤξευρεν ὅτι κατεσκοπεύε-
το. Γι' αὐτὸ ἔξακολουθοῦσε, διὰν ἦτο μὲ τὴν Ἀντιγόνη, νὰ
πετᾶ πολλά καὶ ἄπρεπα καυησολογήματα καὶ λόγια, θνυμωμέ-
νος κατὰ τοῦ βασιλέως.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος, ἂν καὶ εἶχε πλέον τόσας ἰσχυ-
ρὰς ἐνδείξεις ἐναντίον τοῦ Φιλῶτα, ἐσιωποῦσε καὶ ἴσποτα δὲν
ἔκανε, εἴτε γιατί εἶχεν ἐμπιστοσύνη στὴν ἀγάπη τοῦ Παρμε-
νίωνος, εἴτε γιατί ἐφοβᾶτο τὴν δύναμι καὶ τὴν δόξα καὶ τῶν
δύο τούτων.

Τὴν ἴδιαν ἐποχὴ, ἔτυχε κάποιος Λίμνος, Μακεδῶν ἐκ τῆς
Χαλαίστρας, νὰ ἐπιβουλεύεται τὸν Ἀλέξανδρο, καὶ παρακι-
νοῦσε ἕνα νέο, τὸν Νικόμαχο, μὲ τὸν ὁποῖον συνεδέετο ἔρω-
τικῶς, νὰ λάβῃ μέρος στὴν ὑπόθεσι.

Ἐκεῖνος ὁμως δὲν ἐδέχθη, καὶ ἐφάνερωσε τὴν σχεδιαζο-
μένην ἀπόπειρα σὶν ἀδελφὸ τοῦ Βασιλεῖο.

Ἐρχεται τότε αὐτὸς εἰς τὸν Φιλῶτα καὶ τοῦ λέγει νὰ τοὺς
παρουσιάσῃ στὸν Ἀλέξανδρο, γιατί εἶχαν νὰ τοῦ κάνουν
λόγο γὰ πράγματα ἀναγκαῖα καὶ πολὺ σοβαρά. Ἐκεῖνος ὁμως,
ἄγνωστο γιατί, δὲν τοὺς εἰσήγαγε, γιατί τάχα μὲ σπουδαιό-
τερα ἄλλα ἀπασχολεῖτο ὁ βασιλεύς.

Δύο φορὲς ἔγινεν αὐτό, καὶ τότε ἐκεῖνοι, ποῦ ἔβαλαν μέσα
των καὶ κάποια ὑποψία γὰ τὸν Φιλῶτα, ἀπετάθησαν σὲ
ἄλλον καὶ τοὺς εἰσήγαγεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρο. Ἀφοῦ δὲ
τοῦ εἶπαν πρῶτα γὰ τὸν Λίμνο, ἔπειτα μὲ τρόπο εἶπαν καὶ
γὰ τὸν Φιλῶτα ὅτι δύο φορὲς παρουσιάσθησαν καὶ δὲν τοὺς
ἔδωσε προσοχή. Αὐτὸ ἐθύμωσε πολὺ τὸν Ἀλέξανδρο. Μάλιστα,
διὰν ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἐστάλη γὰ τὸν Λίμνο τὸν ἐσκοτίωσε,
γιατὶ ἔφθρεν ἀντίσται κατὰ τὴν σύλληψί του, ἀκόμη πιὸ πολὺ
ἐθύμωσεν ὁ Ἀλέξανδρος, γιατί ἐνόμιζεν ὅτι τοῦ ἐξέφυγεν ἡ
ἀπόδειξις τῆς ἐπιβουλής.

Ἡ ἀνανάκτησίς του αὐτὴ γὰ τὸν Φιλῶτα ἐκίνησε καὶ αὐ-

τούς ποῦ ἀπὸ καιρὸ τὸν ἐμισοῦσαν. Φανερὰ δὲ τὴν ἄφελειαν ὁ βασιλεὺς νὰ νομίζῃ ὅτι ἕνας Χαλαστραῖος, σὺν τὸν Λίμνο, θὰ ἔβαζε μόνος του σὺν τοῦ τέτοιου τόλμημα. Καὶ ὅτι αὐτὸς ἦτο ὑπερήφανος ἢ μᾶλλον ὄργανο ποῦ τὸν ἐκινούσε κάποιος μέγας. Γι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ἐπιβουλὴ νὰ ἀναζητηθῇ μέσα σ' αὐτοὺς ποῦ εἶχαν συμφέρον νὰ μὴ φανοῦν τὰ πράγματα αὐτά. Ἀφοῦ δὲ εἶχεν ἀρχίσει ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀνοίγῃ τ' αὐτιά του σ' αὐτὰ τὰ λόγια καὶ σ' αὐτὰς τὰς ὑποψίας, ἀρχισαν πλέον νὰ βάζουν αὐτοὶ χιλίας κατὰ τοῦ Φιλώτα διαβολάς.

Ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰ συνελήφθη καὶ ὑπεβλήθη σὲ ἀνάκρισιν ὁ Φιλώτας, ἐνῶ οἱ φίλοι τοῦ Ἀλεξάνδρου παρίσταντο εἰς τὰ βασανιστήριά του, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἄκουεν ἀπὸ ἔξω, πίσω ἀπὸ ἕνα παραπέτασμα. Τότε μάλιστα λέγεται ὅτι εἶπε, καθὼς ἄκουε τὸν Φιλώτα νὰ παρακαλῇ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ἡφαιστῖωνος μὲ ταπεινάς καὶ οἰκτιρὰς φωνάς καὶ παρακλήσεις:

— «Ἐσὺ, Φιλώτα, ἐπιχειροῦσες τέτοια μεγάλα πράγματα ποῦ φέρονσαι σὺν νὰ μὴν εἶσαι ἄνδρας! »

Μετὰ τὸν θάνατο δὲ τοῦ Φιλώτα, ἔστειλεν ἀμέσως εἰς τὴν Μηδία καὶ ἐθανάτωσαν καὶ τὸν Παρμενίωνα. Ἦτο δὲ αὐτός, ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος ποῦ εἶχε καὶ μὲ τὸν Φίλιππο μαζὺ κατορθώσει πολλά, καὶ ἦτο ὁ μόνος ἢ τοῦλάχιστον ὁ περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς πρεσβυτέρους φίλους ποῦ παρακίνησε τὸν Ἀλέξανδρο νὰ διαβῇ εἰς τὴν Ἀσία.

Καὶ ἀκόμη, ἀπὸ τοὺς τρεῖς τοῦ γιου τοῦ ποῦ εἶχε σὺν στρατῷ, τοὺς δύο εἶχε ἰδῆ νὰ σκοτωθοῦνεν πρὶν, μαζὺ δὲ μὲ τὸν τρίτο τὴν ἄρᾳ ἐσκοτώθη καὶ αὐτός.

Τὰ πράγματα αὐτὰ ἔκαναν φοβερὸν τὸν Ἀλέξανδρο σὲ πολλοὺς φίλους του, ἰδίως δὲ εἰς τὸν Ἀντίπατρο. Καὶ ἔστειλεν αὐτὸς κρυφὰ στοὺς Αἰτωλοὺς καὶ ἐδέθηκε μὲ φιλία. Γιατὶ ἐφοβούντο τὸν Ἀλέξανδρο οἱ Αἰτωλοὶ, ἕξ αἰτίας τῆς καταστροφῆς τῶν Οἰνιαδῶν, ποῦ σὺν τὴν ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν ὅτι τοὺς Αἰτωλοὺς δὲν θὰ τοὺς τιμωρήσουν τὰ παιδιὰ τῶν Οἰνιζιδῶν, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἴδιος.

Ὅθεν ἐπέρασεν πολὺς καιρὸς ἀπὸ αὐτά, καὶ συνέβησαν καὶ τὰ γεγονότα μὲ τὸν Κλεῖτο, ποῦ φαίνονται, ὅταν ἀπλῶς κριθοῦν, πὺ ἀγρία ἀπ' ὅσα ἔγιναν μὲ τὸν Φιλώτα. Ὅταν ὁμως σκεφθοῦμε καλὰ καὶ τὰ αἷτια καὶ τὰ περιστατικά, θὰ ἰδοῦμεν ὅτι δὲν ἔγιναν μὲ σκέψιν ἀπὸ τὸν βασιλέα, ἀλλὰ ἀπὸ μίαν ἀτυχίαν. Γιατὶ ὁ θυμὸς του τότε καὶ ἡ μέθη του ὑπῆρξαν ἀφορμὴ τῆς κακῆς μοίρας τοῦ Κλεΐτου.

Ἄς διηγηθῶμε λοιπὸν τὰ γεγονότα :

Εἶχαν ἔλθει κάποιοι καὶ ἔφεραν διὰ θαλάσσης εἰς τὸν βα-

σιλέα ὀπώρας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἐκεῖνος, θάνασας τὴν δροσιά των καὶ τὴν εὐμορφιά, ἐφώναξε γὰρ νὰ τὰς δείξῃ καὶ εἰς τὸν Κλεῖτο καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃ. Τότε ὁ Κλεῖτος, ποῦ ἔτυχε νὰ θυσιάσῃ τὴν ὥρα ἐκεῖνη, ἄφησε τὴν θυσία γὰρ νὰ πάῃ. Τρία ὄμως πρόβατα ἀπὸ τὰ ἐτοιμασμένα γὰρ τὴν θυσία ἄρχισαν νὰ τὸν ἀκολουθοῦν.

Τὸ ἔμαθεν αὐτὸ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐρωτᾷ τοὺς μάντις τοῦ Ἀρίστανδρο καὶ Κλεομένη τὸν Λάκωνα. Καὶ αὐτοὶ τοῦ εἶπαν πῶς τὸ σημάδι ἦταν κακό.

Τότε τοὺς διατάσσει νὰ κάνουν ἀμέσως τὴν θυσία γὰρ τὸν Κλεῖτο. Γιατὶ καὶ ὁ ἴδιος εἶχεν ἰδῆ, πρὸ τριῶν ἡμερῶν, στὸν ὕπνο του ἄσχημο ὄνειρο. Τοῦ ἐφάνηκεν ὁ Κλεῖτος νὰ κάθεται μὲ τοὺς γιουὺς τοῦ Παρμενίωνος μὲ μαῦρα ροῦχα καὶ νὰ εἶναι ὅλοι πεθαμένοι.

Στὸ μεταξὺ ἔφθασε εἰς τὸ δεῖπνον καὶ ὁ Κλεῖτος, ἀφοῦ ἐτελείωσεν πρὸς τὴν θυσία, ἐνῶ ὁ βασιλεὺς εἶχε θυσιάσει εἰς τοὺς Διοσκόρους.

Ἦσαν πολὺ κρασὶ στὸ δεῖπνο αὐτό, καὶ ἄρχισαν τὰ τραγοῦδια κάποιου Πρανίχου—ἢ ὅπως λέγουν μερικοὶ τοῦ Πιερίωνος—ποῦ ἔθιγαν καὶ ἐγελοιοποιοῦσαν τοὺς στρατηγούς, ποῦ εἶχαν ἐσχάτως νικηθῆ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους.

Καθὼς δὲ οἱ πρὸ ἡλικιωμένοι ἐδυσφοροῦσαν καὶ κατηγοροῦσαν καὶ τὸν ποιητὴ καὶ αὐτὸν ὅπου τὰ τραγουδοῦσε, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ φίλοι του ἄκουαν μὲ εὐχαρίστησι καὶ διέτασσαν νὰ συνεχίζεταί τὸ τραγοῦδι, ὁ Κλεῖτος ἔδειχνε τὴν πρὸ μεγάλη ἀπὸ ὅλους ἀγανάκτησι.

Εἶχε δὲ καὶ μεθύσει, καὶ, ὅπως ἐκ φύσεως ἦτο αὐθάδης καὶ τραχὺς, ἐφώναξεν ὅτι δὲν ταίριαζε νὰ βροῖζονται, μέσα σὲ ἐχθροὺς καὶ σὲ βαρβάρους, Μακεδόνες ποῦ μὲ ὅλη τὴν ἀτυχία τους πολὺ καλλίτεροι ἦσαν ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ἐγελοῦσαν.

Σ' αὐτὰ ἀπάντησεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ὁ Κλεῖτος ὑποστηρίζει τὸν ἑαυτό του, μὲ τὸ νὰ λέγῃ τὴν δειλία ἀτυχία.

Τότε ξανασηκώνεται ὁ Κλεῖτος καὶ ἀπαντᾷ :

—«Αὐτὴ ὄμως ἡ δειλία, σένα, ποῦ εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοὺς θεοὺς, σὲ ἔσωσεν, ἐνῶ ἐγύριζες τὰ νῶτα σου, ἀπὸ ξίφος τοῦ Σπιθριδάτου καὶ ἔγινες ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ ἀπὸ τὰς πληγὰς τῶν Μακεδόνων τόσο σπουδαῖος, ὥστε νὰ πηγαίνης νὰ γίνης παιδί τοῦ Ἀμμωνος καὶ τὸν Φίλιππο νὰ ἀρνηῖσαι».

51. Ἐθύμωσε τότε πολὺ, ἀπὸ τὰ λόγια αὐτά, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ λέγει :

—«Νομίζεις, ξεροκέφαλε, πῶς θὰ χαρῆς μὲ τὸ νὰ λὲς κάθε τόσο γὰρ μένα καὶ νὰ ξεσηκώνης τοὺς Μακεδόνας ;»

—«Ἄλλὰ οὔτε τώρα δὲν χαιρόμεθα, Ἀλέξανδρε, εἶπεν αὐ-

τός, ἀφοῦ ἔτσι πληρώνονται οἱ κόποι μας. Μάλιστα μακαρίζομεν αὐτοὺς ποῦ πέθαναν, πρὶν νὰ ἰδοῦν τοὺς Μακεδόνας νὰ τοὺς τὶς βρέχουν μὲ Μηδικὰ ραβδιά καὶ νὰ χρειάζομεθα τοὺς Πέρσας γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσουνε στὸν βασιλέα.»

Καθὼς μιλοῦσε ἔτσι προπέτης ὁ Κλεῖτος, οἱ φίλοι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπαντοῦσαν καὶ τὸν ἔβριζαν, ἐνῶ οἱ πιὸ ἡλικιωμένοι προσπαθοῦσαν νὰ ἡσυχάσουν τὰ πράγματα.

Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐγύρισε πρὸς τὸν Ξενοδόχο τὸν Καρδιανὸ καὶ στὸν Ἀρτέμιο τὸν Κολοφώνιο καὶ λέγει :

—«Δὲν σᾶς φαίνονται οἱ Ἕλληνες πῶς περπατοῦν μεταξὺ τῶν Μακεδόναν, σὰν ἡμίθεοι ἀνάμεσα εἰς τὰ θηρία ;»

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κλεῖτος δὲν ἐσταματοῦσεν, ἀλλὰ ἔλεγε στὸν Ἀλέξανδρο νὰ εἰπῇ φανερὰ τι ἐννοοῦσε, εἰ δ' ἄλλως νὰ μὴ φωνάζῃ στὸ τραπέζι ἄνδρας ἐλευθέρους ποῦ ἔχουν τὸ θάρρος τῆς γνώμης των, ἀλλὰ νὰ ζῆ μαζὺ μὲ ἀνδράποδα καὶ μὲ τοὺς βαρβάρους ποῦ θὰ τοῦ προσκυνοῦν τὴν περσικὴν τοῦ ζώνη καὶ τὸν κατάλευκο χιτῶνά του, δὲν ἐκρατήθη πιά ἀπὸ τὸν θυμὸ τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος. Τινάζει ἓνα μῆλο ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἦσαν μπρὸς του καὶ χτυπᾷ τὸν Κλεῖτο. Ἀναζητοῦσε δὲ καὶ τὸ μαχαίρι του. Ἐπρόβαλεν ὁμοῦ ἓνας ἀπὸ τοὺς σωματοφύλακας του, ὁ Ἀριστοφάνης, καὶ μὲ τρόπο τὸ ἐπῆρε. Συγχρόνως ἔπεσαν στὴ μέση καὶ οἱ ἄλλοι καὶ τὸν παρακαλοῦσαν.

Ἀλλὰ αὐτὸς τινάχτηκε καὶ σὲ γλῶσσα μακεδονικὴ ἐφώναξε τοὺς ὑπασπιστάς του, πράγμα ποῦ ἔδειχνε πόσο μεγάλος εἶχε γίνει ὁ θόρυβος. Διέταξε καὶ τὸν σαλπικτὴ νὰ σαλπίσῃ καὶ τὸν ἐχτύπησέ μὲ τὴ γροθιά γιὰτὶ καθυστεροῦσε καὶ δὲν ἤθελε.

Ὁ σαλπικτὴς αὐτὸς ἔλαβε προαγωγή κατόπιν, γιὰτὶ μὲ τὴν στάσι τοῦ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ μὴ συνταραχθῇ τὸ στρατόπεδο. Ἐν τούτοις ὁ Κλεῖτος δὲν ἠσύχαζε, καὶ μὲ δυσκολία μεγάλη κατῶρθωσαν νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὴν αἴθουσα. Ἀλλ' αὐτὸς ξαναμπῆκε πάλι ἀπὸ ἄλλη πόρτα, καί, μὲ πιὸ θρασύτητα καὶ πιὸ πεισματώμενος, ἔλεγεν ὡς τὸ τέλος αὐτοῦς τοὺς στίχους ἀπὸ τὴν Ἀνδρομάχη τοῦ Εὐριπίδου:

«Ἀλλ' ὄμινο πῶς σκέπτονται οἱ Ἕλληνες.»

Τότε ὁ Ἀλέξανδρος παίρνει τὴν λόγχην ἑνὸς δορυφόρου του καὶ καθὼς ὁ Κλεῖτος ξαναῆρχετο καὶ παραμέριζε τὸ παραπέτασμα τῆς θύρας, τὸν διαπέρασε. Καὶ καθὼς ἔπεσεν ὁ Κλεῖτος μὲ βόγγο δυνατὸ καὶ στεναγμὸ, ἄφησε τὸν Ἀλέξανδρο ἀμέσως ὁ θυμὸς, ἦλθε πλεον στὸν ἑαυτὸ του καὶ βλέπει τοὺς γύρω του νὰ στέκουν ἄφωνοι. Τότε προλαβαίνει καὶ τραβᾷ τὴν αἰχμὴ ἀπὸ τὸν νεκρὸ. Τὸν κράτησαν δὲ οἱ σωματοφύλακες, καθὼς ἐπήγαινε νὰ χτυπηθῇ μὲ αὐτὴν εἰς τὸν λαιμὸ, τοῦ ἐπια-

σαν τὰ χέρια και μὲ τὴν βία τὸν ἐτράβηξαν στὸ θάλαμό του.

52. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέρασεν ἄσχημα τὴν νύκτα του κλαίων, και τὴν ἄλλην ἡμέρα κουρασμένος πιά νὰ κλαίῃ και νὰ θρηνηῖ ἔμενε χωρὶς νὰ μιλᾷ και μόνον ἐβαρυστέναζε, ἐφοβήθησαν οἱ φίλοι του τὴν σιωπὴ του και ἤλθαν μὲ τὴν βία στὸ θάλαμό του.

Και τῶν ἄλλων μὲν τὰ λόγια δὲν τὰ πρόσεχε. Ὅταν ὅμως ὁ μάντις Ἀρίστανδρος τοῦ ὑπέμνησε τὸ ὄνειρο ποῦ εἶχεν ἰδῆ γιὰ τὸν Κλεῖτο, και τὴν κακοσημαδιὰ τῆς θυσίας, και τοῦ παρουσίασεν ἔτσι ὅτι γραμμένα ἀπὸ τὴν μοῖρα πρὸ πολλοῦ ἦσαν αὐτά, ἐφάνη νὰ ἐνδίδῃ. Τότε τοῦ ἔφεραν και τὸν φιλόσοφο Καλλισθένη ποῦ ἦτο συγγενὴς τοῦ Ἀριστοτέλους και τὸν Ἀνάξαρχον τὸν Ἀβδηρίτη.

Ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Καλλισθένης προσεπάθει μὲ ἠθικὰ παραδείγματα, μὲ μαλακὰ λόγια και μὲ περιστροφὰς νὰ τοῦ λιγοστήσῃ τὴν λύπη του. Ὁ Ἀνάξαρχος ὅμως, ποῦ ἀνέκαθεν εἶχεν ἀκολουθήσει δικὸ του δρόμο στὴ φιλοσοφία και εἶχε φήμην ἀνθρώπου ὑπερόπτου, ἀδιαφοροῦντος γιὰ τὰ συνήθη πράγματα, μόλις μπήκεν ἐφώναξε :

— «Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος ποῦ σ' αὐτὸν ἡ οἰκουμένη ἀποβλέπει! Νὰ τος, ποῦ κλαίει σωριασμένος, και φοβᾶται ὡς ἀνδράποδο τὸν νόμο και τὸν φόγο τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ πρέπει αὐτὸς νὰ τοὺς εἶναι νόμος και ὁρισμὸς τῆς δικαιοσύνης. Διότι ἐνίκησε διὰ νὰ ἄρχῃ και νὰ ἐξουσιάζῃ, και ὄχι νὰ κρατᾶται δοῦλος κούφινων ιδεῶν. Δὲν ξέρεις, τοῦ εἶπε, ὅτι τὴν Δίκη και τὴν Θέμιν ἔχει πάρεδρον ὁ Ζεὺς, διὰ νὰ εἶναι δίκαιο και θεμιτὸ τὸ κάθε τι ποῦ κάνει ὅποιος ἔχει ἐξουσία ; »

Μὲ κάποια τέτοια λόγια ὁ Ἀνάξαρχος ἐλάφρωσε τὴν βαθεῖα λύπη τοῦ βασιλέως. Ἐζανεν ὅμως τὸν χαρακτηριστῆρά του σὲ πολλὰ σημεῖα χαυνότερο και πὸ παράνομο.

Ἄλλὰ και τὸν ἑαυτὸ του προσήρμοσε πρὸς τὸν θεό, και τὴν συναναστροφὴ μὲ τὸν Καλλισθένη, ὄχι και τόσφ εὐχάριστη λόγφ τῆς αὐστηρότητός της, ἄρχισε νὰ τὴν βρῖσκη χειρότερη.

Γιὰ τὸν Καλλισθένη, ἐπίσης, λέγεται ὅτι σὲ κάποια συζητησι πάνω στὸ δεῖπνο γιὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους και γιὰ τὴν θερμοκρασία τῆς ἀτμοσφαιρας, τὴν στιγμή ποῦ συνεφώνει μὲ τὴν γνώμη τῶν θεωρούντων πὸ ψυχρὸ τὸ κλίμα τῆς Περσίας και πὸ δυνατὸ τὸν χειμῶνα, εἶπεν εἰς τὸν Ἀνάξαρχο ποῦ εἶχεν ἄλλη γνώμη και τοῦ ἔφερνον ἀντίρροσι :

— «Σύ, κατ' ἀνάγκην, πρέπει νὰ παραδεχθῆς ὅτι ἐδῶ ἔχει πὸ πολὺ κρύο. Γιατί ἐκεῖ ἐπερνοῦσες τὸν χειμῶνά σου μὲ τρίβωνα, ἐνῶ ἐδῶ κοιμᾶσαι σκεπασμένος μὲ τρεῖς τάπητας ».

Τὰ λόγια αὐτὰ ἐθύμωσαν πολὺ τὸν Ἀνάξαρχο.

53. Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους σοφιστὰς καὶ κόλακας ἐνωχλοῦσεν ὁ Καλλισθένης, γιατί οἱ μὲν νέοι τὸν ἠθελαν γιὰ τὰ λόγια του, ἄρεσε δὲ καὶ εἰς τοὺς πρὸ μεγάλους, διότι διῆγε ζωὴ πολὺ τακτικὴ καὶ σεμνὴ καὶ λιτὴ. Μὲ αὐτὸ δὲ ἐπεκύρωσε τὴν φήμην ποῦ ἐκυκλοφόρει, ὅτι εἶχε ταξειδεύσει καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρο γιὰ νὰ καταφέρῃ τοὺς πολίτας νὰ γυρίσουν πίσω καὶ νὰ κατοικήσουν πάλιν εἰς τὴν πατρίδα.

Φθονούμενος ὅμως διὰ τὴν δόξα του, ἔδιδεν ἐνίοτε λαβὴν εἰς τοὺς διαβολεῖς. Γιατὶ συνήθως δὲν ἐδέχετο τὰς προσκλησεις ποῦ τοῦ ἐγίνοντο, καὶ εἰς τὰς συναναστοράς του ἔδειχνε, μὲ τὴν σοβαρότητα του καὶ τὴν σιωπὴ του, ὅτι δὲν ἔπαινει οὔτε ἠρέσκειο σὲ ὅσα ἐγίνοντο.

Αὐτὸ ἔκανε καὶ τὸν Ἀλέξανδρο νὰ εἰπῇ :

— «Μισῶ τὸν σοφιστὴ, ποῦ εἶναι ἄσοφος καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸ του».

Λέγεται ἀκόμη ὅτι, προσκληθεὶς εἰς ἕνα δεῖπνο ποῦ οἱ καλεσμένοι ἦσαν πολλοί, νὰ κἀνὴ πρόποσι ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων, τόσῳ ἐπαινετικὰ καὶ καλὰ ὠμίλησε, ὥστε νὰ σηκωθῇ ἑπάνω ὁ κόσμος, νὰ χειροκορῆ καὶ νὰ ρίχνουν τοὺς στεφάνους των ἑπάνω του.

Τότε ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν, ὡς λέγεται, αὐτὸ ποῦ εἶπε καὶ ὁ Εὐριπίδης :

— «Εἰς τὴν καλὴν ὑπόθεσι, δὲν εἶναι δύσκολα τὰ καλὰ λόγια».

Συνέχισε δὲ κατόπιν καὶ εἶπε :

— «Τώρα, δεῖξέ μας καὶ τὴν δυνάμει σου, κατηγορῶν τοῦ Μακεδόνας γιὰ νὰ γίνουν καλλίτεροι μαθαίνοντες τὰ σφάλματά των».

Τότε ἄρχισε αὐτὸς νὰ παλινωδῇ καὶ εἶπε πολλὰ μὲ παρορησῖα κατὰ τῶν Μακεδόνων καὶ ἐθεώρησεν ὅτι αἱ διαιρέσεις τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξαν ἡ αἰτία νὰ αὐξηθῇ ἡ δύναμις τοῦ Φιλίππου. Εἶπε δὲ καὶ αὐτό :

— «Στὰς στάσεις καὶ ὁ πάγκραϊστος τιμᾶται».

Αὐτὸ ἔφερε βαρὺ καὶ πικρὸ μῖσος εἰς τοὺς Μακεδόνας, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν ὅτι ὁ Καλλισθένης ἔδωσε δεῖγμα εἰς τοὺς Μακεδόνας ὅχι τῆς δεινότητός του ἀλλὰ τῆς δυσμενείας του.

54. Αὐτά, καθὼς λέγει ὁ Ἑρμιππος, τὰ διηγήθη εἰς τὸν Ἀριστοτέλη ὁ ἀναγνώστης τοῦ Καλλισθένους Στρούβος, καὶ ὅτι ὁ Καλλισθένης, ἐνοήσας τὴν δυσμενεία τοῦ βασιλέως, ἤλθε δύο ἢ τρεῖς φορές πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπε :

— «Ἀπέθανε κ' ὁ Πάτροκλος ποῦ ἦταν καλλίτερός σου».

Λογικά ἐπομένως φαίνεται ὅτι εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι ἦτο μὲν εἰς τὰ λόγια δυνάτος καὶ μέγας, δὲν εἶχεν ὁμῶς νοῦ.

Ἐν τούτοις ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὴν ντροπὴ τοῦ Ἑλλήνας, ἀποτρέψας μὲ δύναμι καὶ φιλοσοφικότητα τὸ προσκύνημα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Γιατὶ μόνος καὶ φανερὰ ἐξεδήλωσεν ἐκεῖνα, γὰρ τὰ ὁποῖα κρυφὰ ἠγανάκτουν οἱ ἄριστοι καὶ πρεσβύτατοι τῶν Μακεδόνων. Ἔσωσε δὲ καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀπὸ μεγαλύτερην ἀκόμη αἰσχύνῃ.

Με αὐτὰ ὁμῶς κατέστρεψε τὸν ἑαυτοῦ, γιατί ἐφάνη ὅτι μᾶλλον ἐβίασε παρὰ ὅτι ἔπεισε τὸν βασιλέα.

Σχετικῶς μὲ τὸ προσκύνημα μάλιστα, ὁ Χάρης ὁ Μυτιληναῖος ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, ποῦ εἶχε πῆ, ἐπρότεινε φιάλην εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς φίλους του. Τὴν ἐδέχθη ἐκεῖνος καὶ ἀφοῦ ἐσηκώθη πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐστίας ἔπιε, καὶ ἀφοῦ προσεκύνησε πρῶτα, ἦλθε καὶ ἐφίλησε στὸ τραπέζι τὸν Ἀλέξανδρο, καὶ ἔπηγε εἰς τὴν θέσι του. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ ὄλοι ὕστερα.

Ἐ Καλλιस्थένης ὅμως, ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ του, καθὼς δὲν ἐπρόσχευεν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ μιλοῦσε μὲ τὸν Ἡφαιστίωνα, ἦπε καὶ ἔπειτα ἦλθε νὰ ἀσπασθῆ. Ὁ Δημήτριος ὅμως, ὁ λεγόμενος καὶ Φεῖδων, εἶπε:

— «Μὴν ἀσπασθῆς», βασιλεῦ, γιατί μόνον αὐτὸς δὲν σὲ προσεκύνησε». Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπέφυγε τὸ φίλημα. Τότε ὁ Καλλιस्थένης εἶπε δυνατὰ:

— «Φεύγω λοιπὸν μὲ ἓνα φίλημα λιγώτερο».

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν δυσαρέσκειαν αὐτῆ, κατ' ἀρχὰς μὲν εἶχε πιστευθῆ ὁ Ἡφαιστίων, λέγων ὅτι ὁ Καλλιस्थένης τὸν ἐξηπάτησε, ἐνῶ τοῦ εἶχεν εἰπῆ ὅτι θὰ προσκυνοῦσε. Κατόπιν ὅμως παρουσιάσθησαν οἱ Λυσίμαχοι καὶ οἱ Ἄγνωες καὶ ἔλεγαν ὅτι ὁ σοφιστὴς περιήρατο καὶ ἐκαυχησολόγει ὡς καταλύσας τάχα τὴν τυραννίαν. Καὶ ὅτι ἔτρεχαν τὰ μειράκια πρὸς αὐτὸν, ὡς πρὸς μόνον ἐλεύθερον μέσα εἰς τόσας μυριάδας.

Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ὅταν οἱ περὶ τὸν Ἐρμόλαον ἐπεβουλεύθησαν τὴν ζωὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἀνεκαλύφθησαν, ἐφάνησαν ὅτι ἔλεγαν ἀληθοφανεῖς κατηγορίας οἱ διαβάλλοντες τὸν Καλλιस्थένῃ καὶ λέγοντες ὅτι εἶπε:

Εἰς αὐτόν μὲν ποῦ τὸν ἠρώτησε:—«Πῶς μ πορεῖ ἓνας ἀνθρώπος νὰ γίνῃ ἐνδοξότατος».

—«Ἄν σκοτώσῃ τὸν ἐνδοξότατον».

Εἰς δὲ τὸν Ἐρμόλαον, ὅτι τὸν διέτασσε καὶ τοῦ ἔλεγε, παραινῶν αὐτόν εἰς τὴν πράξιν του:

—«Νὰ μὴ φοβάται τὴν χρυσὴ κλίνην, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ στὸ νοῦ του ὅτι πλησιάζει ἀνθρώπο ποῦ μπορεῖ καὶ νὰ ἀρωστήσῃ καὶ νὰ χτυπηθῆ».

Ἐν τούτοις κανεῖς ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Ἑρμόλαο, οὔτε ἐπ' αὐτὸν εἰς τὰ μεγαλείτερα βασανιστήρια, εἶπε τίποτε τὸ ἐνοχοποιητικὸ γὰρ τὸν Καλλισθένη.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος, γράφων εὐθύς ἀμέσως τότε καὶ πρὸς τὸν Κράτερο καὶ πρὸς τὸν Ἄτταλο καὶ πρὸς τὸν Ἀλέκτα, λέγει ὅτι βασανιζόμενοι οἱ νέοι ὁμολογήσαν ὅτι αὐτοὶ ἐνήργησαν καὶ ὅτι κανεῖς ἄλλος δὲν τὰ ἤξευρε.

Κατόπιν ὅμως, γράφων πρὸς τὸν Ἀντίπατρο, συγκατηγορεῖ καὶ τὸν Καλλισθένη καὶ λέγει:

«Τοὺς νέους μὲν τοὺς ἐφόνευσαν μετὰ λιθοβολισμὸν οἱ Μακεδόνες, ἀλλὰ τὸν σοφιστὴν θά τὸν τιμωρήσω ἐγὼ, καὶ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι τὸν ἔβαλαν, καὶ αὐτοὺς ποῦ δέχονται εἰς τὰς πόλεις, ὅσους μετὰ ἐπιβουλεύονται».

Φανερὸν δὲ ἦτο μετὰ αὐτὰ ὅτι ἐννοοῦσε τὸν Ἀριστοτέλη, γιὰτὶ ὁ Καλλισθένης εἶχεν ἀνατραφεῖ πλησίον του, λόγῳ τῆς συγγενείας του, ἀφοῦ ἦταν γιὸς τῆς Ἡρῶς, ἀνεψιάς τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν θάνατό του, ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο, ἄλλοι δὲ ὅτι ἀπέθανεν ἀρρώστος, στὰ σίδερα δεμένος. Ὁ ἱστορικὸς δὲ Χάρης λέγει ὅτι, μετὰ τὴν σύλληψίν του, ἐφυλάσσετο ἑπτὰ μῆνας δεμένος καὶ ὅτι ἀπέθανεν ἀπὸ φθειρίας καὶ πρισμένος, τὰς ἡμέρας ποῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἐτραυματίσθη εὐρισκόμενος εἰς τοὺς Μαλλέους Ὁξυδράκας τῶν Ἰνδιῶν.

56. Τὰ γεγονότα αὐτὰ συνέβησαν βραδύτερον ἀπὸ τὸ ταξιίδι τοῦ Δημαράτου τοῦ Κορινθίου, ποῦ γέρον πλέον ἐπεθύμησε νὰ ἔλθῃ στὸν Ἀλέξανδρο.

Ὅπως ἀνεφέραμεν ἤδη, δὲ τὸν εἶδεν εἶπεν ὅτι μεγάλη χαρὰν ἔχασαν οἱ Ἕλληνες, ὅσοι ἀπέθαναν πρὶν ἰδοῦν τὸν Ἀλέξανδρο νὰ κάθεται στὸ θρόνον τοῦ Δαρείου.

Δὲν ἀπήλασεν ὅμως ὁ Δημάρτος πολὺ τὴν εὐνοιαν ποῦ τοῦ ἔτρεφεν ὁ βασιλεὺς, γιὰτὶ ἀρρώσθησε καὶ πέθανε. Ἀλλὰ ἡ κηδεία του ἔγινε μεγαλοπρεπῆς καὶ ὁ στρατὸς τοῦ ἔκανε ἓνα μεγάλο τάφον ἀπὸ χῶμα καὶ ὀγκόντα πήχεων στὸ ὕψος του. Τὰ λείψανά του δὲ τὰ διεκόμισε πρὸς τὴν θάλασσαν, πάντων σὲ μία τέθριππον ἄμαξα, μετὰ λαμπρότητα διακοσμημένη.

57. Ἦλθε κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰς παραμονὰς νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Ἰνδική. Καθὼς ἔβλεπεν ὅμως τὴν στρατιὰ δυσκίνητη καὶ βαρεῖα ἀπὸ τὰ λάφυρα, ἄμα πλέον εἶχαν ἐτοιμασθῆ αἱ ἄμαξαι καὶ εἶχε ξημερώσει, πρῶτα ἔκανσε τὰς ἰδικὰς του καὶ τῶν φίλων του. Ἐπειτα διέταξε νὰ βάλουν φωτιά καὶ εἰς τὰς ἄμαξας τῶν Μακεδόνων.

Ἡ ἀπόφασίς αὐτὴ ἐφάνη πρὸς μεγάλη καὶ πρὸς φοβερὰ ἀπὸ

αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον. Γιατὶ ὀλίγοι ἐστενοχωρήθησαν, ἐνῶ οἱ πλείστοι μὲ βοή και ἀλαλαγμὸ και μὲ ἐνθουσιασμό, μοιράζοντες ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα εἰς αὐτοὺς ποῦ δὲν εἶχαν και καίοντες και καταστρέφοντες οἱ ἴδιοι ὅσα δὲν τοὺς ἦσαν ἀπαραίτητα, ἐγέμισαν ἀπὸ ὀρμῆ και προθυμίας και αὐτὸν τὸν Ἀλέξανδρο.

Ἦτο δὲ τότε τρομερὸς και ἀτεγκτος. Τιμωρὸς αὐτῶν ποῦ ἔπταιαν. Διότι και ὁ Μένανδρος, ποῦ ἦτο φίλος του και τὸν εἶχε κάνει διοικητὴν ἐνὸς φρουρίου, διέταξε νὰ φονευθῆ, γιατί δὲν ἤθελεν ἐκεῖ νὰ μείνῃ, και ἀπὸ τοὺς βαρβάρους ποῦ ἐπανεστάτησαν τὸν Ὀρσοδίτην ὁ ἴδιος ἐσχότωσε μὲ τὸ τόξο του.

Ἔτευχεν ὁμως νὰ γεννήσῃ τότε μιὰ ἀμνὰς ἕνα ἀρνάκι, ποῦ ἐσηματίζετο γύρω στὸ κεφάλι τὸ σχῆμα και τὸ χροῶμα τῆς τιάρας, και ἀπὸ ἕνα ἐξόγκωμα σὲ κάθε ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Τὸ σημάδι αὐτὸ τὸ ἐθεώρησε βδελυρὸ, και ἐκαθάρθη ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους ποῦ ἐσυνήθιζε νὰ ἔχῃ μαζί του γιὰ τὰ πράγματα αὐτά. Και εἶπε πρὸς τοὺς φίλους του ὅτι εἶχε ταραχτῆ ὄχι διὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ δι' ἐκείνους, γιατί ἐφοβεῖτο μήπως ἡ μοῖρα κάνῃ και περιέλθῃ τὸ κράτος του, ὅταν ἀποθάνῃ αὐτός, σὲ κανένα δειλὸ ἀνθρώπο και μηδαμινό. Ἔγινεν ὁμως ὕστερα ἄλλο καλλίτερο σημάδι και διελύθη ἡ ἀθυμία του.

Ἦτο αὐτὸ μιὰ πηγὴ ἀπὸ ὑγρὸ παχὺ και λιπαρό, τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψε ὁ τεταγμένος ἐπὶ τῶν στρωματοφυλάκων. Ἦτο αὐτὸς ἕνας Μακεδὼν, ὀνομαζόμενος Πρόξενος και εὔρε τὴν πηγὴ καθὼς ἔσκαπτεν ἀνοίγων τόπο γιὰ τὴν βασιλικὴ σκηνὴ παρὰ τὸν ποταμὸ Ὡξο.

Μετὰ τὴν ἀντλησι τοῦ πρώτου ὑγροῦ, ἄρχισε πλέον νὰ βγαίνῃ καθαρὸ και διαυγὲς ὑγρὸ, ποῦ δὲν ἐφαίνετο νὰ διαφέρει διόλου, οὔτε εἰς τὴν ὄσμῃ οὔτε εἰς τὴν γεῦσι, ἀπὸ λάδι και ἦτο τελείως ἀπαράλλακτον εἰς τὴν γυαλάδα και τὴν λιπαρότητα μὲ αὐτό.

Και τοῦτο, ἐνῶ ὁ τύπος δὲν εἶχε, οὔτε μιὰν ἐλιά. Λέγεται ὁμως ὅτι και τοῦ Ὡξου τὸ νερὸ εἶναι μαλακώτατο, τόσῳ ὥστε νὰ γεμίξῃ μὲ λιπὸς τὸ δέρμα τῶν λουζομένων. Ἀλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος αἰθάνθηκεν ἐξαιρετικὴ χαρὰ καθὼς μᾶς κάνει νὰ δοῦμε ἀπὸ ὅσα γράφει στὸν Ἀντίπατρο, θεώρων τὸ σημεῖον αὐτό, ἀπὸ τὰ μέγιστα ποῦ τοῦ εἶχαν δείξει οἱ θεοί.

Οἱ μάντιες ὁμως τὸ ἐθεώρησαν σημάδι ἐνδόξου μὲν ἐστρατείας, ἀλλὰ ποῦ θὰ ἦτο ἐπίπονη και πολὺ δύσκολη. Γιατὶ οἱ θεοὶ ἔδωσαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ λάδι, ξεκούρασμα τῶν κόπων των.

58. Πολλοί, πράγματι, κίνδυνοὶ τοῦ παρουσιάσθησαν κατὰ τὰς μάχας εἰς τὴν Ἰνδικήν, και ἔλαβε καιρία τραύματα.

Ἄλλὰ ἡ μεγίστη φθορὰ τοῦ στρατεύματος συνέβη ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων καὶ ἀπὸ τὸ νοσηρὸ κλίμα τοῦ τόπου.

Αὐτὸς ὁμως ποῦ ἤθελε νὰ νικήσῃ τὴν τύχη μὲ τὴν τόλμη, καὶ τὴν δύναμιν μὲ τὴν γενναϊότητα, ἐπίστευεν ὅτι τίποτα δὲν ὑπάρχει νὰ μὴ κυριεύεται ἀπὸ ὄσους ἔχουν θάρρος. Ὅπως τίποτα, πάλιν, δὲν εἶναι τόσῳ ὀχυρὸ, ὥστε νὰ τὸ κρατήσουν ὅσοι δὲν ἔχουν τόλμη.

Ἐδῶ λέγεται, ὅτι κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ βράχου τοῦ Σισιμίθρα, ποῦ ἦτο ἄβατος καὶ ἀπρόσβλητος, ἐρώτησε τὸν Ὁξυάρτη, καθὼς ἐδυσφοροῦσαν οἱ στρατιῶταί του, τί καρδιὰ εἶχεν αὐτὸς ὁ Σισιμίθρας. Καὶ ὅταν τοῦ εἶπεν ὁ Ὁξυάρτης πῶς ἦτο ὁ πῖθ δειλὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀπάντησε :

— «Τότε λοιπόν, πέ μας, ὅτι ὁ βράχος εἶναι εὐάλωτος, ἀφοῦ ὁ ἀρχηγὸς του δὲν εἶναι ἰσχυρὸς.»

Μὲ τὸν βράχον πράγματι αὐτόν, ἐτρομοκράτησε τὸν Σισιμίθρα καὶ τὸν ἐκυρίευσε. Σ' ἓνα δὲ ἄλλο βράχον, τὸ ἴδιον ἀπότομον, ποῦ τὸν προσέβαλε μὲ τοὺς πιδ νέους Μακεδόνας παρακινούσε καὶ κάποιον Ἀλέξανδρον καὶ αὐτὸν στὸ ὄνομα καὶ τοῦ λέγει :

— «Σὺ, ἀσφαλῶς, πρέπει νὰ ἀνδραγαθήσῃς καὶ γιὰ τὸ ὄνομα.»

Ἐπεσεν ὁμως ὁ νέος αὐτός, ἀγωνιζόμενος μὲ μεγάλην ἀνδρεία, πράγμα ποῦ τὸν ἐλύπησε πολὺ.

Ἐμπρὸς ὁμως στὴν λεγομένη Νύσα, τὴν ὁποίαν ἐδίσταζαν οἱ Μακεδόνες νὰ προσβάλουν, γιὰτὶ ἦτο ἓνα βαθὺ ποτάμι, εἶπε :

— «Τὶ ἔπαθα ! νὰ μὴ μάθω νὰ κολυμπῶ.»

Καὶ ἐπῆγε νὰ περάσῃ μὲ τὴν ἀσπίδα. Ἄλλὰ ὅταν ἐσταμάτησε τὴν μάχην καὶ ἦλθαν ἀπὸ τὰς πολιορκουμένας πόλεις πρέσβεις γιὰ νὰ τὸν παρακαλέσουν, ἐφάνηκε σ' αὐτοὺς ἀλλοιώτικος καὶ ἐξεπλάγησαν, καθὼς τὸν εἶδαν ἀπεριποίητο καὶ ἔτσι μὲ τὰ ὄπλα. Ἐπειτα ποῦ τοῦ ἔφεραν ἓνα προσκεφάλον, διέταξε νὰ τὸ πάρῃ καὶ νὰ καθήσῃ ὁ πῖθ ἡλικιωμένος.

Ὁ πρεσβευτὴς αὐτός, ποῦ ἐλέγετο Ἄκουφισ, ἐθαύμασε τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν καλωσύνην τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὸν ρώτησε τί ἤθελε νὰ τοῦ κάνουν γιὰ νὰ γίνουν φίλοι του. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος :

— «Ἐσένα, εἶπε, νὰ σὲ βάλουν νὰ τοὺς κυβερνᾷς, σὲ μένα δὲ νὰ στείλουν ἓκατὸ ἄνδρας, τοὺς ἀρίστους.»

Καὶ ὁ Ἄκουφισ, ἀφοῦ ἐγέλασε :

— «Ἄλλὰ καλλίτερα θὰ κυβερνήσω, εἶπε, βασιλεῦ, ὅταν τοὺς πιδ κακοὺς, παρὰ τοὺς πιδ καλοὺς, σοῦ στείλω.»

59. Σχετικῶς τώρα μὲ τὸν βασιλέαν Ταξίλη, λέγεται ὅτι αὐτὸς εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τμηματὴς τῆς Ἰνδικῆς ὄχι μικρότερον τῆς Αἰγύπτου. Τὸ μέρος αὐτὸ εἶχεν ἀρίστους βουστᾶς καὶ

ἦτο πολὺ εὐφορο. Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ταξιίης, ἄνθρωπος σοφός, ὅταν πῆγε εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν ἠσπάσθη καὶ τοῦ λέγει :

— «Τὶ χρειάζονται οἱ μεταξύ μας πόλεμοι καὶ αἱ μάχαι, ἀφοῦ δὲν ἦλθες οὔτε τὸ νερὸ νὰ μᾶς πάρῃς οὔτε τὴν τροφή, πράγματα γιὰ νὰ ὁποῖα πρέπει καὶ μόνο νὰ πολεμοῦν οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἔχουν νοῦ. Γιὰ τὰ ἄλλα δέ, τὰ χρήματα ποῦ λέθουν, καὶ τὰ κτήματα, ἔαν μὲν εἶμαι πλουσιώτερος, πρόθυμος εἶμαι νὰ σὲ εὐεργετήσω, ἔαν δὲ ἔχω ὀλιγώτερα δὲν θὰ ἀρνηθῶ νὰ εὐεργετηθῶ ἀπὸ σένα καὶ νὰ σὲ εὐγνωμονῶ.»

Μετὰ αὐτὰ εὐχαριστήθηκεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἀφοῦ τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι, λέγει :

— «Λοιπὸν νομίζεις ὅτι χωρὶς μάχη, ὕστερα ἀπὸ τὰ εὐγενικά αὐτὰ λόγια, θὰ καταλήξῃ ἡ συνάντησίς μας ; Μὴν πιστεύεις πῶς ἔκανες τίποτα. Γιατὶ καὶ ἐγὼ θὰ ἀγωνισθῶ μαζί σου καὶ θὰ σὲ πολεμήσω μὲ χάριτας, γιὰ νὰ μὴ μὲ νικήσῃς στὴν καλωσύνη.»

Ἀφοῦ δὲ ἐδέχθη πόλλα δῶρα καὶ ἔδωσε περισσότερα, τέλος ἐπάνω στὴν πρόποσι τοῦ προσέφερε χίλια τάλαντα.

Τὸ πρῶμα αὐτὸ ἔστενοχώρησε πολὺ τοὺς φίλους του, ἔκανεν ὅμως πολλοὺς βαρβάρους ἡμερωτέρους ἀπέναντί του. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ πολεμικώτεροι ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς, μισθοδοτούμενοι, ἐπήγαιναν εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐπροβάλλαν πολὺ δύνατὴν ἀντίστασιν, ἦλθεν εἰς συνθηκολόγησιν μὲ αὐτοὺς σὲ μίᾳ πόλει, καὶ ἐνῶ ἐκεῖνοι ἔφευγαν, τοὺς ἔπιασε στὸν δρόμο ὄλους καὶ τοὺς ἐσκότωσε. Τοῦτο μένει ὡς κήλις εἰς τὰ πολεμικά του ἔργα, διότι καθ' ὅλα τὰ ἄλλα τίμια καὶ βασιλικά εἶχε πολεμήσει. Ἀλλὰ δὲν τοῦ παρέσχον καὶ ὀλιγώτερα πράγματα ἀπὸ τοὺς μισθοφόρους οἱ ἐγγύωιοι σοφοί, οἱ ὁποῖοι ἐκάκιζαν ἐρχομένους πρὸς τὸ μέρος του Ἰνδοὺς βασιλεῖς καὶ τοῦ ἀπέσπασαν τοὺς ἐλευθέρους δήμους. Κατόπιν τούτων ἐκρέμασε πολλοὺς.

60. Τὰ ἀναφερόμενα δὲ μὲ τὸν βασιλέα. Πῶρον, ὁ ἴδιος ἔχει γράφει εἰς τὰς ἐπιστολάς του πῶς ἔγιναν. Καὶ λέγει ὅτι μεταξὺ τῶν δύο στρατοπέδων ἔτρεχεν ὁ ποταμὸς Ὑδάσπης. Ὁ Πῶρος δὲ ἐπετῆρει συνεχῶς τὴν διάβασιν, μὲ παρατεταγμένους ἐναντίον του τοὺς ἐλέφαντας. Γιὰ νὰ συνηθίσῃ μάλιστα τοὺς βαρβάρους νὰ μὴ φοβοῦνται, ἐσήκωνε κάθε μέρα μεγάλο θόρυβο καὶ ταραχὴν.

Μία νύχτα ὅμως βροχερὴ καὶ ἀσέληνη, ἐπῆρεν ὁ Ἀλέξανδρος μέρος τοῦ πεζικοῦ καὶ τοὺς ἀρίστους ἀπὸ τὸ ἱππικόν, ἐπροχώρησε μακρὰ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐπέρασε σὲ μίᾳ μικρᾷ νήσῳ. Ἐδῶ τοὺς ἔπιασε ραγδαία βροχὴ, καὶ ἀστραπαὶ πολλαὶ καὶ κεραννοὶ ἔπεφταν στὸ στρατόπεδο. Ἄν καὶ ἐβλεπεν ὅμως πῶς ἀκόμη καὶ ἐσκοτόνοντο μερικοὶ καὶ ἐκεί-

οντο ἀπὸ τοὺς κεραυνούς, ἐν τούτοις ἐξεσηκώθη ἀπὸ τὸ νησι καὶ ἄρχισε νὰ περνᾷ πρὸς τὰς ἀπέναντι ὄχθας. Ὁ Ὑδάσπης ὅμως, ποῦ κατέβαινε ὁρμητικός, λόγῳ τοῦ χειμῶνος, καὶ φουσκωμένος, εἶχε σπάσει τὴν ὄχθη του, καὶ ἓνα πολὺ μεγάλῳ μέρος τοῦ ῥεύματος κατέβαινε ἀπὸ τὸ σπάσιμο. Ἔτσι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέρασε τὴν μέση τοῦ νεροῦ χωρὶς ἀσφάλεια, γιὰ τὸ ἔδαφος ἐγλυστροῦσε καὶ ἐσχίζετο. Ἐδῶ λέγεται ὅτι εἶπε:

— «ὦ Ἀθηναῖοι, θὰ πιστεύσετε, τάχα, πόσους κινδύνους περνᾷ γιὰ τὴν δική σας ὑπόβλησι ; »

Αὐτὸ ὅμως τὸ γράφει ὁ Ὀνησίκριτος, ἐνῶ ὁ Ἀλέξανδρος συνεχίζων λέγει ὅτι ἄφησαν τὰς σχεδίας, ἐνῶ ὁ ἄλλος, καὶ ἐπέρασαν τὸ σπάσιμο τοῦ ποταμοῦ βρεχόμενοι ὡς τοὺς μαστούς. Ἀφοῦ δὲ ἐπέρασε, ἐπροχώρησε μὲ τὸ ἱππικόν, εἴκοσι στάδια ἔμπρὸς ἀπὸ τοὺς πεζούς, μὲ αὐτὸ τὸν ὑπολογισμόν: Ἄν μὲν τοῦ ἐπετίθεντο οἱ ἐχθροὶ μὲ τὸ ἱππικόν, ὅτι ἀσφαλῶς θὰ τοὺς ἐνίκα. Ἄν δὲ ἐκινήτοποιοῦσαν τὴν πεζὴν τῶν φάλαγγα, θὰ τὸν ἐπρόφθαναν οἱ ἰδικοὶ του πεζοί.

Συνέβη δὲ τὸ πρῶτον.

Χίλιοι ἱππεῖς ἐπετέθησαν ἐναντίον του καὶ ἐξήντα ἄρματα. Ἄλλὰ τὰ μὲν ἄρματα ὅλα τὰ ἐκυρίευσεν, ἐφόνησε δὲ τετρακοσίους ἀπὸ τοὺς ἱππεῖς. Τότε πλεόν ἠγνόησεν ὁ Πῶρος ὅτι εἶχε περάσει ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἀφοῦ ἄφησεν ἓνα τμήμα γιὰ νὰ παρεμποδίξῃ τὸ ἄλλο πέρασμα τῶν Μακεδόνων, ἐκινήθη ἐναντίον του μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις του. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, φοβηθεὶς καὶ τοὺς ἐλέφαντας καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρικών δυνάμεων, ἐπετέθη ὁ ἴδιος κατὰ τοῦ ἐνὸς κέρατος, διέταξε δὲ τὸν Κοῖνον νὰ προσβάλλῃ τὸ δεξιόν. Καὶ τὰ δύο ὅμως μέρη ἔσπασαν καὶ οἱ φεύγοντες ὑπεχώρουν πρὸς τοὺς ἐλέφαντας καὶ συνωθοῦντο ἐκεῖ. Ἐν τούτοις, ἂν καὶ ἡ μάχη εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τὸ πρῶν, μόλις κατὰ τὰς ὀκτῶ ἀπηλλίσθησαν οἱ ἐχθροί.

Αὐτὰ λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰς ἐπιστολάς του.

Διὰ τὸν Πῶρον δέ, οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων συμφωνοῦν ὅτι μὲ τὸ ἀνάστημά του ποῦ ἔφθανε τοὺς τέσσαρας πῆχεις καὶ τὴν μιὰ σπιθαμὴν, καὶ μὲ τὸν ὄγκο του, ἦτο ἱππεὺς ἀνάλογος πρὸς τὸν ἐλέφαντά του, μὲ ὅλον ποῦ καὶ αὐτὸς ἦτο μέγιστος. Ἀκόμη λέγουν ὅτι τὸ ζῶον ἔδειξεν ἐκπληκτικὴ σύννεσι καὶ φροντίδα γιὰ τὸν βασιλέα, γιὰτὶ ἀπέκρουεν, ἐφ' ὅσον ἦτο ἄτροπος ὁ βασιλεὺς, τοὺς ἐπιτιθεμένους καὶ ἠμύνετο μὲ θυμόν. Ὄταν ὅμως τὸν ἤσθάνθη ὅτι ἀπέκτανεν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν βελῶν καὶ τῶν τραυμάτων καὶ ἐφοβήθηκε μήπως πέσῃ, ἐγονάτισεν ἥσυχά κάτω, ἔπαιρνε μὲ τὴν προβοσκίδα του ἓνα ἓνα τὰ ἀκόντια καὶ τὰ ἔβγαζεν ἀπὸ τὸ σῶμά του. Λέγεται

ἀκόμη ὅτι ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος συνέλαβε τὸν Πῶρο καὶ τὸν ἐρώτησε πῶς νὰ τὸν μετεχειρίζετο, εἶπεν αὐτός:

—«Βασιλικῶς».

Ἐπειτα ὅταν τὸν ξαναρώτησε, ἂν δὲν εἶχε νὰ εἰπῇ καὶ τίποτα ἄλλο, ἐκείνος ἀπήντησε:

—«Ὅλα περιλαμβάνονται εἰς τὸ βασιλικῶς».

Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὄχι μόνον τὸν ἄφησε ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ σατραπόου νὰ διοικῇ τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἐβασίλευεν, ἀλλὰ καὶ τοῦ προσέθεσε καὶ ἄλλην ἀκόμη χώραν, κυριεύσας τὰ αὐτόνομα μέρη, ἢ ὁποῖα περιελάμβανεν, ὡς λέγεται, δεκαπέντε ἔθνη καὶ πέντε χιλιάδας πόλεις σημαντικὰς καὶ ἄπειρα χωρία. Στὴν ἄλλην δὲ χώραν, ποῦ ἦτο τριασιαία ἀπὸ αὐτὴν, ἐγκατέστησε σατραπήν ἕναν ἀπὸ τοὺς συναγωνιστάς του, τὸν Φίλιππον.

61. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν μάχην μὲ τὸν Πῶρον—ὄχι ὅμως ἀμέσως, ἀλλὰ ὕστερα, ὅπως λέγουν οἱ περισσότεροι—ἀπέθανε καὶ ὁ Βουκεφάλας στὴν θεραπεία του ἀπὸ τὰ τραύματα. Κατὰ τὸν Ὀνησικριτον ὅμως, ἀπὸ τὸ γῆρας καὶ τοὺς κόπους ποῦ τὸν κατέβαλαν, γιὰ τὸ τότε ἦτο στὰ τριάντα χρόνια του.

Ὁ θάνατος τοῦ Βουκεφάλα ἐπροξένησε μεγάλη λύπη στὸν Ἀλέξανδρον, ποῦ ἐθεώρησεν ὅτι ἔχασε σὰν ἕνα συγγενῆ ἢ φίλον του. Γι' αὐτὸ ἴδρυσεν καὶ πόλιν πρὸς τιμὴν του παρὰ τὸν ποταμὸν Ὑδάσπην καὶ τὴν ὠνόμασε Βουκεφαλία. Λέγεται ὅμως ὅτι καὶ ὅταν ἔχασε ἕνα σκύλον του, τὸν Περίττον, ποῦ τὸν εἶχεν ὁ ἴδιος ἀναθρέψει καὶ τὸν ἀγαποῦσε, ἔχτισε καὶ γι' αὐτὸν πόλιν μὲ τὸ ὄνομά του. Αὐτὸ δέ, λέγει ὁ Σωτῖων, τὸ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Ποτάμωνα τὸν Λέσβιον.

62. Ὁ πόλεμος ἐν τούτοις αὐτὸς κατὰ τοῦ Πῶρου ἐψύχρανε τὴν προθυμίαν τῶν Μακεδόνων καὶ ἀνέκοψε τὴν περαιτέρω πρόοδόν των εἰς τὰς Ἰνδίας. Γι' αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ τὴν τόσῃ δύσκολῃ ἀπόκρουσιν τοῦ Πῶρου, ποῦ εἶχε παραταχθῆ μόνον μὲ εἴκοσι χιλιάδας πεζοὺς καὶ δύο χιλιάδας ἵππους, ἔδειξαν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅταν τοὺς ἐβίαισε νὰ περάσουν τὸν Γάργην, γιὰ τὸ ἄκουαν πῶς εἶχε πλάτος τριανταδύο στάδια καὶ βάθος ἑκατὸ ὀργυίας. Καὶ ἀκόμη, πῶς αἱ ἀπέναντι ὄχθαι του ἦσαν σκεπασμέναι ἀπὸ πεζοὺς καὶ ἀπὸ ἵππους καὶ ἀπὸ ἐλέφαντας καὶ ὅτι τοὺς ἐπεριμεναν, ὅπως ἐλέγετο, οἱ βασιλεῖς τῶν Γανδαριτῶν καὶ τῶν Πηραισίων μὲ ὀγδόντα χιλιάδας ἵππους, διακοσίας χιλιάδας πεζοὺς, ὀκτὼ χιλιάδας ἄρματα καὶ ἑξ ἑκατὸν μαχίμους ἐλέφαντας.

Αἱ φῆμαι αὗται δὲν ἦσαν ὑπερβολικαί, ἂν κρίνη κανεὶς ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ Ἀνδροκόττος, ποῦ ἐβασίλευεν ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἐχάρισεν εἰς τὸν Σέλευκον πεντακοσίους ἐλέφαντας καὶ ἐπέρα-

σε καταστρέφων ὄλην τὴν Ἰνδικὴν μετ' ἑξακοσίας χιλιάδας στρατό.

Ἐμπρὸς σὲ τέτοια κατάστασιν ὅταν εὐρέθη ὁ Ἀλέξανδρος, κατελήφθη ἀπὸ μεγάλης λύπης καὶ θυμοῦ. Ἐκλείσθη καὶ ἔμεινε ἑξαπλωμένος στὴ σκηνὴν του καὶ ἐθεωροῦσεν ὅτι ὅλα τὰ κατορθώματά του δὲν ἦσαν τίποτα ἂν δὲν ἐπερνεῦσε τὸν Γάγγη. Ἐπαιρνε δὲ τὴν ἐπιστροφὴν του, ὡς ὁμολογία τῆς ἡττας του.

Ἐπειδὴ ὅμως καὶ οἱ φίλοι του τὸν παρηγοροῦσαν, παρουσιάζοντες τὰ πράγματα ὅπως ἦσαν, καὶ οἱ στρατιῶται μετ' βοῆς καὶ κλάματα ἐστέκοντο ἔξω ἀπὸ τὰς θύρας του καὶ τὸν ἰκέτευαν, ἐκάμφθη εἰς τὸ τέλος καὶ ἀπεφάσισε τὴν ἐπιστροφὴν. Γιὰ τὴν ἀφήσιν ὅμως μεγάλο ὄνομα καὶ φήμην γύρω ἐκεῖ, ἐσκέπτετο διάφορα φαντασιώδη πράγματα.

Ἔτσι ἔβαλε καὶ ἔκαναν μεγαλείτερα ὄπλα, μεγαλειότερας φάτνας, πῶς βαρεῖς χαλινούς καὶ τὰ ἐσκόρπιζε καὶ τὰ ἄφινε στὸν τόπο. Ἔχτισεν ὅμως καὶ βωμούς, ποῦ ἕως τώρα τοὺς προσκυνοῦν διαβαίνοντες οἱ βασιλεῖς τῶν Περσῶν καὶ τῶν ἑλλήνων ἐπάνω θυσίας ἑλληνικὰς. Τότε εἶδε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ὁ Ἀνδρόκοττος, ποῦ ἦτο ἀκόμη μειράκιον. Καθὼς λέγεται ὅμως, πολλὰς φορὰς ὕστερα εἶπεν αὐτὸς, ὅτι ὀλίγον ἀκόμη, καὶ θὰ ἐκυριαρχοῦσεν ὁ Ἀλέξανδρος, γιατί ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Ἰνδικῆς ἐμισεῖτο καὶ κατεφρονεῖτο γιὰ τὴν κακίαν καὶ τὴν ταπεινότητά του.

63. Ἀπὸ ἐδῶ ἐκινήθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἰδῆ καὶ τὸν ὠκεανόν, καί, ἀφοῦ ἐναυπήγησε πολλὰ μικρὰ κωπήλατα σκάφη καὶ πολλὰς σχεδίας, κατέβαιναν ἀργὰ διὰ τῶν ποταμῶν. Ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ πλοῦς δὲν ἦτο ἀργὸς καὶ χωρὶς πόλεμο, γιατί ἔκανεν ἀποβάσεις καὶ ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν πόλεων καὶ ἐκυρῖεντο τὸ πᾶν. Εἰς τοὺς Μαλλέους ὅμως, ποῦ ἐθεωροῦντο οἱ πολεμικώτεροι ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς, ὀλίγον ἔλειψε νὰ φωνευθῆ.

Εἶχε διώξει μετ' ἃ βέλη τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ ἑνα τεῖχος των, καί, ἀφοῦ ἔπερέωσε μίαν σκάλα, πρῶτος ἀνέβηκε ἐπάνω. Ἐσπασεν ὅμως αὐτὴ καὶ ἄρχισαν νὰ τὸν χτυποῦν καὶ νὰ τὸν τραυματίζουσαν ἀπὸ τὰ κάτω οἱ βάρβαροι ποῦ ἐλαίροφυλακτοῦσαν ἐκεῖ στὸ τεῖχος.

Τότε, μετ' ὅλον ποῦ εἶχεν ἐλαχίστους μαζί του ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναγυρίζει καὶ πηδᾷ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἐστάθη δὲ κατὰ τύχην ὀρθῶς. Καθὼς ἐτινάχθηκεν ὅμως μετ' ἃ ὄπλα του, ἐφάνηκεν εἰς τοὺς βαρβάρους ὡς ἂν νὰ ἦτο ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ σῶμά του, κατὰ τὸ φάντασμα καὶ τὸ φῶς. Γι' αὐτὸ ἔφυγαν κατ' ἄρχάς καὶ ἐσκόρπισαν. Ἀλλὰ ὅταν τὸν εἶδαν μετ' ἃ τοὺς ὑπασπιστάς του, ἔπεσαν κατὰ πάνω του καὶ ἐχτυποῦσαν μετ' ἃ ξίφη καὶ μετ' ἃ δόρατα, καθὼς καὶ αὐτὸς τοὺς ἐχτυποῦσε. Ἐ-

νας ὅμως ἐστάθηκε λίγο πὺρ πέρα καὶ τὸν ἐτόξευσε μὲ τόση δύνομι, ὥστε τὸ βέλος ἐπέρασε τὸν θώρακα καὶ ἐσφηνώθηκε στὰ κόκκαλα τῶν μαστῶν. Ἐκεῖ πὰ ἐγείρει τὸ σῶμά του, γιατί ἦτο πολὺ βαρεῖα ἢ πληγὴ, ἐνῶ αὐτὸς ποῦ εἶχε τοξεύσει ἔβγαζε τὸ μαχαῖρι καὶ ἐχύθη κατὰ πάνω του. Ἐστάθησαν τότε ἔμπρὸς ὁ Λιμναῖος καὶ ὁ Πευκέστας καὶ ἐπληγώθησαν αὐτοί. Μάλιστα ἐσκοτώθη ὁ Λιμναῖος, ἐνῶ ὁ Πευκέστας ἄντεξεν εἰς τὴν πληγὴ. Ἄλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος ἐσκοτώσε τὸν βάρβαρο, ἂν καὶ ἔξακολουθοῦσε νὰ δέχεται πολλὰς πληγὰς.

Τέλος χτυπήθηκε μὲ ἓνα χονδρὸ ρόπαλο στὸν τράχηλο καὶ ἐστήριξε τὸ σῶμά του στὸ τεῖχος μὲ τὴν ὄψι του πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ εἶχαν χυθῆ ὀλόγουρά του καὶ οἱ Μακεδόνες, τὸν ἄρπαξαν ἀναίσθητο καὶ τὸν μετέφεραν στὴ σκηνή.

Τότε ἀμέσως μέσα στὸ στρατόπεδο ἀπλώθηκεν ὁ λόγος πῶς ἦτο νεκρός. Μὲ δυσκολία ἄλλοστε πολὺ μεγάλη ἔκοψαν μὲ πριόνι τὸ βέλος, ποῦ ἦτο ξύλινο. Κατόπιν ὅταν ἐλύθηκεν ὁ θώραξ, ἀσχολήθησαν μὲ τὸ βγάλισμο τῆς ἀκίδος ποῦ εἶχε μπηχθῆ στὸ κόκκαλο. Λέγεται δὲ ὅτι τὸ πλάτος της ἦτο τριῶν δακτύλων, τεσσάρων δὲ τὸ μήκος της. Γι' αὐτὸ, καθὼς τοῦ ἔβγαζαν τὴν ἀκίδα, ἤλθεν, ἀπὸ τὰς λιποθυμίας, νὰ πεθάνῃ. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἀνέλαβε.

Εἶχε δὲ πλέον διαφύγει τὸν κίνδυνο καὶ ἦτο ἀσθενὴς ἀκόμη καὶ ἐπὶ πολὺ καιρὸν ὑπὸ διαίτα καὶ θεραπεία, ὅταν κάποιαν ἡμέραν ἄκουσεν ἔξω τοὺς Μακεδόνας νὰ φωνάζουν καὶ νὰ θέλουν νὰ τὸν ἰδοῦν. Τότε ἔρριξεν ἓνα ροῦχο ἐπάνω του καὶ ἐνεφανίσθη.

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἀνέρωσε, προσέφερε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἄρχισε πάλι νὰ προχωρῆ πολλὰς ἐκτάσεις καὶ μεγάλας πόλεις καταστρέφων.

64. Μεταξὺ τῶν ἄλλων τότε ποῦ ἠχημαλώτισε, ἦσαν καὶ δέκα γυμνοσοφιστοί, ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ εἶχαν προπάντων καταπεῖσει τὸν Ἰνδὸν Σάμβα νὰ ἐπαναστατήσῃ, καὶ πολλὰ κακὰ εἶχαν δημιουργήσει εἰς τοὺς Μακεδόνας. Ὅμως οἱ γυμνοσοφιστοὶ αὐτοὶ ἐφαίνοντο δεινοὶ στὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχύλογοι. Γι' αὐτὸ τοὺς ὑπέβαλεν ἐκεῖνος δύσκολα ἐρωτήματα, καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι θὰ σκοτώσῃ πρῶτα αὐτὸν ποῦ δὲν θὰ δώῃ ὀρθὴν ἀπάντησι. Ὑστερα δὲ κατὰ σειρὰν ἂν δὲν εἶναι σωσταὶ αἱ ἀπαντήσεις καὶ τοὺς ἄλλους. Ἐρωτήθηκε λοιπὸν ὁ πρῶτος, ποιὸς νομίζει πὺρ πολλοὺς τοὺς ζωντανοὺς ἢ τοὺς νεκροὺς καὶ ἀπαντᾷ :

— «Οἱ ζωντανοί, γιατί δὲν εἶναι ἀκόμη πεθαμένοι».

Ὁ δεύτερος ἐρωτήθηκε, ἂν τρέφῃ, ἢ γῆ ἢ ἡ θάλασσα, πῶς πολλὰ ζῶα, καὶ λέγει :

— « Ἡ γῆ, γιατί ἕνα μέρος της εἶναι καὶ ἡ θάλασσα ».

Καὶ ὁ τρίτος, ποῦ ζῶον εἶναι πανουργότερο, καὶ εἶπε :

— « Αὐτὸ ποῦ ἕως τώρα δὲν τὸ κατάλαβεν ὁ ἄνθρωπος ».

Καὶ ὁ τέταρτος ἐξητάσθη καὶ ἐρωτήθηκε: Τί προᾶγμα ἐσκέφθη, αὐτὸς καὶ παρεκίνησε τὸν Σάμβα νὰ ἐπαναστατήσῃ.

Ἐδωσε δὲ αὐτὸς τὴν ἀπάντησι :

— « Γιατί ἤθελα νὰ τὸν κάνω ἢ καλῶς νὰ ζήσῃ ἢ καλῶς νὰ πεθάνῃ ».

Στὸν πέμπτον εἶπε, ποῖα νομίζει ὅτι ἔγινε πρῖν, ἢ ἡμέρα ἢ ἡ νύχτα

Καὶ λέγει αὐτὸς :

— « Ἡ ἡμέρα κατὰ μίαν ἡμέρα ».

Ἐπειτα προσέθεσε, καθὼς εἶδε νὰ ἀπορῆ ὁ βασιλεὺς :

— « Στὰ δύσκολα ἐρωτήματα, δύσκολοι πρέπει νὰ εἶναι καὶ αἱ ἀπαντήσεις ».

Ἐπειτα συνέχισε στὸν ἕκτο, πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀγαπηθῆ πολὺ, καὶ λέγει ἐκεῖνος :

— « Ἄν, ἐνῶ εἶναι πανίσχυρος, δὲν εἶναι φοβερός ».

Καὶ ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἄλλους, ὁ ἕνας ἐρωτήθηκε πῶς μποροῦσεν ἀπὸ ἄνθρωπος νὰ γίνῃ κανεὶς θεός, καὶ εἶπε :

— « Ἄν κἀνὴν κἀνὴ ἀδύνατο στὸν ἄνθρωπο ».

Καὶ ὁ ἄλλος ἐρωτήθηκε, τί εἶναι δυνατώτερο, ἢ ζωὴ ἢ ὁ θάνατος, καὶ ἀπαντᾷ :

— « Ἡ ζωὴ, γιατί ἀντέχει σὲ τόσα κακά ».

Καὶ ὁ τελευταῖος, ὅς ποτε εἶναι καλὸ νὰ ζῆ ὁ ἄνθρωπος.

— « Ὄχι, εἶπε, δὲν θεωρεῖ τὸ νὰ πεθάνῃ καλλίτερο ἀπὸ τὸ νὰ ζῆ ».

Ἐπιτίθει τότε ὁ Ἀλέξανδρος καὶ διατάσσει τὸν κριτὴ νὰ κρινῇ. Καὶ αὐτὸς ἀπάντησεν :

— « Χεῖρότερα τὰ εἶπεν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο ».

— « Τότε λοιπὸν σὺ πρῶτος θὰ πεθάνῃς γιὰ τὴν κρίσιν σου » Τοῦ λέγει.

— « Διόλου, κάνει ὁ κριτὴς, ἂν δὲν ἐψεύσθης, βασιλεῦ, ποῦ εἶπες ὅτι πρῶτα θὰ σκοτώσῃς αὐτὸν ποῦ ἔδωσε τὴν πῶς κακὴν ἀπάντησιν ».

65. Ἐπειτα ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ τοὺς ἄφησεν, ἀφοῦ τοὺς ἔδωσε καὶ διάφορα δῶρα. Συγχρόνως ὅμως ἔστειλε καὶ πρὸς τοὺς ὀνομαστοτέρους καὶ ζῶντας ἐν ἡσυχίᾳ γυμνοσοφιστὰς τὸν Ὀνησίκριτο, καὶ τοὺς προσκαλοῦσε νὰ ἔλθουν πρὸς αὐτόν. Ἦτο δὲ ὁ Ὀνησίκριτος, φιλόσοφος ἀπὸ τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν ἴδια σχολὴ μὲ τὸν κυνικὸν Διογένη. Ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς προσκλη-

θέντας, ὁ Καλανός, ὅπως λέγει ὁ Ὀνησίκριτος, τὸν διέταξε προσβλητικώτατα καὶ μὲ τραχύτητα νὰ βγάλη τὸν χιτῶνά του καὶ νὰ τὸν ἀκούσῃ γυμνός. Ἄλλοιῶτα, εἶπε, δὲν ἔχει τίποτα νὰ εἰπῇ μαζύ του, ἔστω καὶ ἂν τὸν ἔστειλεν ὁ Ζεὺς. Ὁ Δάνδαμης ὅμως ἦτο πραότερος. Τὸν ἄκουσε νὰ τοῦ λέγῃ γὰρ τὸν Σωκράτη, τὸν Πυθαγόρα καὶ τὸν Διογένη, καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι τοῦ φαίνονται μὲν νὰ ἦσαν ἔξυπνοι οἱ σοφοὶ αὐτοί, ἀλλὰ ὅτι ἐπέ-
ρασαν τὴν ζωὴν των μὲ μεγάλο σεβασμὸ πρὸς τοὺς νόμους.

Ἄλλοι ἐν τούτοις λέγουσι ὅτι ὁ Δάνδαμης δὲν εἶπε τίποτα ἄλλο ἀπὸ αὐτό :

— « Πρὸς τί ἔκανε τόσο δρόμο γιὰ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ ὁ Ἀλέξανδρος ; ».

Τὸν Καλανὸ παρ' ὅλα αὐτὰ κατώρθωσε νὰ πείσῃ ὁ Ταξίλης νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρο.

Σχετικῶς δὲ πρέπει νὰ ἀναφερθῇ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Καλανοῦ ἦτο Σφίνης. Μὲ τὸ νὰ λέγῃ ὅμως « καλέ », σύμφωνα μὲ τὴν γλῶσσά του, ἀντὶ « χαῖρε », ἀσπαζόμενος αὐτοὺς ποῦ συναντοῦσε, ὀνομάσθη Καλανός ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Αὐτός, ὅπως λέγεται, παρουσίασε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρο καὶ τὸ παράδειγμα σχετικῶς μὲ τὴν ἐξουσίαν. Ἐρριψε κάτω ἓνα δέρμα σεβρωμένο καὶ παλῆδ καὶ πάτησε τὴν ἄκρᾳ του. Κοὶ τὸ δέρμα, πιεσθὲν στὸ ἓνα μέρος, ἐσηκώθη ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο ἐγύρισε κύκλῳ καὶ πίεζον κάθε μέρος ἔδειχνεν ὅτι τὸ ἴδιον ἐγένετο. Τέλος ἐστάθη εἰς τὴν μέση, ἐπάτησε τὸ δέρμα, καὶ ὅλα τὰ μέρη ἔμειναν σὲ ἡρεμία. Μὲ τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἠθέλε νὰ δείξῃ ὅτι ἔπρεπε κυρίως τὸ μέσον τῆς ἐξουσίας νὰ πατᾷ καὶ νὰ μὴ τραβᾷ μακρῶς ὁ Ἀλέξανδρος.

66. Τὸ κατέβασμα αὐτὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου μὲσω τῶν ποταμῶν πρὸς τὴν θάλασσα διήρκεσεν ἐπτὰ μῆνας. Ὅταν δὲ μὲ τὰ πλοῖά του εἰσῆλθε πλέον εἰς τὴν ἔξω θάλασσα, ἐπλευσε καὶ ἕως τῆ νῆσο ποῦ αὐτὸς τὴν ὀνόμασε Σκιλούστη, ἄλλοι δὲ τὴν εἶπαν Ψιλτούκη. Ἐδῶ ἀπεβιβάσθη καὶ προσέφερε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἔρριξε τὴ ματιά του ὅσω τοῦ ἦτο δυνατόν γιὰ νὰ ἀντιληφθῇ τὸ πέλαγος ἐκεῖνο καὶ τὴν παραλία. Ἐπειτα ἐγύρισεν, ἀφοῦ ἔκανε εὐχὴ νὰ μὴ περάσῃ καί εἰς ἀνθρώπος τὰ ὄρια τῆς ἰδικῆς του ἐστρατείας.

Τότε διέταξε τὰ πλοῖα νὰ περιπλεύσουν, ἔχοντα δεξιᾷ τὴν Ἰνδική, καὶ διώρισεν ἀρχηγὸ τοῦ στόλου του τὸν Νέαρχο καὶ ἀρχικυβερνήτη τὸν Ὀνησίκριτο. Αὐτὸς ὅμως, κινούμενος διὰ τῆς χώρας τῶν Ὀρειτῶν, ἐφθάσε σὲ δυσκολωτάτη θέσι, καὶ ἔχασε πλείστους ἀνθρώπους, τόσῳ ποῦ οὔτε τὸ τέταρτον ἀπὸ τὴν μάχيمό του δύναμι δὲν βγήκεν ἀπὸ τὴν Ἰνδική. Εἶχε δὲ ἕκκνήσει μὲ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας πεζοὺς καὶ δεκαπέντε χι-

λιάδας ἰππεῖς. Ἄλλα αἱ μεγάλαι ἀσθένειαι καὶ αἱ κακουχίαι καὶ οἱ δυνατοὶ καύσωνες καὶ ἡ πείνα κατέλυσαν πολλοὺς.

Ἦτο τὸ πέραμά του αὐτό, μέσα ἀπὸ ἀκαλλιέρογητη χώρα καὶ ἰπὸ πληθυσμοὺς ποῦ ἔξοῦσαν πενιχρότατα, καὶ εἶχαν λίγα ἔλεινα πρόβατα μὲ κρέας ἄσχημο ποῦ βρωμοῦσε, γιὰτὶ ἐσυνήθιζαν νὰ τρώγουν ψάρια ἀπὸ τὴν θάλασσα.

Ἀφοῦ ὅμως μὲ δυσκολία τρομερὰ ἐπέρασε σὲ ἐξήντα ἡμέρας αὐτὰ τὰ μέρη καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Γεδρωσία, εἶχεν ἐκεῖ πλέον μεγάλη ἀφθονία, γιὰτὶ τοῦ εἶχαν κάνει ἐτοιμασίας οἱ πλησιέστεροι σατράπαι καὶ βασιλεῖς.

67. Ἐδῶ ἀφοῦ ἀνέπασε τὸν στρατόν, ἄρχισε πάλι τὴν πορεία του, καὶ ἐπερνοῦσεν ἐπὶ ἐπτὰ ἡμέρας ἀπὸ τὴν Καρμανία μὲ μεγάλη διασκέδασι. Καὶ αὐτὸν μὲν καὶ τοὺς φίλους του τοὺς ἔφερον ἀγὰ-ἀγὰ ὀκτὼ ἄλογα, πάνω σὲ ἓνα εἶδος θεατρικῆς σκηνῆς ὑψηλῆς καὶ περιβλέπτου, ὅπου καὶ ἐπερνοῦσε τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας του σὲ μιὰ διαρκῆ εὐωχία, κατόπιν δὲ καὶ πίσω ἤρχοντο ἄμαξαι ἓνα πλῆθος, ἄλλαι μὲ κόκκινα καὶ πολυχρώμα παραπετάσματα, ἄλλαι σκεπασμένα μὲ κλαδιὰ χλωρὰ πάντα καὶ φρεσκοκομμένα. Μέσα σ' αὐτὰς ἦσαν οἱ ἄλλοι φίλοι του καὶ οἱ στρατηγοί, ποῦ διεσκέδαζαν καὶ αὐτοὶ φέροντες στεφάνια σὺ κεφάλι.

Καὶ δὲν ἐφαίνοντο πιά οὔτε ἀσπίδες, οὔτε κράνη, οὔτε λόγχαι, ἀλλὰ μπουκάλια καὶ δοχεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ στρατιῶται, σὲ ὅλο τὸ δρόμο, ἀντλοῦσαν ἀπὸ πιθάκια καὶ κρατῆρας, καὶ ἔπιαν καὶ ἀλληλοτῦχοντο, ἄλλοι καθὼς ὠδοιποροῦσαν καὶ ἐβάδιζαν, καὶ ἄλλοι ξαπλωμένοι κάτω.

Ὅλος ὁ τόπος ἀντηχοῦσεν ἀπὸ μιὰν ἀτελειωτῆ μουσικῆ συρίγγων καὶ αὐλῶν καὶ τραγουδιῶν καὶ γυναικείων βακχευμάτων. Γιὰτὶ τὴν πορείαν αὐτῆ τὴν ἀνακατεμένη καὶ χωρὶς τάξεως τὴν ἀκλουθοῦσαν, μῆξυ μὲ τὸ ποτό, καὶ βακχικὰ καὶ ἀκόλαστα παιχνίδια, ὡσάν νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ὁ Διόνυσος παρὼν καὶ ὠδηγοῦσε τὴν πομπή.

Ὅταν δὲ ἔφθασαν στὴ βασιλικὴ ἔδρα τῆς Γεδρωσίας, ἀνέπασε καὶ πάλι τὸν στρατό, πανηγυρίζων.

Ἐκεῖ λέγεται ὅτι κάποιαν ἡμέρα, ποῦ παρακολουθοῦσε μεθύσμενος τοὺς ἀγῶνας τοῦ χοροῦ, ὅταν ἐνίκησεν ὡς χορηγὸς τῶν ὁ λατρευτῶν του Βαγῶας, ἐπέρασε κοσμημένος, ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ θέατρο, καὶ ἦλθε καὶ ἐκάθισε δίπλα του. Καθὼς τὸ εἶδαν αὐτὸ οἱ Μακεδόνες, ἐχειροκροτοῦσαν καὶ ἐφώναζαν νὰ τὸν ἀσπασθῆ, καὶ αὐτὸς τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν ἐγένεσε φίληματα.

68. Ἐδῶ ἔφθασε πρὸς αὐτὸν ἀνεβαίνουσα ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἡ ἀποστολὴ τοῦ Νεάρχου. Καὶ εὐχαριστηθεὶς πολὺ ἀπὸ ὅσα

ἄκουσε γὰρ τὴν θαλασσοπλοΐαν, ἀπεφάσισε νὰ κατεβῆ μὲ μεγάλο στόλο ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸν Εὐφράτη καί, ἀφοῦ παραπλεύσῃ τὴν Ἀραβία καὶ τὴν Ἀφρική, νὰ εἰσέλθῃ διὰ τῶν Ἑρακλείων Στηλῶν εἰς τὴν Μεσόγειο. Γι' αὐτὸ ἄρχισαν νὰ ναυπηγοῦνται εἰς τὴν Θάψακο ἀπο κάθε εἶδος πλοῖα, καὶ ἀπὸ παντοῦ ἐμαζεύοντο ναῦται καὶ κυβερνῆται.

Αἱ δυσκολίαι ὅμως τῆς ἐκστρατείας τῆς Ἰνδικῆς καὶ αἱ πληγαὶ τοῦ εἰς τὴν χώρα τῶν Μαλλῶν καὶ ἡ φθορὰ τοῦ στρατοῦ του, μεγαλοποιούμενα, εἶχαν κάνει τὰ ὑποταγμένα ἔθνη νὰ δυσπιστοῦν πρὸς τὴν σωτηρία του, καὶ τὰ ἐκίνησεν εἰς ἐπαναστάσεις, καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ σατράπαι ἐσήκωσαν κεφάλι. Γενικῶς δὲ σὲ ὅλα ἤλθε ταραχὴ καὶ ἀνακάτεμα καὶ τὰς πρὸς ἀλλαγὴν τῆς καταστάσεως. Τότε ἐστασίασαν καὶ ἡ Ὀλυμπιάς καὶ ἡ Κλεοπάτρα πρὸς τὸν Ἀντίπατρο καὶ μοίρασαν τὴν ἐξουσία. Ἐλαβε δὲ ἡ Ὀλυμπιάς τὴν Ἠπειρο, καὶ ἡ Κλεοπάτρα τὴν Μακεδονία. Τὸ πρᾶγμα αὐτό, ὅταν τὸ ἄκουσεν ὁ Ἀλέξανδρος, εἶπεν ὅτι ὀρθότερα ἐσκέφθη ἡ μητέρα του, γιὰτὶ οἱ Μακεδόνες δὲν θὰ ἀνεχθοῦν νὰ τοὺς κυβερνᾷ γυναῖκα.

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ ἐπεμψε πάλι τὸν Νέαρχο στὴ θάλασσα νὰ σπεύρῃ τὸν πόλεμο σὲ ὅλα τὰ παραλία, ἐνῶ αὐτὸς διὰ τῆς ξηρᾶς κινούμενος ἐτιμῶρει τοὺς κακοὺς στρατηγούς. Μάλιστα ἐφόνευσεν ὁ ἴδιος καὶ ἕναν υἱὸ τοῦ Ἀβουλίτου, τὸν Ὁξυάρτη, διαπεράσας αὐτὸν μὲ τὴν Μακεδονικὴν του λόγχη. Στὸν Ἀβουλίτη δὲ ποῦ δὲν τοῦ εἶχε κάνει καμμὴν ἐτοιμασίαν ἀπὸ ἐφοδιασμό, ἀλλὰ τοῦ ἔφερε μόνο τρεῖς χιλιάδες τάλαντα, ἀφοῦ διέταξε νὰ βάλουν τὸ χρυσάφι νὰ τὸ φᾶνε τὰ ἄλογα καὶ δὲν τὸ ἔτρωγαν, εἶπε:

— «Τὶ νὰ τὴν κάνω τὴν ἐτοιμασίαν σου αὐτή; »

Καὶ τὸν ἐφυλάκισε.

69. Εἰς τὴν χώραν ὅμως τῶν Περσῶν ἔδωσε, κατὰ τὴν ὑπάρχουσα βασιλικὴ συνήθεια, ὅταν εἰσῆλθεν, ἀπὸ ἕνα νόμισμα εἰς τὰς γυναῖκας. Ἦτο ὅμως νόμισμα χρυσοῦ.

Τὸ ἔθιμο τοῦ νομίσματος ἔκανε, ὅπως λέγεται, μερικοὺς βασιλεῖς νὰ μὴν ἐπισκέπτονται τακτικὰ τὴν Περσία, ὁ Ὁχος δὲ δὲν ἤλθεν οὔτε μιὰ φορὰ, ἀποξενωθείς ἔτσι μὲ τὴν φιλαργυρία του ἀπὸ τὴν πατρίδα του.

Εἰς τὴν Περσία ὅταν εὔρε τὸν τάφο τοῦ Κύρου ἀνοιγμένο ἐφόνευσε τὸν ἔνοχο Πολύμαχο, μὲ ὄλο ποῦ κατήγετο αὐτὸς ἀπὸ τὴν Πέλλα καὶ δὲν ἦτο ἄσημος. Κατόπιν, ὅταν ἐδιάβασε τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ τάφου, διέταξε νὰ τὴν χαράξουν πῶς κάτω κα μὲ γράμματα ἑλληνικά. Ἐλεγε δὲ ἡ ἐπιγραφὴ:

«Ὅποιος καὶ ἂν εἴσαι, διαβάτη, καὶ ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν ἔρχε-

σαι, γιατί ξέρω πώς θάρθης, μάθε πώς αὐτοῦ βρισκομαι ἐγὼ ὁ Κῦρος, ὁ δημιουργὸς τῆς ἐξουσίας τῶν Περσῶν. Μὴν ἔχης λοιπὸν φθόνον γὰρ τῆ λίγη αὐτῆ γῆ ποῦ μὲ σκεπάζει».

→ Αὐτὴ ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἔδωσε μεγάλη λύπη, γιατί ἐσκέφθηκε τὴν ματαιότητα καὶ τὸ ἄγνωστο μέλλον τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐδῶ ἐζήτησε καὶ ὁ Καλανὸς νὰ τοῦ ἀνάψουν μιὰ πυρὰ, ὅταν αἰσθάνθηκεν ἀρρωστο, ἀπὸ κοιλιακὴν ἀρρώστεια, τὸν ἑαυτοῦ του.

Τὸν ἔφεραν ἐπάνω σὲ ζῶο στὴν πυρὰ. Ἀνέβηκε ἐπάνω καὶ ἀφοῦ προσευχήθηκε καὶ ἐρραντίσθη μὲ σπονδὴ καὶ προσέφερεν, ὡς ἀπαρχή, θυσίαν ἀπὸ τὰ μαλλιά του, ἄρχισε νὰ δίνη τὸ χέρι του στοὺς Μακεδόνας ποῦ ἦσαν ἐκεῖ, καὶ τοὺς παρακαλοῦσε τὴν ἡμέραν αὐτὴ νὰ τὴν χαροῦν καὶ νὰ πιοῦν μὲ τὸν Ἀλέξανδρο. Καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ τὸν ἰδῇ στὴν Βαβυλῶνα. Ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ ξαπλώθηκεν, ἐσκέπασε τὸ κεφάλι του, καὶ οὔτε ἐσάλεψε, ὅταν τὸν ἔφθασεν ἡ φωτιά, καὶ ἐκράτησε τὴν στάσι ποῦ εἶχε πάρει ὅταν ξαπλώθηκε. Ἔτσι προσέφερε τὸν ἑαυτοῦ του θυσίαν, σύμφωνα μὲ τὸ ἔθιμο τῶν σοφῶν τῆς πατρίδος του. Αὐτὸ τὸ ἴδιον δὲ ἔκανε μετὰ πολλὰ χρόνια εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἄλλος Ἴνδός, φίλος τοῦ Καίσαρος. Τὸ μνημεῖο του δὲ ὑπάρχει ἕως τώρα, καὶ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ λέγουν, τοῦ Ἴνδοῦ.

70. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τὴν πυρὰ, ἐκάλεσεν ὁ Ἀλέξανδρος πολλοὺς φίλους του καὶ στρατηγούς σὲ τραπέζι, ὅπου ἐπρότεινε ἀγῶνα καὶ στέφανον ἀκρατοποσίας. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἔπαιε περισσότερο ὁ Πρόμαχος, φθάσας στοὺς τέσσαρας χόας (εἰκοσιεῖς περίπου ὀκάδας) καὶ ἐπῆρεν αὐτὸς τὸ ἑπαθλοῦ στέφανον ἀξίας ἐνὸς ταλάντου. Τρεῖς ἡμέρας ὅμως μόνον ἔζησε κατόπιν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ποῦ συνηγωνίσθησαν ἀπέθαναν, ὅπως ἀναφέρει ὁ Χάρης, σαράντα ἕνας ἀπὸ οἷον ἰσχυρὸ ποῦ τοὺς ἦλθεν ἔπειτα ἀπὸ τὸ ποτό.

Καὶ γάμους ὅμως φίλων του ἐτέλεσεν ὁ Ἀλέξανδρος στὰ Σοῦσα, καὶ ἐπῆρε καὶ αὐτὸς τὴν Στάτειρα, τὴν θυγατέρα τοῦ Δαρείου, ἐνῶ συγχρόνως ἔδιδε τὰς πύδ καλὰς εἰς τοὺς ἀρίστους. Τότε παρέθεσε καὶ κοινὸ συμπόσιον γὰρ τοὺς γάμους ὄλων τῶν Μακεδόνων ποῦ εἶχαν ἀπὸ πρῶτα παντρευθῆ. Ἦσαν δὲ οἱ καλεσμένοι σ' αὐτὸ τὸ τραπέζι, ἐννέα, ὅπως λέγεται, χιλιάδες, καὶ ἔλαβεν ὁ κάθε ἕνας δῶρον ἀπὸ μιὰ χρυσοῦ φιάλη διὰ τὰς σπονδὰς.

Ἀλλὰ καὶ σ' ὅλα τὰ ἄλλα ἐδείχνετο θαυμασίως μεγαλοπρεπὴς καὶ γενναϊόδωρος, καὶ ἐπλήρωσεν ὁ ἴδιος εἰς τοὺς δανειστὰς τὰ χρέη τῶν ὀρειλετῶν. Ἐφθασε δὲ τὸ ποσοῦν ποῦ ἐπλήρωσε τάλαντα, μείον ἑκατὸ τριάντα, δέκα χιλιάδες.

Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν εἶχε καταγραφῆ ψευδῶς σ' αὐτοὺς ποῦ εἶχαν δανεισθῆ καὶ ὁ Ἀντιγένης ὁ μονόφθαλμος, καὶ παρουσίασε κάποιον ποῦ ἔλεγεν ὅτι τοῦ εἶχε δώσει χρήματα διὰ τὰ δεῖπνά του. Ἐπλήρωσεν ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐπειτα ὅμως ἀνεκαλύφθη τὸ ψέμμα καὶ ἐθύμωσε πολὺ καὶ ἔδιωξεν ἀπὸ τὴν αὐλή του τὸν Ἀντιγένη, ἐνῶ τοῦ ἀφήρεσε καὶ τὸ ἀξίωμα του. Ἦτο δὲ ὁ διωχθεὶς, γενναῖος εἰς τὸν πόλεμο, καὶ εἶχε τραυματισθῆ νέος ἀκόμη, ὅταν ἐπολιόρκει ὁ Φίλιππος τὴν Πέρινθο, ἀπὸ βέλος καταπέλτου εἰς τὸ μάτι. Δὲν εἶχεν ἀφήσει ὅμως τότε νὰ τοῦ τὸ ἀποσπάσουν, καὶ ἐξηκολούθησε νὰ πολεμᾷ ὡς ὅτου ἀπώθησε τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἔκλεισε στὸ τεῖχος. Ἡ προσβολὴ ποῦ τοῦ εἶχε γίνει τώρα ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο, τὸν ἐστενοχώρησε πολὺ, τόσῳ, ποῦ ἐφαίνετο ὅτι ἀπὸ τὴν λύπη καὶ ἀπὸ τὴν βαρυθυμία του θὰ ἔφθανε νὰ αὐτοκτονήσῃ. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸν ἐφόβισε, τὸν ἔκανε νὰ λιγοστέψῃ ἡ ὀργή του, καὶ εἶπε στὸν Ἀντιγένη νὰ κρατήσῃ τὰ χρήματα.

71. Χαρὰν ὅμως ἐξαιρετικὴν αἰσθάνθηκε ὁ Ἀλέξανδρος γὰρ τοὺς τριάντα χιλιάδας νέους ποῦ τοὺς εἶχεν ἀφήσει νὰ ἐκπαιδευθοῦν. Αὐτοὶ ἐφαίνοντο γενναῖοι στὸ σῶμα καὶ ὠραῖοι στὴν μορφή, καὶ ἔδειξαν στὴν μόρφωσί των ἐξαιρετικὴν ἐπίδοσι. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τοῦναντίον ἔκανε νὰ φοβηθοῦν οἱ Μακεδόνες, ὅτι θὰ τοὺς προσέχη εἰς τὸ μέλλον ὀλιγώτερον ὁ βασιλεὺς. Μάλιστα, ὅταν ἔστειλε στὴ θάλασσα τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀναπήρους Μακεδόνας, ἔλεγαν διε εἰνα προσβολὴ καὶ περιφρόνησι, ἀφοῦ τοὺς ἐχρησιμοποίησε στὸ κάθε τι, νὰ τοὺς πετᾷ τώρα καὶ νὰ τοὺς διώχῃ στὴν πατρίδα των καὶ στοὺς δικούς των, ἄλλους ἀπὸ ὅ,τι τοὺς εἶχε πάρει. Καὶ ἔλεγαν ἀκόμη οἱ Μακεδόνες νὰ τοὺς ἀφήσῃ ὅλους, καὶ ὅλους τοὺς Μακεδόνας νὰ τοὺς θεωρῆ ἄχρηστο ὕλικό, νὰ ἔχη δὲ μαζύ του τοὺς νέους αὐτοὺς καὶ νὰ κατακτῆσῃ μαζύ των καὶ μὲ τὸ χορὸ των τὴν οἰκουμένην. Αὐτὰ δυσηρέστησαν τὸν Ἀλέξανδρο καὶ τοὺς ἔκανε παρατηρήσεις μὲ πολὺ θυμὸ. Τέλος τοὺς ἔδιωξε καὶ παρέδωσε τὰς φυλακὰς στοὺς Πέρσας, ἐκλέξας ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τοὺς δορυφόρους καὶ τοὺς ραβδοφόρους του.

Τοῦτο ἐταπεινώσε πολὺ τοὺς Μακεδόνας. Γιατὶ ἔβλεπαν τὸν Ἀλέξανδρο νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τοὺς Πέρσας, ἐνῶ αὐτοὶ ἔξετοπίζοντο. Μάλιστα ὅσῳ τὸ ἐσυλλογίζοντο, ἐφθάνεν ἡ ζήλεια καὶ ὁ θυμὸς των στὴ μανία.

Ὅταν στὸ τέλος ὅμως ἐνοιῶσαν τὴν πραγματικότητα, ἐπῆγαν ἄνοπλοι καὶ μὲ τὸν χιτῶνα μόνο στὴ σκηνή του, καὶ παρακαλοῦσαν μὲ κλάματα καὶ βογγητό, παραδίδοντες τὸν ἑαυτοῦ των, νὰ τοὺς μεταχειρισθῆ ὁ βασιλεὺς ὡς κακοὺς καὶ ἀχαρίστους. Τότε ἄρχισε νὰ μαλάσσεται, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν ἦθε-

λε νὰ τοὺς δεχθῆ. Ἐκείνοι ἐν τούτοις δὲν ἔφρουγαν καὶ ἔμειναν δυὸ ἡμερῶνυχτα ἐκεῖ, σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι, μὲ κλάματα καὶ ὀδυρμοὺς, αὐτοκράτορα τὸν Ἀλέξανδρο καλοῦντες.

Τὴν τρίτη ἡμέρα βγήκεν αὐτός, καί, καθὼς τοὺς εἶδεν ἔτσι οἰκτροὺς καὶ ταπεινωμένους, ἐδάκρυσε γιὰ πολλὴν ὥρα. Ὑστερα τοὺς ἐπέπληξεν, ὅχι ὅμως αὐστηρὰ, τοὺς ἐμίλησέ κατόπιν φιλικὰ καὶ ἀπέλυσε τοὺς ἀχρήστους, ἀφοῦ τοὺς ἔδωσε μεγαλοπρεπῆ δῶρα. Ἐγράψε δὲ καὶ εἰς τὸν Ἀντίπατρο νὰ ἔχουν σ' ὅλους τοὺς ἀγῶνας καὶ σ' ὅλα τὰ θεάματα τὴν πρωτοκαθεδρὰ, καθήμενοι μὲ στέφανο στὸ κεφάλι. Ἐμισθοδόγησε δὲ καὶ τὰ ὄρφανὰ παιδιὰ αὐτῶν ποῦ εἶχαν ἀποθάνει.

72. Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας, καί, ἀφοῦ ἐρρῦθμισε τὰ ἐπείγοντα πράγματα, ἄρχισε πάλι τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰ θεάτρα, καθὼς μάλιστα τοῦ εἶχαν ἔλθει καὶ τρεῖς χιλιάδες ἠθοποιοὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Τότε ἔτυχε ν' ἀσθενήσῃ μὲ κάποιον πυρετὸ ὁ Ἡφαιστίων. Νέος ὅμως ὅπως ἦτο, καὶ ἀνθρώπος τῶν ὀπλων, δὲν ἐννοοῦσε νὰ ὑποβληθῆ σὲ αὐστηρὰ δίαιτα. Γι' αὐτό, ὅταν ὁ ἰατρός του Γλαῖκος, ἐπῆγεν εἰς τὸ θέατρο, ἐκάθισε καὶ ἔφαγε στὸ πρόγευμά του ἓνα ὀλόκληρο ψητὸ πετεινὸ καὶ ἔπιε καὶ μιὰ μεγάλη φιάλη παγωμένο κρασί. Αὐτὸ τοῦ ἔκανε πολὺ κακὸ καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίγο ἀπέθανε.

Τὸν θάνατον αὐτὸν τοῦ φίλου του δὲν μπόρεσε νὰ τὸν χωρέσῃ ὁ νοῦς τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του διέταξεν εὐθὺς νὰ κουρέψουν γιὰ πένθος ὅλους τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, ἐγκρέμισε τὰς ἐπάλλξεις τῶν γύρω πόλεων καὶ ἐσταύρωσε τὸν δυστυχῆ ἰατρό. Ἀκόμη ἔπαυσε καὶ κάθε μουσικῆ εἰς τὸν στρατὸ ἐπὶ πολὺ καιρὸ, ἕως ὅτου ἦλθεν ἀπὸ τὸν Ἀμμωνὰ χρησμός νὰ τιμοῦν τὸν Ἡφαιστίωνα καὶ νὰ τοῦ προσφέρουν θυσίας ὅπως εἰς τοὺς ἥρωας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ παρηγορηθῆ ἀπὸ τὸ πένθος του ὁ Ἀλέξανδρος, κατέφυγε σὶδὸν πόλεμο καὶ ἐβγήκε σὲ κυνήγι ἀνθρώπων, καταστρέφων τὸ ἔθνος τῶν Κουσσαίων καὶ σφάζων ὅλους ἡβηδόν.

Τὸ κυνήγι αὐτὸ ὀνομάσθη ἐναγισμὸς ἢ προσφορὰ θυσίας σὶδὸν νεκρὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος.

Ἀποφασίσας ἀκόμη νὰ διαθέσῃ γιὰ τὸ μνημεῖο τοῦ φίλου του, γιὰ τὴν ταφὴν του καὶ γιὰ τὰς ἐτοιμασίας καὶ τὸν διάκοσμο, δέκα χιλιάδες τάλαντα, νὰ εἶναι δὲ τὸ μνημεῖο γιὰ τὸ μοναδικὸ του σχέδιο καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνώτερο ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν δαπάνην, ἐπροτίμησεν ἀπὸ ὅλους τοὺς τεχνίτας τὸν Στασικράτη. Γιατὶ εἶχεν αὐτὸς μεγαλοφυὰ καὶ τολμηρὰ καὶ καινότερα σχέδια. Ὁ ἴδιος δὲ εἶχε καὶ πρὶν παρουσιασθῆ

εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι ἀπὸ ὅλα τὰ βουνὰ ὁ Ἄθως μπορεῖ νὰ πάρῃ μορφὴ καὶ σχῆμα ἀνθρώπου. Ἄν λοιπὸν τοῦ παραγγελλε, θὰ ἔκανε τὸν Ἄθω τὸ πιὸ μόνιμο καὶ τὸ πιὸ περιφανὲς ἄγαλμα. Ἐνα ἄγαλμα ἀνθρώπου ποῦ νὰ ἔχη εἰς τὸ ἀριστερὸν τοῦ χέρι μιὰ μεγάλη πόλι κατοικουμένη, μὲ τὸ δεξιὸν τοῦ δὲ νὰ χύνη σπονδὴ. Καὶ νὰ εἶναι ἡ σπονδὴ τὸ ρεῦμα ποταμοῦ, ποῦ τὸ νερὸ τοῦ ἀφθονο νὰ τρέχη εἰς τὴν θάλασσα.

Καὶ αὐτὰ μὲν δὲν τὰ εἶχε τότε δεχθῆ ὁ Ἀλέξανδρος. Τώρα ὅμως συνειργάζετο καὶ παρέμενε μὲ τοὺς τεχνίτας συλλαμβάνων καὶ καταστρώνων σχέδια πολὺ πιὸ παράδοξα καὶ πιὸ δαπανηρά. Αὐτὰ μὲ τὸ πένθος τοῦ διὰ τὸν Ἡφαιστίωνα.

73. Κατὰ τὴν πορεία τοῦ ἔπειτα πρὸς τὴν Βαβυλῶνα, ἔφθασε πάλι καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν θαλασσίων δυνάμεων Νέαρχος, ἀφοῦ εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Εὐφράτη διὰ τῆς μεγάλης θαλάσσης καὶ εἶπεν ὅτι τὸν συνήντησαν μερικοὶ Χαλδαῖοι, καὶ ἐσυμβούλευαν νὰ ἀπέχη ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα. Ἐν τούτοις αὐτὸς δὲν τὸ ἔλαβεν ὑπ' ὄψει καὶ ἔξακολούθησε τὴν πορεία του. Ὅταν ὅμως ἐπλησίασε πρὸς τὰ τεῖχη εἶδε πολλὰ κοράκια ποῦ ἔχτυπιῶντο καὶ ἐμάλλωναν καὶ μερικά ἔπεσαν κάτω κοντὰ του. Ἀλλὰ καὶ γὰρ τὸν Ἀπολλόδωρο ποῦ τὸν εἶχε στρατηγὸ τῆς Βαβυλῶνος τοῦ κατηγορήθη ὅτι εἶχε κἀνε θυσία ρωτῶν τοὺς οἰωνοὺς ποῖα θὰ ἦτο ἡ μοῖρα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τότε ἔκάλεσε τὸν μάντιν Πυθαγόρα. Καὶ καθὼς ἐκείνος δὲν τοῦ ἀπέκρυψε τὸ γεγονός, τὸν ἠρώτησε πῶς ἦσαν τὰ σημάδια. Ὅταν τοῦ εἶπε δὲ ὁ μάντις ὅτι τὸ ἦπαρ ἦτο χωρὶς λοβό.

— «Συμφορὰ! ἔκανε. Μεγάλον εἶναι τὸ σημάδι».

Τὸν Πυθαγόρα ἐν τούτοις δὲν τὸν ἐτιμώρησεν, ἀλλὰ ἐστενοχωρήθη πολὺ ποῦ δὲν ἐπέισθη εἰς τὸν Νέαρχο. Ἔτσι ἔμενε τὸν πιὸ πολὺ καιρὸ κατασκηνομένος ἔξω ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα καὶ περιπλέον τὸν Εὐφράτη.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ σημάδια τὸν ἐτάρασσαν.

Ἐνα λεοντάρι, τὸ πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ ὠραῖον ἀπὸ αὐτὰ ποῦ εἶχε καὶ ἔτρεφε, τὸ ἐκλώτισεν ἕνας γαῖδαρος καὶ τὸ ἐσκότωσε.

Ἐγένετο ὅμως καὶ αὐτὸ ἀκόμη :

Εἶχε βγάλει τὸ φόρεμά του γιὰ νὰ ἀλειφθῆ καὶ γιὰ νὰ παίξῃ σφαῖρα. Ὅταν ἐξήτησε δὲ πάλι νὰ ντυθῆ, εἶδαν οἱ νέοι ποῦ ἦσαν γιὰ τὴν σφαῖρα, ἕναν ἀνθρώπον νὰ κάθεται σιωπηλὸς στὸ θρόνον του καὶ νὰ φορῆ τὸ διάδημά του καὶ τὴν βασιλικὴ στολή. Ἀνακρινόμενος ποῖος ἦτο, γιὰ πολλὴ ὥρα ἔμενον ἀναυδος. Μόλις ὅμως ἐφάνηκεν ὅτι συνῆλθεν, εἶπεν ὅτι ἐλέγετο Διονύσιος καὶ ἦτο Μεσσηνίος τὸ γένος. Ἀκόμη ὅτι τὸν εἶχαν φέροι

γιὰ κάποια ποινικὴν ὑπόθεσι καὶ κατηγορία ἀπὸ τὰ παρὰ αὐτοῦ, καὶ ὅτι πολὺν καιρὸν εἶχε μείνει στὰ δεσμά. Τελευταία ὅμως τοῦ παρουσιάσθη ὁ θεὸς Σάρασις, τοῦ ἔβγαλε τὰ δεσμά, τὸν ἔφερεν ἐδῶ καὶ τὸν διέταξε νὰ πάρῃ τὴ βασιλικὴν στολὴν καὶ τὸ διάδημα καὶ νὰ καθίσῃ κρατῶν σιωπῇ.

74. Ὄταν τὰ ἄκουσεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἔσκότασε, καθὼς παρήγγελλαν οἱ μάντις, τὸν ἄνθρωπο, τὸν κατέλαβεν ὅμως βαρεῖά λύπη καὶ ἀπελπισία, ὅσον ἀφορᾷ τὰ θεῖα καὶ ὑποψίαι, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς φίλους του. Ἐφοβεῖτο δὲ κυρίως τὸν Ἀντίπατρο καὶ τοὺς γιουῦς του, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ μὲν Ἰόλας ἦτο ἀχινοχόος του, ὁ Κάσσανδρος δὲ τελευταία εἶχεν ἔλθει. Καθὼς μάλιστα εἶδε ποῦ ἐπροσκυνοῦσαν τὸν Ἀλέξανδρον κάποιοι βάρβαροι, δὲν εἶχε δὲ παραστῆ ποτὲ ἄλλοτε σὲ κάτι τέτοιον, ἀναθρεμμένος ὅπως ἦτο στὴν Ἑλλάδα, ἐγέλασε ἔτσι μὲ προπέτεια. Ἐθύμωσεν ἀπὸ αὐτὸ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἔπιασε τὸν Κάσσανδρο δυνατὰ ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ μὲ τὰ δύο του χέρια καὶ τοῦ ἐκτύπησε τὸ κεφάλι εἰς τὸν τοῖχο. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε πάλι ποῦ ἠθέλησεν ὁ Κάσσανδρος νὰ εἰπῇ κάτι σ' αὐτοὺς ποῦ κατηγοροῦσαν τὸν πατέρα του Ἀντίπατρο, τὸν ἀντέκρουσε μὲ αὐτὰ τὰ λόγια :

— «Τί λέγεις ; εἶπε. Θὰ ἔκαναν τόσο δρόμο καὶ θὰ ἤρχοντο ἐδῶ ἄνθρωποι, ποῦ δὲν τοὺς ἀδίκησε κανεὶς, ἔτσι μόνο γιὰ νὰ σκυκοφαντήσουν ;»

Καὶ ὅταν εἶπεν ὁ Κάσσανδρος ὅτι αὐτὸ ὑκριθῶς εἶναι ἀπόδειξις τῆς σκυκοφαντίας, ὅτι ἤλθαν μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπον τῶν ἀποδείξεων, ἐγέλασεν εἰρωνικὰ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ εἶπε :

— «Αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὰ σοφίσματα τοῦ Ἀριστοτέλους, ποῦ ἐφαρμόζονται καὶ στὴν καλὴ καὶ στὴν ἀνάποδη. Θὰ κλάψετε ὅμως πικρά, ἂν ἀποδειχθῇ ὅτι καὶ λίγο ἔστω ἀδικήσατε τοὺς ἀνθρώπους».

Γενικῶς δὲ τόσος φόβος λέγεται ὅτι εἰσηλθε καὶ τοῦ ἐκνύριεψε, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ ἐξαλειφθῇ, τὴν ψυχὴ τοῦ Κασσάνδρου, ὥστε, καὶ ἀφοῦ εἶχαν περάσει πολλὰ χρόνια καὶ ἦτο πλέον βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας καὶ κύριος τῆς Ἑλλάδος, κάποτε εὐρισκόμενος εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ βλέπων τοὺς ἀνδριάντας, ὅταν ἀντίκρουσε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν ἔπιασεν ἀπότομα ταραχὴ καὶ φρικίας. Τὸ σῶμά του συνεκλονίσθη, μὲ δυσκολία δὲ συνῆλθεν ἀπὸ τὸν ἴλιγγο ποῦ τοῦ ἔφερεν ἡ θεὰ τοῦ ἀγάλματος.

75. Ἀλλὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ποῦ παρεδόθη τότε πλέον εἰς τὰ θεῖα, ἐταράχθη ὁ νοῦς του καὶ ἡ σκέψις του. Ἐγίνε περίφοβος καὶ τὸ πῶς μικρὸ καὶ ἀσυνήθιστο καὶ ἄτοπο πράγμα τὸ ἔθεωροῦσε σημάδι καὶ οἰωνό. Καὶ τὰ ἀνάκτορα ἐγέμισαν ἀπὸ

μάντεις και θυσιαστὰς και τελοῡντας εξαγνισμοὺς. Τὸ πρῶγμα αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι, ὅπως εἶναι κακὸ ἢ ἀπιστία πρὸς τὰ θεία και ἡ περιφρόνησις, ἔτσι πάλι κακὴ εἶναι και ἡ δεισιδαιμονία. Αὐτὴ ἐγέμισε και τὸν Ἀλέξανδρο ἀπὸ φόβο και τὸν ἔκανε χωρὶς θέλησι.

Ἐν τούτοις ὅταν ἔφθασαν οἱ χρησμοὶ τοῦ μαντείου περὶ τοῦ Ἑφραϊστίωνος, ἄφησε τὸ πένθος και ἄρχισε πάλι τὰς διασκεδάσεις και τὰ συμπόσια.

Τότε προσέφερε μεγαλοπρεπὲς γεῦμα και εἰς τὸν Νέαρχο, ἀμέσως δὲ κατόπιν ἐπῆγε και στοῦ Μηδίου ποῦ τὸν ἐκάλεσεν εἰς ἄλλο γεῦμα, ἐνῶ πᾶ ἐῖχε λουσηθῆ, ὅπως συνείθιζε, και ἐτοιμάζετο γὰ κατακλιθῆ. Ἐκεῖ συνέχισε νὰ πίνη και ὅλη τὴν ἄλλην ἡμέραν ἦτο μὲ πυρετό. Δὲν εἶχεν ὅμως πῆ οὔτε τὴν λεγομένην κοῦπα τοῦ Ἑρακλέους, οὔτε ἔξαφνα κατελήφθη ἀπὸ πολὺ πόνο στὸ μετὰφρενο, σὰν νὰ τὸν εἶχαν χτυπήσει μὲ λόγχη. Αὐτὰ, ἐνόμισαν τινὲς ὅτι ἔπρεπε νὰ τὰ γράψουν, πλάσαντες ἔτσι, σὰν σὲ κάποιο μεγάλο δρᾶμα, συγκινητικὴ και τραγικὴ λύσι.

Κατὰ τὸν Ἀριστόβουλο ὁμοως, ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε πῆ κρασί ἐπάνω στὴ παραζάλη τοῦ πυρετοῦ του, καθὼς τὸν ἔπιασε μεγάλη δίψα. Ἀπὸ τὴν αἰτίαν αὐτὴ τοῦ ἦλθε φρενίτις και ἀπέθαιε τὴν τριακοστὴ τοῦ μηνὸς Δαισίου.

76. Εἰς τὰ κρατούμενα ὁμοως ἡμερολόγια ἔτσι εἶναι γραμμένα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν νόσον του :

«Τὴν δεκάτην ὀγδόην τοῦ μηνὸς Δαισίου ἔμενεν ὁ βασιλεὺς κλινῆρης εἰς τὸν λουτρῶνα διότι εἶχε πυρετό.

Τὴν ἐπομένην, ἀφοῦ ἐλούσθη, ἦλθεν εἰς τὸν θάλαμόν του και ἐπέρασεν ὅλην τὴν ἡμέραν παίζων κύβους μὲ τὸν Μῆδιον. Ἐπειτα τὸ βράδυ, ἀφοῦ ἐλούσθη και ἔβαλε τὰ ἱερὰ εἰς τὸν βωμό, ἔφαγε τὴν νύκτα δὲ τοῦ ἦλθε πυρετός.

Τὴν εἰκοστὴν, ἀφοῦ ἐλούσθη πάλι, ἔκανε τὴν συνηθισμένη θυσία, μένων δὲ κλινῆρης εἰς τὸν λουτρῶνα, ἤκουε τὰς ἀφηγήσεις τοῦ Νεάρχου, σχετικῶς μὲ τὸν πλοῦν του και τὴν μεγάλην θάλασσαν.

Τὴν εἰκοστὴν πρώτην, ἀφοῦ ἔκανε τὰ αὐτὰ, κατελήφθη ἀπὸ περισσότερο πυρετό, και ἐπέρασε πολὺ κακὰ τὴν νύκτα του τὴν ἄλλην δὲ ἡμέραν εἶχε δυνατὸ πυρετό. Καὶ μεταφερθεὶς ἔμενε κατακεκλιμένος παρὰ τὸν μέγαν λουτήρα. Ἐκεῖ συναμίλησε μὲ τοὺς στρατηγούς, διὰ νὰ τοποθετήσουν ἀξωματικούς ἔπειτα ἀπὸ ἐξετάσεις, εἰς τὰ στρατιωτικὰ τμήματα ποῦ ἦσαν κενά.

Τὴν εἰκοστὴν τετάρτην, ἰσχυρῶς πυρέσσων, μετεφέρθη εἰς τὸν βωμόν και ἔθυσε. Παρήγγειλε δὲ οἱ μὲν στρατηγοὶ νὰ μέ-

νουν εἰς τὰ ἀνάκτορα, οἱ δὲ ταξίαρχοι καὶ πεντακοσίαρχοι
νὰ διανυκτερεύουσιν ἔξω.

Τὴν εἰκοστὴν πέμπτην μετεφέρθη εἰς τὰ πέραν ἀνάκτορα
καὶ ἐκοιμήθη ὀλίγο. Δὲν ἔπαυεν ὁμοῦς ὁ πυρετός. Καὶ ὅταν
ἤλθαν οἱ στρατηγοὶ ἔμενον ἄφωνος.

Τὴν εἰκοστὴν ἐβδόμην ὁμοίως. Τοῦτο δὲ ἔκαμε τοὺς Μα-
κεδόνας νὰ νομίσουν ὅτι ἀπέθανε καὶ ἐφώναζαν, ἐλθόντες εἰς
τὰς θύρας καὶ ἀπειλοῦντες τοὺς φίλους τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἕως
ὅτου τὰς παρεβίασιν. Καὶ ὅταν ἀνοιξαν αἱ θύραι, ἐπέρασαν ὅ-
λοι ἕνας-ἕνας, φέροντες μόνον τοὺς χιτῶνας, παρὰ τὴν κλίνην
τοῦ Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀποσταλέντες ἀπὸ τὸν Πύθωνα καὶ
τὸν Σέλευκον ἄνθρωποι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σαράπιδος, ἡρώτων
ἂν ἔπρεπε νὰ μεταφέρουν αὐτοῦ τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ δὲ θεὸς
εἶπε νὰ τὸν ἀφήσουν ἐκεῖ.

Τὴν εἰκοστὴν δὲ ὀγδόην πρὸς τὸ δεῖλι ἀπέθανε».

77. Ἔτσι εἶναι γραμμένα, κατὰ λέξιν, τὰ περισσότερα ἀπὸ
αὐτά, διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς τὰ ἡμερολόγια ἐκεί-
νης τῆς ἐποχῆς.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

Ἦτο διοικητὴς τῆς Ἰβηρίας, καὶ ἔνδοξος πλέον ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὅτε ἔτυχεν εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀργίας του νὰ διαβάξῃ κάτι σχετικῶς μὲ τὸν Ἀλέξανδρον. Αὐτὸ τὸν ἐβύθησε γιὰ πολὺ εἰς σκέψεις καὶ κατόπιν ἐδάκρυσε. Καθὼς δὲ οἱ φίλοι του ἠπόρουν καὶ τὸν ἐρωτοῦσαν τὴν αἰτία, τοὺς εἶπε :

— « Δὲν νομίζετε ἄξιο λύπης, τὸ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος στὴν ἡλικία μου ἐβασίλευε πλέον ἐπὶ τόσων λαῶν, ἐνῶ ἐγὼ τίποτα τὸ λαμπρὸ δὲν ἔκανα ἕως τώρα ; »

Σχετικῶς, ἐν τούτοις, λέγεται καὶ κάτι ἄλλο.

Διέβαινε τὰς Ἄλπεις ὁ Καῖσαρ, ὡς διοικητὴς καὶ στρατηγὸς τῆς Ἰβηρίας, ὅτε πρὸ ἐνὸς βαρβαρικοῦ χωριοῦ πτωχοτάτου καὶ ἀπὸ ἐλαχίστους κατοικουμένου, οἱ φίλοι του ἀρχισαν νὰ γελοῦν καὶ, εἰρωνευόμενοι, νὰ λέγουν :

— « Υπάρχουν τάχα καὶ ἐδῶ φιλοδοξίαι γιὰ τὴν ἐξουσία καὶ ἀμιλλαι γιὰ πρωτεῖα καὶ φθόνοι τῶν ἰσχυρῶν μεταξύ των ; »

Καὶ ὁ Καῖσαρ τοὺς ἀπάντησε μὲ ἐπισημότητα :

— « Ἐγὼ τοῦλάχιστον, θὰ ἤθελα νὰ ἤμουν πρῶτος ἐδῶ, παρὰ δεῦτερος εἰς τὴν Ρώμην. »

Τὰ ἀνέκδοτα αὐτὰ μᾶς δίνουν εἰκόνα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρός.

Γι' αὐτὸ καὶ μόλις παρέλαβε τὴν Ἰβηρία, ἀρχισεν ἔτσι νὰ ενεργῇ, ὥστε ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατήρτισε δέκα ἀκόμη στρατιωτικὰ τμήματα, ἐκτὸς τῶν εἴκοσι ποῦ εἶχε πρῖν, καὶ ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Καλλαϊτῶν καὶ τῶν Λουζιτανῶν, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐνίκησε, ἐπροχώρησε μέχρι τῆς ἕξω θαλάσσης ὑποτάσσαν τὰ ἔθνη, ὅσα δὲν ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Ρώμης.

Ἀφοῦ δὲ ἐρρῦθμισε καλῶς τὰ τοῦ πολέμου, καλῶς ἐκνύβρινα καὶ τὰ τῆς εἰρήνης, ἀποκαθιστῶν τὴν τάξιν εἰς τὰς πόλεις καὶ τακτοποιῶν κυρίως τὰς διαφορὰς μεταξύ τῶν ὀφειλετῶν καὶ τῶν δανειστῶν. Πρὸς τοῦτο, ὤρισε νὰ λαμβάνῃ ὁ δανει-

στής κατ' ἔτος τὰ δύο μέρη ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ ὀφειλέτου, τὸ ὑπόλοιπον δὲ νὰ κρατᾷ ὁ ὀφειλέτης, μέχρις ὅτου ἐξοφληθῆ τὸ δάνειον.

Αὐτὰ ἐγένοντο εὐνοϊκῶς δεκτά. Καὶ ἔφυγεν ἀπὸ τὴν ἐπαρχία του καὶ αὐτὸς πλουτίσας καὶ τοὺς στρατιώτας του ὀφειλέσας ἀπὸ τὴν ὄλην του πολεμικὴν διοίκησιν, καὶ Καίσαρ προσαγορευόμενος ἀπὸ αὐτοῦς.

Ὅτε ὁμως ἀνήλθεν ὁ Καίσαρ εἰς τὴν ὑπατείαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ἀρχήν, εἰσηγήθη εὐθὺς νόμους τολμηροτάτους διανομῆς καὶ κληρουχίας τῆς χώρας, πρὸς ἰκανοποίησιν τοῦ λαοῦ. Καὶ ὅταν εἰς τὴν βουλὴν ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις του ἢ ἀριστοκρατικῆς μερίδος, ὁ Καίσαρ ποῦ ἐξίηται ἀπὸ πολλοῦ πρόφρασι, ἐφώνηξε διαμαρτυρούμενος ὅτι ἐξεδιώκετο, χωρὶς νὰ θέλη, πρὸς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Δήμου καὶ ὠδηγεῖτο κατ' ἀνάγκην, λόγῳ τῆς δυνατροπίας καὶ τῆς προσβολῆς ἣ ὁποία τοῦ ἐγένετο ἀπὸ τὴν βουλὴν, πρὸς τὴν λαϊκὴν παρτάξιν. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ ἦλθε πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς λαϊκῆς ἐξουσίας, τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν Δήμον, καὶ ἠρώτησεν ἂν ἐπιδοκιμάζουν τοὺς νόμους του.

Καθὼς δὲ ἀπήντησεν ὁ Δήμος ὅτι εἶναι ὑπὲρ αὐτοῦ, προσεκάλει τὸν λαὸν νὰ τὸν ἐνισχύσῃ κατὰ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἠλείουν ὅτι θὰ ἀντιδράσουν κατὰ τῶν νόμων του.

Ἐπειτα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τοὺς μὲν ἀριστοκρατικούς δυσηρέστησε, γιατί ἄκουαν λόγους μὴ συμβιβασμένους πρὸς τὴν ἐκτίμησιν ποῦ τοῦ ἔτρεφαν καὶ οὔτε πρέποντας εἰς τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τὴν βουλὴν σέβας, ὁ δὲ λαὸς καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ δήμου ἐχάρη.

Ἀλλὰ εἰς τοῦ Καίσαρος τὴν ζωὴν ἐχάραξαν νέον δρόμον κυρίως αἱ ἐκστρατεῖαι εἰς τὴν Γαλατίαν. Καὶ ἡ περίοδος τῶν πολέμων τοὺς ὁποίους ἔκανε τὸν ἀνέδειξε πολεμιστὴν καὶ στρατηλάτην, οὐδενὸς κατώτερον ἀπὸ τοὺς μεγίστους καὶ μᾶλλον θαυμασθέντας.

Μάλιστα αἱ πράξεις τοῦ Καίσαρος εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ ὅλας τῶν συγχρόνων του Ρωμαίων, καὶ ἀπὸ τὰς πράξεις ἐκείνων ποῦ ἤκμασαν ὀλίγον πρὸ αὐτοῦ.

Μὲ ὁποιοδήποτε λοιπὸν καὶ ἂν παρὰβάλωμε τὸν Καίσαρα, εἴτε μὲ τὸν Φάβιο καὶ τὸν Σκηπίωνα καὶ μὲ τὸν Μέτελλο, εἴτε μὲ αὐτοὺς ποῦ ἤκμασαν ὀλίγο πρὶν ἀπὸ αὐτόν, τὸν Σύλλα καὶ τὸν Μάριο καὶ τοὺς δύο Λευκούλλους, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀκόμη τὸν Πομπήϊον, θὰ ἰδοῦμε νὰ ὑπερτεροῦν αἱ πράξεις του. Νὰ ὑπερτεροῦν δέ, καὶ κατὰ τὰς δυσκολίας τῶν τόπων ποῦ ἐπολέμησε, καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν τῶν χωρῶν ποῦ ἐκυρίευσεν, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν ποῦ ἐνίκησεν καὶ κατὰ

τήνβαρβαρότητα τῶν λαῶν τῶν ὁποίων τὰ ἡθῆξῆμέρωσε, εἴτε μὲ τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν πραότητα του πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους, εἴτε μὲ δῶρα καὶ εὐνοίαν πρὸς τοὺς συνεκστρατεύοντας μὲ αὐτόν. Ἄλλὰ ὑπερέτρησεν ἀκόμη ὄλους καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν μαχῶν ποῦ ἔδωσε καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν τοὺς ὁποίους κατέστρεψε. Διότι εἰς διάστημα μικρότερον τῶν δέκα ἐτῶν ποῦ ἐπολέμησεν εἰς τὴν Γαλατίαν, ἐκυρίευσεν κατὰ κράτος περισσοτέρας ἀπὸ ὀκτακοσίας πόλεις, καὶ ὑπέταξε τριακόσια ἔθνη. Ἀγωνισθεὶς δὲ εἰς τὰς διαφόρους μάχας ἐναντίον ἐχθρῶν συμποσομένων εἰς τρία ἑκατομμύρια, ἐφόνευσεν τὸ ἕνα ἑκατομμύριο ἐκ παρατάξεως, ἄλλους τόσους δὲ ἡχμαλώτισεν.

Τόσην ἀγάπην δὲ καὶ προθυμίαν εἶχεν ἐμπνεύσει εἰς τοὺς στρατιώτας του, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι ποῦ εἰς ἄλλας ἐκστρατείας δὲν διέφεραν εἰς τίποτα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐγίνοντο ἀκαταμάχητοι καὶ ἐροῖπτοντο ἡρώϊκὰ σὲ κάθε κίνδυνο, γιὰ τὴν δόξα τοῦ Καίσαρος. Παράδειγμα τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς τοῦ Καίσαρος εἶναι καὶ ὁ Ἀκίλιος καὶ ὁ Κάσιος Σκεύας καὶ ἄπειροι ἄλλοι.

Εἶχε δὲ ὁ Ἀκίλιος κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Μασσαλίας εἰσορμήσει εἰς ἐχθρὸν πλοῖο καὶ ἔχασε τὸ δεξιὸν του χερὶ ποῦ τοῦ τὸ ἔκοψαν μὲ ξίφος. Ἐν τούτοις δὲν ἄφησε τὴν ἀσπίδα μὲ τὸ ἀριστερό του χερὶ, ἀλλὰ ἐχτυποῦσε μὲ αὐτὴ τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὸ πρόσωπο, τοὺς ἔτρεψεν ὄλους εἰς φυγὴν καὶ κατέλαβε τὸ πλοῖον.

Ὁ Κάσιος δὲ Σκεύας εἰς τὴν μάχην τοῦ Δυρραχίου μὲ τὸ μᾶτι του, ποῦ τὸ ἔχασεν ἀπὸ ἕνα τόξο, καὶ τὸν ὤμο του τραπημένο ἀπὸ ἀκόντιον, καὶ τὸν μηρό του τραπημένο ἀπὸ ἄλλο, καὶ μὲ τὴν ἀσπίδα του ποῦ εἶχε δεχθῆ ἑκατὸν τριάντα χτυπήματα ἀπὸ βέλη, ἐφώναζε τοὺς ἐχθροὺς γιὰ νὰ παραδοθῆ. Μόλις δὲ ἐπλησίασάν δύο ἀπὸ αὐτοὺς, ἀπέκοψε μὲ τὸ μαχαῖρι τὸν ὤμο τοῦ ἑνός, τὸν ἄλλον δὲ τὸν ἐχτύπησεν στὸ πρόσωπο καὶ τὸν ἔκανε νὰ ὑποχωρήσῃ. Τέλος αὐτὸς ἐσώθη ἀπὸ τοὺς δικούς του ποῦ τὸν περιτριγύρισαν.

Εἰς τὴν Βρεττανίαν δέ, ὅταν ἐπετέθησαν οἱ ἐχθροὶ κατὰ τῶν πρώτων ταξιαρχῶν, ποῦ εἶχαν ἐμπέσει σὲ τόπο ἐλώδη καὶ γεμάτο νερά, ἕνας ἀπλοῦς στρατιώτης, τὴν ὥρα ποῦ ὁ ἴδιος ὁ Καῖσαρ ἐπέβλεπε τὴν μάχην, ἐρρίφθη εἰς τὴν μέση. Μὲ τὴν τόλμην του δὲ καὶ ἔπειτα ἀπὸ σειράς θαυμασίων κατορθωμάτων, ἔσωσε τοὺς ταξιαρχούς, τρέψας εἰς φυγὴν τοὺς βαρβάρους. Καὶ ὕστερα μένων ὀπίσω ἀπὸ ὄλους, ἐρρίφθη εἰς τὰ τελευτάωδη ρεύματα. Ἔτσι κατώρθωσε μὲ μεγάλους ἀγῶνας καὶ χωρὶς τὴν ἀσπίδα του, νὰ περάσῃ πρὸς τοὺς ἰδιούτους του, ἄλλοτε κολυμβῶν καὶ ἄλλοτε βαδίζων.

Ἐνῶ δὲ μὲ θαυμασμὸ καὶ μὲ φωνὰς γεμάτας ἀπὸ χαρὰ

τὸν προὔπαντοῦσαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Καίσαρος, αὐτὸς κατηφῆς καὶ δακρυρσμένος, τὸν παρακαλοῦσε καὶ τοῦ ἐζητοῦσε συγγνώμη, γιατί εἶχεν ἀφήσει τὴν ἀσπίδα του.

Καὶ εἰς τὴν Λιβύη δέ, κάποτε ποῦ εἶχεν ἡ μερίς τοῦ Σκηπίωνος κυριεύσει ἓνα πλοῖον τοῦ Καίσαρος, ὁ Γράνιος Πέτρων, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο μέσα ὡς ταμίαις, εἶπε, καθὼς τοῦ ὑπέσχοντο νὰ τὸν σώσουν, ἐνῶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἠχμαλώτιζαν:

— «Οἱ στρατιῶται τοῦ Καίσαρος εἶναι συνηθισμένοι νὰ σώζον τοὺς ἄλλους καὶ ὄχι νὰ σώζονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους», καὶ χτυπήθηκε μὲ τὸ ξίφος του καὶ πέθανε.

Τὴν φιλότιμην αὐτὴ προσπάθεια τὴν εἶχεν ὁ ἴδιος ὁ Καίσαρ καλλιερῆσει καὶ παρασκευάσει. Γιατὶ ἐσορόπιζεν ἀφειδῶς τὰς τιμὰς καὶ τὴν εὐνοίαν καὶ τὰ δῶρα, ἀποδεικνύων ὅτι τὰ πλοῦτη τῶν πολέμων τὰ ἐφύλαττεν ὄχι γιὰ νὰ ζῆ αὐτὸς καλά, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὰ ἔχη, νὰ βραβεύη τὰς γενναίας πράξεις. Καὶ σύμφωνα μὲ αὐτὰ, ἐθεώρει ὅτι ὁ ἴδιος ἐπλοῦτιζεν, ὅταν ἐδιδεν εἰς τοὺς ἀξιους στρατιώτας του. Κατὰ τὸν ἴδιον ὁμως τρόπο, ὑποβαλλόμενος ἐκουσίως εἰς κάθε κίνδυνον καὶ μὴ ἀπαυδῶν εἰς κανένα κόπο, ἐκαλλιέργει τὴν φιλότιμη τῶν ἀνδρῶν του προσπάθειαν.

Μὲ τὸ νὰ ξεύρουν δὲ τὴν φιλοδοξία του, δὲν ἐθαύμαζαν τὸ φιλοκίνδυνόν του. Ἐκάνεν ὁμως κατάπληξιν ἡ ὑπομονή του εἰς τοὺς κόπους, ποῦ ἐφαίνετο ἀνωτέρα ἀπὸ τὰς σωματικὰς του δυνάμεις. Γιατὶ ἐνῶ ἦτο ἀδύνατος ἐξ ἰδιοσυγκρασίας καὶ εἶχε λευκὴ καὶ ἀπαλὴ σάρκα καὶ ὑπέκειτο εἰς κεφαλαλγίας καὶ ἀκόμα κατελαμβάνετο καὶ ἀπὸ ἐπιληψία, ἡ ὁποία τὸν εὔρεν, ὡς λέγεται, γιὰ πρώτη φορὰ ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν Κυρδύβη, δὲν μεταχειρίζετο τὸ πάθος του ὡς πρόφασιν ἀναπαύσεως. Τοῦναντίον ἐχρησιμοποιοῦσε τὴν στρατιωτικὴν ζωὴν ὡς θεραπευτικὸν μέσον, καὶ μὲ τὴν λιτότητα στὸ φαγητό, μὲ κατασκηνώσεις εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ μὲ ταλοειρωσίας, ἐπολεμοῦσε τὴν ἀρρώστειαν του, καὶ ἐφύλασσε τὸ σῶμά του δυσκολοπρόσβλητο.

Ἐκοιμᾶτο δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον μέσα σὲ ὀχήματα ἢ σὲ φορεῖα καὶ ἔκάνεν ἔτσι καὶ στὴν ἀνάπαισιν νὰ γίνεται ἡ ἐργασία. Περιήρχετο δὲ καθημερινῶς ἐφ' ἀμάξης τὰ φρούρια καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ χαρακώματα, ἔχων μαζὺ του ἓνα νέον ποῦ εἶχε συνηθίσει νὰ γράφῃ, ἐνῶ αὐτὸς ὠδηγοῦσε τὴν ἀμαξία, καὶ ἓνα στρατιώτη ποῦ ἐπέτεκετο ξιφῆρης ἀπὸ πίσω. Τόσῳ γρηγόρα δὲ ὠδηγοῦσεν, ὥστε ὅταν ἔκανε τὴν πρώτην του, ἀπὸ τὴν Ρώμην, ἔξοδο, μέσα εἰς ὀκτὼ ἡμέρας ἔφθασε στὸ Ροδανό. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν ἰσασίαν ἦτο συνηθισμένος ἀπὸ παιδί, καὶ εἶχε μάθει φέρων ὀπίσω τὰ χέρια του καὶ σταυρώνοντάς τα

εἰς τὴν ῥάχιν νὰ τρέχῃ μὲ ὅλη τὴν δύναμιν. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν δὲ εἰς τὴν Γαλατίαν, εἶχεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, συνηθίσει νὰ ὑπαγορεύῃ ἐπιστολὰς ἱππεύων. Μάλιστα ποροῦσε νὰ ὑπαγορεύῃ σὲ δύο συγχρόνους γραμματεῖς ἢ καὶ εἰς περισσότερους, ὅπως γράφει ὁ Ὀππιος. Λέγεται δέ, ὅτι πρῶτος ὁ Καίσαρ ἐπέφθη νὰ συνεννοῖται μὲ γραπτὰς σημειώσεις μὲ τοὺς φίλους του, ὁσάκις λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν ἀσχυριῶν του ἢ ἐξ αἰτίας τῆς ἐκτάσεως μιᾶς πόλεως, δὲν εἶχε καιρὸ νὰ συνεννοηθῇ προσωπικῶς γιὰ τὰ ἐπείγοντα πράγματα. Γενικῶς δὲ τόσῳ ἦτο ἀπλὸς εἰς τὰ κατ' αὐτόν, ὥστε ἀναφέρεται ὡς παρὰδειγμα καὶ τὸ ἐξῆς :

Ἀναγκασθεὶς σὲ μιὰ πορεία κάποτε νὰ καταφύγῃ ἀπὸ τὴν κακοκαιρίαν σὲ ἐνὸς πτωχοῦ τὸ κτῆμα, εἶπε στοὺς φίλους του, σὰν εἶδε πῶς τὸ μικρὸ σπιτάκι τοῦ πτωχοῦ δὲν ποροῦσε νὰ δεχθῇ περισσότερο ἀπὸ ἓνα ἄνθρωπο:

— «Αἱ μὲν τιμὰὶ πρέπει νὰ παραχωροῦνται στοὺς ἐπισημοτέρους, τὰ ἀπαραίτητα ὅμως εἰς τοὺς πῶ ἀσθενεῖς».

Καὶ διέταξε νὰ κοιμηθῇ μέσα ὁ Ὀππιος, αὐτὸς δὲ μὲ τοὺς ἄλλους ἔμεινεν εἰς τὴν αὐλὴν κάτω ἀπὸ τὸ στέγασμα τῆς θύρας.

Τὸν πρῶτον του δὲ Κελτικὸν πόλεμον τὸν ἔκανε κατὰ τῶν Ἑλβετῶν καὶ τῶν Τιγυρινῶν, οἱ ὅποιοι ἀφοῦ ἔκαυσαν τὰς δώδεκα πόλεις τῶν καὶ τὰ τετρακόσια χωριά των, ἐπροχώρουν διὰ τῆς Γαλατίας τῆς διατελούσης ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους ὅπως, ἄλλοτε, οἱ Κίμβροι καὶ οἱ Τεύτονες. Δὲν ἐφαίνοντο ὅμως εἰς τὴν τόλμη κατώτεροι ἀπὸ ἐκείνους καὶ ἔφθαναν ὅλοι τὰς τριάντα μυριάδας, ἐκ τῶν ὁποίων δεκαεννέα μυριάδες οἱ μάχιμοι. Ἐξ αὐτῶν τοὺς Τιγυρινούς τοὺς συνέτριψε περὶ τὸν Ἄραρα ποταμόν, πεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὁ Λαβηνός. Οἱ Ἑλβετοὶ ὅμως, καθὼς ὁ Καίσαρ ἔφερε τὸ στρατὸν του σὲ κάποια φιλὴ πόλιν, τοῦ ἐπετέθησαν ἑξαφνα στὸν δρόμον καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ σὲ κάποια κώμη ἰσχυρά. Ἐκεῖ συνεκέντρωσε τὰς δυνάμεις του καὶ παρετάχθη. Ὅταν τοῦ ἔφεραν δὲ ἓνα ἄλογο, ἐκεῖνος εἶπε :

— «Αὐτὸ θὰ μοῦ χρειασθῇ, ἂν νικήσω, γιὰ τὸ κυνήγι τῶν ἐχθρῶν. Τώρα ὅμως ἄς πάμε κατ' ἐπάνω των».

Καὶ ἐπετέθη μὲ ὁρμὴν πεζός.

Ἐν τούτοις, ἀφοῦ μὲ μεγάλο κόπον καὶ ἔπειτα ἀπὸ πολὺ ἀπώθησε τοὺς μάχιμους ἐκ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὸ χαράκωμά των καὶ πρὸς τὰς ἀμάξας των, συνήτησεν αὐτοῦ τὴν πῶ μεγάλη δυσχέρειαν. Γιατὶ ἐκεῖ δὲν ἠγωνίζοντο καὶ δὲν ἀντεστάθησαν μόνον οἱ μάχιμοι, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδιὰ καὶ αἱ γυναῖκες ἔπεσαν ἀμυνόμενοι μέχρι θανάτου. Ἔτσι ἡ μάχη ὅλος κατὰ τὰ μεσάνυχτα ἔλαβε τέλος. Εἰς τὴν καλὴν του ὅμως αὐτὴν νίκην

προσέθεσε ἄλλο τι καλλίτερο. Συνώκισε τοὺς βαρβάρους ποῦ εἶχαν γλυτώσει, καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ πιάσουν πάλι τὸν τόπον ποῦ εἶχαν ἐγκαταλείψει καὶ τὰς πόλεις ποῦ κατέστρεψαν. Ἦτο δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν περισσότερο ἀπὸ δέκα μυριάδας. Καὶ τὸ ἔκανεν αὐτό, γιατί ἐφοβήθηκε μήπως περάσουν οἱ Γερμανοὶ καὶ ἀταλάβουν τὴν χώρα, ἂν ἀπομείνῃ ἔρημος.

Ἐπειτα ἐκίνησε δεύτερο πόλεμο, πολεμήσας κατὰ τῶν Γερμανῶν καὶ ὑπὲρ τῶν Κελτῶν, ἂν καὶ πρὶν εἶχε εἰς τὴν Ρώμην συμμαχήσει μὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἀριοβύστο.

Ἀλλὰ οἱ Γερμανοὶ ἦσαν ἀφόρητοι γείτονες εἰς τοὺς ὑπηκόους του καὶ ἂν εὗρισκαν εἰκαιρία, δὲν θὰ ἔμεναν ἡσυχοὶ καὶ εὐχαριστημένοι μὲ τὴν κατάστασι, ἀλλὰ θὰ ἐπετίθεντο καὶ θὰ ἔπαιρναν τὴν Γαλατία. Ἐπειδὴ ὁμως ἔβλεπεν ὁ Καῖσαρ τοὺς διοικητὰς του νὰ δειλιάζωσιν, κυρίως δὲ τοὺς εὐγενεῖς καὶ νέους, ποῦ εἶχαν ἐιστρατεύσει μαζί του, μὲ τὴν ιδέαν ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ θὰ τοὺς προσέφερε μόνον διασκεδάσεις καὶ πλοῦτη, συνεκάλεσεν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ τοὺς διέταξε νὰ φύγουν καὶ νὰ μὴ κινδυνεύουν χωρὶς νὰ θέλουν, ἀφοῦ ἦσαν τόσῳ ἄνδρῳ καὶ μαλθακοί. Αὐτὸς δέ, εἶπε, θὰ παρελάμβανε μόνον τὸ δέκατο τμήμα τοῦ στρατοῦ καὶ θὰ ἐπορεύετο κατὰ τῶν βαρβάρων. Γιατί δὲν εἶχεν, ἔλεγε, νὰ πολεμήσῃ μὲ ἐχθροὺς καλλιτέρους ἀπὸ τοὺς Κίμβρους καὶ οὐ·ε ἦτο στρατηγὸς αὐτὸς χειρότερος ἀπὸ τὸν Μάριο.

Κατόπιν τούτου, τὸ μὲν δέκατο τμήμα ἔστειλεν ἀπεσταλμένους γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσουν, τὰ δὲ ἄλλα τμήματα κατηγοροῦσαν τοὺς ἀρχηγούς των. Ἔτσι γεμάτος τότε ὄλος ὁ στρατὸς ἀπὸ ἐνθουσιασμό, ἄρχισε μιὰ πολυήμερο πορεία, ὡς ὅτου ἐστρατοπέδενσε σὲ ἀπόστασι σαράντα περίπου χιλιομέτρων ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Καὶ εἶχε μὲν ὅσῳ εἶπειτα ἀπὸ τὴν κίνησιν αὐτὴ τὸ θάρρος τοῦ Ἀριοβύστου—γιατί ἐνῶ δὲν ἐπερίμενε ὅτι θὰ ἐπετίθεντο οἱ Ρωμαῖοι ἐναντίον τῶν Γερμανῶν, ἐπίστευε δὲ μάλιστα ὅτι οὔτε κὰν θὰ ἐκρατοῦντο ἂν ἐπήρχοντο αὐτοὶ ἐναντίον των—τόρα ὁμως ἔβλεπε μὲ θαυμασμό τὴν τόλμη τοῦ Καίσαρος, καὶ τὸν δικό του στρατὸν ταραγμένο. Ἀκόμη περισσότερο ἠμβλύνητο τὸ θάρρος τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ τὰ μαντεύματα τῶν ἱερείων, αἱ ὁποῖα ἀπὸ τὴν δίνη τῶν ποταμῶν ποῦ ἔβλεπαν καὶ ἀπὸ τοὺς στριφογυρισμοὺς τῶν ρευμάτων καὶ ἀπὸ τὸν ἦχον των, ἐξηγοῦσαν καὶ ἐπροφήτευαν καὶ ἠμποδίζαν νὰ γίνῃ μάχη πρὶν φανῇ ἡ νέα σελήνη.

Αὐτὰ τὰ ἐμάθαιεν ὁ Καῖσαρ. Καὶ καθὼς ἔβλεπε νὰ μὴ κινουῦνται οἱ Γερμανοί, τοῦ ἐφάνη ὅτι ἦτο καλλίτερο νὰ τοὺς ἐπιτεθῇ αὐτός, τώρα ποῦ ἦσαν ἀπόρθητοι, παρὰ νὰ κάθεται

καί νά περιμένη τήν ιδιικήν των εὐκαιρία. Ἐρχισε λοιπὸν νά κάνη ἐπιθέσεις εἰς τὰ ὄχυρά καὶ εἰς τοὺς λόφους τοῦ ἑστρατοπέδου νὰ τοὺς ἐξαγοιώνη καὶ νὰ τοὺς κάνη ἀπὸ τὸν θυμὸ των πλέον νὰ κατέβουν καὶ νὰ πολεμήσουν.

Ἐπειτα, ἀφοῦ τοὺς ἔτρεψεν εἰς ἀτακτον φυγήν, τοὺς κατέδιωξεν ἐπὶ ὀγδόντα χιλιόμετρα μέχρι τοῦ Ρήνου, καὶ ἐγένισεν ὄλον ἐκεῖ τὸν κάμπο ἀπὸ νεκρῶν καὶ λάφυρα, ἐνῶ δ' Ἀριόβυστος μὲ ὀλίγους κατόρθωσε νὰ περάσῃ τὸν Ρήνον. Ἐφθασαν δὲ οἱ νεκροί, ὡς λέγεται, τὰς ὀγδόντα χιλιάδας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸ κατόρθωμα αὐτό, τὰς μὲν δυνάμεις του τὰς ἄφησεν εἰς τὴν χώραν τῶν Σικουάνων διὰ νὰ διαχειμάσουν, αὐτὸς δὲ θέλων νὰ προσέξῃ τὰ ἐν Ρώμῃ κατῆλθεν εἰς τὴν Γαλατία τοῦ Πάδου, ποῦ ἦτο τμῆμα τῆς ἐπαρχίας του. Ἐπειδὴ δὲ ἄκουσεν ὅτι οἱ Βέλγοι, ποῦ ἦσαν οἱ δυνατώτεροι τῶν Κελτῶν καὶ εἶχαν τὸ τρίτον ὀλοκλήρου τῆς Κελτικῆς, εἶχαν συγκεντρώσει πολλὰς μυριάδας ἀνδρῶν, ἐπέστρεψεν ἀμέσως καὶ ἐβάδισε ταχύτατα ἐναντίον των. Καὶ ἐνῶ οἱ Βέλγοι ἐνικοῦσαν τοὺς συμμάχους τῶν Ρωμαίων Γαλάτας, τοὺς ἐπέτεθη, καὶ τοὺς πλείστους καὶ συγκεντρωμένους ποῦ εἶχαν ἰσχυρῶς πολεμήσει, τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν καὶ τοὺς κατέκοψε. Ἦτο δὲ τόση ἡ φθορὰ τῶν ἐχθρῶν, ὥστε καὶ λίμναι καὶ βαθεῖα ποτάμια ἔγιναν βατὰ εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἀπὸ τὸ πληθὸς τῶν νεκρῶν. Ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατήσαντας δὲ πληθυσμούς, οἱ μὲν παρὰ τὸν ὠκεανὸν πρόσεχώρησαν ὄλοι ἡμαχῆτι, ἐξεστράτευσεν δὲ κατὰ τῶν Νερβίων ποῦ ἦσαν οἱ ἀγριώτατοι καὶ μαχητικώτατοι ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ λαοὺς, καὶ κατοικοῦσαν μέσα σὲ πυκνοὺς δρυμούς. Αὐτοί, ἀφοῦ ἄφησαν τὰς οἰκογενεῖας των καὶ τὰ πράγματα των εἰς τὸ βάθος τοῦ πύδ μακρουνοῦ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς δάσους, ἐπέπεσαν αἰφνιδιαστικῶς, φθάνοντες εἰς ἐξήντα χιλιάδες, ἐνῶ ὁ Καῖσαρ κατεσκευάζε χαράκωμα καὶ δὲν ἐπερίμενεν ἀκόμη τὴν μάχην.

Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐκείνην, τὸ μὲν Ρωμαϊκὸ ἵππικὸ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν, ἀπὸ τὰ τάγματα δὲ τὸ ἑβδομον καὶ τὸ δωδέκατον τὰ ἐπολιόρησαν καὶ ἐφόρευσαν ὄλους τοὺς ἀξιωματικούς των. Ἄν τότε δὲ ὁ Καῖσαρ, ποῦ ἦρπασε τὴν ἀσπίδα του καὶ διέσχισε τοὺς μαχομένους περὶ αὐτὸν, δὲν εἰσώρμα κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἂν δὲν ἐπήρχετο ἀπὸ τὰ ὑψώματα, τὸ δέκατον τμῆμα, ποῦ εἶδε τὸν κίνδυνον καὶ δὲν διέκοπτε τὰς ἐχθρικός τάξεις, ἴσως νὰ μὴ ἐσώζετο κανεὶς. Ἀλλὰ ἀγωνισθέντες τότε, χάρις εἰς τὴν τόλμην τοῦ Καίσαρος, τὸν ἀγῶνα ποῦ λέγεται μέχρις ἐσχάτων, δὲν ἔτρεψαν μὲν τοὺς βαρβάρους, τοὺς κατέκοψαν ὅμως, ἐνῶ ἠμύνοντο. Καὶ ἀπὸ ἐξήντα

χιλιάδες μόνον πεντακόσιοι λέγεται ὅτι ἐσώθησαν. Ἐπὶ τοὺς τετρακοσίους δὲ βουλευτάς των μόνον τρεῖς.

Ὅταν ἦλθαν αἱ εἰδήσεις αὐταὶ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν σύγκλητον, ἐψήφισε νὰ προσφέρουν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς, νὰ εἶναι εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἀργία, καὶ νὰ ἐφορτᾶζον ὅπως γὰ καμμιά ἄλλη νίκη πρὶν. Γιατί, ἀπὸ τὴν ὁμαδικὴν ἐπανάστασι τὸσων ἔθνων, ἐφάνη ὁ κίνδυνος πολὺ μεγάλος. Ἀλλὰ τὴν νίκη, ἐπειδὴ ὁ Καῖσαρ ἦτο ὁ νικητὴς, τὴν ἔκανε ἀκόμη πῶς μεγάλη ἢ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τοῦ λαοῦ.

Μετὰ τὴν ρύθμισιν αὐτὴν τῆς καταστάσεως τῆς Γαλατίας, ὁ Καῖσαρ διεχείμασε καὶ πάλιν εἰς τὰ χωρία τῆς Πάδου. Τότε ἦλθον πρὸς αὐτὸν εἰς Λούκαν καὶ συνεκεντρώθησαν οἱ ἐπισημότεροι καὶ οἱ μέγιστοι τῶν ἀνδρῶν τῆς Ῥώμης. Ὁ Πομπήϊος καὶ ὁ Κράσσος καὶ ὁ Ἄμπιος ὁ διοικητὴς τῆς Σαρδηνίας καὶ ὁ Νέπωσ ὁ ἀνθύπατος τῆς Ἰβηρίας. Συνεκοροτήθη δὲ πρὶν χωρισθῶν βουλή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλήφθη ἡ ἐξῆς ἀπόφασις : Νὰ ἐκλεγῶν ὑπατοὶ Ὁπομπήϊος καὶ ὁ Κράσσος, εἰς τὸν Καῖσαρα δὲ νὰ δοθῶν καὶ ἄλλα χρήματα καὶ νέα πενταετῆς στρατηγία.

Ἐπιστρέφων ὁμοῦς ὁ Καῖσαρ πρὸς τὸν στρατὸν τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφήσει εἰς τὴν Κελτικὴν, εὕρισκε τὸν τόπο σὲ μεγάλο πόλεμο, γιατί εἶχαν περάσει τὸν Ῥῆνον δύο μεγάλα ἔθνη, γὰ νὰ καταλάβουν τὴ γῆ. Ὠνομάζοντο δὲ τὸ ἓνα Οὐσίπαι καὶ τὸ ἄλλο Τεντερίται.

Σχετικῶς μάλιστα μὲ τὴν πρὸς αὐτοὺς μάχην ὁ Καῖσαρ εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του ἔγραψεν ὅτι, ἐνῶ διὰ πρέσβειων τοῦ εἶχαν ζητήσει σπονδίας, τοῦ ἐπετέθησαν εἰς τὸν δρόμο. Ἐνεκα τούτου, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν—ἂν καὶ ἦσαν μόνον ὀκτακόσιοι— τοὺς ἰδικούς του, πέντε χιλιάδες ἵππεις, ποῦ δὲν τοὺς ἀνέμεναν. Ἐπειτα ἔστειλαν πάλιν πρὸς τὸν Καῖσαρα πρέσβεις γὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσουν. Αὐτοὺς ὁμοῦς τοὺς ἔπιασε καὶ ὠδήγησε τὸν στρατὸν του ἐναντίον των, θεωρῶν ἡλιθιότητα νὰ διδῆ πίστιν εἰς ἀνθρώπους τὸσῳ παρασπόνδους καὶ ἀπίστους.

Συμπληρωματικῶς ὁμοῦς πρὸς ὅλα αὐτὰ ὁ Τανύσιος λέγει ὅτι, ὅτε ἡ βουλή τῆς Ῥώμης ἐψήφισεν ἐφορτὰς καὶ θυσίας ἐπὶ τῇ νίκῃ, ὁ Κάτων εἰσηγεῖτο τὴν παράδοσιν τοῦ Καίσαρος εἰς τοὺς ἐχθρούς. Καὶ τοῦτο, ὅπως ἐξίλεωθῆ ἡ πόλις διὰ τὴν παρασπονδίαν τοῦ Καίσαρος καὶ τραπῆ οὕτως ἡ ἀρὰ πρὸς τὸν αἵτιόν της.

Ἀπὸ τὴν μάχην ἐκείνην ἐλάχιστοι τῶν ἐχθρῶν κατώρθωσαν νὰ ἐπιστρέψουν πάλιν ὀπίσω. Αὐτοὺς τοὺς ἐδέχθησαν οἱ Σούγαμβροι, ποῦ εἶναι ἔθνος Γερμανικόν. Ἀλλὰ ὁ Καῖσαρ λαβὼν αὐτὸ ὡς ἀφορμὴν, φιλοδοξῶν δὲ νὰ περάσῃ πρῶτος αὐτὸς ἀ-

πὸ τοὺς ἀνθρώπους τὸν Ρῆνο μὲ στρατόν, τὸν ἔξευξε μὲ γέφυρα παρ' ὄλον τὸ μέγα πλάτος του καὶ τὴν πλημύρα ποῦ ἔκαθεν εἰς τὸ μέρος ἰδίως ἐκεῖνο τοῦ περάσματος. Καὶ ἀκόμη, παρ' ὄλον ὅτι μὲ τὸ ὀρμητικὸ καὶ ἄγριο ρεῦμά του καὶ μὲ τὰ ξύλα καὶ τοὺς κορμούς ποῦ κατέβαζε, ἐκτύπα καὶ ἐτάραξε τὰ στηρίγματα τῆς γεφύρας. Τὰ ξύλα ὅμως αὐτὰ κατώρθωσε νὰ τὰ ἀναχαιτίζη μὲ μεγάλους ξυλίνους προβόλους ποῦ ἐπήγγυνεν εἰς τὸ μέρος τοῦ περάσματος.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν δεσμεύσας τὴν ὀρμὴ μὲ τὴν ὀποῖαν τὸ ρεῦμα ἐπεφτεν ἐπάνω εἰς τὴν γέφυρα, κατώρθωσε τὸ πῶδ' ἀπίστευτο ἀπὸ τὰ πράγματα, νὰ τελειώσῃ ἡ γέφυρα μέσα σὲ δέκα ἡμέρας.

Ἀφοῦ δὲ ἐπέρασεν ὁ στρατός, χωρὶς νὰ τελμήσῃ νὰ τοῦ προβάλλῃ κανεὶς ἀντίστασιν, ἀπεσύρθησαν δὲ καὶ οἱ Σουηῆβοι, ποῦ ἀπετέλουν τὸ ἐξέχον μεταξὺ τῶν Γερμανῶν ἔθνος, εἰς βαθείας δασώδους χαράδρας, αὐτὸς ἐπέστρεψεν πάλιν εἰς τὴν Γαλατία. Τὴν ἐπιστροφὴν του ὅμως τὴν ἔκαμεν, ἀφοῦ ἐπυρόλησε τὴν ἐχθρικήν χώραν καὶ ἐνεθάρρυνε τοὺς φιλικῶς πάντοτε ἀποβλέποντας πρὸς τοὺς Ρωμαίους.

Περίφημος ὅμως διὰ τὴν τόλμην της ἔγινεν ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Βρετανίας, γιὰ τὴν πρῶτος ὁ Καῖσαρ μὲ στόλον εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἑσπέριον ὠκεανό, καὶ ἔπλευσε τὴν θάλασσαν τὴν Ἀτλαντικὴν φέρων στρατὸν ὅπως πολεμήσῃ. Συγχρόνως, ἐπιχειρήσας νὰ κυριεύσῃ μίαν νῆσον, ἡ ὁποία διὰ τὸ ἀπίστευτον της μέγεθος εἶχε κάνει πλείστους συγγραφεῖς νὰ τὴν θεωροῦν ὡς ἀνύπαρκτον καὶ ὡς ἀπλήν φήμη καὶ ὄνομα, ἐπεξέτεινε πέραν τῆς οἰκουμένης τὴν ἐξουσίαν τῶν Ρωμαίων.

Ἀλλὰ αὐτὸς διαπλεύσας δύο φορὰς τὴν νῆσον ἀπὸ τὴν ἔναντι Γαλατίαν, καὶ βλάβας περισσότερον τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ ὅ,τι ὠφέλησε τοὺς στρατιώτας του—διότι τίποτα δὲν εἶχε νὰ πάρῃ ἀπὸ πτωχούς καὶ ἔλεεινὴν ζωὴν διάγοντας ἀνθρώπους—ἔτελειωσε τὸν πόλεμον, ἂν καὶ ὄχι ὅπως ἤθελε. Γιὰ τὸ ἀφοῦ ἔλαβεν ὀμήρους παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἔταξε φόρους, ἄφησε τὴν νῆσον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ δύναμις τοῦ Καίσαρος ἦτο πλέον μεγάλη, τὴν κατένειμε κατ' ἀνάγκην εἰς πολλὰ χειμερινὰ τμήματα, καὶ αὐτὸς ἐτράπη πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ὡς συνήθιζε.

Τότε ὅμως πάλιν εἰς ὅλην τὴν Γαλατίαν ἐσηκώθησαν ἐπαναστάσεις, καὶ στρατεύματα μεγάλα περιορχόμενα κατέστρεψαν τὰ στρατιωτικὰ χειμᾶδια, καὶ ἐχτυπῶντο παρὰ τὰ Ρωμαϊκὰ χαρακώματα. Οἱ πλείστοι μάλιστα καὶ καλλίτεροι ἀπὸ τοὺς στασιαστάς, μαζὺ μὲ τὸν Ἀβριόριγα, κατέστρεψαν τὸν Κότταν

μὲ τὸν στρατὸν καὶ τὸν Τιτύριον. Ἄλλα περιεκύκλωσάν καὶ τὸ σῶμα τὸ διοικούμενον ἀπὸ τὸν Κικέρωνα, μὲ ἐξήντα χιλιάδας στρατὸ καὶ τὸ ἐπολιόρχουν. Δὲν ἀπείχαν. δὲ πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ τὸ κυριεύσουν κατὰ κράτος, διότι ὅλοι εἶχαν τραυματισθῆ, ἀντεῖχαν δὲ ἀκόμη μόνον γιὰτὶ κατέβαλλαν ἀπὸ φιλοτιμία, προσπάθειαν, ἀνωτέραν ἀπὸ τὰς δυνάμεις τῶν.

Μόλις ἀνηγγέλθησαν αὐτὰ εἰς τὸν Καίσαρα ποῦ εὐρίσκετο μακρὰν, ἐπέστρεψε ταχέως, καὶ ἀφοῦ συνεκέντρωσεν ἑπτὰ χιλιάδας ὄλους-ὄλους ἀνδρας, ἔσπευδε νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Κικέρωνα ἀπὸ τὴν πολιορκία.

Αὐτὸ δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν πολιορκητῶν καὶ ἄρχισαν ἀμέσως νὰ κινούνται ἐναντίον του γιὰ νὰ τὸν ἀναρπάσουν, γιὰτὶ κατεφρόνησαν τὸ ἐλάχιστον τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως.

Ἄλλα ὁ Καίσαρ, κατάρθωσε νὰ τοὺς ἔξαπατᾷ διαρκῶς καὶ νὰ ξεφεύγῃ, μέχρις ὅτου κατέλαβε θέσεις καταλλήλους δι' ὀλίγους ποῦ ἀγωνίζονται κατὰ πολλῶν καὶ ὄχυρῶθη ἐκεῖ. Τοὺς στρατιώτας του δὲ τοὺς ἠμπόδιζεν ἀπὸ κάθε ἀπολύτως σύγκρουσιν, καὶ τοὺς ἠνάγκαζε νὰ ἀνεβάζουν τὸ χαρακῶμα καὶ νὰ φράσσουν τὰς πύλας του. Ἐνήργει δὲ μὲ αὐτὸ τὸ στρατήγημα, γιὰ νὰ δείξῃ τάχα ὅτι ἐφοβᾶτο καὶ νὰ καταφρονηθῆ ἔτσι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Πραγματικά, ἐπῆραν πολὺ θάρρος αὐτοί, καὶ ἄρχισαν νὰ τὸν προσβάλλουν σποραδικῶς. Τότε ἐκεῖνος ἐξορμᾷ, τοὺς τρέπει εἰς φυγὴν καὶ ἐξολόθρευσε πολλοὺς.

Ἡ νίκη αὐτὴ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ σβύσουν αἱ περισσότεραὶ ἐπαναστάσεις τῶν ἐντεῦθεν Γαλατῶν. Ἄλλα καὶ ὁ Καίσαρ ὁ ἴδιος μετέβαινε τὸν χειμῶνα πανταχοῦ, καὶ ἐπρόσχε πολὺ κάθε πιθανὸν κίνημα. Τοῦ ἦλθαν δὲ καὶ τρία στρατιωτικὰ τμήματα ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, εἰς ἀναπλήρωσιν ἐκείνων ποῦ εἶχε χάσει. Ἄπὸ αὐτὰ, τὰ δύο τοῦ τὰ ἐδάνεισεν ὁ Πομπήϊος, καὶ τὸ ἄλλο συνεκροτήθη τότε ἀπὸ τὴν Γαλατία τοῦ Πάδου.

Ἐν τούτοις, ἄρχισαν νὰ φαίνονται ἀπὸ μακρὰν καὶ αἱ ἄρχαι τοῦ πιδε μεγάλου καὶ πιδε ἐπικινδύνου ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ πολέμους.

Καθεὶ ἐπιχειρήσις δὲ τότε τοῦ Καίσαρος κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἐφαίνετο ἀδύνατος ἀπὸ τὸν χειμῶνα καὶ τοὺς πάγους τῶν ποταμῶν καὶ ἀπὸ τὰ χιονισμένα δάση καὶ τοὺς κάμπους ποῦ εἶχαν γίνει λίμναι ἀπὸ τοὺς χειμάρρους, καὶ ἀπὸ τοὺς δρόμους ποῦ δυσκολοεὐρίσκοντο τὰ σημεῖα τῶν ἀπὸ τὸ πάχος τοῦ χιονιοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν πορεία ποῦ ἦτο ἄλλοῦ πάλιν ἀσαφῆς ἀπὸ τὰ ἔλη καὶ τὰ ρεύματα ποῦ ἐπλημμυροῦσαν.

Πολλὰι φυλαὶ ἦσαν ποῦ ἐπανεστάτησαν, ἀλλὰ αἱ πιδε σημαντικαί, οἱ Ἀρβέρνοι καὶ οἱ Καρνοντῖνοι. Εἶχε δὲ ἐκλεγῆ

νά διευθύνῃ γενικῶς τὸν πόλεμον ὁ Βεργεντόριξ, ποῦ οἱ Γαλάται εἶχαν σκοτώσει τὸν πατέρα του, γιατί ἐφαίνετο ὅτι ἤθελε νά καταλάβῃ τὴν τυραννίαν.

Αὐτός, ἀφοῦ διήρесе τὰς δυνάμεις του εἰς πολλὰ μέρη, καὶ ἐγκατέστησε πολλοὺς ἀρχηγούς, ἔπαιρνε μὲ τὸ μέρος του ὅλην τὴν περίεξ χώραν, μέχρι τῶν μερῶν τὰ ὁποῖα βλέπουν πρὸς τὸν Ἄραρα. Ἐσκέπτετο δέ, ὅτε πλέον εἰς τὴν Ρώμην συνεσματοῦντο ἐναντίον τοῦ Καίσαρος, νά σηκώσῃ εἰς πόλεμον ὅλην τὴν Γαλατίαν.

Ἄν ἐνήργει ὁ Βεργεντόριξ λίγο πῶ ὕστερα, ποῦ ὁ Καῖσαρ εἶχεν ἐπέσει εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, δὲν θὰ καταλάμβανε τὴν Ἰταλίαν φόβος μικρότερος ἀπὸ τοὺς Κιμβρικούς. Τότε ὅμως ὁ Καῖσαρ, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο πλασμένος γιὰ νά καταφέρῃ κάθε πολεμικὸ πρᾶγμα, κυρίως δὲ εἰς τὸ νά ἐκλέγῃ τὸν καταλληλότερον πρὸς ἐνέργειαν καιρὸν, ἐκινητοποιήθη καὶ ἤρχισεν ἐπιστρέφων ἀπὸ τοὺς ἰδίους δρόμους ποῦ εἶχε περάσει, μόλις ἄκουσε τὴν ἐπανάστασι. Διὰ τῆς βίας δὲ καὶ τῆς ταχύτητος τῆς πορείας του ἐκείνης, μέσα εἰς τέτοιον χειμῶνα, ἀπέδειξεν εἰς τοὺς βαρβάρους ὅτι ἐπέρχεται ἐναντίον των ἀκατάμαχτος καὶ ἀνίκητος στρατός. Γιατί, ἐκεῖ ποῦ ἐφαίνετο ἀπίστευτον νά εἰσχωρήσῃ ἔπειτα ἀπὸ πολὺν καιρὸ κανένας ἀγγελιοφόρος του, ἐνεφανίζετο ὁ ἴδιος μὲ ὅλον τὸν στρατὸν του, λυμαινόμενος τὸν τόπον, κρημνίζων τὰ ὄχυρά των χωριά, καταστρέφων πόλεις καὶ φέρων μαζύ του τοὺς μεταστρεφόμενους πρὸς αὐτὸν πληθυσμούς.

Ὅταν ὅμως οἱ Ἑδοῦοι, οἱ ὁποῖοι ὠνόμαζαν ἕως τότε ἑαυτοὺς ἀδελφοὺς τῶν Ρωμαίων καὶ ἐτιμῶντο ἀπὸ τούτους ἕξαιρετικῶς, τοῦ ἐκήρυσαν καὶ αὐτοὶ τὸν πόλεμον καὶ προσετέθησαν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας, τὴν στρατιὰν τοῦ Καίσαρος τὴν κατέλαβε μεγάλη ἀθυμία. Ἐνεκα τούτου ἐξέκίνησε καὶ ἐπέρασε τὴν Διγγορικὴν χώραν, θέλων νά φθάσῃ πρὸς τοὺς Σικουανούς, ποῦ τοῦ ἦσαν φίλοι καὶ εὐρίσκοντο μεταξύ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς ἄλλης Γαλατίας.

Ἀλλὰ αὐτοῦ τοῦ ἐπετέθησαν οἱ ἐχθροὶ καὶ τὸν ἐκύκλωσαν μὲ πολλὰς μυριάδας. Ἐκανεν ὅμως ἀντεπίθεσι καὶ τοὺς ἐχτύπησε. Γενικῶς δὲ ἐνίκησε καὶ ὑπερίσχυσε, καί, ἔπειτα ἀπὸ μακρὸν καὶ φωνικὸν ἀγῶνα, ἠνάγκασε τοὺς βαρβάρους εἰς φυγὴν. Ἐν τούτοις εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφάνη, ὅτι εἶχε πάθει καὶ κάποιαν ἥτταν. Δείχνουν δὲ οἱ Ἀρβέρνοι ὡς λάφυρον ἀπὸ τῶν Καίσαρα ἓνα μικρὸ ξίφος κρεμασμένο σὲ κάποιον ναόν των.

Τοῦτο, ὅταν τὸ εἶδε ὕστερα αὐτός, ἔχαμογέλασε. Ἐνῶ δὲ οἱ φίλοι του ἔλεγαν νά τὸ βγάλουν ἀπὸ ἐκεῖ, δὲν τοὺς ἄφησε γιατί τὸ ἐθεώρησεν ἀφιέρωμα.

Τότε, οἱ πλείστοι ἀπὸ ἐκείνους πῦρ διέφυγαν, κατέφυγαν μαζὺ μὲ τὸν βασιλέα, εἰς τὴν πόλιν Ἀλησίαν. Ἐνῶ ὅμως τὴν ἐπολιόρκει ὁ Καῖσαρ, καὶ ἐφαίνετο ἀπόρθητος, λόγφ τοῦ μεγέθους τῶν τειχῶν τῆς καὶ τοῦ πλήθους τῶν ὑπεραπιστιῶν τῆς, ρίπτεται ἐναντίον του ἐκ τῶν ἔξω ἕνας κίνδυνος ἀνυπολόγιστα μεγάλος.

Εἶχαν μαζευθῆ ἔνοπλα τὰ ἄριστα ἀπὸ τὰ Γαλατικά ἔθνη, καὶ ἐβάδιζαν πρὸς τὴν Ἀλησίαν. Ἐφθανε δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν τὰς τριακοσίας χιλιάδας, καὶ ἀπὸ τὴν δύναμιν αὐτὴν οἱ μαχηταὶ δὲν ἦσαν ὀλιγώτεροι ἀπὸ ἑκατὸν ἐβδομηῆντα χιλιάδες.

Ὅταν εὐρέθη ὁ Καῖσαρ ἐν μέσφ τόσοῦ πολέμου καὶ παλλιορκούμενος, ἠναγκάσθη νὰ ὑψώσῃ περὶ αὐτὸν διπλοῦν τεῖχος. Τὸ ἕνα πρὸς τὴν πόλιν καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τοὺς ἐπερχομένους, διότι, ἂν ἠνώνοντο οἱ δύο ἐχθροί, ἦτο κατεστραμμένος. Ὁ κίνδυνος ἐπομένως εἰς τὴν Ἀλησίαν ἔγινεν ἐνδοξος διὰ πολλοὺς λόγους. Ἀφοῦ προῆλθαν ἀπὸ αὐτὸν ἔργα τόλμης καὶ γενναιότητος, ὅμοια τῶν ὁποίων δὲν ἔδωσε κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς πρὶν ἀγῶνας.

Ἐξαιρετικῶς ὅμως ἄξιον θαυμασμοῦ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι οἱ πολιορκούμενοι δὲν ἐπῆραν εἶδησιν τῆς συμπολοκῆς τοῦ Καίσαρος μὲ τὸσας μυριάδας ἀπὸ τοὺς ἔξω καὶ οὔτε τὴν νίκην του. Καὶ ἀκόμη περισσότερο εἶναι ἄξιο θαυμασμοῦ, ὅτι ἠγνοεῖτο καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Ρωμαίους ποῦ ἐφύλασσαν τὸ πρὸς τὴν πόλιν τεῖχος. Αὐτοί, ἠννόησαν τὴν νίκην μόνον ὅταν ἄκουσαν τὸν κλαυθμὸ τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς Ἀλησίας καὶ τὸν κοπετὸ τῶν γυναικῶν, ποῦ εἶδαν ὀλόγυρα πολλὰς ἀσπίδας κοσμημένας μὲ χρυσάφι καὶ ἀσῆμι καὶ πολλοὺς θώρακας γεμάτους αἶμα, καὶ πολλὰς ἀκόμη Γαλατικὰς σκηνὰς καὶ σιεύη ποῦ οἱ Ρωμαῖοι τὰ ἔφερναν εἰς τὸ στρατόπεδόν των. Τόσφ γλήγορα, σάν νὰ ἦτο ὄνειρο ἢ σιὰ ὁ μέγας αὐτὸς στρατός, ἐχάθη καὶ ἐσκόρπισε, καὶ οἱ περισσότεροι ἔπεσαν στὴ μάχη. Ἐκεῖνοι δὲ ποῦ ἦσαν μέσα στὴν Ἀλησία, ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ποῦ ὑπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλὰ ποῦ ἐπροξένησαν εἰς τὸν Καίσαρα, ἐπὶ τέλους παρεδόθησαν.

Καὶ ὁ γενικὸς τοῦ πολέμου ἀρχηγός, ὁ Βεργεντιόριξ, ἀφοῦ ἔβαλε τὰ πῦρ λαμπρά του ὄπλα καὶ ἐστόλισε ὅσο μπορούσε καλλίτερα τὸ ἄλογό του, ἐβγῆκεν ἔφιππος ἀπὸ τὰ τεῖχη. Ἔτσι ἔκανε πάνω στὸ ἄλογο μίαν στροφὴ γύρω ἀπὸ τὸν Καίσαρα ποῦ ἐκάθητο, καὶ ὕστερα ἐπήδησε κάτω, ἐγλύθηκεν ὅλα τὰ ὄπλα του, καὶ ἐκάθισε χωρὶς μιλιὰ στὰ πόδια τοῦ Καίσαρος, ὡς ὅτου παρεδόθη νὰ φυλαχθῆ γιὰ τὸν πολυμικὸ θρίαμβο.

Ἀλλὰ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ρώμης πράγματα οἱ δύο πῦρ μεγάλοι τῆς ἀνδρες, ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος, ἐσκέπτοντο ἀπὸ

καιροῦ νὰ ρίψη ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, γιὰ νὰ μείνη ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο ὁ πιὸ μεγάλος. Ὅταν δὲ ἡ Σύγκλητος ἀνεκέρυξε μόνον ὕπατον τὸν Πομπήϊον, διὰ νὰ μὴ γίνῃ μόνος του διὰ τῆς βίας δικτάτωρ, καὶ τοῦ ἐχορήγησε παράτασιν τοῦ χρόνου τῆς στρατηγίας ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν ποῦ εἶχε—τῆς Ἰβηρίας καὶ τῆς Λιβύας—ἔστειλεν ἀμέσως καὶ ὁ Καῖσαρ καὶ ἐζήτησε καὶ αὐτὸς ἐπίσης νὰ γίνῃ ὕπατος, ἀλλὰ καὶ νὰ τοῦ δοθῇ καὶ παράτασις τῆς στρατηγίας ἐπὶ τῶν ἰδικῶν του ἐπαρχιῶν.

Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἀρχὰς ὁ Πομπήϊος εἰσώπα εἰς αὐτὰ ἐναντιῶνοντο οἱ περὶ τὸν Μάρκελλον καὶ οἱ περὶ τὸν Λέντιον, οἱ ὅποιοι μισοῦντες τὸν Καῖσαρα προσέθετον εἰς ὅσα ἔπρεπε, καὶ ἄλλα ποῦ δὲν ἦσαν ἀναγκαῖα, γιὰ νὰ τὸν ἀτιμάσουν καὶ νὰ τὸν προσβάλουν. Οὕτως ἀφήρεσαν τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου ἀπὸ τοὺς Νεοκωμίτας, ποῦ τοὺς ἐγκατέστησεν ὁ Καῖσαρ τελευταίως εἰς τὴν Γαλατίαν. Καὶ ὁ Μάρκελλος, ὁ ὅποιος ἦτο τότε ἀκόμη ὕπατος, ὑπεδέχθη μὲ ραβδισμοὺς ἑνατῶν ἐκεῖ βουλευτῶν, ποῦ ἦλθεν εἰς τὴν Ρώμην. Καὶ τοῦ εἶπε νὰ τὰ ἔχη αὐτὰ παράμαση τῆς μὴ Ρωμαϊκότητός του, νὰ πάῃ δὲ νὰ τὰ δείξῃ εἰς τὸν Καῖσαρα.

Μετὰ τὴν ὑπατείαν ὅμως τοῦ Μαρκέλλου, ἐπειδὴ ὁ Καῖσαρ εἶχεν ἀφήσει νὰ ἀντλοῦν ἀφθόνως ἀπὸ τὸν Γαλατικὸν πλοῦτον ὅλοι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες· καὶ εἶχεν ἀπαλλύξει τὸν δήμαρχον Κουρίωνα ἀπὸ πολλὰ δάνεια· καὶ εἰς τὸν Παῦλον, ὅτε ἦτο ὕπατος, εἶχε δόσει χίλια πεντακόσια τάλαντα, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐκεῖνος ἀνήγειρε καὶ τὴν βασιλικὴν στοάν, ὡς νέον λαμπρὸν στόλισμα τῆς ἀγορᾶς—εἶχε δὲ ἀναγερθῆ αὐτῇ ἀντὶ τῆς Φουλβίας—ἐφοβήθη ὁ Πομπήϊος τὴν συνένωσιν ὅλων αὐτῶν. Ἄρχισε λοιπὸν καὶ αὐτὸς φανερά (καὶ μὲ τοὺς φίλους του) νὰ φροντίξῃ νὰ διορθῇ ἄλλος ἀντικαταστάτης τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν στρατηγίαν τῶν ἐπαρχιῶν του. Ἐπίσης ἔστειλε καὶ τοῦ ἐζήτησεν ἀπαιτητικῶς τοὺς στρατιώτας, τοὺς ὁποίους τοῦ εἶχε δανείσει γιὰ τοὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν Κελτῶν. Καὶ ὁ Καῖσαρ τοὺς ἔστειλεν, ἀφοῦ ἐδώρησε σὲ κάθε στρατιώτῃ, διακοσίας πενήντα δραχμάς.

Ἄλλὰ ἐκεῖνοι ποῦ τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὸν Πομπήϊον, εἰς μὲν τὸν λαὸν διέσπειραν κατὰ τοῦ Καίσαρος λόγια ποῦ οὔτε εὐνοϊκὰ οὔτε καλὰ ἦσαν, τὸν Πομπήϊον δὲ τὸν ἐγέμισαν μὲ κενὰς ἐλπίδας, καὶ ἔτσι τὸν ἐβλαψαν. Τοῦ ἔλεγαν δὲ ὅτι τὸν ζητεῖ ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος, καὶ ὅτι ναι μὲν αὐτοῦ εἰς τὴν Ρώμην, ἔνεκα τοῦ φθόνου καὶ τῶν πολιτικῶν δολοπλοκιῶν, μόλις ἐπικρατεῖ, ἀλλὰ ὅτι ὁ ἐκεῖ στρατὸς εἶναι ἔτοιμος ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ ὅτι καὶ μόνο νὰ περάσῃ ὁ Πομπήϊος τὴν Ἰτα-

λίαν, ἀμέσως ἡ δύναμις τοῦ Καίσαρος θὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. Γιατί, ὅπως ἔλεγε, ὁ Καίσαρ εἶχε γίνει δυσάρεστος, ἐξ αἰτίας τοῦ πλήθους τῶν ἐκστρατειῶν, καὶ ὑποπτος ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο ὅτι ἤθελε νὰ μοναρχήσῃ.

Μὲ αὐτὰ ποῦ ἄκουεν ὁ Πομπήϊος, ἀπεκοιμίζετο. Καὶ εἰς μὲν τὴν προετοιμασίαν τῶν στρατιωτῶν ἔδειχεν ἀμέλειαν, γιατί ἐνόμιζεν ὅτι δὲν εἶχε φόβο, μὲ λόγια δὲ καὶ μὲ διαβούλια συνέντριβεν, ὅπως ἐπίστευε, πολιτικῶς τὸν Καίσαρα. Ἐβγάξε δὲ καὶ ψηφίσματα ἐναντίον του, γιὰ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος διόλου δὲν ἐσκοτίζετο.

Μίλιστα, λέγεται ὅτι ἓνας ταξίαρχος ἀπὸ τοὺς σταλέντας ἀπὸ τὸν Καίσαρα, στεκόμενος πρὸ τῆς βουλῆς καὶ πληροφοροῦνθεις ὅτι ἡ ἔρουσία δὲν δίδει εἰς τὸν Καίσαρα πικράταις τῆς ἐξουσίας, εἶπεν, ἐνῶ ἐχτυποῦσέ με τὸ χέρι τὴν λαβὴ τοῦ ξίφους του:

— «Ἄλλὰ θὰ τοῦ τὴν δώσῃ».

Ἐν τούτοις ἡ ἀξίωσις τοῦ Καίσαρος εἶχε λαμπρὸ πρόσημα δικαιολογίας. Διότι ἀπαιτοῦσε, καὶ ὁ ἴδιος νὰ καταθέσῃ τὰ ὄπλα, καὶ ὁ Πομπήϊος νὰ πράξῃ τὸ ἴδιον, καὶ ἀφοῦ ἰδιωτεύσουν καὶ οἱ δύο, νὰ τιμηθοῦν, ὅπως θέλουν οἱ πολῖται. Γιατί, ὅσοι ἀφαιροῦν ἀπὸ αὐτὸν τὴν δύναμι, ἐξασφαλίζουν δὲ εἰς τὸν ἄλλον τὴν δύναμι ποῦ ἔχει, ἐνῶ διαβάλλον τὸν ἓνα γιὰ προθέσεις τυραννίας, προετοιμάζουν τὸν ἄλλον γιὰ τύραννον. Αὐτὰ προτείνων εἰς τὸν Δῆμον ὁ Κουρίων, ἀπὸ μέρους τοῦ Καίσαρος, κατεχειροκροτεῖτο· πολλοὶ δὲ καὶ τοῦ ἔρριπταν στεράνια, ὅπως καὶ εἰς τοὺς ἀθλητάς. Ἄλλὰ καὶ ὁ δήμαρχος Ἀντώνιος παρουσίασεν εἰς τὸν λαὸν σχετικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Καίσαρος καὶ τὴν ἀνέγνωσε παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ὑπάτων.

Εἰς τὴν Βουλὴν ὅμως, ἐξ ἐναντίας, ὁ Σκηπίων, ὁ πενθερὸς τοῦ Πομπηίου, εἰσηγήθη πρότασιν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Καίσαρ, ἂν δὲν κατέθετε εἰς τακτὴν ἡμέραν τὰ ὄπλα, θὰ ἀνεκηρύσσεται ἐχθρὸς τῆς πατρίδος. Ὅτε δὲ ἠρώτησιν οἱ ὑπάτοι, ἂν ἐγκρίνη ἡ βουλὴ νὰ ἀφήσῃ ὁ Πομπηῖος τοὺς στρατιώτας, καὶ πάλιν, ἂν ἐγκρίνη νὰ ἀφήσῃ ὁ Καίσαρ τοὺς ἰδικούς του· διὰ μὲν τὴν πρώτην πρότασιν ἐλάχιστοι ἐψηφίσαν; διὰ δὲ τὴν δευτέραν ὄλοι, ἐκτὸς ἐλαχίστων.

Ἄλλὰ ὁ Κικέρων ὁ ρήτωρ, ἔλθων πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τὴν Κιλικίαν καὶ προσπαθῶν νὰ διαλλάξῃ τὰ πράγματα, κατεπράυνε τὸν Πομπηῖον, ποῦ ἐδέχετο καὶ αὐτὸς νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰ ἄλλα, ἠρνεῖτο ὅμως νὰ ἀφήσῃ τοὺς στρατιώτας. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς περὶ τὸν Καίσαρα, τοὺς ἐπειθε καὶ αὐτούς, νὰ ἐνδώσουν εἰς τὸ νὰ τοῦ μείνουν αἱ ἐπαρχαίαι μὲ ἕξ μόνον χιλιάδας

στρατοῦ, ἔτσι δὲ νὰ γίνῃ ὁ συμβιβασμός. Ἐκάμπτετο δὲ καὶ ὑπεχώρει καὶ ὁ Πομπήϊος.

Ἄλλὰ ὁ ὑπάτος Λέντλος δὲν ἄφινε. Μάλιστα ὕβρισε τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Κουρίωνα, τοὺς δημάρχους, τοὺς ἐδιώξεν αἰτίμως ἀπὸ τὴν βουλὴν, καὶ ἔδωκεν οὕτως εἰς τὸν Καίσαρα τὴν πρὸ καλῆ πρόφασιν, νὰ κεντρίσῃ τοὺς στρατιώτας του. Γιατὶ τοὺς ἔδειξεν, ἄνδρας ἐπισήμους καὶ ἄρχοντας, ποῦ εἶχαν φύγει ντυμένοι ὡς δοῦλοι μὲ μισθωτὰ ὄχηματα.

Πράγματι δέ, ἔτσι εἶχαν ἐξέλθει ἀπὸ τὴν Ῥώμην, μεταμφιεσθέντες ἐκ φόβου, καὶ οἱ δύο. Τότε πλησίον τοῦ Καίσαρος εὗρισκοντο ἵππεις ὄχι περισσότεροι ἀπὸ τριακόσιοι, καὶ περὶ ὄχι περισσότεροι τῶν πέντε χιλιάδων. Ὅλον δὲ τὸν ἄλλον στρατόν, ποῦ ἔμενε πέραν τῶν Ἀλπεων, ἐπρόκειτο νὰ τὸν ὀδηγήσουν οἱ σταλέντες πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ ὁμως οἱ περὶ τὸν Ἀντώνιον πάλιν ἤξιον νὰ ἀφήσουν καὶ οἱ δύο τὴν ἀρχήν, ὅλοι τότε ἀπολύτως προσεχώρησαν εἰς αὐτὴν τὴν πρότασιν.

Ἄλλὰ ὁ Σηπίων ἤθελε βιαίως, ὁ δὲ ὑπάτος Λέντλος καὶ ἐφώνησεν ὅτι ὅπλα καὶ ὄχι ψῆφοι χρειάζονται πρὸς ληστήν. Διὰ τοῦτο διελύθησαν τότε καὶ ἔβαλαν πένθημα διὰ τὴν στάσιν. Τότε δὲ ἦλθαν πάλιν, ἐπιστολαὶ ἀπὸ τὸν Καίσαρα, μετριάζοντα τὰς ἀξιώσεις του. Γιατὶ ἄφινεν ὅλα τὰ ἄλλα, ἐζήτησε δὲ νὰ τοῦ δοθῇ μόνον ἡ ἐντὸς τῶν Ἀλπεων χώρα καὶ ἡ Ἰλλυρία μὲ δύο στρατιωτικὰ τμήματα, μέχρις οἴτου ἔλθῃ ἡ περίοδος νὰ ζητήσῃ τὴν δευτέραν ὑπατείαν.

Ἄλλ' ὁ Καίσαρ ἔβλεπεν ὅτι διὰ νὰ ἀρχίσῃ καὶ νὰ κινηθῇ πρὸς τὰ πράγματα αὐτά, δὲν ἐχρειάζετο πρὸς τὸ παρὸν πολλούς, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιτύχῃ μᾶλλον καταπλήσσω καὶ θαμβώων.

Διὰ τοῦτο τοὺς διοικητὰς τῶν στρατιωτικῶν μονάδων καὶ τοὺς ταξιαρχοὺς τοὺς διέταξε, ἔχοντας μόνον τὰ ξίφη καὶ χαρῆς κανένα ὅπλον, νὰ καταλάβουν τὸ Ἀρμίνιον, μεγάλην πόλιν τῆς Κελτικῆς καὶ νὰ ἀποφύγουν, ὅπως μπορέσουν, τοὺς φόνους καὶ τὴν ταραχήν.

Παρέδωσε δὲ τὴν δύναμιν εἰς τὸν Ὀρτάσιον καὶ αὐτὸς ἔμενε γιὰ νὰ τὸν βλέπουν τὴν ἡμέραν, ἐπιβλέπων ἀγῶνας μονομάχων καὶ παρακολουθῶν τὸ θέαμα. Λίγο ὅμως πρὶν νὰ βραδυάσῃ, ἀφοῦ περιποιήθη τὸ σῶμά του, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀνδρῶνα. Ἐκεῖ ἐκάθισε λίγο μὲ τοὺς προσκεκλημένους εἰς τὸ γεῦμα, καὶ ἔπειτα ἐσηκώθη ὅταν πιά ἐσκοτεινίαζε. Καὶ ἀφοῦ εἶπε λίγα καλὰ λόγια, παρεκάλεσε νὰ τὸν περιμένουν γιὰ τὴν θά ἤρχετο. Εἰς ὀλίγους δὲ φίλους του εἶπε ποῦ πάει, ἀλλὰ εἰς ὅλους δὲν εἶπε τὸ ἴδιο μέρος.

Ἐπειτα ἀνέβηκεν εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ ἀγοραῖα ὀχήματα, καὶ ἐκίνησε κατ' ἀρχὰς πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, ἔπειτα δὲ ἔστρεψε πρὸς τὸ Ἀριμίμιον.

Ἀλλὰ ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ρουβίκωνα, ποῦ χωρίζει τὴν Γαλατίαν, τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ἀπὸ τὴν ἄλλην Γαλατίαν, καὶ ἐσκέφθη πλέον ὅτι πλησιάζει ἡ μεγάλη στιγμή, ἀνησύχησε διὰ τὸ μέγεθος τοῦ τολήματος. Τότε ἐστάθη καὶ ἀνέκοψε τὴν πορείαν του. Πολλοὶ δὲ ἐν σιγῇ τοῦ ἐπερονοῦσαν διαλογισμοί, καὶ ἔμετροῦσε καὶ τὴν μίαν ἀπόφασιν καὶ τὴν ἄλλη. Καὶ αἱ ἀποφάσεις ἤλλαζαν τότε πολλὰς φάσεις.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς παρευρισκομένους φίλους του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Ἀσίνιος Πολλίων, ἐξέφραζε πολλὰς ἀμφιβολίας, γιατί ἐσυλλογίζετο πόσα κακὰ θὰ ἐγεννοῦσεν αὐτὸ τὸ πέρασμα, καὶ πῶς ὄνομα θὰ ἄφινεν εἰς τοὺς κατοπίκιν. Τέλος ὁμως ἄφησε κάθε σκέψιν, καὶ ριφθεὶς, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ μέλλον, εἶπε, μὲ ἕνα εἶδος θυμοῦ, αὐτὸ ποῦ λέγεται ὡς προοίμιον ἐκεινῶν ποῦ χύνονται στὸ ἄγνωστο ἀδιέξοδο τῆς τύχης:

— «Ριφθήτω ὁ κύβος».

Καὶ ὤρμησε πρὸς τὸ πέρασμα.

Συνέχισε τότε μὲ ταχύτητα τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ δρόμου, καὶ πρὶν γίνῃ ἡμέρα εἰσέβαλεν εἰς τὸ Ἀριμίμιον καὶ τὸ κατέλαβε.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως αὐτῆς ἐγένετο ὅταν νὰ ἀνοιξάν αἱ θύραι τοῦ πολέμου, ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην ὡς τὴν ἄλλη τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ὅταν νὰ ἀνακατεύθησαν τὰ σύνορα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ οἱ νόμοι τῶν πόλεων. Καὶ ἐνόμιζε κανεῖς, ὅτι δὲν ἔτρεχαν, ὅπως ἄλλοτε, ἀνὰ ὅλην τὴν Ἰταλίαν κατάπληκτοι οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ ὅτι ἔφευγαν ἐν ἀναστατώσει αἱ ἴδιαι αἱ πόλεις, καὶ ἀνεκατεύοντο ἡ μία μὲ τὴν ἄλλη. Ἡ Ρώμη δέ, ἀπὸ τὴν φυγὴν καὶ ἀπὸ τὴν μετακίνησιν τῶν γύρω δήμων, ἦτο ὅταν πλημμυρισμένη ἀπὸ θεύματα. Καὶ οὔτε εἰς τοὺς ἀρχοντας οὔτε μὲ τοὺς λόγους μποροῦσε νὰ πειθαρχήσῃ ἢ νὰ ἀναχαιτισθῇ.

Καὶ ὁ ἴδιος δὲ ὁ Πομπήϊος ἦτο κατάπληκτος, καὶ ἐπὶ πλέον τὸν ἐτάρασσε ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος μὲ διάφορον τρόπο. Καὶ ἄλλοι τοῦ ἐξητοῦσαν εὐθύνας, γιατί ὁ ἴδιος ἔκανε ἐπιχειρήματα τὸν Καίσαρα, γὰρ νὰ τὰ βάλῃ τώρα ἐναντίον των καὶ ἐναντίον τῆς ἐξουσίας του, καὶ ἄλλοι τὸν κατηγοροῦσαν ὅτι εἶχεν ἀφήσει τὸν ὑπατὸν Λέντιον νὰ προσβάλλῃ τὸν Καίσαρα, τὴν ὥρην ποῦ ἐκεῖνος ἐξήτει ἕνα λογικὸ συμβιβασμό.

Καὶ ὁ Φαώνιος ἔλεγε εἰς τὸν Πομπήϊον νὰ χτυπήσῃ τώρα τὸ πόδι του εἰς τὴν γῆν. Μ' αὐτὸ τοῦ ὑπενθύμιζε τὰ λόγια τοῦ Πομπήϊου ποῦ εἶχε κάποτε εἰπῆ κομπαστικῶς εἰς

τὴν σύγκλητον πῶς δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνδιαφέρωνται καὶ νὰ στενοχωρῶνται γιὰ πολεμικὰς ἐτοιμασίας, γιὰτὶ αὐτός, ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαινε καὶ ἐχτυποῦσε τὸ πόδι του, θὰ ἐγέμιζε μὲ στρατὸ τὴν Ἰταλίαν.

Παρ' ὅλα αὐτά, καὶ τότε ἀκόμη ὁ Πομπήϊος ἦτο ἰσχυρότερος εἰς πλῆθος στρατοῦ ἀπὸ τὸν Καίσαρα. Ἄλλὰ κανεὶς δὲν τὸν ἄφινε νὰ ἐνεργήσῃ, ὅπως αὐτὸς ἐσκέπτετο. Ἔτσι βιασθεῖς νὰ ὑποκύψῃ ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν καὶ ψευδῶν ἀγγελιῶν ὅτι εἶχε φθάσει πλέον ὁ ἐχθρὸς καὶ ὅτι εἶχε καταλάβει τὸ πᾶν, καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ επικρατοῦντος τρόμου, παρυσύθη ἀπὸ τὸ γενικὸν ρεῦμα, καὶ ἐψήφισεν ὅτι βλέπει τὴν κατάστασιν ἀνάστατον. Ἐπειτα ἄφησε τὴν πόλιν, διατάξας νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἡ γερουσία, καὶ νὰ μὴ μείνῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ προκρίνουν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὴν τυραννίαν.

Ἐφυγαν δὲ καὶ οἱ ὑπατοὶ, χωρὶς κὰν νὰ τελέσουν τὰς καθιερωμένας, πρὸ τῆς ἐξόδου, θυσίας. Καὶ ἔφυγαν καὶ οἱ πλείστοι ἀπὸ τοὺς βουλευτὰς, παίρνοντες, σὰν νὰ τὰ ἄρπαζαν καὶ σὰν νὰ ἦσαν ξένα, ὅ,τι ἐτύχαιε ἀπὸ τὰ πράγματα τῶν.

Ἄλλ' ὁ Καίσαρ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ρώμης καὶ τὴν συγκέντρωσιν νέου στρατοῦ, ἰσχυρότατος πλέον καὶ φοβερός, ἄρχισε νὰ βαδίξῃ κατὰ τοῦ Πομπηίου. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἀνέμενε τὴν ἐπίθεσιν, ἀλλὰ κατέφυγεν εἰς τὸ Βριγδῆσιον. Εἶχε στείλλει δὲ τοὺς ὑπάτους πρὶν ἀπὸ αὐτὸν εἰς τὸ Δυρράχιον, ἐνῶ καὶ αὐτὸς ἔπειτα ἀπὸ λίγο, ὅταν ἐπῆλθεν ὁ Καίσαρ, ἔπλευσε καὶ ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ. Τότε ὁ Καίσαρ ἤθελε μὲν ἀμέσως νὰ τὸν καταδιώξῃ, ἀλλὰ δὲν εἶχε πλοῖα. Κατόπιν τούτου ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ρώμην, ἀφοῦ ἔγινεν οὕτως ἐντὸς ἑξήντα ἡμερῶν κυριὸς ἀναιμωτῶ ὀλοκλήρου τῆς Ἰταλίας.

Καθὼς δὲ εὔρε καὶ τὴν πόλιν περισσότερον ἀπὸ ὅσα ἐπερείμενε ἡρεμὸ καὶ πολλοὺς βουλευτὰς νὰ εἶναι ἐκεῖ, ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς μὲ ἐπιείκεια καὶ δημοτικότητα, καὶ τοὺς παρεκάλεσε νὰ στείλουν καὶ πρὸς τὸν Πομπηίου ἀνθρώπους διὰ νὰ ἔλθουν εἰς ἓνα πρέποντα συμβιβασμόν. Κανεὶς ὅμως δὲν ἐδέχθη, εἴτε διότι ἐφοβήθησαν τὸν Πομπηίου, τὸν ὁποῖον εἶχαν ἐγκαταλείψει, εἴτε διότι ἐπίστευαν ὅτι δὲν ἐσκέπτετο πραγματι οὕτως ὁ Καίσαρ, ἀλλὰ ὅτι τὰ ἔλεγε διὰ νὰ φανῇ ὅπως πρόπει.

Κατόπιν ἐξεστράτευsen ὁ Καίσαρ εἰς τὴν Ἰβηρίαν, γιὰτὶ ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ βγάλῃ πρῶτα ἀπὸ ἐκεῖ τὸν Ἀφράνιον καὶ τὸν Βάρωνα, ποῦ ἦσαν τοποτηρηταὶ τοῦ Πομπηίου, καὶ τὸν ἐκεῖ στρατὸν καὶ τὰς ἐπαρχίας νὰ τὰ κἀνῃ ἰδικά του.

Κατὰ τὸν τρόπον δὲ αὐτὸν κινούμενος κατόπιν κατὰ τοῦ Πομπηίου, δὲν θὰ ἄφινε κανένα ἐχθρὸν εἰς τὰ νῶτά του.

Ἄν καὶ ἐξέθεσεν ὅμως πολλάκις τὸν ἑαυτὸν του κατὰ τὰς ἐνέδρας εἰς κίνδυνον καὶ τὸν στρατὸν του εἰς λιμὸν, δὲν ἐσταμάτησε διώκων καὶ προκαλῶν καὶ πολιορκῶν μὲ τάφρους τοὺς ἐχθροὺς, μέχρις ὅτου κατέλαβε δι' ἀγῶνος καὶ τὰ στρατόπεδα καὶ τὰς δυνάμεις των. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τοὺς διοικητὰς τῶν δυνάμεων τούτων, αὐτοὶ ἔφυγαν πρὸς τὸν Πομπηίου.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του τέλος εἰς τὴν Ρώμην, ὁ μὲν Πείσων ὁ πενθερός του τὸν παρεκάλει νὰ στείλῃ πρὸς τὸν Πομπηίου διὰ νὰ συμβιβασθοῦν, ὁ Ἰσαυρικός δὲ ἀντέτεινε πρὸς τὸ καλὸ τοῦ Καίσαρος. Ἐκλεχθεὶς ὁμοῦς ὑπὸ τῆς βουλῆς δικτάτωρ ὁ Καῖσαρ, ἐπανεφέρει τοὺς φυγάδας καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὰ πολιτικά των δικαιώματα τοὺς υἱοὺς τῶν ἀτυχησάντων ἐπι Σύλλα, καὶ ἀνεκούφισε τοὺς ὀφείλοντας, θεσπίσας κάποιαν σεισάχθειαν ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τόκους. Ἄλλα καὶ ἄλλα ἀνάλογα πολιτικὰ μέτρα ἔλαβε, ὅχι ὅμως πολλά, γιὰτὶ ἔπειτα ἀπὸ ἑνδεκά ἡμέρας παρητήθη ἀπὸ τὴν μοναρχίαν, καὶ ἀφοῦ ἀνέδειξεν ἑαυτὸν ὑπάτον, καθὼς καὶ τὸν Σερβίλιον τὸν Ἰσαυρικόν, ἔφυγε γιὰ τὴν ἐκστρατεία. Ἐπειδὴ ὅμως ἔσπευδεν εἰς τὸν δρόμο του, ἄφησεν ὀπίσω τὸν ἄλλον στρατό, καὶ μὲ ἑξακοσίους ἐπιλέκτους ἵππεῖς καὶ μὲ πέντε τάγματα ἀπέπλευσε πρὸς τὸ πέλαγος. Ἦτο δὲ τότε ὁ χειμὼν περὶ τὴν τροσπὴν του, γιὰτὶ ὁ Ἰανουάριος, ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν μῆνα Ποσειδεῶνα τῶν Ἀθηναίων, εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀρχὴν του.

Ἀφοῦ δὲ ἐπέρασε τὸ Ἰόνιον, κατέλαβε τὸ Ὠρικὸν καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν, καὶ ἀπέστειλε πάλιν ὀπίσω τὰ πλοῖα εἰς τὸ Βρινδήσιον, διὰ νὰ παραλάβουν τοὺς καθυστερήσαντας εἰς τὴν πορείαν ἀπὸ τὸν στρατὸν του.

Αὐτοὶ δέ, ὅταν εὐρίσκοντο ἀκόμῃ ἐν πορείᾳ, καταβεβλημένοι πλέον καὶ ἀπαυδήσαντες ἀπὸ τὸ πλῆθος τοῦ ἐχθροῦ, ἐδυσφόρουν πολὺ κατὰ τοῦ Καίσαρος καὶ ἔλεγαν:

— «Σὲ ποιά ἄκρα καὶ ποῦ στὸν κόσμῳ θὰ μᾶς πάῃ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, καὶ μᾶς τραβᾷ καὶ μᾶς μεταχειρίζεται σὰν νὰ εἴμεθα πράγματα ἄψυχα ποῦ δὲν μποροῦν νὰ λυώσουν; Μὰ καὶ τὸ σίδερο τὸ καταλοῦν στὸ τέλος τὰ χτυπήματα, καὶ τὰ ὄπλα μᾶς πρέπει καὶ αὐτὰ νὰ τὰ λογαριάζωμε λίγο, ἀφοῦ τόσον καιρὸ ἀδιάκοπα τὰ ἔχομε σὲ ἐνέργεια.

»Καὶ οὔτε λογαριάζει, συνέχισαν, ὁ Καῖσαρ σὰν βλέπει τὰ τραύματά μᾶς ὅτι ἀνθρώπους θνητοὺς διοικεῖ, καὶ ὅτι σὰν θνητοὶ δὲν μποροῦμε ν' ἀνθέξωμε σὲ κάθε κόπο. Καὶ ὁ θεὸς ἀκόμῃ δὲν θὰ τᾶβαζε, τὸν χειμῶνα, μὲ τὴν θάλασσα καὶ μὲ τίς τρι-

κυμίες. Αὐτὸς ὅμως ρίχνεται στοὺς κινδύνους σὰν νὰ τὸν κυνηγοῦσαν καὶ ὄχι σὰν νὰ κυνηγᾷ τοὺς ἐχθρούς.»

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια ἐβάδιζαν πρὸς τὸ Βορινθήσιον.

Ὅταν ὅμως ἐφθασαν καὶ εἶδαν νὰ ἔχη ἐκπλεύσει ὁ Καῖσαρ μετάνοιωσαν γλήγορα πάλι καὶ τὰ ἔβαζαν μὲ τὸν ἑαυτὸν των, καὶ ἔλεγαν ὅτι ἦσαν προδόται τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὰ εἶχαν δὲ καὶ μὲ τοὺς ἀξιωματικούς των ποῦ δὲν τοὺς ἐβίασαν στὴν πορεία. Καὶ καθισμένοι πλιὰ εἰς τὰ ὑψώματα πρὸς τὸ πέλαγος καὶ πρὸς τὴν Ἥπειρο, ἐκύτταζαν γιὰ νὰ ἰδοῦν τὰ πλοῖα ποῦ θὰ τοὺς ἐπεροῦσαν πρὸς ἐκεῖνον.

Εἰς τὴν Ἀπολλανίαν, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ δὲν εἶχε μαζὺ τοῦ ἀξιόμαχον δύναμιν, ἐβράδυνε δὲ νὰ ἔλθῃ ὁ στρατὸς ἐκ τῆς ἀπέναντι Ἰταλίας, μὴ ξεύρων τι νὰ κάνῃ ἀπὸ τὴν δύσκολη θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκετο, ἔθεzen εἰς ἐνέργειαν αὐτὴν τὴν τρομερὰ σκέψιν.

Κρυφὰ ἀπὸ ὅλους εἰσῆλθεν εἰς ἓνα πλοῖον δωδεκάκωπον γιὰ νὰ πάῃ μὲ αὐτὸ εἰς τὸ Βορινθήσιον, ἐνῶ τόσοι στόλοι τῶν ἀντιπάλων του ἐκινουῦντο εἰς τὸ πέλαγος.

Ἐβαλε λοιπὸν τὴν νύκτα στολὴν ὑπηρέτου, καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀνέβηκε καὶ ἔκανε πῶς ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ πλοῖο, σὰν νὰ εἶχε τάχα λησμονηθῆ ἔκει.

Καθὼς δὲ ὁ ποταμὸς Ἀῶος ἔφερε σιγά-σιγὰ τὸ πλοῖον πρὸς τὴν θάλασσα, ὁ πρωϊνὸς ὅμως ἀέρας, ποῦ διεισφέρει ἄλλοτε γαληνεμένῃς τὰς ἐκβολὰς σπρώχνοντας τὸ κῦμα, εἶχεν ἐκμηδενισθῆ ἀπὸ τὸν δυνατὸν ἀέρα τοῦ πελάγους ποῦ εἶχεν ἀρχίσει νὰ φυσᾷ τὴν νύκτα, ἀρχισε νὰ ταράσσεται πολὺ καὶ ὁ ποταμὸς. Γιατὶ ἡ πλημμύρα τῆς θαλάσσης, καὶ τὸ κῦμα ποῦ ἤρχετο ἀντιθέτως, τοῦ ἔφερναν ἐμπόδιον εἰς τὸ ρεῦμά του καὶ ἐσχηματίζοντο ἰσχυραὶ δῖναι. Ὅλα αὐτὰ ἐματαίωσαν κάθε προσπάθειαν τοῦ Κυβερνήτου νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν ἀντίστασιν, γι' αὐτὸ δὲ καὶ διέταξε τοὺς ναύτας νὰ ἀλλάξουν πορεία καὶ νὰ στρέψουν πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ὅταν τὸ ἄκουσεν αὐτὸ ὁ Καῖσαρ, βγαίνει καὶ παρουσιάζεται μπρὸς τὸν Κυβερνήτη, ποῦ ἐπαραξενεύθη καθὼς τὸν εἶδε. Τοῦ πιάνει τὸ χερί καὶ τοῦ λέγει :

— «Προχώρει, παλληκάρι μου. Τόλμα καὶ μὴ φοβᾶσαι. Ταξιδεύεις τὸν Καίσαρα, καὶ μαζὺ τὴν τύχη τοῦ Καίσαρος.»

Τότε οἱ ναῦται ἐξέχασαν τὴν τρικυμία, ἐρρίφθησαν μὲ τὰ ὅλα των εἰς τὰ κουπιὰ καὶ κατέβαλλαν ὅλην των τὴν προσπάθειαν νὰ περάσουν τὸν ποταμὸ. Τὸ πρᾶγμα ὅμως ἦτο ἀκατόρθωτον. Γιατὶ ἡ θάλασσα ἐμπαινε μὲ ὀρμὴν εἰς τὸ πλοῖο, καὶ ἐκινδύνευσε εἰς τὰς ἐκβολὰς. Κατόπιν τούτου, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν πλοίαρχον νὰ ἐπιστρέψῃ, ἂν καὶ διόλου δὲν τὸ ἠθέλε. Ὅταν δὲ ἀνῆρχετο, τὸν συνήντων πλῆθος στρατιῶ-

ται, διαμαρτυρούμενοι καὶ παραπονούμενοι ἐναντίον του, ποῦ δὲν εἶχε πεποιθήσιν ὅτι καὶ μόνον μὲ αὐτοὺς ἦτο ἱκανὸς νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ ἐστενοχωρεῖτο καὶ ἐκινδύνευε γιὰ τοὺς ἀπόντας, ἐπειδὴ τοῦ ἔλειπεν ἢ πεποιθήσις πρὸς αὐτοὺς ποῦ ἦσαν παρόντες ἐκεῖ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασεν ἀπὸ τὸ Βρινδήσιον καὶ ὁ Ἄντωνιος μὲ τὸν στρατό. Τοῦτο ἔδωσε θάρρος εἰς τὸν Καίσαρα καὶ προεκάλεε τὸν Πομπηϊόν, ὁ ὁποῖος εἶχε στρατοπεδεύσει εἰς κατάλληλον μέρος καὶ ἐφωδιάζετο ἐπαρκῶς ἀπὸ ξηρᾶ καὶ θαλάσσης, ἐνῶ αὐτὸς κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν εἶχε ἴφθονα τὰ χρειώδη, ἔπειτα δὲ καὶ εὐρέθη εἰς μεγίστην ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων. Ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν δὲ αὐτὴν οἱ στρατιῶται ἠναγκαζόντο νὰ βγάζουν κάποιαν ρίζα, νὰ τὴν ζυμώνουν μὲ γάλα καὶ νὰ τὴν τρώγουν. Ἐκαναν μάλιστα μίαν ἡμέραν καὶ ψωμιά ἀπὸ αὐτὴν, καὶ ἐπιδραμόντες εἰς τὰς προφυλακὰς τῶν ἀντιπάλων των, τὰ ἔρριχναν καὶ τὰ ἐπετοῦσαν μέσα, καὶ ἔλεγον :

— «Ὅσο ἡ γῆ βγάζει τέτοιες ρίζες, δὲν θὰ παύσομε νὰ πολιορκοῦμε τὸν Πομπηϊόν».

Ὁ Πομπηϊὸς ὅμως οὔτε τὰ ψωμιά οὔτε τὰ λόγια αὐτὰ ἄφινε νὰ κοινολογοῦνται πρὸς τοὺς πολλοὺς. Γιατὶ οἱ στρατιῶταί του θὰ ἔχαναν τὸ ἠθικόν των, φοβούμενοι τῶν ἀντιπάλων των, ὡς θηρίων τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν ἀπάθεια. Ἐγένοντο ὅμως πάντοτε καὶ κάποιαι σοφραδικαὶ μάχαι παρὰ τὰ χαρσκάματα τοῦ Πομπηϊοῦ. Ὅλας δὲ τὰς ἐκέρδιζεν ὁ Καίσαρ, ἐκτὸς ἀπὸ μίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ στρατιῶται του ὑπέστησαν μεγάλην τροπὴν καὶ ἐκινδύνευσεν ὁ Καίσαρ νὰ χάσῃ τὸ στρατόπεδόν του. Γιατὶ κανεὶς δὲν ἐστάθη πρὸ τῆς ἐπιθέσεως ποῦ ἐνήργησεν ὁ ἴδιος ὁ Πομπηϊὸς, ἐγέμισαν δὲ καὶ αἱ τάφροι ἀπὸ νεκρῶν καὶ ἐπεφταν οἱ στρατιῶται τοῦ Καίσαρος, φεύγοντες προτροπάδην κοντὰ εἰς τὰ χαρσκάματα των καὶ εἰς τὰ περικτεῖσματα. Ὁ Καίσαρ δέ, κινούμενος πρὸς τοὺς στρατιώτας του, προσεπάθει νὰ γυρίσῃ τοὺς φεύγοντας, ἀλλὰ τίποτα δὲν κατώρθωνε. Καθὼς δὲ εἰρήγαινε νὰ πιάσῃ τὰς οημαίας, τὰς ἐπετοῦσαν οἱ σημαιοφόροι των, οὕτως ὥστε ὁ Πομπηϊὸς ἐκυρίευσεν τριάντα δύο ἐν ὅλῳ, ὀλίγο δὲ ἔλειψε νὰ φονευθῇ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καίσαρ.

Γιατὶ κρατήσας μὲ τὸ χέρι του ἓνα ὑψηλὸν καὶ ῥωμαλέον ἄνδρα ποῦ ἔφευγε, τὸν διέταξε νὰ μείνῃ καὶ νὰ στραφῇ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ἀλλὰ αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ταραχῆ, ἀπὸ τὸν κίνδυνον, ἐσήκωσε τὸ μαχαῖρί του γιὰ νὰ τὸν χτυπήσῃ. Ἐπρόφθασεν ὅμως ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ ἀπέκοψε τὸν ὄμο.

Μετὰ τὴν μάχην αὐτὴν, ἡ ὁποία, μόνον ἕως ἐξ αἰτίας

τῆς ἀναποφασιστικότητος τοῦ Πομπηίου, μὴ συνεχίσαντος τὸ ἔργον τῆς διώξεως, δὲν ἀπέληξεν εἰς καταστροφὴν τοῦ Καίσαρος, ἀπεφάσισεν οὗτος νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τοῦ Σκηπίωνος. Διότι ἐσκέφθη ὅτι ἢ θί παρέσυρε τὸν Πομπηίον νὰ πολεμήσῃ εἰς μέρη εἰς τὰ ὅποια δὲν θὰ ἔχη τὸν ἀπὸ θαλάσσης ἀνεφοδιασμόν, ἢ θὰ ἐνίκα τὸν Σκηπίωνα ἀπομεινωμένον.

Ἡ ἀναχώρησις αὕτη τοῦ Καίσαρος ἐξύψωσε τὸ θάρρος καὶ τὸ ἠθικόν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πομπηίου καὶ ἔκανε τοὺς σωματάρχας του νὰ τὸν παρακολουθήσουν, ὡς ἠττημένον καὶ φυγάδα.

Ἔτσι, τὰ δύο στρατεύματα πορευόμενα ἔφθασαν διὰ τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας, καὶ ἐστρατοπέδευσάν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Φαρσάλων. Δὲν ἐνόμιζεν ὅμως ὁ Καῖσαρ ὅτι εἶχεν εἰσέτι ἐγγίσει ἢ ἡμέρα τῆς μάχης, καὶ ἐτοιμάζε τὸ στρατεύμα ὅπως βαδίσῃ πρὸς τὴν Σκοτοῦσαν.

Καὶ εἶχεν πλέον λυθῆ διὰ τὴν μεταστάθμεισιν αἱ σκηναί, ὅτε κατέφθασαν οἱ ἐφιπποὶ σκοποὶ καὶ τοῦ ἀνήγγειλαν ὅτι οἱ ἐχθροὶ κατήρχοντο πρὸς μάχην. Γεμίσας ἀπὸ χαρὰν τότε, προσηυχήθη εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἄρχισε νὰ παρατάσῃ τὴν φάλαγγα κατὰ τριπλῆν τάξιν.

Ἔταξε δὲ διοικητὴν τῶν μέσων τὸν Καλβῖνον Δομίτιον, ἐνῶ τὸ ἕνα κέρα εἶχεν ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καῖσαρ ἦτο εἰς τὸ δεξιόν, μέλλον νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸ δέκατον τμήμα. Ἦτο δὲ πλέον ἐτοιμος νὰ κινήσῃ τὴν φάλαγγα καὶ εὗρισκετο εἰς τὸ ἔργον, ὅτε βλέπει ἕνα ταξίαρχον ἀπὸ τοὺς πιστοὺς του καὶ πεπειραμένους εἰς τὰ πολεμικά, ποῦ ἔβλεπε θάρρος εἰς τοὺς ἀνδρας του καὶ τοὺς παραινέει νὰ φανοῦν ὁ ἕνας γενναϊότερος ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Τότε ὁ Καῖσαρ τὸν φωνάζει μὲ τὸ ὄνομά του καὶ τοῦ λέγει:

— «Τί ἐλπίδας ἔχομε, Γάϊε Κρασσίνε, καὶ πῶς πηγαίνομε ἀπὸ θάρρος ;»

Καὶ ὁ Κρασσίνος, ἀφοῦ ἄπλωσε τὸ δεξιὸν χεῖρ, ἐφώνησε:

— «Θὶ ἔχομε μεγάλη νίκη, Καῖσαρ, καὶ μὲ ἐμένα σήμερον ἢ ζωντανὸ ἢ νεκρὸ θὰ συμφωνήσῃς».

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, ὤρμησε πρῶτος τρέχων κατὰ τῶν ἐχθρῶν, συμπαρασύρων καὶ τοὺς ἑκατὸν εἰκοσι στρατιώτας του. Κατέκοψε δὲ τοὺς πρῶτους, καὶ σπέρνων τὸν θάνατον τριγύρω τῶν καὶ προχωρῶν πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἐσταμάτησε τέλος κτυπηθεὶς μὲ λόγχη εἰς τὸ στόμα, ποῦ ἡ αἰχμὴ τῆς ἔφθασε καὶ βγήκεν ἀπὸ τὸν τράχηλον.

Ἀφοῦ δὲ συνεκρούσθησαν οἱ πεζοὶ καὶ ἐμάχοντο πρὸς τὸ μέσον, ἤρχισαν νὰ προχωροῦν ἀπὸ τὸ κέρα οἱ ἵππεις τοῦ

Πομπηίου, ἀπλωνόμενοι κατὰ ἴλας διὰ νὰ κυκλώσουν τὸ δεξιὸν τοῦ ἐχθροῦ. Πρὶν φθάσουν ὅμως αὐτοὶ εἰς προσβολήν, ὁμοῦν αἱ σπεῖραι τοῦ Καίσαρος, καὶ ἤρχισαν νὰ κτυποῦν τοὺς ἐχθροὺς μὲ τὰς λόγχας εἰς τὰ πρόσωπα καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς. Ἔτσι τοὺς εἶχεν ὀδηγήσει νὰ κάνουν ὁ Καίσαρ, ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν ὅτι ἄνδρες μὴ ἔχοντες μεγάλην πείραν τοῦ πολέμου καὶ μὴ συνηθισμένοι εἰς τὰ τραύματα, νέοι δὲ καὶ ἔχοντες γιὰ στολισμὸ τῆς δροσερᾶς ὡμορφίᾳς των μακρὰ μαλλιά, θὰ ἀπέφευγαν καὶ δὲν θὰ ὑπέμεναν αὐτὰ τὰ τραύματα, γιὰτι θὰ ἐφοβοῦντο καὶ τὸν τρωινὸν κίνδυνον καὶ τὴν κατόπιν δυσμορφία. Πράγματι δὲ ἔτσι καὶ ἔγινε. Γιὰτι δὲν ὑπέμειναν τὰς λόγχας ποῦ διηθύνοντο πρὸς τὰ ἐπάνω, οὔτε ἐτολμοῦσαν νὰ ἰδοῦν τὸ σίδερο ἐμπρὸς στὰ μάτια των, ἀλλὰ ἐγύριζαν καὶ ἐσκέπαζαν τὰ πρόσωπά των γιὰ νὰ τὰ φυλάξουν. Τέλος ἀφοῦ ὑπέστησαν αὐτὸν τὸν κλονισμὸν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ αἰσχροτάτα κατέστρεψαν τὸ πᾶν. Γιὰτι οἱ νικηταὶ των περιεκύκλωσαν ἀμέσως τοὺς πεζοὺς καὶ τοὺς ἐδεκάτιζαν κτυπῶντες τὰ νῶτά.

Καθὼς δὲ εἶδεν ὁ Πομπηῖος ἐκ τοῦ ἄλλου κέρατος τὸ σκορπισμὰ τοῦ ἱππικοῦ του, τὰ ἔχασε καὶ ἐλησμόνησεν ὅτι ἦτο ὁ Μέγας. Καὶ σὰν νὰ τοῦ εἶχαν σκοτίσει τὸν νοῦν οἱ θεοὶ καὶ σὰν νὰ εἶχε θαμβωθῆ ἀπὸ κάποια θεία φωνή, ἐτράβηξεν ἀφωνος εἰς τὴν σκηνή του. Ἐκάθισε δὲ ἐκεῖ καὶ ἐπερίμενε τι θὰ γίνῃ, ἕως ὅτου ὅλος ὁ στρατὸς του ἐτράπη εἰς φυγὴν, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐπῆδησαν εἰς τὸ χαράκωμα καὶ ἐμάχοντο μὲ αὐτοὺς ποῦ τὸ ἐφύλασσαν.

Τότε σὰν νὰ ἤλθε στὸν ἑαυτὸ του, λέγουν ὅτι αὐτὸ μόνον εἶπε :

— «Καὶ στὸ στρατόπεδο ἀκόμη!»

Ἐβγαλεν ὕστερα ἀμέσως τὴν πολεμικὴ στολὴ τοῦ στρατηγοῦ, ἔβαλεν ἄλλην ποῦ ἦτο πρὸ συμφωνος γιὰ νικημένο καὶ φυγάδα καὶ βγήκε κρυφὰ ἀπὸ αὐτοῦ. Ποιαὶ δὲ ἦσαν αἱ περιπέτειαί του καὶ πῶς παραδοθεὶς εἰς Αἰγυπτίους ἄνδρας ἐφονεύθη, αὐτὰ εἶναι γραμμένα εἰς τὴν βιογραφία του.

Ὅταν δὲ μῆκεν ὁ Καίσαρ εἰς τὸ χαράκωμα τοῦ Πομπηίου καὶ εἶδε κάτω τοὺς νεκροὺς καὶ αὐτοὺς ποῦ ἐφονεύοντο ἀκόμη, ἐστέναξε καὶ εἶπε :

— «Ἔτσι τὸ ἤθελαν καὶ ἔτσι μὲ ἀνάγκασαν νὰ κάνω. Γιὰτι, ἂν διέλυα τὸ στρατό, ἐγὼ ὁ Καίσαρ ποῦ τόσους μεγάλους πολέμους ἐνίκησα, θὰ ἦμιον χαμένος».

Αὐτὰ τὰ λόγια λέγει ὁ Ἀσίνιος Πολλίων ὅτι ἄκουσε τότε νὰ εἰπῆ ὁ Καίσαρ ῥωμαῖστί, παρὰ τὴν τότε συνήθεια, καὶ αὐτὸς τὰ μετέφρασε ἑλληνικά. Προσθέτει δὲ ἀκόμη ὅτι οἱ

πλείστοι ἀπὸ τὸς νεκροὺς ἦσαν ὑπηρέται, ποῦ ἐφρονεῦθησαν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῶν χαρακωμάτων, στρατιῶται δὲ δὲν ἔπασαν περισσότεροι τῶν ἑξ χιλιάδων. Ἀπὸ τὸς αἰχμαλωτισθέντασδῶμος πεζοὺς, ὁ Καῖσαρ κατέταξε τοὺς πλείστους εἰς τὰ τάγματα του καὶ ἔδωσε χάριν εἰς πολλοὺς ἀπὸ τοὺς σημαίνοντας τῶν ἀντιπάλων του. Ἀπὸ αὐτοὺς ἦτο καὶ ὁ Βροῦτος, ποῦ ἔπειτα τὸν ἐφόνευσε. Γιά τὸν Βροῦτο μάλιστα λέγεται ὅτι ὁ Καῖσαρ τότε ἀνησυχοῦσε πολὺ ἐν ὄσφ δὲν ἐφαίνετο. "Ὅταν ἐσώθη δὲ καὶ ἦλθε πρὸς αὐτόν, πάρα-πολὺ ἐχάρη.

Κατόπιν ὁ Καῖσαρ ἀπέδωσε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς, ὡς νικητήριον δῶρον, καὶ συνέχισε τὴν καταδιώξιν τοῦ Πομπηίου. Μετέβη δὲ καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅτε καὶ ἠλευθέρωσε τοὺς Κνιδίους, τιμῶν τὸν Θεόπομπον τὸν μυθογράφον. Ἀλλὰ καὶ εἰς ὄλους τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἐχάρισε τὸ τρίτον τῶν φόρων.

Ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀφοῦ ἐφρονεῦθη ὁ Πομπηίος. Ἀπέστρεψε δὲ τὸ βλέμμα ἀπὸ τὸν Θεόδοτον, ποῦ τοῦ ἔφερε τὴν κεφαλὴ τοῦ ἀνδρός. Τὴν σφραγίδα ὁμοῦ τοῦ Πομπηίου τὴν ἐδέχθη καὶ ἐδάκρυσε. Ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους ἐκείνου καὶ τοὺς συγγενεῖς ὅσοι εἶχαν συλληφθῆ πλανώμενοι εἰς τὴν χώραν, ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, ὄλους τοὺς εὐηργέτησε καὶ τοὺς ἔφερε μὲ τὸ μέρος του. Ἐγραψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ρώμῃ φίλους του ὅτι τὸ μεγαλείτερον βραβεῖον τῆς νίκης καὶ τὸ πλέον γλυκὺ εἶναι γι' αὐτόν τὸ νὰ σώζη πάντοτε καὶ κάποιους ἀπὸ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἐπολέμησαν ἐναντίον του.

Ἐν τούτοις ὁ πόλεμος του εἰς τὴν Αἴγυπτον δὲν ἦτο, κατὰ τὴν γνώμην τινῶν, ἀναγκαῖος, ἀλλὰ τὸν ἔκανε διὰ τὸν ἔρωτα τῆς Κλεοπάτρας. Ἀπέβη ὁμοῦ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ἐπικίνδυνος καὶ ἄδοξος διὰ τὸν Καῖσαρα.

Ἄλλοι δὲ πάλιν θεωροῦν ὡς ἀφορμὴν τοῦ πολέμου τοὺς ἐκεῖ ἀυλικοὺς καὶ μάλιστα τὸν εὐνοῦχον Ποθεινόν. Ἦτο δὲ πανίσχυρος αὐτός, καὶ, ἀφοῦ εἶχε πρὸ ὀλίγου κατορθώσει νὰ φονεύσῃ τὸν Πομπηίον, ἐξέβαλε δὲ καὶ τὴν Κλεοπάτραν, ἤρρισε νὰ ἐπιβουλευεταί ἐν τῷ κρουπῷ καὶ τὸν Καῖσαρα. Ἀλλὰ καὶ ὅσα ἔλεγε καὶ ἔπραττε φανερὰ ἐναντίον του, διὰ νὰ τὸν προσβάλλῃ καὶ ἀπὸ φθόνου, ἦσαν ἀνυπόφορα.

Κατόπιν ἐφθασε καὶ μέχρι συνωμοσίας κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Καίσαρος ὁ εὐνοῦχος καὶ ὁ Καῖσαρ ἀνακαλύψας αὐτὴν συνέλαβε διὰ τῆς φρουρᾶς του τὸν Ποθεινόν. Ἡ φρουρὰ δὲ τὸν ἐφόνευσε.

Ἄλλ' ὁ στρατηγὸς Ἀχιλλᾶς, ὅστις μετὰ τοῦ εὐνοῦχου εἶχεν ἐξυφάνει τὴν συνωμοσίαν, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ εἰς

τὸ στρατόπεδόν του, καὶ ἐσήκωσε κατὰ τοῦ Καίσαρος δεινότατον πόλεμον, διότι ἔχων αὐτὸς ἐλάχιστον στρατόν, εἶχε νὰ ἀγωνισθῆ κατὰ μεγάλης ἐχθρικῆς δυνάμεως.

Ἐφθασε μάλιστα κατ' ἀρχάς εἰς κίνδυνον λόγῳ στερήσεως ὕδατος, διότι ὁ ἐχθρὸς ἐφράζε τὰς διώρυγας. Κατόπιν ἐπειδὴ ἐπεχείρησαν νὰ τοῦ πάρουν καὶ τὸν στόλον του, ἠναγκάσθη θέτων πῦρ νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ κινδύνου τούτου. Ἡ πυρκαϊὰ ὁμως ἐξαπλωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἐκεῖ ναύσταθμον καὶ ἀπὸ τὰ ναυπηγεῖα, κατέστρεψε καὶ τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μάχην ἡ ὁποία ἔγινε πρὸ τῆς νήσου Φάρου, ὅτε ἀπὸ τοῦ χαρακώματος ἐπήδησεν εἰς μικρὸν πλοιάριον διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν ἀγωνιζομένων ἰδικῶν του, ἐκινδύνευσε καὶ πάλιν. Διότι οἱ Αἰγύπτιοι ἔπλεαν κατ' αὐτοῦ πανταχόθεν. Ἀλλ' ὁ Καῖσαρ ἔπεσε τότε εἰς τὴν θάλασσα, κατώρθωσε δὲ ἔτσι, μὲ μεγάλην δυσκολίαν, νὰ σωθῆ. Μάλιστα λέγεται ὅτι ἔχων πολλὰ φύλλα σημειώσεων δὲν τὰ ἄφησε, ὅταν ἐκτυπᾶτο καὶ ἐβυθίζετο, ἀλλὰ μὲ τὸ ἓνα του χέρι τὰ ἐκράτει ἐπάνω ἀπὸ τὴν θάλασσα, ἐνῶ ἔπλεε μὲ τὸ ἄλλο. Ἡ βάρκα του ὁμως ἀμέσως ἐβυθίσθη. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τέλος τοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀγῶνος, οὗτος κατέληξε διὰ τῆς νίκης τοῦ Καίσαρος. Διότι ὅταν καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖος προσεχώρησε πρὸς τοὺς ἀτιπάλους τοῦ Καίσαρος, ἐπῆλθε πλέον αὐτὸς καὶ συνάψας μάχην ἐνίκησε.

Ἐπεσαν δὲ τότε πολλοί, καὶ ἐχάθη καὶ ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς. Ὁ Καῖσαρ δέ, ἀφήσας τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Κλεοπάτραν, ἡ ὁποία μάλιστα μετ' ὀλίγον ἐγέννησεν ἀπὸ αὐτὸν υἱόν, κατηθύνη πρὸς τὴν Συρίαν. Τὸν γεννηθέντα τοῦτον υἱὸν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπωνόμασαν Καισαρίωνα.

Ἐνῶ δὲ ἐκεῖθεν ἐκινεῖτο εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Δομίτιος, ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Φαρνάκη, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μιθριδάτου, καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν Πόντον μὲ μόνον ὀλίγον στρατόν. Καὶ ὅτι ὁ Φαρνάκης, θέλων ἀπλήστως νὰ ἐπωφεληθῆ ἀπὸ τὴν νίκην του, ἐξήτει καὶ τὴν ὀνομαζομένην Μικρὰν Ἀρμενίαν, ἐνῶ ἤδη εἶχε τὴν Βιθυνίαν καὶ τὴν Καππαδοκίαν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἔφερον εἰς ἀναστάτῳσιν ὅλους τοὺς ἐκεῖ βασιλεῖς καὶ τετράρχας.

Ἀμέσως λοιπὸν ἐκστρατεύει ὁ Καῖσαρ καὶ κατὰ τοῦ ἡγεμόνου τούτου, ἔχων τρία σώματα στρατοῦ. Καὶ συνάψας μεγίστην μάχην παρὰ τὴν πόλιν Ζήλαν τὸν μὲν Φαρνάκην τραπέντα εἰς φυγὴν κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὸν Πόντον. εἰς τὸν στρατόν του δὲ ἐπέφερε πλήρη καταστροφὴν.

Τῆς μάχης αὐτῆς τὴν ταχύτητα καὶ τὴν ὁρμὴν ἀναγγέλλων εἰς τὸν φίλον τοῦ Ἀμάντιον εἰς Ρώμην, ἔγραψεν αὐτὰς τὰς τρεῖς λέξεις :

— « Ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα ».

Ἔχουν δὲ αἱ λέξεις αὐταὶ εἰς τὴν λατινικὴν ὁμοιοκαταληκτοῦσαι ἐξαιρετικὴν βραχυλογίαν. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀνέβαιναν εἰς τὴν Ρώμην περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους κατὰ τὸ ὅποιον εἶχεν ἐκλεγῆ καὶ ἐκ δευτέρου δικτάτωρ, ἐνῶ ἡ ἐξουσία αὐτῆ οὔτε ἐνιαύσιος δὲν εἶχε δοθῆ πρὶν ποτέ.

Ἄλλὰ ὁ Σκηπίων καὶ ὁ Κάτων, οἱ ὅποιοι εἶχον μετὰ τὴν μάχην τῶν Φαρσάλων καταφύγει εἰς τὴν Λιβύαν, συνήθροισαν σημαντικὰς δυνάμεις, ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὸν ἐκεῖ βασιλεῖα Ἰόβαν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀπεφάσισε νέαν πάλιν ἐκστρατείαν ὁ Καῖσαρ, καὶ κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς ἐπλευσεν εἰς τὴν Σικελίαν.

Αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς του, κάθε ἐλπίδα χρονοτριβῆς, ἐπῆξε τὴν σκηνὴν του εἰς τὴν παραλία καὶ μόλις ἐφύσησεν ἀέρας ἐπεβίβασθη εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀπέπλευσε μὲ τρεῖς χιλιάδας πεζοὺς καὶ ὀλίγους ἵππεῖς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν αἱ συμπλοκαί, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο, ἀπέληγον ὑπὲρ τοῦ Σκηπίωνος καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῦ Λιβύων. Αὐτὸ δὲ ἔκανε νὰ ὑπερηφάνευθῆ καὶ νὰ λάβῃ θάρρος ὁ Σκηπίων καὶ νὰ ἀποφασίσῃ νὰ τελειώσῃ τὸν πόλεμον μὲ μάχην. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἔταξεν εἰς ἴδιαν θέσιν τὸν Ἀφράνιον, εἰς ἴδιαν δὲ θέσιν τὸν Ἰόβαν καὶ τοὺς ἐστρατοπέδευσεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν πόλιν Θάψον, εὐθύς ἔκτιζεν ἕνα ὄχυρμα παρὰ τινὰ λίμνην καὶ γύρω ἀπὸ τὸ στρατόπεδον, διὰ νὰ τὸ ἔχη γενικὸν ὀρηκτῆριον καὶ καταφύγιον τῆς μάχης.

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Σκηπίων ἦτο ἀτησχολημένος εἰς αὐτὰ, ὁ Καῖσαρ διέβη μὲ ἀπίστευτον καὶ πάλιν ταχύτητα δασώδεις ἐκτάσεις ποῦ δὲν εἶχαν σχεδὸν δρόμους, καὶ ἄλλους μὲν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς ἐκύκλωσεν, ἄλλους δὲ τοὺς ἐπετέθη κατὰ μέτωπον. Ἀφοῦ δὲ τοὺς κατεδίωξε, δὲν ἄφησε τὴν περιστάσιν καὶ τὴν φορὰν τῆς τύχης, ἀλλὰ ἐπετέθη συγχρόνως καὶ κατέλαβε καὶ τοῦ Ἀφρανίου τὸ στρατόπεδον, καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν Ἰόβα, καὶ ἐλεηλάτησε τὸ στρατόπεδο τῶν ὑπὸ τὸν Ἰόβα νομάδων.

Ἔτσι μέσα σὲ λίγες ὥρες μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐκυρίευσεν τρία στρατόπεδα καὶ ἐφόνευσε πενήντα χιλιάδας ἐχθροὺς, χωρὶς νὰ χάσῃ οὔτε πενήντα ἄνδρας ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του.

Καὶ αὐτὰ μὲν ἀναφέρουν τινὲς δι' ἐκείνην τὴν μάχην.

Ἄλλοι ὁμῶς λέγουσι ὅτι δὲν ἦτο ὁ ἴδιος παρών, γιατί, ἐνῶ παρήτασσε καὶ ἔτασσε τὸ στρατεύμα του, τὸν κατέλαβεν ἡ νόσος ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔπασχε.

Καθὼς ἐν τούτοις τὴν ἡσθάνθη καὶ ἦτο ἡ νόσος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς, πρὶν χάσῃ τελείως τὰς αἰσθήσεις του καὶ κυριευθῆ ἀπὸ τὸ πάθος, εἶπε καὶ τὸν μετέφερον, ἐνῶ πλέον ἔταράσσετο, σὲ κάποιον ἐκεῖ ὄχρῳ, ὅπου ἔμεινε κατόπιν ἐν ἡσυχίᾳ. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς διωκομένους κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ὑπατικούς καὶ ἀξιωματούς, ἄλλοι μὲν ἠτύχοντο, καθὼς ἠχμαλωτίζοντο, ἄλλοι δὲ αἰχμαλωτισθέντες ἐφονεύθησαν ἀπὸ τὸν Καίσαρα.

Ἐπιστρέψας ἀπὸ τὴν Λιβυκὴν του αὐτὴν νίκην εἰς τὴν Ρώμην, πρῶτον μὲν ἐκαυχῆθη πρὸς τὸν Δῆμον δι' αὐτὴν καὶ εἶπεν ὅτι τὴν ἄνθρωπον ἐκυρίευσεν, ὥστε μορεῖ αὐτὴν νὰ δίδῃ κάθε χρόνον εἰς τὸ Δημόσιον ἀπὸ σιτάρι μὲν εἴκοσι μυριάδας μεδύμους ἀττικούς, ἀπὸ λάδι δὲ τριακοσίας μυριάδας λίτρας. Κατόπιν δὲ ἐώρτισε τρεῖς θριάμβους· τὸν Αἰγυπτιακόν, τὸν Ποντιακόν καὶ τὸν Λιβυκόν, ὁ ὁποῖος ὁμῶς ἦτο κατὰ τοῦ βασιλέως, τάχα, Ἰόβα καὶ ὄχι κατὰ τοῦ Σκηπίωνος.

Μετὰ τὴν τέλεσιν τῶν θριάμβων προσέφερε μεγάλα δῶρα εἰς τοὺς στρατιώτας, καὶ ἔκανε περιποιήσεις εἰς τὸν λαὸν μὲ γεύματα καὶ θεάματα. Ἐκάθισαν δὲ ὅλοι οἱ πολῖται εἰς τὸ γεῦμα ἐκεῖνο εἰς εἴκοσι δύο χιλιάδας τρίκλινα, καὶ ἔδωσε καὶ θεάματα μονομάχων καὶ ναυμάχων ἀνδρῶν, εἰς μνήμην τῆς θυγατρὸς του Ἰουλίας, ἡ ὁποία πρὸ καιροῦ εἶχεν ἀποθάνει.

Κατόπιν ὁμῶς, ἔπειτα ἀπὸ τὰς εορτὰς, ἐγένετο ἀπογραφὴ καὶ εὔρέθη ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν νὰ εἶναι ἑκατὸν πενήντα μόνον χιλιάδες, ἀντὶ τῶν πρὶν τριακοσίων εἴκοσι χιλιάδων. Τὴν συμφορὰν εἶχε προξενήσει ἡ στάσις, καὶ τὸσον μέρος τοῦ λαοῦ ἠφάνισε, χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν τὴν συμφορὰν ἡ ὁποία ἔπεσεν εἰς τὴν ἄλλην Ἰταλίαν καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας.

Ἀφοῦ ἔγιναν καὶ αὐτά, ἐξελέγη διὰ τετάρτην φορὰν ὑπάτος, καὶ ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἰβηρίαν κατὰ τῶν υἱῶν τοῦ Πομπηίου, ποῦ ἦσαν μὲν νέοι ἀκόμη, ἀλλὰ εἶχαν συγκεντρώσει στρατεύματα ἄξιον θαυμασμοῦ διὰ τὸ πλῆθος του καὶ ἔδειχναν τόλμην ἀνταξίαν τῆς ἡγεμονίας ποῦ ἐφιλοδόξουν. Ἔτσι ὁ Καίσαρ ἐφθασε καὶ πάλιν εἰς ἔσχατον κίνδυνον.

Κατὰ τὴν μεγάλην μάλιστα μάχην ποῦ ἔγινεν εἰς τὴν πόλιν Μούνταν, καθὼς ἔβλεπε νὰ ὑφίστανται πίεσιν οἱ στρατιῶταί του καὶ μὲ δυσκολίαν νὰ κρατιοῦνται, ἐφώναζε, διερχόμενος διὰ τῶν τάξεων καὶ τῶν ὀπλιτῶν, ὅτι ἂν δὲν ἔχουν πὰ ντροπὴ ἄς τὸν πιάσουν καὶ ἄς τὸν παραδόσουν εἰς τὰ παιδάρια.

Μὲ δυσκολίαν δέ, χάρις εἰς τὴν ἐπιβολὴν του καὶ τὴν μεγάλην του θέλησιν, ἐνίκησε καὶ ἀπόθησε τοὺς ἀντιπάλους,

φονεύσας περὶ τὰς τριάντα χιλιάδας. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδι-
κούς του ἐθάησαν χίλιοι, οἱ ἄριστοι. Ἔλεγε δέ, μετὰ τὴν μά-
χην αὐτήν, ὅταν ἔφευγε πλέον, πρὸς τοὺς φίλους του ὅτι πολ-
λάκις εἶχεν ἀγωνισθῆ δια τὴν νίκην. Τώρα ὅμως γιὰ πρώτη φο-
ρὰ γιὰ τὴν σωτηρία του.

Ἀπὸ τοὺς υἱοὺς δὲ τοῦ Πομπηίου, ὁ μὲν νεώτερος δὲν διέφυ-
γε, τοῦ δὲ μεγαλειτέρου, ἔφευγεν ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ὁ
Δαίδιος τὴν κεφαλὴν.

Αὐτὴ ἡ μάχη ἦτο ἡ τελευταία ποῦ ἔκανε ὁ Καῖσαρ. Ἄλλ' ὁ
θερίαμβος τὸν ὁποῖον ἐτέλεσε δι' αὐτὴν ἐλύπησεν, ὡς οὐδὲν
ἄλλο, τοὺς Ρωμαίους. Γιατὶ δὲν εἶχε νικήσει οὔτε ἄλλοφύ-
λους ἡγεμόνας, οὔτε βαρβάρους βασιλεῖς. Δὲν ἔκανε δὲ καλὰ
νὰ χαιρεται καὶ νὰ διαπομπεῖ τὸς συμφορὰς τῆς πατρίδος,
καταστρέψας καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς παῖδας καὶ τὸ γένος ἀρί-
στου μεταξὺ τῶν Ρωμαίων ἀνδρός, ποῦ τὸν εἶχε κτυπήσει ἡ
τύχη, καὶ νὰ ἀγάλλεται γιὰ πράγματα γιὰ τὰ ὁποῖα, μία καὶ ἀ-
πέναντι τῶν θεῶν καὶ ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων ὑπῆρχε δικαι-
ολογία ὅτι ἔγιναν κατ' ἀνάγκην. Νὰ πράττη μάλιστα αὐτά,
ἐνῷ ἄλλοτε πρὶν δὲν εἶχε πέμψει οὔτε ἄγγελον οὔτε δημόσια
γράμματα γιὰ τὰς νίκας του κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους,
ἀλλὰ ἀπὸ ντροπῆν ἀπέκρουεν αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν δόξα.

Παρ' ὅλα αὐτά, κλίναντες τὸ κεφάλι εἰς τὴν τύχην τοῦ ἀν-
δρός καὶ δεχθέντες τὸν χαλινόν, καὶ θεωροῦντες τὴν μοναρχίαν
ὡς ἀνάπαυλαν καὶ ἀνάπαυσιν ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέ-
μους καὶ ἀπὸ τὰ κακά, τὸν ἀνέδειξαν ἰσόβιον δικτάτορα.

Κατὰ τὴν περιόδον του δὲ αὐτήν, πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πο-
λεμήσαντας ἐναντίον του ἐσυγχώρησε, εἰς ὄρισμένους δὲ προ-
σέθεσε καὶ τιμὰς καὶ ἀξιώματα, ὅπως εἰς τὸν Βρούτον καὶ
εἰς τὸν Κάσιον, τοὺς ὁποῖους εἶχε στρατηγούς.

Ἄλλὰ καὶ γιὰ τὰ ἀγάλματα τοῦ Πομπηίου, ποῦ εἶχαν κα-
ταρριφθῆ, δὲν ἠδιαφόρησε, ἀλλὰ τὰ ἀνεστήλωσε πρᾶγμα τὸ
ὁποῖον ἔκανε τὸν Κικέρωνα νὰ εἰπῆ, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἀναστη-
λώσας τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Πομπηίου, ἐστερέωσε τοὺς ἰδι-
κούς του.

Εἰς τοὺς φίλους του δέ, ποῦ ἐπέμεναν νὰ ἔχη δορυφόρους
γιὰ νὰ φυλάσσειται, καὶ πολλοὶ προσεφέροντο οἱ ἴδιοι πρὸς
τοῦτο, ἠρνήθη καὶ εἶπε :

— «Καλλίτερα εἶναι μὲν φορὰ νὰ ἀποθάνῃ κανεὶς, παρὰ
νὰ εὐρίσκειται σὲ παντοτεινὴ προσδοκία».

Περιβληθεὶς ὅμως τὴν γενικὴν εὐνοίαν ὡς τὸ ἄριστον καὶ
ἀσφαλέστατον φυλακτὸ του, ἤρχισε καὶ πάλιν νὰ περιποιῆται
τὸν λαὸν μὲ γένηματα καὶ σιτηρέσια, καὶ τὸν στρατὸν μὲ ἀ-
ποικίας. Ἦσαν δὲ ἀπὸ αὐτὰς αἱ ἐπισημότεται ἡ Καρχηδὼν

καὶ ἡ Κόρινθος, τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἄλωσις πρὶν καὶ ἡ ἀνέγερσις ἤδη ἔτυχε νὰ γίνῃ καὶ τῶν δύο ταυτοχρόνως.

Τόσῳ ὅμως ἦτο τὸ πάθος του καὶ ὁ ζήλος του πρὸς μέλλοντα διαρκῶς ἔργα, ὥστε νὰ μὴ ἀπολαμβάνῃ οὐδέποτε ἐκεῖνα διὰ τὰ ὅποια ἐκοπίασε.

Γι' αὐτὸ ἡ προετοιμασία του καὶ ἡ ἀπόφασίς του ἦτο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Πάρθων, καὶ ἀφοῦ καταστρέψῃ τούτους καὶ βαδίσῃ διὰ τῆς Ὑρκανίας παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὸν Κούκασον, νὰ περιέλθῃ γύρω τὸν Πόντον καὶ νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Σκυθίαν. Κατόπιν εἰσβάλλων εἰς τὴν πρὸ τῶν Γερμανῶν χώραν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Γερμανίαν, νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ τῶν Κελτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Νὰ κἀνῃ δὲ οὕτω τὸν κύκλον τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας νὰ συνορεύῃ ἀπὸ παντοῦ μὲ τὸν ὠκεανόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐπεχείρει καὶ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου νὰ ἐκσκάψῃ καὶ νὰ τὸν ἀνοίξῃ, δορίσας τὸν Ἀνίτιο διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ τὸν πεταμὸν Τίβεριν κατ' εὐθείαν ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς Ρώμης νὰ διοχετεύσῃ μὲ βαθεῖαν διώρυγα, καὶ νὰ τὸν ῥίψῃ εἰς τὴν πρὸς τὴν Ταρκινίαν θάλασσαν, στρέφων αὐτὸν πρὸς τὸ Τυρκαῖον. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ διηκολύνη καὶ θὰ παρῆιεν ἀσφάλειαν εἰς τοὺς ἐρχομένους δι' ἐμπορικῶν λόγους εἰς τὴν Ρώμην. Ἐκτὸς τούτων ὅμως, ἐσκέπτετο νὰ ἀνοίξῃ διέξοδον εἰς τὰ ἔλη τοῦ Πωμεντίνου καὶ τῆς Σητίας, διὰ νὰ ἀποστραγγίσῃ οὕτως ἔκτασιν δυναμένην νὰ καλλιεργηθῇ ἀπὸ πολλὰς μυριάδας ἀνθρώπων. Καὶ ἀκόμη, ἀποκλείων διὰ ἀναχωμάτων τὴν πιδὸν κατὰ πρὸς τὴν Ρώμην θάλασσαν, καὶ καθαρίζων τὰ κλειστὰ καὶ δυσκολοπροσόρμιστα τμήματα τῆς Ὠστιανῆς παραλίας, νὰ δημιουργήσῃ ἐκεῖ λιμένας καὶ ὁμητήρια ἀσφαλῆ εἰς μεγάλην ναυτιλίαν.

Τὰ πράγματα λοιπὸν αὐτὰ προπαρασκευάζοντο. Ἡ ρύθμισις δὲ τοῦ ἡμερολογίου καὶ ἡ διόρθωσις τῆς ἀνωμαλίας σχετικῶς μὲ τὸν χρόνον, συλληφθεῖσα εἰς τὸν νοῦν του μὲ πολλὴν εὐφυΐαν καὶ τεθεῖσα εἰς ἐφαρμογὴν, ἀπεδείχθη ἐξαιρετικὰ χρήσιμος.

Ἄλλ' ὁ Καῖσαρ εἶχε καὶ ἐχθροὺς περὶ αὐτὸν καὶ μίση. Τὸ φανερόν ὅμως καὶ θανατηφόρον ἐναντίον του μῖσος ἐδημιούργησεν ἡ φιλοδοξία του πρὸς τὸν βασιλικὸν θεσμόν καὶ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα. Ὁ ἕως του αὐτός, διὰ μὲν τὸν λαὸν ὑπῆρξεν ἡ πρώτη αἰτία, εἰς δὲ τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτόν, ἐχρησίμευσεν ἐπὶ πολὺ ὡς πρόφασις.

Ἐξ ἐναντίας, οἱ ζητοῦντες νὰ βοηθήσουν τὸν Καῖσαρα εἰς τὸ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τιμὴν αὐτὴν, διέδιδαν εἰς τὸν λαὸν ὅτι αἱ προφητεῖαι τῆς Σιβύλλας ἔλεγαν ὅτι οἱ Πάρθοι θὰ ἐκυρι-

εύοντο ἂν οἱ Ῥωμαῖοι ἔξεστράτευαν μὲ βασιλέα. Ἄλλως ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀκατόρθωτο.

Τὸ μῖσος ἐν τούτοις τῶν ὀλίγων κατὰ τοῦ Καίσαρος καὶ ἡ λαϊκὴ δυσφορία καὶ ὁ θυμὸς, διότι ὁ Καῖσαρ ἐφαίνετο ἀποβλέπων εἰς τὸ νὰ χρισθῆ βασιλεὺς, ἠΰξανε καὶ ἐκαλλιιεργεῖτο καὶ ἀπὸ διαφορὰ περιστάτικὰ καὶ γεγονότα. Ἠχοῖσε δὲ τότε ὁ λαὸς νὰ στρεφεται πρὸς τὸν Βρούτου, ὁ ὁποῖος ἐθεωρεῖτο ἐκ πατρὸς καταγομενος ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου Βρούτου, τοῦ καταλύσαντος τὴν διαδοχὴν τῶν πρώτων βασιλέων, καὶ ἐγκαταστισαντος ἀντὶ τῆς μοναρχίας εἰς τὴν Ῥώμην τὴν βουλήν καὶ τὴν γερουσίαν.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι τόσῳ ἀπροσδοκῆτος, ὅσῳ εἶναι δύσκολον νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπὸ αὐτὴν. Γιατὶ, ὡς λέγεται, ἐσημειώθησαν τότε φαινόμενα παραδόξα καὶ θαυμαστά. Καὶ διὰ τὰς λάμψεις μὲν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ταῖς νικητερινοὺς κτύπους ποῦ ἠκούοντο εἰς πολλὰ μέρη, καὶ γιὰ τὰ ἄγρια πουλιὰ ποῦ κατέβαιναν εἰς τὴν ἀγορὰν, δὲν ὄξίζει ἴσως νὰ γίνῃ μνεῖα πρὸ τοῦ μεγέθους τοῦ συντελεσθέντος κακοῦ.

Ἄλλ' ὁ φιλόσοφος Στράβων ἱστορεῖ ὅτι ἐφάνησαν νὰ πετοῦν πολλοὶ ἀνθρωποὶ ποῦ ἦσαν ἀπὸ φλόγα. Καὶ ὅτι ὁ ὑπηρέτης ἐνὸς στρατιώτου ἐβγαλεν εἰς τὸ χεῖρ του μεγάλη φλόγα, τόσῳ ποῦ ἐν μίξαν αὐτοὶ ποῦ τὸ ἐβλεπαν ὅτι καίεται, ἐνῶ ὅταν ἐπυσεν ἡ φλόγα δὲν εἶχε πάθει τίποτα ὁ ἀνθρώπος. Ἀκόμη δὲ ὅταν ὁ Καῖσαρ ὁ ἴδιος προσέφερε θυσίαν, ἐχάθη ἡ καρδιὰ τοῦ ζῶον τῆς θυσίας, αὐτὸ δὲ ἐνομίσθη φοβερὸ θαῦμα, γιὸ ἰ εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον νὰ ὑπάρχῃ ζῶον ποῦ νὰ μὴν ἔχῃ καρδιὰ.

Ἀκριμῆ δὲ διηγοῦνται πολλοί, ὅτι ἓνας μάντις τοῖ εἶχε προφητευσεῖ νὰ φιλάσσεται ἀπὸ μεγαλον κίνδυνον, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ μηνὸς Μαρτίου ποῦ λέγεται ἀπὸ τοὺς Ῥωμαῖοὺς Εἶδοί. Κοι εἶτι διαν ἦλθεν ἡ ἡμέρα καὶ ἐπῆγαιεν ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν σιγγλητὸν, ἐχαιρέτησεν εἰρωνικῶς τὸν μάντιν καὶ τοῦ εἶπε :

— «Νὰ λοιπὸν ποῦ αἱ εἶδοί τοῦ Μαρτίου ἦλθαν».

Καὶ ἐκεῖνος τοῦ εἶπεν ἦουχα :

— «Ναὶ ἦλθαν. Μὰ δὲν πορῆλθαν».

Καὶ ἄλλα ὅμως σημεῖα εἶχαν συμβῆ, καὶ τὰ ἱερά δὲν ἦσαν αἴσια, καὶ κάποια ὑποψία καὶ φόβος φοιῖται ὅτι κατεῖχε τὸν Καῖσαρ, μεταβαίνοντα τότε εἰς τὴν σύγκλητιον.

Ὁ τόπος δέ, εἰς τὸν ὁποῖον διεδραματίσθη ἡ πρᾶξις ἐκεῖνη καὶ ὅπου ἐγένεν ὁ φόνος, εἴυχε νὰ ἔχῃ ἀνδριάντα τοῦ Πομπηίου καὶ εἶχε ἀνιδρυθῆ ἀπὸ τὸν Πομπήιον καὶ ἔτσι ἐδειχθεν

ὅτι κάποιος θεὸς εἶχεν ὀρίσει νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ πράξις. Νὰ τελεσθῆ δὲ ἐκεῖ.

Τότε, καθὼς ἐφάνηκεν ὁ Καῖσαρ, ἀνεσηκώθησαν οἱ βουλευταὶ εἰς ἔνδειξιν τιμῆς. Ἀλλὰ αὐτοὶ ποῦ ἀπετέλουν τὴν συνωμοτικὴν ὁμάδα τοῦ Βρούτου, ἄλλοι ἐπῆραν θέσι καὶ ἐστάθησαν ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἔδραν του, καὶ ἄλλοι ἦλθαν εἰς προὔπαντησίν του, νὰ τὸν παρακαλέσουν τάχα μαζὺ μὲ τὸν Τίλλιον Κίμβρον γιὰ ἓνα φυγάδα ἀδελφόν του. Ἔτσι τὸν παρεκολούθησαν μέχρι τῆς ἔδρας του.

Ὅταν ὁμως ἐκάθησε καὶ ἀπέκρουε τὰς παρακλήσεις των καὶ ἠγανάκτει μὲ τὸν κάθε ἓνα, γιὰτὶ ἐπέμεναν βιαιότερον, ἔπιασε μὲ τὰ δύο του χεῖρια ὁ Τίλλιος Κίμβρος τὴν τήβεννον τοῦ Καίσαρος καὶ τὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸν τράχηλον. Καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ σύνθημα τῆς ἐπιθέσεως.

Πρῶτος τότε ὁ Κάσκας τὸν κτυπᾷ μὲ τὸ ξίφος παρὰ τὸν ἀχένα. Δὲν ἦτο ὁμως οὔτε θανατηφόρο, οὔτε βαρὺ τὸ κτύπημα, γιὰτὶ, ὅπως εἶναι ἐπόμενον, εἶχε ταραχθῆ αὐτός, εὐρεθεὶς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτελέσεως ἑνὸς τόσῳ μεγάλου τολμήματος. Τότε ἐστράφη ὁ Καῖσαρ, ἔπιασε τὸ μαχαῖρι καὶ τὸ ἐκρατοῦσε, ἐνῶ συγχρόνως μὲ τὸ χτύπημα ἐφώναζε :

— «Τί κάνεις, κάθαρα Κάσκα!»

Εἶπε δὲ τὰ λόγια αὐτὰ στὴν λατινικὴν.

Τὴν ἴδια ἀκριβῶς στιγμὴ ἐφώναζεν ἑλληνικὰ αὐτὸς ποῦ ἐχτυποῦσε, πρὸς τὸν ἀδελφὸ του :

— «Βόηθα, ἀδελφέ».

Καθὼς δὲ πλέον ἐγίνεν ἡ ἀρχή, μεγάλη κατάπληξις καὶ φρίκη κατέλαβεν αὐτοὺς ποῦ δὲν ἦσαν μευνημένοι, καὶ δὲν ἐτολμοῦσαν οὔτε νὰ φύγουν οὔτε νὰ βοηθήσουν, οὔτε φωνὴ καὶ νὰ βγάλουν. Οἱ παρεσκευασμένοι ὁμως εἰς τὸν φόνο ἐγύμνωσαν τὰ ξίφη των, καὶ ἔτσι εὐρέθη ὁ Καῖσαρ μέσα σὲ ἓνα κύκλο, καὶ, ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν ἔστρεφε τὰ μάτια, ἐδέχετο πληγὰς καὶ σίδηρο, ποῦ τοῦ ἐτροποῦσε τὸ πρόσωπο καὶ τὰ μάτια, ἐνῶ σὰν νὰ ἦτο θηρίο κυλοῦσεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τὰ χεῖρια εἰς τοῦ ἄλλου. Γιὰτὶ ὅλοι ἤθελαν νὰ λάβουν μέρος καὶ νὰ βαπτισθοῦν στὸν φόνο.

Λέγουν δὲ κάποιοι πῶς τάχα, ἐνῶ προσεπάθει νὰ προσφυλαχθῆ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἐτίνασσε τὸ σῶμά του πρὸς τὰ ἔδῳ καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ ἐκραύαζε, ὅταν εἶδε καὶ τὸν Βρούτο νὰ βγάξῃ τὸ ξίφος, ἔσπριξε πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του τὸν μανδῦά του καὶ ἄφησε τὸν ἑαυτὸ του Ἀπὸ τὴν τύχη δὲ ἦ ἀπὸ τὸ σπρώξιμό αὐτῶν ποῦ τὸν χτυποῦσαν ἔπεσεν εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ ἐγάλματος τοῦ Πομπηίου καὶ τὸ ἐγέμισε μὲ αἱματα.

Ἔτσι ἐφαίνετο, καθὼς ἐσπάρασεν ὁ Καῖσαρ ριχμένος κάτω καὶ μὲρὸς στὰ πόδια του, πῶς ὁ Πομπήϊος παράστεκε στὸν φόνο καὶ στὴν τιμωρία τοῦ ἐχθροῦ του.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.— Ἀπὸ τὸν βίον τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος παρελείφθησαν κεφάλαιά τινα καὶ ὠρισμένα σημεῖα μικροτέρου ἐνδιαφέροντος.

“ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ,,

ΠΡΩΤΗΝ ΠΑΡΕΛΛΗΛΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΩΤΟΠΟΡΕΙΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ-ΔΙΟΡΚΤΗΤΗΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 48α' Αριθ. Τηλ. 71-96

ΔΗΛΩΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΜΑΣ

Τὴν 1ην Ἰανουαρίου διενεμήθη ἐντελῶς ὁρατὴν τὸ «Συμπόσιον» τοῦ Πλάτωνος, τὴν 1ην Φεβρουαρίου τὸ «Ἀπάνθισμα» τοῦ Λουκιανοῦ, καὶ ἤδη 1ην Μαρτίου διανέμεται τὸ παρὸν «Μέγας Ἀλέξανδρος καὶ Ἰούλιος Καίσαρ» ἐκ τῶν «Παραλλήλων Βίων» τοῦ Πλουτάρχου.

Ὑπὸ ἐκτύπωσιν εὐρίσκοντο εἰς τὰ πιεστήρια αἰ ζωμφῆλαι τοῦ Ἀριστοφάνους, «Λυσιστράτη» «Σφηκες», «Πλοῦτος» καὶ «Βάτραχοί», καὶ τὰ δύο αἰώνια ἔπη τοῦ Ὀμήρου «Ἰλιά.» καὶ «Ὀδύσσεια».

Ἄλλ' ἢ Κυβέρνησις Βενιζέλου, ἐξ ἐγωπαθείας ὁρμωμένη κομματικῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βουλὴν νόμον, δι' οὗ ἀπηγορεύει τὴν περαιτέρω ἐκδοσὴν τῶν Ἀρχαίων Συγγραφέων εἰς πλήρη, ὡς εἴχομεν ὑποσχεθῆ, σειρὰν.

Κατόπιν τούτου, ἡ ἐφημερὶς ἡμῶν διακόπτει πρὸς τὸ παρὸν ἀναγκαστικῶς τὴν ἐκτύπωσιν τῶν βιβλίων, διὰ νὰ τὴν συνεχίσῃ εἰς χρόνον εὐθειότερον, ὅταν δηλαδὴ ἡ ἐλευθεροτυπία ἐλευακτῆσῃ τὰ Συνταγματικά της δικαιώματα.

024000028051